

מסורת הש"ס והגהות

גמ' (ט) וגו' הדרן לטורא פ' לא יעניש ענשו מאלד ללאלא, (ס) לעיל נב: וש"ל, (ג) חולין נז: (ד) זכר אלפס איהא הנדנך להפנות ואכל רב חסדא ורבינא וכו' ע"ש, (ה) לעיל מה. ע"ש, (ו) ברכות כג: (ז) כ"ה: כ"ה לט, (ח) נטמתין חרס בין הספרים כד' שיכנס סגן הכהן ויבשו מפני שלחין תן. ערוך ערך פסא, (ט) לעיל טז: וש"ל, (י) רש"ל מ"ג, (כ) זיל ממין ע"י חשב שרש מנין, (ל) ע"ז מ"ז, (מ) ע"ז מ"ז, (נ) ע"ז מ"ז, (ס) ווע' מוספתא תרומ' ג' כ"ו ברכות א', ע"ז ג' ד"ה אלג מהנה.

מסורת הש"ס פירושלמי

ואין מקנה בחרם. ע"י הל"ו. הוצרך לפנות בו. שפיעט ג. א. אע"פ שאין ראה בו. דוגמתו כגלי ברכות א' כ"ו ברכות א', א וש"י:

הגהות הב"ח

(א) במשנה חרס כדי וכו' ולחשוק מים מננה הוא סוף המשנה ואח"כ מתחיל גמרא מסבירא שיעורא דר' יוסי נפיש: (ב) שש"י דקיס ואילו מקנה וכו' ונקיים ועוררין ופרישין קשין. כ"כ לשון משנה מניש כללס וריש מעשרות הפרישין והעוררין: (ג) ד"ה מסבירא שיעורא דר' יוסי: (ד) גמ' מ' שהיה כותלו סמוך לאשרה:

לעזי רש"י

פרימברא ללחין, להתאמץ

תורה אור השלם

(א) וישקרה בשבך נבל וצרים פתחו לא יקטל ולא יקצא במכתו הר"ש לקחתו אש סקידה ולחשוק סוף טקבא:

(ישעיה ל, ד)

(ב) וטפאתם את צפוי פסילי כסף ואת אפדת סכבת וקבר תורם קבו וזה צא תאמר לו:

(ישעיה ל, כב)

אמר רבי עקיבא

דלא מקנחיתו בחספא. שאוכל לעשות לכם כשפים: ולא קטיל לכו בינא אמניכו. ואין אחס הורגין כינה צנגדיכס: ולא אכיל לכו ירקא מבישא דאסר גינאה. אין אחס מויליין שוס וכרישא וצלא מאגודה שאוגדין הגנייס ואוכליס אלף אחס מתירין האגודה תחילה ש"מ כל הני קשה לכשפים: מוהיני לפניו לי במילי דעלמא. מושיני מותיב דגברי חנס שאינו מורה: לא ליתוב בהדיא. צמרהה וצחוק לפי שנפתח הנקב צחוקה וניתקין שיני הכרכשא ויוולא: ולא ליטרח טפי. פדימבר"א נלע"ז: מקנה בצרור. צבנת אע"פ דלאו צר טלטול הוא צעלמא: ואינו מקנה בחרם. משום סכנה: מקנה בחרם. שיש מורת כלי עליה: באוגני בליס. שהס חלקיס ואינן מקרעין את הצצר: ואינו מקנה בעשבים. שהעשבים לחיס וחומיין את הצצר ורצותיו מפרשים משום חלישה ואינו יודע מהו דלי צעשבים ממוצרין מי איכא מאן דשרי וכמלומה אני דמוקמי לה צמחוצרין ומקנה צנן צמיוצורן: ואינו מקנה בצרור. דלאו צר טלטול הוא הלכך מקנה צעשבים כשקן צמחוצר ולא יזיס ומשום שימוש צמחוצר לא מיתסר כדאמר' צעירוצין צפרק ג' (דף לז:) דלא אסרו אלף צאלין וצקנים (ב) עוררדין לפי שכן קשין: שיניו נושרות. שיני הפה מכרכשא: לחין. אין אור שולט צו: רוח רעה. ריש הפה שהוצל מרקב צמעים ויולא ריש דרך פיו: רוח זוהמא. כל גופו מנריח צמעה מסרחת שהריח נצלע צצשרו וצאצריו והיה צו לזעה מוזהמת: ואינו יכול לפנות. שאין הנקב נפתח: יסתלק לצרדין. כשצדק עצמו ציות וז יסתלק לזיות אחרת ויצדוק: טייעא. ישמעאל: הנכנס לפעודת קבע. וגנאי הוא לו אס ינטרן לעמוד מן הסעודה ולפנות: י פעמים. ימתינ צין פעס לפעס ויצדוק עצמו: ואמרי לה ד' פעמים של י' י. דלכי עדיף טפי שהלוח מרונה מוריד הזל לנקעיו: מתני' בין פצים לחברו. כשמסדין פלימין ועמודיס וקורות ועושין סואר של קורות על הארץ ויש חלל צין זה לזה סוממן מתמתיו שלא יתעקס: זכר לדבר. דחרס חשיב צחתיית אור: לחשוף. ללות וחצירו חשפי שוצל (ישעיה מז) חשפי מים שעל הסחיצה שתצטרכי לעצור הגשמים ושריעת נהרות: מונבא. גומא שמים נקצצין צחוקה:

גמ' (א) מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דר' מאיר נפיש. אמתקפא היא כלומר לפי דבריהס נראה שרבי מאיר מחמיר דאמר לחמות צו אור ולא פיי שיעורא וחרס פורתא חוי למדא גתלת ואילו לקבל רביעית מים נפיש שיעורא וכו מעיינת צקרא לחשוף מים וזטר דלי ס"ד לחשוף מים נפיש לייט לה שלא יותר צה אפילו כלי קטן והדר אמר כלי גדול וכו דרך המקללים כן: אמר אביי מתני'. דקאמר רבי מאיר לחמות אור מיקידה גדולה קאמר שאפילו גתלת קטנה אינו ראוי לחמות צה אלף צחרס גדול מפני שהוא נכוה: שפיר קאמר ר' יוסי. דמדלליט לה צה ש"מ דחוי: אפילו מירי דלא חשיב. כגון לחשוף מים לא לישתכח צה ולעולם לא חשיב שיעורא אלף לחמות אור:

רבי עקיבא מניין לעבודה זרה בו. משום דצעי למיתני צהדיהו מניין שמרחליין את המילה כייל להו להנך דדמיין לה: במשא. אלס הנושאה: תורם כמו דוח וגו'. צעודה זרה משמע: גמ' כותלו סמוך לעבודה זרה. שהיה אותו כותל ממילה אף לציט עבודה זרה: אסור לבנותו. דקמהני לעבודה זרה:

הדרן עלך המוציא יין

פרק תשיעי שבת

אמר רבי עקיבא מניין לע"ז בו. פי' צקונטרס דנקט לה הכא משום דצעי למיתני מנין שמרחליין את הקטן ואין נראה דא"כ צההוא היה ליה להסתיל ועוד דהיה ליה למתנייה צפרק רבי אליעזר דמילה אלף נראה אגב דתנא לעיל צקוף המוילא קראי דאסמכתא גצי חרס נקט נמי הני קראי דאסמכתא וקרא דתורס כו' הוא סמוך להיהא קראי דאיימי לעיל לא ימצא צמיתתו חרס וגו'.

אסור לבנותו. אפילו למ"ד צפרק קמא דמס' ע"ז (דף יא.)

נהנה אסור מהנה מותר ה"מ לגבי חרס שאין נראה כל כך לע"ז כוונתו אלף שנותן כדי שינמסוהו לעצור אלף הכא נראה כאילו צונה לה צית' ר"י: בונס לתוך שלו ד"א.

צמכת ע"ז פריך עלה והא שציק רוחא לעבודה זרה ומשני לה: אצניו

צורור וחרס רב הונא אמר מקנה בצרור ואין מקנה בחרם ורב חסדא אמר מקנה בחרם ואין מקנה בצרור מיתבי היו לפניו צרור וחרם מקנה בחרם ואין מקנה בצרור תיובתא דרב הונא ^אתרנמא רפרם בר פפא קמיה דרב חסדא אליבא דרב הונא באוגני כלים: כ'היו לפניו צרור ועשבים רב חסדא ורב המנונא חד אמר מקנה בצרור ואין מקנה בעשבים וחד אמר מקנה בעשבים ואין מקנה בצרור מיתבי ^אהמקנה בדבר שהאור שולטת בו שיניו התחתונות נושרות לא קשיא הא בלחין הא ביבשין הנצרך לפנות ואינו נפנה רב חסדא ורבינא חד אמר רוח רעה שולטת בו וחד אמר רוח זוהמא שולטת בו תניא כמאן דאמר רוח זוהמא שולטת בו ^אדתניא ^אהנצרך לנקביו ואוכל דומה לתנור שהסיקוהו על גב אפרו וזו היא תחלת רוח זוהמא הוצרך ליפנות ואינו יכול ליפנות אמר רב חסדא יעמוד וישב יעמוד וישב רב חנן מנהרדעא אמר יסתלק לצרדין רב המנונא אמר ימשמש בצרור באותו מקום ורבנן אמרי יסיח דעתו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל שכן דבי מסח דעתיה לא מפני אמר ליה יסיח דעתו מדברים אחרים אמר רב ירמיה מדיפתי לדידי חזי לי ההוא טייעא דקם ויתיב וקם ויתיב עד דשפך בקדרה ^את"ר הנכנס לסעודת קבע יהלך י' פעמים של ארבע [ארבע] אמות ואמרי לה ד' פעמים של עשר עשר אמות ונפנה ונכנס וישב במקומו: ^אמתני' ^אחרס כדי ליתן בין פצים לחברו דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כדי לחתות בו את האור רבי יוסי אומר דכדי לקבל בו רביעית אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר ^אלא ימצא במכיתתו חרש לחתות אש מיקוד אמר ליה רבי יוסי ^אמשם ראיה ^אולחשוף מים מנבא ^ב: ^גגמ' ^א(איבעיא להו שיעורא דרבי מאיר נפיש או שיעורא דרבי יוסי נפיש) מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דרבי מאיר נפיש דאי סלקא דעתך שיעורא דרבי יוסי נפיש לייט לה במנא זוטרא והדר לייט לה במנא רבה אמר אביי [מתני' גמ'] לחתות אש מיקידה גדולה: רבי יוסי אומר משם ראיה: שפיר קאמר ליה רבי יוסי לרבי מאיר ורבי מאיר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא מירי דחשיב לאינשי דלא לישתכח ליה אלא אפילו מירי דלא חשיב לאינשי לא לישתכח ליה:

הדרן עלך המוציא יין

אמר רבי עקיבא ^אמניין לעבודה זרה שמטמאה במשא ^בכנדה שנאמר ^אתורם כמו דוח צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא: ^גגמ' תנן התם ^אמי שהיה ^ב(^אביתו סמוך לעבודה זרה ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד' אמות ובונה היה

קטן וזטר דלי ס"ד לחשוף מים נפיש לייט לה שלא יותר צה אפילו כלי קטן והדר אמר כלי גדול וכו דרך המקללים כן: אמר אביי מתני'. דקאמר רבי מאיר לחמות אור מיקידה גדולה קאמר שאפילו גתלת קטנה אינו ראוי לחמות צה אלף צחרס גדול מפני שהוא נכוה: שפיר קאמר ר' יוסי. דמדלליט לה צה ש"מ דחוי: אפילו מירי דלא חשיב. כגון לחשוף מים לא לישתכח צה ולעולם לא חשיב שיעורא אלף לחמות אור:

הדרן עלך המוציא יין

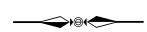
אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה בו. משום דצעי למיתני צהדיהו מניין שמרחליין את המילה כייל להו להנך דדמיין לה: במשא. אלס הנושאה: תורם כמו דוח וגו'. צעודה זרה משמע: גמ' כותלו סמוך לעבודה זרה. שהיה אותו כותל ממילה אף לציט עבודה זרה: אסור לבנותו. דקמהני לעבודה זרה:

היה

היה

עין משפט
נר מצוה

ל' א ב מ' פכ"ו מהל' שנת הלכה ה' טו"ש"ע א"ח סימן קצ"ב סעיף ה': [ל' ב] טו"ש"ע א"ח סימן ג' סעיף יא: ל"ח ג מ' פי"ד מהלכות דעות הלכה ב: ל"ט ד מ' פי"ח מהל' שנת הלכה י"א: א ה מ' פי"ח מהלכות ע"ז הלכה ה' טו"ש"ע יו"ד סימן קנ"ג סעיף ה':

רבינו חננאל

לקרקע. וכו' וכו' שמיניו ע"ג יחדות הרי הוא מעבירו ממקו' שמתחבר ומתחייב משום חולש. אבל אם וזרעו מעיקרא להניחו ע"ג יחדות בזמן שמיניו על גבי קרקע הרי הכינו במקום שמתחבר לקרקע ונמצא חייב משום גזע. ולענין חרס מיסברא שיעורא ד' יהודה [ווסתר] ור"מ נפיש מנייה וד' יוסי נפיש מנייה אבל מן קראי שיעורא דר"מ נפיש דאי ס"ד שיעורא דר' יוסי נפיש דההוא כדי לקבל רביעית לייט להו תחלה שלא ימצא דבר קטן שהוא כדי לחתות אש מיקוד והדר לייט שלא ימצא דבר גדול כדי לקבל רביעית ומקטינן היכי אמרת דמקרא דשיעורא דר"מ נפיש מד' יוסי וחלא דבר ידוע שיש לחתות אש בחרס קטנה שאין בה כדי לקבל רביעית. ופריקה אביי ואלא חשיב אלא לחתות אש כדי להדליק ממנה במקום אחד אלא לחתות אש מיקידה גדולה כדי להתחמם כנגדה. ומקשי' אי מחשב (קא' השבת) [לענין שבת מאי דחשיב] מקראי ושיעורא דר' מאיר נפיש שפיר קאמר ליה ר' יוסי משם ראיה. דהא חשיב חרס לחשוף מים. ומפרקינן ליר"מ דאמר ולחשוף מים לא חשיבותא היא ולא חשיב אלא חתות אש. ולא מיבעיא קאמר דלא מיבעיא מירי דחשיב דלא שבקינא אלא מאי דלא חשיב נמי לא שבקינא. ולעולם שיעור הוצאה מאי דחשיב הוא: סליק פירק שמיני פירק ב אמר ר' עקיבא מניין לע"ז שהיא מטמאה במשא כנדה שנאמר תורם כמו דוח. אגב דתניא אסמכתא מן קראי בסוף המוציא יין לענין שיעור חרס אדכר נמי (הנשוא) [הני משניות].

ב א מיי פ"ח מהלכות משכב ומושב הל"ד:
ג ב מיי פ"ו מהלכות שאר אצות הטומאות הלכה ג:
ד ג שם הלכה ג:

»

ר' נסים גאון

פ"ט ב פליגי באבן מסמא כו. (א) עיקר דילה תורת הכנים והיושב על הכלי אשר ישב עליו הוב אק לי אלא בזמן שהוא יושב עליו ונוגע בו מנין לעשרה מושבות זה על גבי זה ואפילו על גבי אבן מסמא ת"ל והיושב וכוונתו בו אמרו בגדלו ובעולה יכחל היא והוא לא יטמאו טומאה חמורה כו' ומנין ל' מושבות זה על גבי זה ואפילו על אבן מסמא ת"ל וכל המושב ובמסכת נדה בפרק דם הנדה (דף נה) אמרו אז מה היא מטמאה באבן מסמא אף דמה נמי מטמא באבן מסמא אמר קרא (ויקרא טו) אותם אהם ובהחלת הטומאה טהרות אמרו ז"ב הוב ורוקו ושכבתו ודעו ומימי רגליו ורביעית מן המז ומז חור כיוצא במרכב מבחן וחומר בהן במרכב שהן שוה מגנן למשאל לטמא אדם ולטמא בגדים מה שאין במרכב חומר במרכב שהמרכב תחת אבן מסמא מה שאין בהן ובמשנה נמי בתחילת הסדר יש כזה הענין ובפרקי תינותק (דף טט) שנינו הוב והנדה והובהו והיולדת והמצורע שמוטו מטמאין במשא עד שימוק הבשר ובתלמוד אמרו מאי במשא משש אטו כל מה מי לא מטמא במשא אלא מה במשא באבן מסמא דכתיב (ויאל ו) והיית אבן חדא וישומת על פום גובא. מה שרץ לא מטמא באבן מסמא אף ע"ז לא מטמא באבן מסמא ודע שהשרץ הוכיח בו הכותב נגיעה דכתיב (ויקרא יא) ונוגע בגבלתו ומפרשי ליה רבנן במגן חן מטמאין ואין מטמאין במשא והואיל ואינו מטמא אלא בגניעה בלבד כמו כן אינו מטמא על גבי אבן מסמא שהרי לא נגע.

^(א) עיין ערוך ערך אבן מסמא: (חשק שלמה)

פב:

אמר רבי עקיבא

פרק תשיעי שבת

היה שלו ושל ע"ז. שהיה חזי מקוס הכותל של ע"ז: נדון מחצה על מחצה. המחלה שלו נחשבת כחצוה אמות של כניסה לפי שתייכוהו חכמים להרחיקו משלו ארבע אמות וליכנס כולו בתוך שלו: שרץ תשקצנו. לשון שקץ כשרץ שאינו מטמא כמשה: נדה מטמאה במשא. אדם והנושא דליתקש לזב וידוע

נגדמה והוא את זובו וגו' (ויקרא טו) וזב מטמא כמשה דכתיב (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם וגו' אף הוז כמשמע אותם: באבן מסמא. אבן ששמוה על גבי יתדות וכלים תחתיה כדכתיב (דניאל ו) והיתות אבן חדא ושמת על פום גובא וזהו אר זב יושבין עליה אע"פ שלא הכנידו על הכלים טמאים הכלים דכתיב כל אשר יהיה תחתיו: למשמשיין. שאין הכלים המשמשין מטמאים לא כמשה ולא באבן מסמא: למשא. אבל לא לבאבן מסמא דלהכי אהני היקשא דשרץ: ולקושה לנבילה. דלית בה משא ולית בה אבן מסמא והכי עדיף דתו לא נריך לאקושה לשרץ למעוטי מאבן מסמא: אינה לאברים. אם נחתך אבר ממנה מטמא כמשה וצאהל משום מורת אבר מן הני אבל לא משום מורת אבר מן הנדה ונפקא מינה דלא מטמא באבן מסמא: אף ע"ז אינה לאברים. כגון ע"ז של חוליות אבר אבר ממנה אינו מטמא כלל משום ע"ז: דבעי רב חמא. לקמן (דף פג:): אליבא דרבי עקיבא בעי לה. דאקשה למה (א) למשה) מי אמרינן להא נמי איתקש או דילמא לחומרל מקשינן לקולא לא מקשינן: דלא מטמאה. דהא איתקש לשרץ ובשרן כתיב מנע ולא כתיב משא: למשמשיה. תירוץ היא:

ור'

מוכל אבן מסמא מוכל המשכב וקרא דכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן בפרק צנוט כותים (גדה לז: לעילוינו של זב ובת"כ מוקי לה במרכב ועוד דאי מוכל אשר יהיה תחתיו נפקא א"כ אפי' כלים שאין ראוי למשכב ומושב ובת"כ מוכח כדילא דכלים שאין ראויין למשכב ומושב אין להם אפי' טומאה קלה ועוד אמאי נקט אבן אפי' דף ע"ג יתדות נמי ומפרש ר"מ דאבן מסמא היינו אבן גדולה שהיא כנידה ואין הכלים מרגישים כוצד הוז והנדה מחמת כוצד האבן ומסמא היינו משא גדולה (א) שזריכה שימה כדכתיב והיתים אבן חדא ושמת על פום (א) גובא אף קשה דבת"כ מרבה אבן מסמא מוכל המשכב משמע דמרבה מטעם משכב ומושב ובכל הש"ס משמע דהוי מטעם משא דנמתני' קרי ליה משא ובפ' בתרא דנדה (דף פט:): תנן הוז והוצה מטמאין כמשה ומפרש בגמרא מאי משא אבן מסמא וזריש דס הנדה (נדה נה.) ממעט מדוה מאבן מסמא מוהנושא אותם ובתוספתא דכלים תניא אין טומאה לכלי חרס אלא מאיורו וזהיסט הוז ע"ג אבן מסמא והיסט (היינו) משא כדאמר צהעור והרוטב (חולין דף קנז:) אטו נושא לאו היסט הוא משמע ע"ג אבן מסמא שהכלים ע"ג האבן דלא שייך כלל למשכב ומושב ועוד דמדרס כלי חרס טהור וי"ל דהא דמרבה בת"כ אבן מסמא מטעם משכב ומושב היינו כשהוז ע"ג האבן והכלים תחתיה אבל כשיד הטהור או רגלו תחת האבן הוי מטעם משא שהטהור נושא את הטמא או כשאצבעו של זב תחת האבן והכלים עליה טמא מטעם היסט דהיינו משא הוז והיינו היסט הוז ע"ג אבן מסמא דתוספתא וא"ת זריש דס הנדה (מה דף מד:) דממעט דס הנדה ממשכב ומושב מהיא יושבת מאי פריך וזי אי מה הנדה ממשכב באבן מסמא אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא כיון דכזר מיטע מאשר היא יושבת מדוה ממשכב ומושב היכי סלקא דעתך הו למעט דמטמא באבן מסמא ואור"י דאבן מסמא נפקא לה משום דשהא דלא מטמאה אלא אוכלין ומשקין להכי אינטיקוה התם למעוטי מדוה אף מאבן מסמא שהיא טומאה קלה: **ורבנן** סברי בשרין ברי. וא"ת אמאי אינטיריך שרץ למעוטי אבן מסמא תיפוק ליה מדאיתקש למת (לקמן דף פג:): וי"ל דכיון דגלי לן קרא דנכריניהו מינך כוז דלית לן לאקשויי לנדה לחומרל לא הוה ממעטי ממת אבן מסמא בע"ז כיון דאינטיריך היקשא דמת לשעור כזית א"נ כדאמר בפרק גמור הדין (פסאדיון דף מ:): מה ע"ז כמחזור לא מיתסרא אף קצר כמחזור לא מיתסר: **ור"ר** עקיבא למאי הלכתא איתקש לשרין ברי. תימה לר"י מאי קמיניעיא ליה הא אינטיריך לאפוקי שלא יטמא צאהל המת דמנדה דילמא לא ילפינן שום קולא דהא בעי רב חמא זר גוריא כסמוך אי ישנה לאברים אע"ג דנדה אינה לאברים יש לומר דלענין דליכא בע"ז חומרל דמת שפיר ילפינן מנדה ואע"ג דהיקשא דנדה לחומרל קולא נמי אית לן למילף והא דמסקפא ליה לענין אברים משום דלא דמי דאברי נדה אין אדם יכול להחזירם ואברי ע"ז מיהא אומן יכול להחזירם א"נ הא דקאמר למאי הלכתא וכן הא דקא משני למשמשין היינו אמ"ל דילפינן קולא מנדה: **למשמשיה**. פירש בקונטרס שאין כלים מסמאין לע"ז מטמאין לא כמשה ולא באבן מסמא משמע דאי לאו דאיתקש לשרץ הוו מטמי כע"ז באבן מסמא ותימה דלרבנן דהיקשא דשרץ לא אתא למשמשיה מנלן דמשמשין לא מטמו כמשה כמו ע"ז עמיה דלקמן קאמר רב אשי אליצא דרבה משמשין צין הן שהסיטו אחרים צין אחרים שהסיטו אותן טהורין ונראה לר"י דאי לאו דאיתקש משמשין לשרץ לא הוה מטימין להו כלל ורבנן דמטמו למשמשיה מדכתיב שקץ תשקצנו כי חרס הוא משמע כל דבר שהוא חרס פירוש שאסור צהנאה הוי כשרץ ומשמשין אסור צהנאה וצוה לא יתיישב פי' הקונטרס דמכי חרס הוא לא משמע למעוטי משמשין דלא מטמו כמשה דאין שום יתור לכך אבל הא דמשמשיה טמא משתמע שפיר: **ולר"ק**שה רחמנא לנבילה. אמאי דהוקשה למת ליכא למיפך דלוקש לנבילה דהא אינטיריך למת לכדדרשין כנגמר הדין וקבונט'

פי' דהכי פריך ולוקשה לנבילה משום דלא לא הוה נריך לאקושה לשרץ: **ור"ר** אלעזר אמר ברי. פי' רבינו שמואל דבנימיה דר' אלעזר ל"ג ור"ע למאי הלכתא איתקש לשרץ למשמשיה דהא אינטיריך למעוטה מאבן מסמא כדאמר דכ"ע לא פליגי דלא מטמא באבן מסמא דהא איתקש לשרץ יש ספרים דל"ג דהא איתקש לשרץ ולפי זה מנינן למימר דטעמא דר' אלעזר דכ"ע לא פליגי דלא מטמא באבן מסמא לאו משום דאיתקש לשרץ אלא בלא שום יתור לא מחמתיון כולי האי לטמאות באבן מסמא ולפי זה גרסי' שפיר ור"ע למאי הלכתא כו' והא דפריך בתי הכי ולוקשה רחמנא לנבילה לא פריך ולוקשה לנבילה ומו לא נריך לאקושה לשרץ דהשתא נמי לא נריך לאקושי משום הכי לשרץ אלא הכי פריך דהוה ליה טפי לאקושה לנבילה דמיהא ממש לנבילה אבל לנדה לא דמיה דנדה מטמאה באבן מסמא משא"כ בע"ז: מיתיעי

מסורת הש"ס והנהרות

גמ' (א) דלא מטמאה דהא איתקש לשרץ כי פליגי כ"ל רש"ל ועי' רש"י ותוספות ד"ה ודא, רש"י (א) (נ"ל לאבן מסמא) תוס' (א) (א"ע מוס' ע"ז מו: ד"ה אבניו,) (ד) דאמר קרא ל"ל נכרינהו כ"ל רש"ל ומ"כ דלפני מוס' לא היה כחזר הוי מומרל דרבה ולכן לא מרשי' מוס' לעיל ואמר דבה, (א) שזריכה שימה והשתא א"ש הא דמיימי בפרק בתרא דנדה והיתות אבן כו', (א) על פוס גובא שזריכה שימה ואמאי אף קשה כ"ל רש"ל.

»

מסורת הש"ס לירושלמי

פרק תשיעי
אבניו ועציו ועפריו. הל"א. למשמשיה. שם. ע"ג, ג' ו:

»

תורה אור השלם

(א) ולא תביאי תועבה אל ביתך ודיוניך תרם כמדי שרץ ושרץו ויתעב ויתעבנך כי תרם זהו: (דברים ו, כו)

(ב) ומצאתם את עצמי פסולי כפחד ואת אפדת מנסת ויתקד תורם כמדי וזהו צא תאמר לו: (ישעיה ל, כב)

»

רבינו חננאל

אסמכתא ראשונה אליבא דר"ע וישראל כוליהו דדברי הכל ובהא איפליגי רבא ואלעזר אליבא דר"ע ורבנן. רבה סבר דלרבנן לא מטמאי ע"ז באבן מסמא. ופי' אבן מסמא כגון (א) אבן (שומא) על מושב ועל האבן ע"ז וניטלה ע"ז וניטלה האבן. ובא אדם וישב על אותו מושב והאי עשרה מצעות זה ע"ז זה היא אשר ישב עליו הוב. וחתי עלה אפי' ישב על עשרה מצעות זה ע"ז זה ע"ז אבן מסמא. דאע"ג דהא בזב אמורה נדה נמי ומושב נדה מטמא באבן מסמא. דאמר רבה דסבר ר' עקיבא ע"ז כנדה. אבל לענין משא סבר רבה דאפילו רבנן מודו שהיא מטמאה במשא. ור' אלעזר סבר באבן מסמא כולי עמא לא פליגי שאין ע"ז מטמא ובמשא הוא דפליגי.

^(א) עיין ערוך ערך אבן מסמא:

»

גב' (6) נדה לה, (3) ע"י
 חס' ב"ב כ. ד"ה ונכר],
 (2) לנפמ"ס חוס' ד"ה הזב
 כ' אס לא שבדיית' היא כו'
 ש"ל כדמחל, (7) זבין פ"ד
 מ"ו ע"ט, רש"י (8) הן
 ויהסעון ואבן סממא שלהן
 כ"ל

גליון הש"ס
גמ' אמר לך רבה מי
אלימא ממתני'. לעיל ד'
יב ע"א. עירובין דף פט
ע"ב:
תוס' ד"ה מתיבי וכו'
מברייתא אלים ליה.
עי' לעיל דף יב ע"א חוס'
ד"ה מי אלימא:

(א) דָּבְרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמְרוּתָם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ
כִּי יִהְיֶה זֶב מִבְּשָׁרוֹ זֹכֵר
מִמָּא הָזֶה:

רובן סביר לא מטמא
במשא. ור"ע סביר מטמא
במשא. והלכה כרובן
ואילבר דר' אלעזר דרבא
משמשי בשנייה דחיק.
ומטמא ע"ז דרבנן א"ר
הספקין ואלעזר
הא' אילבר (דאבא) בן
אילבר דר' אלעזר. דלר'
עקיבא האי אר' איוקש
ע"ז לשעך דמכוש שקן
שקנצנו משום משמשה
קשיא למקצת תלמידים
מכרש משמשי ע"ז אפי'
אילבר דר' עקיבא בשקן
האי קתני לענוני ב"ר
אביו ועציו ועפריו
משמאן דר' א"ר
מכרש. והא' דר' איוקש
הא' דר' אלעזר דר' אבון
הוא עופה ע"ז דתנן
בבבא (כתריא) [במשנה]
ח' בתים ח' בית שבה
מחללה לע"ז ה"ו ה"ו
ואמרין לע"ז דאמר
רב המשתחוה לבית לא
אסור ומתבטל לרבה
אסור במשע כלי מעשה
למ"ג דאף רבנן
מורו [דמטמא] ע"ז
ששור. (ד"ה) (קושטא)
ע"ז מעב כשר הכרת
ע"ז משמשה לר' אבון
ופרקין היסטן. דא"ר
רבה לר' יושעמיץ ר' קאמ'
נכרין ר' א"ר ה"א
ר"ע אומר ה' היסטן.
ר' היסט נגידו. שאם
אסורה אר' ברייתא א"ר
א"ר ונכרת נלך אדם קנה
א"ר כוס נגידת א"ר חבני
ואמרין שהיטן. ר' אבון
משמאן היסט לא גזירה
היטן שנשא כלום כ"ל
היטן. וכו' עולין שלא
נכבין מטמא לל'. שכן
המשתנה ע"ז ע"ז מטמא
במעב ואין מטמא היסט
בדריהן ר' הוב מטמא
היטן ר' הוב באמת
היטן מטמא במשע א"ר
היטן מטמא במשע א"ר

[illegible]

ואחרים שהשיטו אותן. להיטו משא וחזו הן דקתי צברימא והכי
 צין הן שהסוטו על ידי אדם צין היסטן כלומר מה שהסוטו הן טמא
 וכל דבר טמאזהו דמנן (וצין פ"ה משה ב) כל הנישא על גבי זב טמא והו
 תחתמיו ומוקמי' לקרא ההם ע"כ דה"ק וכל הנוגע בכל אשר יהיה הו
 תחתמסא לשרץ להכי שלא תמלא לא צדיקה לנדה: רבי עקיבא אומר. ע"ז
 ומדורו בנזן דמטמא במסא דיתקסא לנדה: רבי עקיבא אומר. ע"ז
 לנדה והכי מני דר אפי' צברימא אליבא דרנא נכרי ונכרית הן המסא
 היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן משמשיה לא הן
 היסטן ע"ז ומשמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית
 דומיא דהיסט משמשין לא הן ולא היסטן כך נראה לי סוגיא זו ולא כ'
 קשיא ולא קשיא ליה אלא דמני לה בלשון רבים והכי קשיא ליה צין דר"ע
 ולא נהירא לי דקשיא לי טובא צבוח דמא דלא תתקפא היא דכיון דלי
 צין לנדה דקמא דכר' ר"ע אכולהו קאי וקאמר ר' הן והיסטן נר'
 מלאכא כנכרי וטמא וכלן הן והיסטן והכי קאמי רבי עקיבא אומר נר'
 אלא בתרנא דרב אפי' ומאי דותקסא לפלוגי צבו אי לאו דהן צברימא
 דרב אפי' לא מיתרנא תתקפיה דלי ממוס מגע משמשיה קאמר
 ונכרית הכא נמי ה"מ לתרמי' כלישנא קמא ומאי תתקפיה: היכי מושבו
 צו והיסטן שו אז כי האי גוונא כמיב צין ככלים צין צאדם צין צאכולין ומשק
 גמאר כאן צו וגמאר להלן אשר תבשל צו מה להלן מאזירי אף כאן מאזירי
 הוהס מאזירין כיון דכמיב גבי שרשים ל"ל למכתבי' הכא אלא להציא מגעו
 צו הוצו ופי ממוס מגע הא כמיב נוגע בצשר הוצו אלא להציא מגעו שהוא כבו
 העצ יטעב במים גמרי ר' שמעון ומה צו זה ללמד דמאזירי אס ללמד שיטמא
 וצו צו יכנס גמרי שהן לץ שטף בצשר ומה צו עמלו לא שיטמא כל'
 ולום הנישכסין ע"ז הוצו דמסיפיה דמרא דאשר יגע צו הוצו כמיב
 וצו צו יכנס גמרי שהן לץ שטף בצשר ומה צו זה ללמד דמאזירי אס ללמד שיטמא

מִיתִיבִי ע"ז בשרץ ומשמשיה בשרץ. * מזריחא אליוס ליה
למיפוך ממתי' משום דקתי' זה משמשיה משמע דע"ז
דומיא דמשמשיה דלא מוטו צמא: **ומשמשיה** בין הן
שהפסו כ"ז. כשנזי"א קמא לא מדכר משמשיה משום דהוי ככלל
אלא דמזריחא אליוס ליה

ורבי עקיבא. הרב פור'ם לא גרים משמשיה במילמיה דר"ע דלא פליג במשמשיה ארצנן: **הוב** בכך מאזוים בו. במס' זבים (פ"ד משנה ה') גרסין הזו בכך מאזוים ומשכז ומושב בכך שנייה כרע הזו טהורין פי' ממדרס ומ"מ טמאין דקין היסט הזו כרעו הן טמאים פי' ממדרס כיון שהזו למעלה הרי נשען עליהן וגירסת הקונט' מיושב יותר אך לא נמצא כן אם לא שצריחא היא נשום מוס: ע"א

מע הן והיסטן דלישנא דזרייטא משא שהזכירו חכמים זכרי ונכריה דמורת וצין עליהם דרז שהוטע ע"י אדם או הסיט את האדם ואת נה היסט וילפינן לה צמסכת נדה (ד' לג.) מוכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו דהיינו נישא על גבי הזב: ע"י שהסיטה את אחרים שהורים. וסדרה קמחא לה רב אשי: אחרים שהסיטוהו במיאים. דהיינו משא יי נכרי ונכריה צין שהסיטו צין שהוטעו וה"ה לאצן ממנה דליפתא שכלהן והיסטן ע"י היא המשא שלה ולא היסטא משמשיה לא הן ולא לא היסטן וממילא לר' אלעזר מתוך לה רב אשי הכי נכרי ונכריה הן ון והיסטן ע"י היא ולא היסטא דמשא מטמיא ולא צאצן מסמא דהוא שו דרמינו כן והם פירשו מאי הן דלחקפתא דרב אשי אלדרי עקיבא ע"י לחודה קאי אמאי חנא הן והיסטן היא והיסטא איבעיא ליה למיתני כן דמתי' מסחרתא היא ואוספי מוספינן עלה שפיר מיתני דהי' [הן] ועור נמי קאי אכולהו דהכי קאמר ר' עקיבא ע"י לעינן היסטא דהי' ונכריה ע"י הן והיסטן ועוד מ"ש דלא מופלגי לעין היסטא להוטטו ומע ליה שהוטטו והיסטן משמע ליה שהסיטו ועוד דסוף סוף צמירולא [ח] הן ולא היסטן הוא ואילו רבי עקיבא הן והיסטן קאמר ואי אנכרי וזה. שהספן יסיע אדם או חפץ אחר: ברע הוב טמאין. שהרי היסטן בכלים כתיב וכלי חרס אשר יגע בו הז ומתא' צמ"כ יכול יטמאנו מאחוריו ו"כ למה נאמר אשר יגע בו שפיטא מי גרע מאשר טומאות שמתמאין כלי האם ככולו ואפי' מאחוריו ופיחורו והיטטו וזכין אדם נמי וכל אשר יגע והוא מאחוריו ואיזה והיטטו וזכין אוכלין ומשקין וכלי שבת מנא וכל יגע וזכין כלי שטף צמגע והלא כבר נאמר הנוגע בצבא הז יטבס בגדיו אם שטף צמגע אלא למה נאמר וכל כלי עץ וגו' להביא אוכלין ומשקין וזוקמין דמשמעי דהיטטו והיינו דתנן כל הנישא על גבי הז טמא:

ד א מ"ו פ"ו מהלכות
שאר אבות הטומאות
הלכה ה:
ו ב מ"ח פ"ח מהלכות
משכב ומושב הלכה ו
סמן עשין רמז:

[illegible]

מחוקקת על מה אשי
מקומו ורוא חתפתה דרבה
אשוי על מימור דרבה
אשוי בלחוד. דאילו ר'
אליעזר הוא קא מתין אבל
אלא היסטן. ר' עקיבא
אומר ו' היסטן לענין
אשוי ו' ליכא חתפתה עליה.
משום הכין מתין ר'
אליעזר חתפתה דרבה ולא
קאק מתין חתפתה דר'
אליעזר ולא ככלל דסבר
ל' כרבה ולא סבר ל'
כר' חתפתה אלא משום
דחתפתה דר' אליעזר חתפתה
ד'יסומא. דרובה צריכה
עדיין תרצתא. ולא שרי
אשרי אשי חתפתה. אלא
מתין ל' חתפתה ו' חתפתה
ולעולם אומא ק' דכר'
אלעזר סבירא ו' היסטן
קא מתין כר' אשי אליעזר
דרבה האי דקאמרי מא
אלא היסטן. ר' אבא ל' היסטן
עקיבא אומר ו' היסטן
דאדלגו לענין ע' אמי
ד' היסטן. ר' קאמר ר'
משמשה ו' אבא ל'
היסטן. שישיתן ו' את
היסטן. ר'ע אומר ו'
אפי' שישיתן ו' היסטן.

שאיילנץ. ע"ז שמסיטה
זרים בכף מאזנים וכרעה
ת כנושא אותן וניסוטיץ

ז א מיי פ"ח הטובות משכנ
ומושב הלכה א ב:
ח ב מיי פ"ו מנהלות שחר
אבות עטמותות הלכה ד:
ט ג ש הלכה ב א:
י ד ש הלכה א:
יא ה ז מיי פ"ק י"ח
מנהלות בלס א"י:
יב ח מיי פ"ג מהלכות
מ"ח הלכה יב ע"ש
יז ד סימן נמו סעיף נא:

ר' נסים גאון

כמאן אולא כל הטמאות
המסיטות טהורות חזין
מהיטות של זו שלא מצני
בכל תהורה כולה עיקר דילה
בתורת הכהנים וכלי חרש
אשר יגע בו הוב ישבר אין
לי אלא כלי חרש מנין לרבות
כלי כו' ומאחר שלמדנו
שאין טמאין אותו אלא
מאוריה מה ת"ל אשר יגע בו
מגע שהוא ככולו היו אומר
זה היטור ואמרו וכל אשר
יגע בו הוב זה הוא היטור
של בו הרי למדנו מיכן שכל
מה ששיטנו הוא טמא וזה
ונדה ויולדת וכל דמי לוב
טומאות טמאות הוב ומה
העיקר אמרו במשנה (ובין
פ"ד מ"ו) הוב בכף מאזנים
ואוכלין ומשקין בכף שניה
וכו' ובאמר לא פטול את
הטהור המסיט את הוב וכן
הוב המסיט את הטהור כמו
שנשנינו (שם פ"ה) המסיט את
הוב או שהוב מסיט בו
מטמא אוכלין וכן ובתוספתא
(ובין פ"ד) אמרו כי שהוב
מכריזן מטמא אחד כו' ונתן
נמי (שם פ"ג מ"א) עליו באילן
שכחו רע ובוטכו שכוחה
רע טמא אלא אם כן היה
ההיטט במקום בית משה
או היה דינו משה
מכורש במס' נדה בפרק
רצא דופן (דף נז) אמר ריש
לקיש נקב בקומטו של יב
והיטט בו את הטהור טהור
קנה בקומטו של טהור
והיטט בו את הוב טמא מאי
טמא דאמר קרא (ויקרא טו)
וכל אשר יגע בו הוב ויריו
כל ששק במים וזה היטטו של
זכ וכל מצני בכל תהורה
כולה ואפקיה רחמנא כלשון
נגיעה למימרא דהיטט
ונגיעה כידו מה הותם מכרי
אף הכא מכריא ובתורת
כהנים אמרו מה ידיו בנראה
פרט לביית הטהורים אף כל
בשרו בנראה פרט לביית
הטהורים דאלמא כי מניד
טהור לוב במקום בית
הטהורים טהור הוא ובמס'
ע"ז בפרק י' ישמעאל אומר
ג' אבנים זו בעד זו (דף ט)
אמר אמר רב אשי כל שזכב
טמא בניו עושה חי נסך וכל
שזכב טהור בניו אינו עושה
יין נסך מיכן אמר ר"ש
(א) קנה של כו' ובבבא
קמא בפרק כיצד הגזל (דף
יז) אמרו עדו אמר רבא
שזכב טמא בנזקים משלם
נזק שלם כו':

(כ) עין היטב בתוס' שם ד"ה
כל דע"כ הוא דבז טהור לא
קאי אקנה בקומטו של זב.
ודברי רבינו צ"ע:
(חשק שלמה)

רבינו חננאל

כמאן אולא כל דהתיב כל
הטומאות המסיטות אחרי'
טהורין חזין מן הוב. שלא
מצני לו בכל תהורה
כולה נראה דלא כר"ע. דאי
ר"ע הוא אף ע"ז שהיטה
את אחריס טמאין. ודחינן
אפילו תימא ר"ע תנא ב'

פג:

ע"ז ישנה לאיברים כו'. בשל חוליות מצניא ליה אצל ע"ז
שנשכרה פשיטא ליה דלא מעמאה ולא משום היקשא
נדדה פשיטא ליה שנשכרה דמיא לגמרי לנדדה שאין אדם
יכול להחזירה דא"כ אחאי קאמר לעיל דמצניא ליה אליצא דר'
עקיבא אליצא דרבנן נמי מני למינצעי
דהא דנפקא להו דע"ז אינו לא לאיברים
מנדה הני מילי כשנשכרה לגמרי
אלא ודאי בלא נדה פשיטא ליה
דנשכרה טהורה: **כ"י** תבעי לך
היבא דאין הדיוט כו'. לענין טומאה
מצניא ליה כדפי' הקוטני' ולעיל נמי
מייתי אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן
אצל לענין איסורא דאורייתא לא שייך
למילף מנדה ואע"ג דאסור בהנאה
בטומאה דרבנן מינצעיא ליה אי
פרחה אי לאו משמע דהדיוט יכול
להחזירה פשיטא דאסירה אפילו
ללינשא בתרא מדנצעי לענין טומאה
דהיטט יכול להחזירה דאי איסור
הנאה דאורייתא שרי כ"ש דלא מעמא
וקשה לר"י דנפרק ג' דמסכת ע"ז
(ד' נט): פליגי רב ושמואל צע"ז
שנשכרה מאליה דרז אמר גריכה
לנטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר
העיקר אמרו במשנה (ובין
אין ע"ז גריכה לנטל אלא דרך
גדילתה וצעי לאוקמא פלוגתייהו
בצברי צברים ומסקין דצע"ז על
חוליות עסקינן והדיוט יכול להחזירה
קא מילגני דרז סבר כיון דהדיוט
יכול להחזירה כו' לא צטלה משמע
דנצאין הדיוט יכול להחזירה אפי' רב
מודה דשריא ונראה לר"י דהספ' פליגי
בצולות קטנים דכשמתפרקין הוו
ענין צברי צברים קדמא דהספ'
מיעקרא אצל הכל מייתי בחוליות
גדולות דאפי' שמואל מודה דאסרי
בהנאה אפי' אין הדיוט יכול להחזירה:
וישימו להם בעל ברית וכו'.

האי קרא בשפטים
כמיצ וקשה לר"י למה לא הציא קרא
דמלכס (ב' א') וצו צעל עקרון ולמה
ליה לאתמי צרייתא ו"ל דאי מהספ'
ה"א וצו גדול היה אלא שהיה לו
דמות וצו לך מייתי מהספ' שהיה
קטן כשאר וצוים כדקמי' ומניחה
בתוך כיסו ודירש ליה מדמיצ צעל
צריית משמע שכרמו להן צריית להיות
כל שעה אצלם ומסבא קאמר זה
וצו צעל עקרון:

מה מת בבית אף ע"ז בבית.
תימה (לר"י) לרבי עקיבא
אי ישנה לאברים נוקי האי
היקשא לקולא דנצעי כוית לאברים
אצל ע"ז שלימה אפילו אין זה כוית
דומיא דמת כשהוא שלם דמטמא
אפילו אין זו כוית כדאמר גמיר
בפרק כ"ג (דף ג') ויש לומר דמת
אפי' אבר שלם שאין זו כוית טמא
כדאמרין נמי הספ' א"כ כך לי אבר
אחד כמו כולה ואם תאמר אכתי מני'
לאוקמא היקשא בחוליא אחת כשנגדה
במת לא חשיב אבר וי"ל דהיא אפילו
כוית לא מטמא כדנצעי צברים חשיבא:
גלמודה משק. דספינה אינה
מיומדת למדרס אף

על פי שכל שעה יושצין זה בני אדם
מכל מקום עיקרן עשויות לפרגמטיא
ואומר זה עמוד ונעשה מלאכתנו דאי
ספינה מיומדת למדרס לא הוה ילפינן
משק כדאמרין צריס אלו מומין (בסוטה לז.) דמדרכות לא איתקוש לשק: **לאפוקי** ספינה שאינה מיטלטלת מליאה. ומה שמעטלת

צ"ס לא חשיב ליה טלטול כיון דעיקר הילוכה מתמדת המים:

אמר רבי עקיבא פרק תשיעי שבת

ברעו הן. ונשאו הן את הזו: טהורין. דתמן כל שהוצי' נשאו עליו
טהור חזן מן הראוי למשכנ' ומונצד האדם אצל כל שאר כלים ואוכלים
אין מיטמאין מחמת משכנ' רשאו יא' וזה שאומרים
לרשאו לטומאה מחמת משא' הוב נמי
לא *דכי כתיב משא' הוב צלדס כתיב
והנושא אותם וגו' והא דלמך לעיל
נכרי ונכרית וע"ז שהיטוס אחרים
טמאים צלדס קלאמרין: כל הטמא'
המסיטות. אחרים כגון צכף מאזנים
או אדם טמא מת שהיטט את חצרו
טהורין: שלא מצני' לו. וצדק
טומאות שצמרה אלא צו: וכל
דמי ליה. דלמי מריצא דזו וע"ז
מנדה גמרי דהיינו צו: ישנה לאברים.
כגון של חוליות ישנה לטומאה אבר
אבר או לא: דהדיוט יכול להחזירה.
שאין צריך זמון לכך: פחותה מבזית.
והיא שלמה: לענין איסור. ואסר
בהנאה: ומחבקה ומנקה. וזהו
לשון צריית אהבה ומנדה אלא
אדוקים זה וע"ז היא: הא איתקש
למת. דלקמן (ט) אל קבר בני העם:
ורבנן למאי הלבנא כו'. איתקש
היא לרבנן דלמרי אינה מטמאה
במשא למאי הלכתא אמרו אליציהו
דאיתקש לנדה דאינה לאצריס ולשק
דלא מטמאין במשא למת דלינה
אימא. כולוה לחומרא: דרבנן.

דכל הנך היקשות דנצי קבלה וניהו
ואסמכתא צעלמא ושקן משקנא לאו
לשון שכן ממש הוא אלא עיקר
קרא לננות לה שם לנגזי אחא:
מתני' שהיא טהורה. שאינה
מקנלת טומאה: בלב ים. הרי היא
כיס: **גמ'** פשיטא אינה בלב ים
היא. לאו פירכא היא אלא פירוש
לממני: נלמדה משק. שהרי
כלי עץ היא והוקשה לשק לענין
טומאה: אף כו'. וזו אינה מעטל'
מלאה דגדולה היא: מפני של חרם.
דלא איתקש לשק: אי אינה ספינת
הירדן. איכא צנייהו שהיא קטנה
ומעטלת מלאה וריקנית לפי שהנך
קטן: הא נמי בלב ים. דים לאו דוקא וכל
הנהרות נמי טהורין הן: נשנית משנה
זו. של מסכת כלים דמי צה ספינת
הירדן טמאה ולא נתגלה הטעם למה:
ולחנניא

תניא חנניה אומר נלמדה משק *מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל
מלא וריקן לאפוקי ספינה דאינה מיטלטלת מלא וריקן מאי בינייהו איכא
בינייהו ספינה של חרם מאן דאמר אינה בלב ים *יהא נמי בלב ים היא למ"ד
בשק הנך (היא) דכתיבי גבי שק דאי מיטלטלת מלא וריקן אין אי לא לא
י'אל ספינה של חרם אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן אי נמי ספינת הירדן
למ"ד אינה בלב ים היא הא נמי אינה בלב ים היא למ"ד מיטלטלת מלא וריקן
הא נמי מיטלטלת מלא וריקן דא"ר חנינא בן עקיבא מפני מה אמרו ספינת
הירדן טמאה מפני שטוענים אותה ביבשה ומורדין אותה למים א"ר יהודה
אמר רב *לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפי' שעה אחת שהרי
כמה שנים נשנית משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא רבי
חנינא בן עקיבא ופירשה אמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית
המדרש ומדברי תורה ואפי' בשעת מיתה שנא' (י) זאת התורה אדם כי ימות באהל
אפי' בשעת מיתה תהא עוסק בתורה *אמר ר"ל *אין דברי תורה מתקיימין אלא
במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל אמר רבא
ולחנניא

ולחנניא שהוא (למד) לטהרת ספינה משק ספינה של חרם (מקבלת) טומאה דא' לן עץ וכו' ועור ושק דכתיבי בענינא
ומנין להו משק נמצא משק למד עליו. אלו הדברים שכתובין בפרשה. וכן למד שאין מקבלין טומאה אלא מה שהוא
מטלטל מלא וריקן כגון שכל כלי חרס אינו כתוב עם השק. לפיכך אין השק למד עליו. דאע"פ שאינו מטלטל
מלא וריקן מקבל טומאה. אי נמי איכא בין רבנן שלמדין מן הים וכן תנינא שהוא למד מן השק. (סוטה) [לענין ספינת]
הירדן לרבנן טהורה ולחנניא טמאה מפני שהיא מטלטלת מליאה וריקנית כו' חנניא בן עקיבא: אפי' (רבה) [רבא]

מסורת הש"ס והנהרות

גמ' (ב) [וממס' ז. מ. מנחות
לא: כדורות כח. נדה מג. ועי'
מוס' כדורות כח. ד"ה שאל],
(ג) [לעיל פ"ב: (ג) (ז"ל להס),
(ד) סתדיקין פה. סו: (ס) [ז"ל
(ז) (למן קנב: מנחות
כו: [מנחות ז: כדורות לח,
(ז) [צפה דר: (ז) כדורות ס:
גיטין מ: ד"ש" (ט) [ז"ל על],
תוס' (י) ז"ל בעל זבוב אלהי
עקרון. (ס) [ועי' מוס' מנחות
לא. ד"ה שיה].

מסורת הש"ס לירושלמי

עבודת וזה פחותה מבזית
כו'. עי' הל"ה ע"ז ג' ו.
נלמדה משק כו'. ה"כ.
דא"ר חנינא בן עקיבא כו'.
ד. ב:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה טהורין וכו'
דכי כתיב משא' הוב
באדם בתיב. עי' נדה דף
נד ע"ש בנשי' ד"ה היא
עשה וצ"ע:
תוס' ד"ה כי תביע וכו'
ק"ל. ק"ל שם
מנזר דמנין פטול הוא (ואם
כן) [וינ] דהשפיע צע"ז על
יערלל דלא מנין פטול אס
טהור מטמאה. וז"ע:

תורה אור השלם

(א) וְהָיָה בְּאֶשֶׁר מִתְּ דָּעֵז
וַיִּשְׁכּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי
הַבָּעִלִּים וַיִּשְׁכְּבוּ אִתָּם בְּעֵל
בָּרִית לְאֵלֹהִים:
[ופסוקי ח, לג]
(ב) וַיֵּצֵא אֱלֹהִים מִבְּרִית וְיָ
מִצְוֵי לְיִשְׂרָאֵל אֵל נֶגֶז
קִדְרוֹ וַיִּשְׁלַח אֹתָם בְּנֶגֶז
קִדְרוֹ וַיִּקַּח לָעֵצִי וַיִּשְׁלַח אֹת
עֶקְרָה עַל קֶבֶר בְּנֵי הָעָם:
[ומלכי ב, כג.]
(ג) דָּרְךְ הַחֲשֵׁר בְּשָׁמַיִם וְדָרְךְ
נֶחֱשׁ עַל־יָדוֹ דָּרְךְ אֲנִיָּה
קָבֵל יָם וְדָרְךְ בְּעֵלְקֵלֶךְ:
[משלי ל, יט]
(ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יָצִיב
בְּאֶהָרָה לְבָרְךָ מִן הָאֵהָרָה וְכָל
אֲשֶׁר בְּאֶהָרָה יִשְׁמָר שְׁבֻעַת
יָמֵי:

רבינו חננאל (המשק)

מבזית לענין איסורא פשיטא
דאסורא דאה זכוב בעל ע"ז
עקרון אסור. אבל לענין
טומאה אין בה טומאה
של כלום דלחכין איתקש
למת ואיתקש לנדה שאינה
לאברים. ואיתקש לשרץ
שאינה מטמא במשא ולא
מצוה למימר לחומרא לשרץ
כעשרה לנדה לאבן מספא.
ולמת לאחל משום דטומאת
ע"ז דרבנן היא. וכי
איכא חומרא וקולא לקולא
היא דמקשינן: [מתני']
מנין לספינה שהיא טהורה
כו'. פ"י שאינה מקבלת
טומאה. רבנן דמתני' משום
דמים לה ספינה לים מה
היה אן מקביל טומאה
אף הספינה אינה מקבלת
טומאה. וחנניה מפקי לה
למילתא דספינה שאין
מקבלת טומאה מן השק
דכתיב מכל כלי עץ או בנד
או עור או שק מה שק
מטלטל מלא וריקן מקבל
טומאה. מאי בינייהו איכא
בינייהו ספינה של חרם
לרבנן (שמדרין) אותה לים
אף ספינה של חרם טהורה.

מסורת הש"ס והגהות

גב' (ב) רש"ל מ"ו, (ב) כלס פ"ט ופכ"ד מ"ב, (ג) ג"ז שם מ"ד, (ד) ג"ז המשה שפחה, (ה) צבורות לה. [תוספתא כלס פ"ב, (ו) [עירובין דף: (ז) (ז) צ"ק כה: (ח) ג"ע פ"ט] עירובין קד: ד"ה דלן לו טהרה], תוס' (ט) ע"י ש"י סוכה כ. ד"ה והטנ כל המטמא.

הגהות הב"ח

(פ) גב' ע"י שוורים שמים מיטלטל דמן כ"ל ומיטה אין נמתק: **(צ)** שם מאי קף ספינה אלא:

גליון הש"ס

גנ' וסדרים בלי חרם מנלך דטהור. ע"י רש"י עירובין דף קד ע"א ד"ה לא. ובצבורות דף לה ע"א רש"י ד"ה אין מדרם ו"ע:

תורה אור השלם

(א) ואיש אשר יגע במטבחו ויכבס בגדיו וירצין בפיו ויטמא עד יצארה:

(ב) כל המטבב אשר תלשבו יצאו כל ימי זבתה במטבב ברתה ויהיה לה וקד חבלי אשר תלשבו יצאו מטמא ויהיה פטורא ברתה: [ורקא טו, כז]

רבינו חננאל

ולחנניה טילטול ע"י שוורין שמים טילטול. פי' הא דקא מטלטל מלא וריקן אפי' על ידי שוורין: שלש עגלות הנה העשויה כקתידרא טמאה מדרס מפני שאדם טומן עליה כדאמרין ביר"ט לענין עגלה של קטן. לפיכך אם דרס טמא עליה. ריש ביניהן דבר חוצץ [ואן] ונפל עליה מבחו אצ"פ שלא נגע בה טמאה. העשויה כמטה טמאה טמא מה. אבל עגלה של אבנים טהורה מכלום ואינה מקבלת טומאה. והיאך היא עגלה של אבנים. עצים שמכביין שם וערב ועשוין כחלונות חלונות מניחין שם אבנים ומשכבין אותן. א"י יוחנן ואם יש בה בית קיבול רמותם טמאה. פי' כגון שחוקן החלונות. ורחוקות ואין הרמותם נופלים משם: שלש תיבוי' הן שפתחה מצדה טמאה מדרס וזו שנקראה בבבל לדאנה מפני שיש שישבין למעל' ממנה. פתחה למלעלה טמאה טמא מה. והוא הנקרא בבבל צנורין. הבאה במדה טהורה מכלום. העשויה למור בה כיול: ת"י מדרס כלי חרס טהור. ר' יוסי אמר אף הספינה. אתא רב זביד לפרושה מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא. וספינה בין במגע בין במדרס טהורה כרובין ור' יוסי ספינה של חרס טמאה

אמר רבי עקיבא

ולחנניא. דאמר ספינה המיטלטלת מלאה טמאה אפילו אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים מרוב גדולה היו טילטול וטמאה: בקתידרא. קצרה ומוקפת משלש צדדין: טמאה מדרס. שלשינה מיוחדת היא: במטה. שהיא ארוכה עור שאין בה שום נקב: טמאה

טומאת מת. כלומר מקבלת שאר טומאות כולן חוץ מטומאת מדרס דכלי הוה לקבל טומאה ולישינה אינה מיוחדת שטוענין בה פרגמטיא ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו והא דנקט טמא מת משום דלא הטומאה הוא והכי קאמר אב הטומאה הוא על ידי מת ולא על ידי צו: וישל אבנים. העשויה להוליד בה אבנים: טהורה מכלום. אינה מקבלת שום טומאה לפי שפרוצה מתחתיה נקצים גדולים ולא כלי הוא דכל הכלים ישעורן כרמונים: ואמר רבי יוחנן כו'. אלמא אף על גב דשל עץ אימקש לשק דבעינן מיטלטל מלא וריקן וזו אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים קאמר טמאה טמא מת: תיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס. לפי שמשמשת שכינה עם מלאכתה שמשמשתין בה דרך פתחה ואין צריך לומר לשוכב עליה עמוד ונעשה מלאכתנו: טמאה מת. כלומר נעשה אב הטומאה על ידי מת כשאר כל הכלים הראויין לקבל טומאה שאם האהיל אהל המת עליהן נעשין אב הטומאה ולענין שאר טומאות הייין ראשון לטומאה ככל הכלים ולא שמעינן ממתניתין אלא דכלי הוא לטומאה ומדרס לא הויה דאינה מיוחדת לשכינה דלררך לומר לו עמוד יש מקשין עליה על משהו זו הא דאמר רבי יוחנן צפרק צמה אשה (לעיל דף נט). אף אומר בטומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו והכל הוא צפיהם דכי אימתר ההיא לענין כלי שנשבר ועודנו ראוי למלאכה ולא מעין מלאכה ראשונה וקאמר רבי יוחנן דטהור מעומאמו ראשונה ואומר צו עמוד ונעשה מלאכתנו הראשונה והרי הוא אינו ראוי אצל לומר שהא מיוחדת למת ולא למלאכה אחרת לא תהא זאת גישראל דהא כתיב (נמדבר יט) כל אשר צהל יטמא וכל כלי פתוח וגו' וכל טמא מת שנחלמול הנזכר אלא מדרס הוא הדין לטמא שרק לו לטומאת נבלה וגל הוזכר מת אלא משום דעל ידי מת נעשה אב הטומאה [כמן] על ידי מדרס שלא צא ללמדנו אלא לומר שהוא כלי מקבל כל טומאה חוץ מטומאת מדרס אם ישב עליו צו אינו נעשה אב הטומאה: הבאה במדה. מיצה גדולה שאינה מיטלטלת ויש לה חלון ממלעלה להשתמש בתוכה: טהורה מכלום. למדרס לא חויא הואיל וחלולה ממלעלה אינה משמשת שכינה עם מלאכתה ולשאר טומאות לא חויא דאינה מטלטלת מליאה ולא אימפרס מה לשון צאה צמדה ולי נראה על שם אנשי מדות כלומר שצריכה למור חריכה ורמזה: מדרס כלי חרס טהור. שאם ישב עליו הזז ולא נגע צאוריו טהור ואינו מטמא משום מדרס ולקמיה יליף לה מקרא: מאי קאמר. מה ענין ספינה אלא מדרס ספינה טהורה אף מטומאת מגע ולמדרס לא חויא: ומגעו טמא. אם נגע הזז בתוכו: וספינה אימקש לשק: בתנא דידן. דיליף מנלל יס ואל נמי נלל יס היא: מאי אף ספינה. על כרחיך טהורה מנגע קאמר ומאי אף הא לא טיהר מנא קמא כלי מנגע דימא אף זו כיוולא יס וספינה הירדן טהורה בתנא דידן. דיליף מנלל יס לא שגא גדולה לא שגא קטנה והוא הדין נמי דמאי לתרזי וספינה של חרס טהורה צמר דמפיקין דתנא קמא לרבי יוסי אלא משום דשכיחא טפי של עץ משל חרס: משכבו. הוא והמשכב הוזכר כאן: כלי חרס אין לו טהרה במקוה. דכתיב (י) ישבר אין טמא לפי שמיניו שפשוטי כלי עץ טהורין מטומאת מגע שרץ מניין שכלי הראוי למשכב ומושב מקבל טומאת מגע צמת:

פרק תשיעי שבת

וְלַחֲנַנְיָא טילטול על ידי שוורים שמים טילטול. נראה לר"י אפילו ציש צה מ' סאה מימה לר' ילחק אמאי נקט חנניא הא רצנן נמי לא פליגי צהא דמה שמתהרין ספינת הירדן היינו משום דכך אינה צלצ יס (מש"ל) ולאו משום דלא שמים טילטול ועוד דנראה דספינת הירדן מיטלטלת אפילו על ידי צני דלס דאי אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים אם כן ממתניתין דכלים דתנן ספינת הירדן טמאה הוי מני לאזכוחי לדחנניה שמים טילטול:

וְאָמַר רבי יוחנן אם יש בה בית קיבול רימונים כו'. מהא דקמי' צמטה טמאה טמא מת מה מני לאמרי ראייה דאיכא דלימור שמיטלטלת על ידי צני דאס: **שֶׁלֶשׁ** תיבות הן. קשה לר"י דלמאי מיימי לה דאי משום דהיא סיפא דההיא דג' עגלות הן אם כן הוה ליה לאמרי ההיא דג' עריצות שהן צימיתם:

הַבָּאָה במדה טהורה מכלום. אפסתה למעלה קאי דפתחה מזידה לחויא למדרס לא צעי מיטלטל מלא וריקן דלאמרי' צצבורות (דף נה):

אֵלָּא אמר רב פפא ה"ק כו' ושל עץ בין מדרסו בין מגעו טמא. תימה לרבינו תס דלמה לו להגיה של עץ וספינת הירדן לא הוה ליה אלא לאפזי שניוא קמא דלת"ק ספינה של חרס טהורה כתנא דידן ולר' יוסי אף הספינה טמאה כחנניה ואף דרבי יוסי אנוגע דקאמר ת"ק דטמא על כן נראה לרבינו תס כג' ר"ס דגרסינן צימליה דהא צזיד וספינה של חרס טהורה כתנא דידן

ורבי יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא כמו מגע [דכלי חרס] ופררץ מאי אף דהשתא לא קאי אעיקר מילתיה דת"ק אלא אדקדוק דצריז דייקנין הא מגעו טמא אלא א"ר פפא ה"ק כו' וספינה של חרס טמאה כחנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן כמו מדרס כלי חרס דקמי' מנא קמא צצדיא דטהור: **מָה** הוא דאית ליה טהרה במקוה. לאו דוקא נקט מקוה דהא צו צעי מיס חייס אלא משום דצעי מנינקט מקוה גצי משכב ומושב ולענין מיס חייס אם מזכרי' שהיא טעון משכב ומושב כוז דלא צעינן אלא דדמי ליה פורתא דאית ליה טהרה: **לְאַפּוּקֵי** כלי חרס דאית ליה טהרה במקוה. תימה דהא כופת שאור שימדה לישינה טמאה מדרס דלאמרין צהעור והרטוצ (חולין דף קטט). אע"ג דאית ליה טהרה צנקוה ואומר רבינו תס דיש צמינו צגידולי קרקע טהרה צנקוה כגון כלי עץ:

מַפֵּץ במת מניין. פירש צקונרט דמיייר צנפץ של עץ ואין נראה לרבינו תס דאם פשוטי כלי עץ יש להם טהרה צנקוה דרמונח צפרק קמא דסוכה (דף נט). דאמר מטה מיטהרת איצרים ומוקי לה צפשוטי כלי עץ כגון ארוכה וצמי כרעים ואומר ר"ת דהכא צנפץ של שיפה ושל גמי דאין לו שום טומאה אלא מדרצנן לצד מטומאת מדרס כדפירש לעיל צפרק צמה אשה (דף טו). והא דפשוטי כלי עץ אית להו טהרה צנקוה ואומר ר"י דנפקא לן מדכתיב (נמדבר לה) וכל כלי עץ תחתטאו דמשמע אפילו פשוטי דומיא דכלי מתכות דכתיבי תסם אף על גב דכתיב וכל מעשה עץ ליהא למילף מה מעשה עץם מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ דלא שייך למילף הכי אלא משום דכתיב (נבאשית מו) ויהי הם מריקים שקיהם ולהכי נקט נמי ככל דוכתא מה שק מיטלטל מלא וריקן כו' ולא נקט מה צגד מיטלטל מלא וריקן אף על גב דצגד נמי כתיב גצי שק או צגד או עור או שק:

לו טהרה אלא שצירמו: **מַפֵּץ**. של קנים: **במַת מניין**. שהוא ודין

טמא מת כל דחזי ליה למדרס מטמא טמא מת ויש שהוא מטמא מדרס לאיתויי סאה ותרקב דתניא והיושב על הכלי יכול כפה סאה או תרקב וישב עליו יהא טמא ת"ל אשר ישב עליו הוב כל שמיחוד ליישיבה יצא זה (שואבין לו) עמוד ונעשה מלאכתנו ובתוספתא (שם ודלים פ"ב) עריסת בנות טמאה טמא מת היתה משמשת שכיבה הרי זו טמאה מדרס מטה שמוכרין עליה כלים הרי זו טמאה טמא מת היתה משמשת שכיבה וישביה הרי זו טמאה מדרס ומאלו העיקרים יתברר לך פירוש טומאת מדרס וטמא מת ולפיכך היתה התיבה שפתחה מצדיה שהיא ראויה למושב טמאה מדרס ושפתחה מלמעלה שאינה ראויה למושב טמאה טמא מת במגע ולא טומאת מושב בהין וזו ושמור אותו בלבך כי הוא עיקר

עין משפט ונר מצוה

י' א מ"י פכ"ו מהלכות כלס הלכה ג: י' ב שם הלכה א ופכ"ה הלכה ג ופקק כו הלכה ו: כו ג מ"י פכ"ו שם ופ"ג שם הלכה ג ופכ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ג: כו ד מ"י פ"א מהלכות כלס הלכה א ופכ"ח הלכה א: י' ז מ"י שם פ"א הלכה י' ופכ"ג הלכה א:

ר' נסים גאון

אמר רבה ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמים טילטול דתנן ג' עגלות הן העשויה כקתידרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת כו' זו המשנה במס' כלים מפרק ג' הריסים וגם בו יש המשנה האחרת ג' תיבות הן וראוי לנו לברר כי אצ"פ שמתת הוא חמור מכל הטמאות וקשה מהן כמו ששינוי במשנה מטמאין אינו מטמא משכב ומושב כמו שהוא באהל מה שאין כן כולם מטמאין אינו מטמא משכב ומושב כמו שהוא בתורת הכנים דוב מטמא משכב ומושב לא המת מה אהוב שאינו מטמא משכב ומושב ת"ל הוב לא המת ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו את שיש לו שכיבה וישביה מטמא משכב ומושב ואין זב שמת מטמא משכב ומושב וישמור דוב שמת טמא במשט דע שמוקב הבשר מדברי סופרים וטמא מת נידון כמת אינו עושה משכב ומושב (לברייהם) הוב ולא טמא מת כו' ובתוספתא (כלים פ"א) חומר בבויעל דהא טמא מת שבויעל דהא כד תחתון תלעיון מה שאין כן בטמא מת ואומר במשנה ובתוספתא במס' זבין חומר בוב כממת שהוב עושה משכב ומושב ומתחתיו כו' מה שאין המת מטמא טמא מת ששכב על י' מצעות אינו מטמא אלא העליון ששכב עליו והשאר טהורין לפי שלא יעשה משכב ומושב והעליון טמא בבניעה ולפיכך הוא ההכמים קורים לכל דבר שאינו מטמא כדין משכב ומושב טמא טמא מלכל דבר שהוא נעשה משכב ומושב היו קורין אותו בשם מדרס בלשון קצרה ולכן כל דבר שהוא מטמא מדרס הוא טמא במגע דהיינו טמא מת לפי הכינוי שניתן לו וכל דבר שאינו ראווי למשכב ומושב הוא טמא טמא מת כדן הגניעה ואינו מיטמא מדרס וכדבר הזה אמרה המשנה בפרק בא סימן התחתון (דף מט) כל המיטמא מדרס מטמא טמא מת ויש שהוא מטמא טמא מת וכו' ואמרו בתלמוד (שם) כל המטמא מדרס מטמא

גדול: יצא כלי חרש דאין כו' דאית ליה טהרה במקוה כמו שכתוב בתורה (ויקרא יא) ואותו תשבורו ואמרו רבותינו דל' מלמד שאין לו טהרה אלא שבידה:

(ב) 6 [צ"ל שהיא], (ג) לקמן
 קלד: ע"ש, (א) יומא מח;
 (ד) שם עו: נדה לב,
 (ה) מקוואות פ"ח מ"ג
 בתוספתא מקוואות פ"א,
 (ו) ע"כ במשנה מכאן ואילך
 בתוספתא, (ז) [וזכרם קא:];
 (ח) נדה י"ז, (ט) כמדות סה:
 [שם נו:], (י) ר"ש"י ס"א
 וקסבר, ה"רש"י [ומי' חוס'
 יומא עו. ד"ה מנין לפרסא
 וכו'], (ל) [נדה לו:].

מסורת הש"ס
לירושלמי

אע"פ שאין ראיה בו.
דוגמתו צבלי זכרות ה. ב. ירו'
זכרות א, א וס"ג פולשת
שכבת ודע ביום בו'. הל"ג:

—◆◆—

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תני רישא וכו'
אלא בלא"ה איבא. וזעין
זה איתא במגילה דף ע"ב:

[illegible]

כטבלה מרובעת ויהי אשר
לא תלמוד הוא חות ויהי
ערב. ופרקי ברי ואשר
הוא תלמוד כטבלה מרובעת
לא תלמוד הוא חות ויהי
בר כלל חתונתה מרובעת ואשר
יהי הנכס לא יהא ואשר
היוצא ממנה: חתני מנן
לפרוט שכתב ויהי ביום
השלישי שבת. חתני מנן
ותן הנהם הפרוט
ורבן ויהי שלישי שבת
דברי ר' אלעזר בן עזריה.
הוא מתניין דהבא ויהי
אלעזר בן עזריה. ואקשני
אימא סיפא. מנן שמרתיני
הא תקנן ביום שלישי שלח
לחיות שבת. ותנן לקמן
בזה מסכתא ויהי אלעזר בן
עזריה מנן שמרתיני
הקנן ביום שלישי שלח
לחיות שבת ופרקיין אמר
דמוקס כתני: חתני תני
סמאה ורישא ויהי וסיפא
ר' אלעזר בן עזריה לא
מנן סמאה. חתני ויהי
שבת וכולה ר' אלעזר בן
עזריה היא ועד השתא איכא
חתי חתני סמאה ואיכא
חתי חתני שחרור. ואיכא
חתי דמפרשי כתיסארה בר
מוקס לא חתני. ויהי ויהי
לא מוקס לא חתני. ויהי
דלא מוקס ליה חתני ויהי
ממא דיכלי מלחתי חתני
אליבא דהי חתני סמאה
חתי חתני חתני חתני

כטבלא מרובעת כטבלא הוא דשרי הא
לאו הכי אסור התם לאקולי בה קולא
אחרינא להתיר ראש תור היוצא הימנה:
מתני' מנין לפולטת שכבת זרע ביום
השלישי (שהתא) טמאה שנא' (א) היו נכונים
לשלת ימים (ב) מנין שמרוצין את המילה
ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר
(ג) ויהי ביום השלישי כהיותם כואבים (ד) מנין

מנין לפולטת כו' שנא' היו עשה עדין לא יתמה אחר מתן תורה וכו' אע"פ שצאנו מזה העל דבר שחמיד להיות טומאה על זבין ומורעין וזועלי דתו שמתו (בפרט כו) כתיב והודעתם לבניך וזבני בניך וכתיב ויום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בצדק כו' הלן צאימה וציראה צבור וזועל מאלן אמרו זבין ומורעיס וזועלי דתו מותרין לקרות בצורה גנציאס ולשנות גמטריה ובע"ס בהלות ובאגדות וזועלי קריין אסורין פירוש דבעל קרי אינו צאימה וציראה דמחמת קלות ראש הוא צא:

אע"פ שאין ראייה לדבר וכו' ומיהו לדבר גמורא לא הו' משום דקרא לא משמע בשמיה לאל ברחייה משום דמשמע מים דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי וקרא לר"י דפנרץ במרה דומיא (דפ"ט ע"ו) קאלר דרחייה אירכי עיניו מנלן א"ר זוטרא מהכא ומכא כמים בקרבו וגו' מים דומיא דשמן

מה שכן מאבדנו כו' ופריך והא ה"א
מנא איפכא נסיב לה דתנן מניין
לנביא? וימאי פריך הא תנא
דמנאי? קאמר שאין ראיה לדבר אלא
וכר לדבר משום דמיס דרומא דשקן
כדפריש"י ואומר ר"י דפריך הכי דאי
תשיבא ראייה גמורה דרמיזה נסיבא
כדקאמרנא לא הוה ליה לאי קטנה
למעבד מינה אלא? וזה בעלמא קשה
לרשב"א דכתיב למימינו הוי קיה שאינו
אלא זכר בעלמא הוה ליה לאימיו
קרא דלחם חמודות לא אכלתי ובשר
ויין לא בנא אל פי וסוק לא סכמי
(דמא' י') דהוי דרשה גמורה ומימיה
נפקא לן פקוק תבואה דיומא (עב)
לסביה איברי עיניו?'

רַנִּי רישא טהורה ומוקי לה ברי.
אומר ר"י דמשום הכי איתו
מגיה למיתני טהורה כדי לאוקמי
כולה כרבי אלעזר ו'אלף בלאו הכי
איתו דמני טהורה ואיכא דמני טהורה
הלכך מאן דלא מוקי כתנאי נוח לו
לשנות כחותן ששוין טהורה ומאן
דמוקי כתנאי לא קפיד לשנות טהורה
וה"מ א"ת איהו מתני' כתנאי דרישא
דמתני' רבי עקיבא קמי' לה וספיקא
דקמי' פולטת טהורה היינו דלא כר"ע
דפליג בסמוך אר' אלעזר בן עזריה
אלא תביר צ"י דסמוכות זו אחר זו אל
יהי מהאיחא דפולטת לא קפיד וס"מ
לית למנקט במתני' קרא דקודשטת
כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י
לשגת ימים דמוכח דמשום פליטת
וגשו אל אשה: **פַּעֲמִים** שהן ד'
עזריה ה"מ נמי לשנות ענין זה
ג' כ"ו אלף להכי נקט ברי' למשאל
הרבי' כרבי עקיבא ובעזרות אל צ"י
בַּהֲשַׁכְמָה עה"ה. אליבא
קדושים הן ברי'. וכלא הכי
וי ימות זה המשמש ממונו צ"ס ועוד
יו יו ממלכת כהנים וגוי קדוש:
ויחזיק

א פירשו עד סמוך לחשכיה וליכא
ה אלא צימים: אלא רבי עקיבא
מיז וקיימא לן מקנת היום ככולו:
ומזיו בהשכמה הלכך ירידה דמזיב
ק להפרישן בהשכמה ט"מ עד ה'
: דקאמר רב הונא. דלחן משמשין
א יסתכל כגי ליה במאפיל גטולתו:
והא

[illegible]

כד מר"י פ"ב מהלכות
מילה הלכה ט טור
שו"ע אור"ח סימן שלא עשור
ט:
כה ד' מ"ו פ"ג מהלכות
עבודת יום הכפורים
הלכה ד:
כו ג' מ"ו פ"ג מהלכות
שחיטת עשור הלכה ט
טוש"ע אור"ח סימן תרד
שק"ף א:
כז ד' מ"ו פ"ג מהלכות
שאר פסח וטומאות
הל' י"ב סג עין רמז:
כח ה' מ"ו פ"ב מהלכות
אזכרות בזה הלכה
י"ד טוש"ע אור"ח פ' ר"מ
שק"ף א' וטור ושו"ע אה"ע
סימן כח שק"ף א:

ר' נסים גאון
סיפא כר' אלעזר בן עזריה
 הוא זה ששנינו מניין
 שמרחיצין את הקטן ביום
 השלישי דברו זה אמור
 משום ר' אלעזר בן עזריה
 בפרק ר' אליעזר אומר אם
 לא הביא כלי:

רבינו חננאל (המשך)

[illegible][illegible]

ינות בחר חדא שעתא מלילי
ישמעאל דקמצריך ד' עונות
מדרבנן מרחק טובא. ומדר'
ני דבידיה חמשי ושש אינן
אדא בר אבא משה בהשכמה
יה להו עונות מכלל ג'
לר'ע חמה ליה למשה רבינו
ותיה ביום. ופרקינן איצטריך
ת"ח המאפל בטליתו מותר

במרה. עי' ציפה ב, א:

[illegible]

(א) שְׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת
לְקַדְּשׁוֹ כְּאֲשֶׁר צִוָּה יי
אֱלֹהֶיךָ:
(ב) וּסְמֵנוּ מֵאִילִם וְיִבְאוּ כָל
עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר
סִין אֲשֶׁר בֵּין אֵילִם וּבֵין
סִינַי בְּחֻמֶּשֶׁת עֶשְׂרֵת יוֹם
לְחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְצֵאתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

(ג) וּבָכַר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד
 יי בְּשִׁמְעוֹ אֶת תְּלַמְּתֵיכֶם
 עַל יי וְנָחֵנוּ מִה בִּי תִלְנִי
 עֲלֵינוּ: [שמות טז, י]

(ד) שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקַחְדּוּ
 וַיֹּם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לֹא
 יַעֲשֶׂה בּוֹ: [שמות טז, יז]

(ה) וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית בְּאֶדֶם
 לְחֹדֶשׁ הָאָזִק הַמֵּשְׁכָּן:
 [שמות טז, יז]

יעקב אמר למסען
 דכתיב (א) כאשר צוך
 הודה אמר רב כאשר
 ובת איפקוד אתחומין
 ואל ממצרים בארבעה
 ובחמשה עשר יצאו
 ס"ד אלא (ב) מבערב
 חמישי בשבת היה
 בשבת ריש ירחא
 דסיון חד בשבת
 בנן אייר דההיא שתא
 דלא עברוה ניסן שבו
 בארבעה עשר שחמו
 יצאו ולערב לקו
 אימא מבערב לקו
 בשבת היה השלים
 בשבת חסר אייר
 בשבת קשיא לרבנן
 פפא ת"ש (ג) ויסעו
 ישראל וגו' בחמשה
 אותו היום שבת היה
 כבוד ה' וכתיב
 ומדחמיסר באייר

דמיו יום אחד לקמן: ד' חסדים עבוד. ולא היו אלא ג' בין פסח לפסח
הלכך דאישתקד צה' בשבא וית' ליה דאחרים דאמרי אין מעבדין
ואין מחסדין שום חדש לצורך אלא לעולם אחד מלא ואחד חסר:
לרבנן

ה' היכי מייתי ראייה מהאי קרא דנשצת היה והלא זה הפסוק נכתב
ג'ה דכתיב ויאמר משה אללוהו היום וגו' ששת ימים תלשטוהו והמן
יוצא שפיר דמשה שכת לומר להם והיה אומר היה לי לומר לכם מה
יהיה: **עשר** עשרות נשל אותו היום. הא דלא חשיב ראשון להקמת
היה משה מעמיד המשכן ומפרקו אי נמי משום דעליה דהקמת
ה: **ראשון** לאבילות קדשים. ונת"כ במקום אבילות קדשים קמי
י"ל ה' חסירין עבוד אלא ו' חסירין ואייר דהיהא שחא עצורי עבדו:
דהא תניא לעיל דלאותו יום ה' נשצת היה נקט נמי לרצון ששנה:
דפה

(פסחדרין 97 טו) דליתמר מילתיה דר' יהודה אחריווייהו ור"מ וכיון דזמרה איפקוד אשבת היכי אמרינן צפ" כל תביז (לקמן קיט:) אלמלי שמרו שראל שבת ראשונה לא שולטנן צפ"ן אומה ושון שאלמר ויהי ציוס השעשי יצאו מן העם ללקוט וגו' וכחשי צתריה ויצא עמלק אמאי קרי להאי שבת ראשונה כיון דזמרה נטוו והא לא היתה שבת ראשונה דמעיקרא תביז ויסעו מאילס ויצאו וגו' ואמרין בטמון דלמותו היום שבת היה ועוד מקשים דמשמע תמון הפסוקים ששמי שבתות היו קודם ראשונה כנסעו מאילס ואחר אותו שבת ירד להם המן וכחשי ויהי ציוס השעשי לקטו לחם משה וגו' ויניחו אותו עד הבקר וגו' ויאמר משה אכלוהו היום וגו' שש ימים תלקטוהו וגו' ויהי ציוס השעשי יצאו מן העם ללקוט וגו' ששעמ ששבת שלישית לאחר מרה היא:

ואמר רב יהודה כאשר צוץ במרה. האי קרא צמסנה מורה כמיז וליכא למימר (ט) כאשר צוץ צממן מורה שהרי משה לא היה מספר אלא על הסדר וצבוליהו לא כמיז כאשר צוץ: **אתחומין** לא איפקוד. אין צ"ל דאין (ר) ויהיה

דלמך (ז' תמוזין דל'ורימא דלא ממשע
לכ"ע דבסיני לכל הפחות איפקוד
תתמוזין דלאו דוקא נקט תמוזין אלא
כלומר הולאה שהיו מויליין עמהן כל
אשר להן ומר סבר איהולאה לא
איפקוד ומר סבר איפקוד ואע"ג
דבפסחא מן כתיב אל ילא איש
ממקומו ודרשין מיניה הולאה כפס"ק
דעירובין (דף פ"א) איכא למימר שאחר
מתן תורה נאמר אחר שנעשה המשכן
[כמון] שאחר הקצ"ה להיט נזנח
לפני העדות ומשום דשייכי למילי
דמן כתיביהו ההם ולמאן דלמר
איפקוד א"ס שבמיהא נאמר כתיבי
ההם כדפרישית:

ואותו יום חמישי בשבת היה
ב'ו. ואס' כן צרדיעי

שחטו פסחיהם ונמלא בשנת שבעה לקחו פסחיהן שאז היה צעשור למדש ועל כן קורין אותו שנת הגדול למי שנעשה בו גם גדול כדאמרין

במדבר (שמות רצה פ' צא) כשלקחו פסחיהם בצוהם שבת ומתקצלו בצורות אומות העולם אכל ישראל ושאלום למה היו עושין כך אמרו להן וזה פסח לה' שיהרגו בכורי מצרים הלא אכל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו ועשו בצורות מלחמה והרגו מהן הרבה

ה'ה"ד למכה מצרים צנוריה: **ובת"ב** ששת ימים תלקטוהו. אחר שירד כבר מן שזוע כשהגידו נשיאי העדה למשה שלקטו לחם כבר ירד מיום ראשון שעבר ואור"י דאע"י דלא נאמר עד אח"כ מ"מ שאמר הקב"ה כשנתן את המן שתלקטוהו ששת ימים וא"כ אחד בשבוע המשכן קאדמרין צמדש (ויקרא רבה פ' שמעי) שזל י' ימי המלוא המשכן קאד"ק אותו היום של הקמת המשכן נטל עשר עטרות אלה שמעטת בצפון: **פרשת** ח' חסידים עובדי. אומר ר' יצחק לר"א כדאמר לעיל אלא שאר"י איצטרריך למימר דשצעה חסידים עבדו

מסורת הש"ס והגהות

גמ' (ב) ע"ז דף כ: ע"פ, ס שטות לט, א' ע"ז ג, (ד) ע"ז שס, ע"ש דף ה, ע"ש"ס (ס) יט שטות בר מנא, (ו) [כפוטת קרב], תוב' (ז) [ל"ל שילמא], (ח) [וע"פ חזק' שטות לט, ד"ה קיימא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא אעפ"כ: (ב) תוב' ד"ה מודעא וכו', וצפיק אלו נאמרינן אמרו שקצלו:

גליון הש"ס

גמ' בחמישי בנה מובח. ע"ן מנייה דף ו ע"א נכשיי ד"ה קצלו לנע היטור: שם בשעה שהקרימו בו, ע"י משכין ח"צ ע"ן ע"ד: תוס' ד"ה ירד וכו' ואף על גב דהנזילה מרה מובה, יומא דף עו ע"ב: שם ד"ה פריי וכו' בריהא דאחרונה. ע"ן תעמיט דף טו ע"ב תוס' ד"ה טל פסומים:

לעזי רש"י

קוב"א גיטא, מיכל גדול ונעול

תורה אור השלם

(א) ויצא משה את הקם לקראת האלהים בן הפתחה ויתצבו בתחתית הקר: (שמות יט, יז) (ב) קיבו וקבלו ויתדו: דריש ביה נמי הא: שני בתרים. מזו שכינה: מאה ועשרים. [כל א' וא' נטל כתר]: טענו. הכתרים והכי משמע את עדים [אשר היו להם] מהר חורב: בחורב פרקו. דמשמע נמי ויתנלו את עדים מהר חורב: ומשה יקח. אותו עלי לשון אחר את האהל לשון זהו נרו (איוב טו) והוא היה קירון עור פניו: עושי דברו לשמוע. מוכיני לעשות קודם ששמעו ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יוכלו לקבל עליהם את לאו: פריי קודם לעלו. כך דרכו וטלון משאר אילנות חנטת פירותיו קודם לעלו: אצבעתא דידה. אצבעות ידיו: וקא מייזן בהו. היה ממעין נרגליו ואינו מנין ממון מירדל: עמא פויזא. נמרה: דקדמיתו פומיכו לאודניכו. קודם ששמעתם אותה היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימה:

(ח) גרבו יי מלאכי בני גברי כל עשי דברו לשמע בקול דבר: (תהלים קה, כ) (ט) כתפתו קצצי מעור כן חודי בין הנבים בצלו חפדתי וישמחתי ופניו קטול לחי:

[שיר השירים ב, ג]

אמר רבי עקיבא

לרבנן ח' חסרים עבוד. ולא היו בין פסח לאשמקד לפסח דהאידנא אלא ג' ימים ונמלא לאשמקד בע"ש: בשני עלה משה. ושמע ואתם תהיו לי וירד והגיד: בג' עלה. ושמע הגבלה וירד והגיד: בד' ירד. להפריסם: ושוב לא עלה. עד קצלת הדברות שעלו כולם:

ומאחר שלא עלה מהיכן ירד. דאמר' ג' ירד ולא אמרת עלה וירד אלא אימא ג' עלה וירד ושוב לא עלה: ובחמישי בנה מובח. כדכתיב ויצן מוצא מחת ההר: מאי לאו משום תורה. לא היה לו פנאי לעלות שקצלו כולן יחד את הדברות: עליה דרב חסדא. לפני רב חסדא לפי שרצו קדש יושב והדרשנו עומד לאמר עליה דדומה כמו שהעומד למעלה מן היושבים: אוריאן תליתאי. תורה נביאים וכתובים: לעם תליתאי. כהנים לוי וישראלים: על יד תליתאי. משה מלואי לנצח מרים אהרן ומשה: ביום תליתאי. לפרישה: תחתית הקר. מחת ההר ממעט: גיטת. קובא שמיטין דה שער: מודעא רבה. שאם יזמיננס לדון למה לא קיימתם מה שקצלתם עליכם יש להם משונה שקצלו צאונם: בימי אחשוורוש. מלחמה הנם שנעשה להם: דין. תורה: בתחילה. קודם שמהר ישראל נעשה ושמע: יראה. שמה לא יקצלו ויחזור העולם למהו וצוה כדכ"ל: ולבסוף. שקצלו: יום הששי. מאי שאל דכתיב ה' ציוס גמר מעשה גדלשית: מלמד שהתנה בו. הששי משמע הששי הניחוד נמקום אחר כדאמר' נעלמא (פולין דף כה). היכן המיומנת אף כלא ויהי ערב ויהי זקר של גמר גדלשית תלוי ציו הששי והוא ו' בסיון שנתנה בו תורה מריכו דה' דריש ביה נמי הא: שני בתרים. מזו שכינה: מאה ועשרים. [כל א' וא' נטל כתר]: טענו. הכתרים והכי משמע את עדים [אשר היו להם] מהר חורב: בחורב פרקו. דמשמע נמי ויתנלו את עדים מהר חורב: ומשה יקח. אותו עלי לשון אחר את האהל לשון זהו נרו (איוב טו) והוא היה קירון עור פניו: עושי דברו לשמוע. מוכיני לעשות קודם ששמעו ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יוכלו לקבל עליהם את לאו: פריי קודם לעלו. כך דרכו וטלון משאר אילנות חנטת פירותיו קודם לעלו: אצבעתא דידה. אצבעות ידיו: וקא מייזן בהו. היה ממעין נרגליו ואינו מנין ממון מירדל: עמא פויזא. נמרה: דקדמיתו פומיכו לאודניכו. קודם ששמעתם אותה היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימה:

דסגין

פרק תשיעי שבת

בבב עליהו הר בניגית. ואע"פ שכבר הקדמנו נעשה לנשמע שמה יהיו חזורים כשיראו האש הגדולה ו' שילמא נשמחן והא דאמר צפ"ק דמס' ע"ז (דף כ): כלום כפית עלינו הר בניגית דמשמע דאם היה כופה עליהם לא היה

לרבנן ח' חסרים עבוד ת"ש דתניא בסדר עולם ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים בארבעה עשר שחטו פסחיהו בחמשה עשר יצאו ואותו היום ע"ש היה ומדריש ירחא דניסן ערב שבת ריש ירחא דאייר חד בשבא וסיון בתרי בשבא קשיא לר' יוסי אמר לך ר' יוסי הא מני רבנן היא ת"ש רבי יוסי אומר בשני עלה משה וירד בשלישי עלה וירד בר' ירד ושוב לא עלה ומאחר שלא עלה מהיכן ירד אלא ברביעי עלה וירד כדכתיב ויצן מוצא מחת ההר: מאי לאו משום תורה. לא היה לו פנאי לעלות שקצלו כולן יחד את הדברות: עליה דרב חסדא. לפני רב חסדא לפי שרצו קדש יושב והדרשנו עומד לאמר עליה דדומה כמו שהעומד למעלה מן היושבים: אוריאן תליתאי. תורה נביאים וכתובים: לעם תליתאי. כהנים לוי וישראלים: על יד תליתאי. משה מלואי לנצח מרים אהרן ומשה: ביום תליתאי. לפרישה: תחתית הקר. מחת ההר ממעט: גיטת. קובא שמיטין דה שער: מודעא רבה. שאם יזמיננס לדון למה לא קיימתם מה שקצלתם עליכם יש להם משונה שקצלו צאונם: בימי אחשוורוש. מלחמה הנם שנעשה להם: דין. תורה: בתחילה. קודם שמהר ישראל נעשה ושמע: יראה. שמה לא יקצלו ויחזור העולם למהו וצוה כדכ"ל: ולבסוף. שקצלו: יום הששי. מאי שאל דכתיב ה' ציוס גמר מעשה גדלשית: מלמד שהתנה בו. הששי משמע הששי הניחוד נמקום אחר כדאמר' נעלמא (פולין דף כה). היכן המיומנת אף כלא ויהי ערב ויהי זקר של גמר גדלשית תלוי ציו הששי והוא ו' בסיון שנתנה בו תורה מריכו דה' דריש ביה נמי הא: שני בתרים. מזו שכינה: מאה ועשרים. [כל א' וא' נטל כתר]: טענו. הכתרים והכי משמע את עדים [אשר היו להם] מהר חורב: בחורב פרקו. דמשמע נמי ויתנלו את עדים מהר חורב: ומשה יקח. אותו עלי לשון אחר את האהל לשון זהו נרו (איוב טו) והוא היה קירון עור פניו: עושי דברו לשמוע. מוכיני לעשות קודם ששמעו ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יוכלו לקבל עליהם את לאו: פריי קודם לעלו. כך דרכו וטלון משאר אילנות חנטת פירותיו קודם לעלו: אצבעתא דידה. אצבעות ידיו: וקא מייזן בהו. היה ממעין נרגליו ואינו מנין ממון מירדל: עמא פויזא. נמרה: דקדמיתו פומיכו לאודניכו. קודם ששמעתם אותה היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימה:

קול ואמרה להן מי גילה לבני ר' וזה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב וברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ברישא עושי והדר לשמוע א"ר חמא (ב) ברבי חנינא מ"ד (ב) כתפוח בעצי היער וגו' למה נמשלו ישראל לתפוח לומר לך מה תפוח זה פריי קודם לעלו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע ההוא צדוקי דהוייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא דידה תותי כרעא וקא מבעין אצבעתיה דמא א"ל עמא פויזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו אכתי בפחותייכו קיימיתו ברישא איבעי' לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו א"ל אנן דסגין

דרבנן מן ביום תליתאי יום ג' לפרישה. דאלמא בחמשה עבד להו פרישא כמאן כרבנן ותרין בשבא הוה ר"ח סיון ובשעה בו נתנה תורה ומפרשא פלוגתא נמי בגמ' דשבעת ימים. צליחתא בלשון ישמעאל א' שקיקא. תפילת הוורד שעושין צמזר גפן בצבע כעין רד וקורין אותו וורד וכן אמרו (מכובות עז) לעיין יצאת וראשה פרוצה וטווה בשוק כטווה וורד כנגד פניה. ובלשון פרס נקרא גולגן נודע בבבל:

ר' נסים גאון

פח.

דרש ההוא גלילאה עלי דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אורין תליתאי. פי' תורה נביאי' וכחובי: ביום תליתאי. פי' ביום שלישי לפרישה כרבנן דאמר בחמישי עבד ליה פרישה. ע"י תליתא ע"י משה שהוה שלישי אהרן ומרים ומשה. לעם תליתאי כהנים לוי וישראל. בירה תליתאי בחורש השלישי ניסן אייר סיון ובסיון ניתנה התורה והוסיפה ההגדה בדבר זה אבותיה משולשים אמת קנה ואל תמכור ומספר אמת ג' אוהיות וישראל בני אבות ג' אברהם יצחק ויעקב משבת שלישי ראובן שמעון לוי ומנ' לוי נולד משה של ידו ניתנה תורה לוי שר בו ג' אוהיות משה כדכתיב (שמות ב) ותצפנהו ג' ירחים וזכו אמר ר' לוי הא למדתה שכל מעשה אהרן היום היה משולש ובכון זה עוד יש במדרש ילמדנו (תנחומא פרישה יתיר) הלא כתבתי לך שלישים אמר ר' יהושע בן נחמיה הן תורה שאותיותיה משולשות אלה בית גימל והכל היה משולש תורה משולשת תורה נביאים וכתובים משנה משולשת תלמוד הלכות ואגדות תפלה משולשת ערב ובוקר וצהרים קדושה משולשת קדושה קדושה ישראל משולשים כהנים לוי וישראלים ומשה ואותיותיו משולשים משבת לוי וישראלים ומשה ואותיותיו מודע אברהם יצחק ויעקב אבות שלשה בחורש משלש ניסן אייר סיון כסיון שאותיותיו משולשים לשלשה ימים נתקדשו שנאמר (שמות ט) והיו כנענים ליום השלישי:

רבנו חננאל

שמנה חסרין והיו יומא שנים משתיי מינה תרין וכד היו ראש ניסן שנייה בחד בשבא הוי ראש ניסן שנה ראשונה במעלי שבחא וראש סיון תרין בשבא כרבנן. ותנן אין פוחתין מארבעה חדשים המפוצרין בשנה וכד חסר יתר עול שמונה: דפריש ולא נראה לחכמים לחסר יתר על שמונה: ת"ש רבי יוסי אומר בשני עלה וירד. פי' שני תחיתין מדבר סיני ובשלישי עלה וירד וברביעי כי תצא אתה וירד ובחמישי בנה מזבח והקריב עליו קרבן בשני לא היה לו פנאי ודאי לאו דהוא יום שבת ונתנה בו תורה. וסייעתא לרבנן דהוי ר' יוסי לא אלא הוא דע"ש ומשום טרחא דשבת לא היה לו פנאי: דרש ההוא גלילאה עלי דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אורין תליתאי ע"י תליתאי לעם תליתאי ביום תליתאי בירה תליתאי ואית רבנן דמרוחין וגרסין כמאן כרבנן וסייעתא בלשון ישמעאל א' שקיקא.

מל' שעתיד להחיות בו'.
עי' זרכות ה, ב. מעמית א,
א:

(6) גמ' חנו רצון הנעלצין:
(7) רש"י ד"ה למימיוני:
נ"ב עי' לעיל דף סג ע"א:
(8) ד"ה מעביר ראשון
ראשון לג"ע: (9) ד"ה
מתקע ד' דורות. נ"ב ועין
במגינה פרק אין דורשין
סוף דף יג וראש דף יד:

רש"י ד"ה תתקע"ד
דורות וכו' וראה
הקב"ה שאין העולם
נמדדע ענה
במאמץ פאר אלא ראה
הקב"ה פאר רשעים נמנה
לכו' דורות והמקע"ד
שמלן בכל דור ודור וכן עז
פנים מדורות:
תוס' ד"ה פ' פמיש
וכו' נסע"ד דמקרא
אחד יוצא לבמה
ועמים.
פרשם אלא נכסוס ט'

עון עגל שהוא מין צהמה לשון אחר
לשון עכו"ם העוררים לגד שלחן
(ישיבה סה): שכרמתי. שאספמי
להתאוות אלהות הרבה כדכתיב
אלה אלהיך ישראל (שמות לב):
שבורים עליו. ממאספין עליו את
העגדים והוא דף ארוכה ומנוקצת
נקצים הרבה ומניח המוגמר תחתיה
והכלים מתגמרין מדרך הנקצים.
לישנא דמיניס גרמיס: מעביר
השנא (א) עליו ענין זה: עבדו על

דממותא ד"א נגידים כל דיבור ודיבור שיצא מפי ה
בכתרים: א"ר יהושע בן לוי מ"ד ה צורר המור דודי
בנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אף על פי שמו
שדי ילין ה אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי

כבודי וחזור להן תשובה שנאמר ^(ב) מֵאֲחֵז פִּי כִסֵּא ר' ^(ג) נחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו וענגו גותן לי מה כתיב בה ^(ד) אֲנִכִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵא הַשְׁתַּעֲבַדְתָּם תוֹרָה לְמַעַן לָכֶם שׁוּב מִה כְּתִיב בָּהּ ^(ה)

אשרו לפניו רבנו של
עולם חמדה שגנוה
לפניך תשע מאות ושבעים
וארבעה דורות קודם
שנברא העולם. הא מילתא
דפקא להו לרבנן (ב"ר
תהלים קה) זכר לעולם
בריתו דבר ציונה לאלף
דורות ושליש מצאנו מן
צדיתא דאם הראשון ועד
תיבת התורה כ"ו וזה
פרטן י דורות מאדם עד
היום ז מנה עד אברהם
מאברהם עד משה ו'
דורות אברהם צחק יצחק
היה עמרם עד משה ועד

לפי קצת עמרים עד משה ועל ידו ניתנה התורה וכבר שלמו כ"ו דורות ידעו כי התורה היתה גנוזה תתקע"ד דורות וכיון שעברו עליה מימות העולם כ"ו דורות שהן השלמת אלף דור ניתנה התורה כדי שיתקיים דבר ציוה לאלף דור:

גמ' (ב) מנחות כט: (ג) נ"י חוספוט צנא קמא עג: ד"ה כד', (ד) ז"ל ואמר, ת"ם' (ד) [וע"ע חוספוט צנא קמא פ"ב ד"ה כד', (ה) [וע"ע חוס' ע"ז כ: ד"ה מאי בעי].

מסורת הש"ס לירושלמי

באו שש בשעה כו', ע"י תענית ה, ה:

הגהות הב"ה

(ה) ת"ם' ד"ה מדבר וכו' פלג נגב מדבר פין:

גליון הש"ס

גמ' קנאה יש ביניכם. ע"י ברש"י בחומש בראשית א כ"ו ובראש' סס: שם מיד הורו לו להקב"ה. ע"י מורת חיים סנהדרין דף ע"א ד"ה ולמה נכתבו: שם כלום יש עבר שנותן שלום. ע"י מהרש"א בח"א רפ"ד דנכרות, וקושייתו ומירונו בתוס' ב"ק ע"ג ד"ה כד':

אמר רבי עקיבא

פרק תשיעי שבת

פמ.

תורה אור השלם

(א) זכור את יום השבת לשבת: (שמות כ, ח) (ב) לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא כי לא ינקמה ה' את אשר ישא את שמו לשוא: (שמות כ, ז) (ג) כבוד את אביך ואת אביך לשמו יארכנו ייטיב על האלוקה אשר ה' אלוקיך נתן לך: (שמות כ, יב) (ד) לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר: (שמות כ, יג) (ה) לא תענה כה אדיר שקר בקל ה'אדיר: (תהלים ח, י)

(ו) עליות ופירוש שבת שבי לקחת מתנות באדם ואף בורים לשבן ית אלוקים: (תהלים סח, טו) (ז) וישא אהרן באשר דבר משה ויבין אל תוך הקהל ויגהה ויהי תנף דגס וימת את הקהלת ויכפר על הקדם: (מדבר יז, יב) (ח) ויגדלו בין הפתים ובין הנחשים ותעצר הקהלת: (מדבר יז, יג) (ט) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה: (איוב כח, כג) (י) תהום אפור לא כי היא וים אפור אין עשירי: (איוב כח, יד) (כ) אבדון וקלות אבדון באונינו שכינה: (איוב כח, כב) (ל) זכור תורת משה עבדי אשר צויתו אותו ברוב על קל ישראל הקדם ומשפטים: (מלאכי ג, כב) (ט) ועתה יגדל נא בך אדני באשר דברת לאמר: (מדבר יד, יז) (ג) ויבא הקדם כי ביש משה לדרת בן הקד' ויגהה הקדם על אהרן ויאמר אלו קום עשה לנו אלהים אשר יכלי לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו ממצרים לא ידענו מה נהיה לו: (שמות לב, א)

קנאה יש ביניכם. שאתם צאים על ידה לידי רצחה: מסר לו למדו: באדם בשכר. שמרפון וקראון אדם נוטר מאדמה לשון שפלות: מסר לו סודו. להקטיר מחמות קטורת נשעת מגפה ולעמוד צין המתים ובין החיים: ואי לאו דאמר ליה. מלאך המות: מנא ידע. הלא בתורה לא נכתב: בדאי אתה.

בתמיה: קושר בתרים. כגון הנך דאמר' צפרק הצונה (דף קד.) מג' דקו"ף לגבי ר"ש וכן שעתנ"ו ג"ץ שצריכין כל אות ג' זיונים כדאמרין בתמיה (דף סו:) ראש הזיו"ן נמתח לימין ולשמאל צנגו מעט וכן ראש השיו"ן השמאלי וכן כל ראשי שצט אומות הללו בכל מקום שכן: אין שלום. אין דרך לימן שלום: בעירך. צמקומך: לעזרני. לומר תלל מלאכתך: מיד. צעליה אחרת אמר לו יגדל נא כח ה': בא השטן. הוא יצר הרע המחטא את האדם הוא העולה ומטטין [והאומר] דהוא מדת הדין אין הגון צעני: בשעלה משה. להר אמר להם לסוף מ' יום אני צא בתוך שש שעות הם סצורים שאותו יום שעלה צו מן המנין הוא והוא אמר להם מ' יום שלימים יום ולילו עמו ויום עלייתו אין לילו עמו שהרי צו' צסיון עלה נמצא יום מ' ציו"ן בתמוז היה ציו"ן צא שטן ועירצו את העולם והכרה דמות תחך ואפילה דמות ענן וערפל וערצוצא לומר ודאי מת משה שהרי צאו כצר שש ולא צא ואי אפשר לומר שלא טעו אלא צוים המעונן צין קודם חנות לאחר חנות שהרי לא ירד משה עד יום המתה שנאמר וישימו ממחרת וגו': באו שש. שקבע לכס: שנאה לעבד'ם. שלא קבלו צו תורה: שפרו

שנתן לי הקב"ה תורה א"ל הקב"ה למשה משה בדאי אתה אמר לפניו רבוננו של עולם חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי אמר לו הקב"ה למשה הואיל וביעטת עצמך תקרא על שמך שנאמר (ז) זכרו תורת משה עבדי וגו': וא"ר יהושע בן לוי (ב) בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות אמר לו משה אין שלום בעירך אמר לפניו (ב) כלום (ג) יש עבד שנותן שלום לרבו א"ל היה לך לעזרני מיד אמר לו (ב) ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת (ג) (אמר) ר' יהושע בן לוי מ"ד (ג) וירא העם כי בושש משה אל תקרי בושש אלא באו שש בשעה שעלה משה למרום אמר להן ישראל לסוף ארבעים יום בתחלת שש אני בא לסוף מ' יום בא שטן ועירבב את העולם אמר להן משה רבכם היכן הוא אמרו לו עלה למרום אמר להן באו שש ולא השגיחו עליו מת ולא השגיחו עליו הראה להן דמות מטתו והיינו דקאמר ליה לאהרן (ג) כי זה משה האיש וגו': א"ל ההוא מרבנן לרב כהנא מי שמוע לך מאי הר סיני א"ל הר שנעשו בו נסים לישראל הר ניסאי מיבעי ליה אלא הר שנעשה סימן טוב לישראל הר סימנאי מיבעי ליה א"ל מ"ט לא שכוחת קמיה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דמעייני באגדתא דרב חסדא ורבה ברי' דרב הונא דאמרי תריווייהו מאי הר סיני הר שירדה שנאה לעכו"ם עליו והיינו דאמר ר' יוסי בר' הנינא ה' שמות יש לו מדבר צין שנצטוו ישראל עליו מדבר קדש שנתקדשו ישראל עליו מדבר קדמות שנתנה קדומה עליו מדבר פארן שפרו

צפארן (ב) דהוה משמע דפארן היא אומה אחרת כמו שער אלא גרס מאי צעי בשעיר ומאי צעי צמיתן וסיני נמי היינו מדבר צין דכתיב מדבר צין היא קדש וסיני איקרי קדש דכתיב צספר תהלים (כט) קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש משמע דהיינו נשעת מתן תורה ומיהו קשה לר"י דהא מדבר קדמות היה מזרחא של ארץ ישראל דכתיב (דברים ג) ואשלת מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון וגו' שהיתה במזרח של א"י דכתיב (ס"ד) צעבר הירדן מזרחא שמש ומדבר צין ופארן היינו דזרומה כמו שמשמע צפסוקים שהצאתי ואין יתכן דמדבר קדמות היינו מדבר סיני:

תורה היכן היא. וא"ת וכי שטן לא היה יודע מתן תורה וי"ל דאמרין צמדש לפניו ילך דבר שטרדו הקצ"ה למלאך המות נשעת מתן תורה שלא יקטרג לומר אומה שעמידה לחטוא לסוף מ' יום צעגל אמה נותן להם המורה והוא שטן והוא מלאך המות כדאמרין צפ"ק דצ"צ (דף טו.) ואמר' נמי צסנהדרין (דף טו.) מוש' שמינה צחשאי מפני השטן:

לסוף מ' יום אני בא. פירש צקונטרס דאוחו יום שעלה צו אינו מן המנין שהוא היה אומר להם מ' יום שלימים יום ולילו עמו ויום עלייתו אין לילו עמו שהרי ו' צסיון עלה נמצא יום מ' היה ציו"ן דצהדיא משמע צפ"ק דיומא (דף ד.) דיוס עלייה מן המנין דקאמר הסם צשלמא לר"ע משכחת להו דציו"ן צתמוז נצסכרו הלוחות כ"ד צסיון ושיסכר דתמוז מלו להו מ' יומין וצשיצסר צתמוז נחת אלמא חשיב יום עלייה ואיכא מ' יום ומ' לילה כשחשוב לילה שאחר היום ועוד אם לא חששוב יום עלייה לא ישלמו מ' ימים אחרונים עד אחר יום הכפורים ושלמו ציו"כ שאו א"ל הקצ"ה למשה סלחמי כדצנך גס מה שפרש"י צפרסת כי תשא צצ"ט צתמוז עלה קשה לר"י שאו לא תמלא שלמו מ' ימים אחרונים ציוס הכפורים (ד):

מדבר צין. קשה לר"י דע"כ מדבר צין לא היינו מדבר פארן דמדבר צין צתחילת דרומה של ארץ ישראל דכתיב צאלה מסעי והיה לכס פלח נגב (ב) ממדבר צין על ידי אדום וכתיב ונסכ לכס הצול מנגב וגו' והיו מוצאוינו מנגב לקדש צרנע וקדש צרנע היינו פארן דכתיב צשילוח מרגלים וישלח אותם משה ממדבר פארן וצספר יהושע (ד) כתיב שאמר כלצ צשלות אותי משה מקדש צרנע לרגל את הארץ וכן צאלה הדברים כתיב ונצא עד קדש צרנע ומפרש מיד שלוח מרגלים ועוד דכמה מסעות היו ממדבר פארן עד מדבר צין צצסוף צהעלותך כתיב ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו ממדבר פארן וצאלה מסעי כתיב ויסעו העם מחצרות ויחנו צרתמה א"כ רתמה היינו פארן וחשיב כמה מסעות עד מדבר צין וכן צין פארן לסיני מהלך י"א יום דכתיב אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש צרנע א"כ מדבר צין ופארן וסיני לאו הכל אחד ואורי' דהכל מד' אחד וגדול היה דע"כ סיני היינו פארן דכתיב הופיע מהר פארן וצפרק שור שנגח ד' וה' (צ"ק דף נח.) דרשין מפארן הופיע ממון לישראל גבי שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים פטור ול"ג צרש מסכת ע"ז (דף כ:) מאי צעי בשעיר ומאי צעי צמיתן וסיני נמי היינו מדבר צין דכתיב מדבר צין היא קדש וסיני איקרי קדש משמע דהיינו נשעת מתן תורה ומיהו קשה לר"י דהא מדבר קדמות היה מזרחא של ארץ ישראל דכתיב (דברים ג) ואשלת מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון וגו' שהיתה במזרח של א"י דכתיב (ס"ד) צעבר הירדן מזרחא שמש ומדבר צין ופארן היינו דזרומה כמו שמשמע צפסוקים שהצאתי ואין יתכן דמדבר קדמות היינו מדבר סיני:

גמ' (ב) דילה לט, (ג) לעיל
עט, (ד) פי עש שוועטן
לחולא הוהמא ויג' ס"א
קמונא ופי סנהדרין מט:
וגדה (סב), (ז) לעיל פ:
(ח) ע"ז סו. ערלה פ"ב מ"י:
רש"י (ז) [לעיל, (ז) ונעיל
פ: (ח) נגע כמו חבלת,
(ט) עש שוועטן צו חלום,
(י) ופי מוס' ע"ז
סו. ד"ה חבלן וכו' והס'
מין א"ל.

מסורת הש"ס לירושלמי

דל עשרין שני ב'ו.
בכורס ב. א. סנהדרין א'
ה. המוציא עצים ב'ו
לכש ב'ו, יג. ד:

הנהגות הב"ח

(ב) תוס' ד"ה חבלן וכו'
ותרומת מעשר ותרומת
מעשר של דמאי והתלה:
(ג) ד"ה אסורין וכו' חבלן
וס ופינו: (א) בא"ד
דמין הפיגול והטור אין
מטערפין פ"ל ותיבת
הטמא נמשק: (ד) בא"ד
והא דלפיגול הטור אין
לחמיו קלא: (ה) בא"ד
ומיהו לפי זה וכו' כמו אין
מטערפין דסיפא דר"ש:
(ו) בא"ד והשתא הוי
מטערפין דרישא כמו אין
מטערפין:

גליון הש"ס

רש"י ב"ה שפרו
ורבו וכו' לא ידענא.
ע' גרמס כה ע"ב גרמ'
ד"ה מלן שמעת ליה:
תוס' ד"ה חבלן וכו'
בראמ'ר' שלא השם
המביא ליד' מכות.
מסו דף ד ע"א:

לעזי רש"י

קרי"ג כרכום (קורטום)
ורבנא פואה
ניסב"א נתר (חנקת)
האשלקן

שפרו ורבו. דכל אחד נמנערה אשמו וזכר צמנות שובו לכה לאהליס
ולא ידענא היכא רמזא: בשני מיבעי ליה. דומיא דכשגל דלא
כתיב כשגלים: ארד עמך אעלך גב עלה. כאן רמז ד' גליות גס
רביעיה הוא: יאמר ה'. אתה אמור הסוכה וכן אתה חולין:
יאמר. הואיל שחטאו ויתקדש שמך
בעולם כשתעשה דין בעוונתין על
דנריך: קראת להן בני בכורי ישראל.
שהיה גלוי לפניך שהן עמידין לומר
לפניך צנטי נעשה ונשמע לקבל עולך
מאנחה כננים: דל עשרין דלא
ענשת להו. שכן מליוני דדור המדבר
שלא ענש הקב"ה אלא מנ' שנה
ומעלה דכתיב (צמדד יד) צמדד
הזה יפלו פגריס וגו' מנ' כ' שנה
ומעלה אשר הלינוס עלי: בי אתה
אבינו. כנגד יתכן אמרו והוא אמר
לסם כלאו כנגד הקב"ה שהוא אביס:
בשלאשלות של ברזל. כדרך כל הגולים
שהרי ע"פ גזרת גלות ירד לשם:
בחבלי אדם. נצטיל ציבת האדם
משכמים למגרים חבליס ולא
בשלאשלות: במרימי עול על לחייהם.
כאדם הסובל ומסייע לצהמתו להרים
עולה ו מעל נארה צלוסין וצמקלות:
ואט אליו אוכיל. העימי לכס כח
להכיל את עצות הפרך:
מתני' ביצה קלה. כזר מפרוס'
שזה ציבת מרנגולת שיהא
קלה לצל ולא צשיור כל ביצה שיערו
אלא כגורגרת מציה קלה: ומצטרפין.
כל מיני חבלין זה עם זה: קליפי
אנוזים. הגדילה ע"ג הקליפה צעודן
לחין: סטים. (י) קרוג: פואה.
(י) וורנא: פי סבכה. גראש הסבכה
נעשה קליפה נותן מעט צגד:
נדר. מין אדמה שקורין ניטרא:
קמוליא ואשגל. צגמאר מפרס ליו:
את הכתם. של דס נדה שאלו
הסמנין מעצין על הכתם של דס
נדה צגד לטור: **גמ'** התם.
הוא דקולמוס מרוס לא חזי למידי
אלא להסקה: כבא דאקלידא. שן של
מפתח: ורמינהו. אמתיין דקמני
חבלין מטערפין שני מינין לכשיעור:
ב' וי' שמות. פלפל לנן שחור וארוך
או אפילו מן ג' מינין והס (שס אחד)
של אסור אסור אס פינצו כן את
הקדשה: ומצטרפין. לתכלה אס אין
צכל אחד כדי לתכל ונטרפו ומיצלו:
ואמר חזקיה. הא דקמני מטערפין:
צמיני

עלי הא קריבית נפשי קמך פתחו ואמרו (כ) אתה אבינו אמר להם יצחק
עד שאתם מקלסין לי קלסו להקב"ה ומחוי להו יצחק הקב"ה בעינייהו
מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים (י) אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך א"ר
חייא בר אבא א"ר יוחנן ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלאשלות של
ברזל אלא שזכותו גרמה לו דכתיב (י) בחבלי אדם אמושכם בעבותות אהבה
ואהיה להם כמרימי עול על לחיהם ואט אליו אוכיל: **מתני'** (א) המוציא
עצים כדי לבשל ביצה קלה צחבלין כדי לחבל ביצה קלה ומצטרפין זה עם זה
קליפי אגוזין קליפי רמונים איסמים ופואה כדי לצבוע בהן בגד קמן פי סבכה
מי רגלים נתר ובורית (א) קמוליא ואשגל כדי לכבס בגד קמן פי סבכה רבי יהודה
אומר כדי להעביר את הכתם: **גמ'** תנינא חדא זימנא (א) קנה כדי לעשות קולמוס
אם היה עב או מרוסם כדי לבשל ביצה קלה שבביצים טרופה ונתונה באילפס
מהו דתימא התם הוא דלא חזי למידי אבל עצים דחזו לכבא דאקלידא אפילו כל
שהוא קמ"ל: חבלין כדי לחבל ביצה קלה: ורמינהו (א) חבלין שנים וי' שמות
ממין אחד או משלשה מינין (ישם אחד) אסורין ומצטרפין זה עם זה ואמר חזקיה
במייני

זה מטערפין דרישא לא הוי פירושא כמו אין מטערפין (א) דרבי שמעון דרבי שמעון היינו
לאסור דאי למלקות הא אית ליה כל שהוא למכות ור"מ מפרס דאסורין ומטערפין הכל מיירי להטערף לאסור את הקדירה ולא למלקות
א"נ אסורין צנמינת טעם אס נפלו בקדירה ומטערפין לאסור צמערות יש צלא צמינת טעם והשתא הוי מטערפין (א) כמו אין מטערפין
דסיפא דרבי שמעון: [ע' תוס' ע"ז סס: ד"ה ר"ש. ותוס' מעילה ית. ד"ה חנין:]

תבלין שנים ושלשה שמות והן מין אחד. פירש רש"י כמו פלפל
ארוך פלפל לנן פלפל שחור ולפי' הא דקמני צסיפא
ר"ש אומר צ' שמות ממין אחד או שני מינין משם אחד אין מטערפין
משכמת לה שני מינין משם אחד כעין שמינין לקמן (דף טז.) מרי
גוויי אלה אצל חמיה וכן נצטיל
שם להס שם אחד יש אחד וכל להטערף
יותר מה מועיל השם לגרום הליקוף
כיון שהם שני מינין ואין טעמם צבזה
ומפרס ר"מ דג' עימי אסור כגון
של ערלה או של כלאי הכרס ושל
אסירה ושל עיר הדמח קרי ג' שמות
כדאמרין שלא השם המציאו ליד
מכות מציאו ליד תשלומים וצפרק
המקנל (צ"מ קלה). עובר צכל השמות
הללו וכן משמע צהדיא צירושלמי צריס
פ"צ דמסכת ערלה דקמני התרומה
ותרומת מעשר ותרומ' (א) של דמאי
והתלה והצבורים עולין צחמד ומאה
ומטערפין זה עם זה וקאמר עלה
צגמאר לרבי שמעון נזרכה אע"ג
דאמר ר"ש אין שני שמות מטערפין
הכא מודה שכולם שם תרומה:

אסורין ומצטרפין. לכאורה נראה
מדמאי אסורים ותנא מו
מטערפין דאסורין היינו לאסור את
הקדשה ומטערפין למלקות ואף על גב
דלענין חיוב חטאת אמרי' צפ' כלל
גדול (לעיל ע"א). דחלב (א) ופיגול וותר
אין מטערפין למלקות מטערפין וצפרק
צתרא דע"ז (דף טז.) דפליגי אצ"י
ורצא דאצ"י סבר צתרא טעמא חולין
וקאמר אצ"י מנא חמינא לה דמין
חבלין צ' וי' שמות כו' אא"צ צתרא
טעמא חולין כולהו חד טעמא נינהו
אא"צ צתרא טעמא חולין הא שמה
לחוד והא שמה לחוד ורצא אמר הא
מני הוא הא דאמר כל אסורין
צתורה מטערפין זה עם זה שגאמר
לא תאכל כל תועבה כל שמיצמתי לך
היי הוא צכל תאכל משמע דלאצ"י
אחיא אפי' חליצא דרינן דר"מ אע"ג
דע"כ פליגי עליה לכל הפחות לענין
למלקות סבר אצ"י דלא פליגי אלא
צ' מינין אצל צ' אסורין ומין אחד
לא והא דאמר ריש לקיש צפרק
התערובות (צחסי ע"א). הפיגול והטור
והטמא שצנלן זה צזה ואכלן פטור
אי אפשר שלא ירצה מין על חצירו
ויצטלו ולמלקות איירי דצטמא לא
שיך ציה חטאת ועוד מדקאמר התם
ש"מ התראת ספק לא שמה התראה
ומדעבטלין זה את זה היה משמע דשני
אסורין לרננן דר"מ אין מטערפין צ'ל
דאע"פ שצמטלין זה את זה כשצנלן
מטערפין הן למלקות וכן מוכח צמעילה
צפרק קדשי מוצנא (דף טז.) דתנן
הפיגול והטור והטמא (א) אין מטערפין
וקאמר צגמאר לא שנו אלא לטומאת
ידים אצל לאכילה מטערפין והא
דאיטריך (ד) לחמיו קרא דלאכילה
מטערפין מלא יאכל כי קדש הס כל
צנקודש פסול צא הכחוש ליתן לא
תעשה על אכילתו פירוש מדגמרו
צלאו אחד מטערפין לא איטריך אלא
לר"ש דאמר צ' שמות אין מטערפין
ובקודש מודה משום קרא דרבי אליעזר
אצל לרננן אפילו צעלמא מטערפין
והא דתנן צ' קדשי מוצנא (מעילה יז.)
הערלה וכלאי הכרס מטערפין אחיא

שפיר צרננן חליצא דאצ"י ומיהו לפי
לאסור דאי למלקות הא אית ליה כל
א"נ אסורין צנמינת טעם אס נפלו בקדירה ומטערפין לאסור צמערות יש צלא צמינת טעם והשתא הוי מטערפין (א) כמו אין מטערפין
דסיפא דרבי שמעון: [ע' תוס' ע"ז סס: ד"ה ר"ש. ותוס' מעילה ית. ד"ה חנין:]

ל"ב א מ"י מ"י מ"י מהלמי
שמה הלכה ד:
ל"ב ב שם הלכה ה:
ל"ד ג שם הלכה ח:

תורה אור השלם

(א) קבו נא ויבדקוה יאמר ו'
אם יהיו חטאיכם צשנים
בשילן וליבנו אם יאדמו
בתולע צצקור יקו:
(ישעיה א. יח)
(ב) ויאמר לאברהם ויע'
תדע פי נר יקוה ויבדק'
בארץ לא יקום וצבדוס
וענו אתם ארבע מיות
שנה: (בראשית טו. יא)
(ג) ועל צרף תתקו ואת
אחיה תעבד ויקוה צאשר
תרדי ויקרקה עליו מעל
צוארקה: (בראשית כו. טז)
(ד) אצ"י ארד עמך
בצריקה ואצ"י אעלך גס
עלה ויקרקה וישת דו על
עציקה: (בראשית מו. ד)
(ה) פי אתה אבינו פי
אברהם לא יקענו וישראל
לא יפרינו אתה וי' אבינו
צאלנו מעולם שנקו:
(ישעיה סו. טז)
(ו) ויאמר אל פריעה כה
אמר וי' בני צברי וישראל:
(שמות ד. כב)
(ז) בחבלי אדם אמושכם
בעבותות אהבה וישראל
יקום כמרימי על על צויהם
ואט אליו אוכיל:
(תוסע יא. ד)

[illegible]

קדירה אכל מין אחד אין
יא. מעט אמר שהוא כמין
ק או כזה והוא כדי ליתן
: לשרות. וממנו נשאין
במיני מתיקה שנו הואיל וראויין למתק קדירה
טעמא דחזו למתק את הקדירה הא לאו הכי
לא הכי נמי חזו למתק: קליפי אגוזין וקליפי
רמונים סמים ופואה כדי לצבוע בגד קטן:
רמינתי ^ה המוציא סמנים שרויין כדי לצבוע
בהן דוגמא לאירא (הא איתמר עלה) אמר
רב נחמן אמר רבה בר אבוח לפי שאין אדם
טורה לשרות סממנים לצבוע בהן דוגמא
לאירא: *מי רגלים: תנא מי רגלים עד בן ^ה מ'
יוס: נתר: *תנא נתר אלכסנדריה ולא נתר
אנפנטרין: בורית: אמר רב יהודה זה חול
והתניא הבורית והחול אלא מאי בורית
כבריתא מיתבי הוסיפו עליהן החלביצין
והולעיון והבורית והאהל ואי ס"ד כבריתא
כבריתא מי איתא בשביעית ^ה והתנן ^ה זה
הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית ושאין
לו עיקר אין לו שביעית אלא מאי בורית
אהלא והתניא והבורית ואהלא (אלא) תרי
גוויי אהלא: קימולא: אמר רב יהודה שלוף
רוץ: אשלג ^ה אמר שמואל שאילתינהו לכל
נחותי ימא ואמרו לי שונאנה ^ה שמה
ומשתבח בנוקבא דמרגניתא ומפקי ליה
ברמצא דפרזלא: **מתני'** פלפלת כל שהוא
ועטרן כל שהוא מיני בשמים ומיני מתכות
כל שהן מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק
ספרים ומקק מטפחותיהם כל שהוא שמצניעין
אותן לגנוזן ^ה רבי יהודה אומר אף המוציא
משמשי ע"ז כל שהוא שנאמר ^ה ולא ידבק
בידך מאומה מן החרס: **גמ'** פלפלת כל
שהוא למאי חזיא לריח הפה: עיטרן כל
שהוא: למאי חזיא לצילחתא: מיני בשמים
כל שהן: ת"ר י המוציא ריח רע כל שהוא
שמן טוב כל שהוא ארומן כל שהוא
^ה ובתולת הוורד אחת: מיני מתכות כל
שהן: למאי חזו תניא רבי שמעון בן אלעזר
אומר שכן ראוי לעשות ממנה דרבן קטן
ת"ר האומר הרי עלי ברזל אחרים אומרים
לא יפחות מאמה על אמה למאי חזיא
אמר רב יוסף לכליאי עורב ואיכא דאמרי
אחרים אומרים לא יפחות מכליאי עורב
וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה ^ה נחשת
לא יפחות ממעה כסף ^ה תניא רבי אליעזר
אומר לא יפחות מצינורא קטנה של נחשת
למאי חזיא אמר אביי ^ה שמוחטטין בה את
הפתילות ומקנחין הנרות: מקק ספרים
ומקק מטפחת: א"ר יהודה מקק דסיפרי
תכך דשראי ואילא דעינבי ופה דתאני
והה דרימוני כולוהו סכנתא ההוא תלמידא
דהוה יתיב קמיה דר' יוחנן הוה קאכיל
אנים א"ל קטליה פה לדין: **מתני'** המוציא
בה מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת
וגזרת ר' יהודה בן בתירה אומר חמשה
זרע

יִדְהָ. הוֹאִיל וּמִתְחִיקִין הוּא לִיה לְמִמֵּר
זוֹל (דף עו. וסס) וְאִם הִיכִי מִיִּיר אִי
מִי וְאִי אִין בְּהֵס נִוְתָן טַעַם אִפִּי מִיִּי
צִישׁ בְּהֵן נִוְתָן טַעַם שֶׁרִי בִּשְׂאֵר מִיִּין
דְּנוֹתָן טַעַם לִפְנֵס הוּא. ר"י:
מי גִרְגִּיל בֵּן מִ' יוֹם. אִין גִּירָסָא וּו
נְכוּנָה דְּמַשְׁמַע שֶׁ כָּטָן בֵּן מ' יוֹם
וְנִגְנָה הַפֶּרֶק הָאֶשֶׁה (דף סג.) גִּבִּי 'ו'
סַמְמִינָן מַעֲבִירִין קַמֵּי כָל הֵי דִּהֲכָא
וּמִי רִגְלִיס וְקָא צִי' הֶסֶם בְּגִמְרָא^א
יִלֵּד אִו מוֹקֵן וְאִם דִּגְרָסִי שֶׁל מ' יוֹם
וְאִין נִרְאֵה דִּהֶסֶם נִמִּי תִּנְיָא וּמִי
גִּלְגִּילִס שֶׁהִסְמִינֵו וְכִמֵּה חִימוּנָן שֶׁלֹּא
יִימִס וְנִרְאֵה כִּסְפִירִס דִּגְרָסִי עִד מ' מ'
יוֹם דְּמַג' יִימִס עִד מ' מַעֲבִירִין אִוְתָם
עַל הֶכְתֵּם אֲזַל תּוֹךְ ג' וְלֵאחֶר מ' אִין
מַעֲבִירִין: **בּוּרִית** זֶה הַחוּל. וְאִע"ג
דְּבִב' הַנוּאִל (לְעַל פ:) יִיבִי בְּחוּל
שִׁיעוּרָא אַחֲרִינָא כְּדִי לִיתָן עַל פִּי כָּף
אִי סִיד אִוְמֵר רִבְיָו מֵאִיר דִּהֲכָא
מִיִּיר בְּחוּל שְׁמוּנִין בְּסִיד רִבְיָו הֲכָא
אִיִּיר בְּחוּל שְׁמִלְגִין צו אִם הֶבְגִּידִס
וְלִסְפִּירִס דִּגְרָסִי הֲכָא בּוּרִית זֶה אִהֲלָא
אִמִּי סְפִיר: **תָּרִי** גּוּוִי אִהֲלָא.
וְלַעִיל דִּלָּא שְׁנִי תָרִי גּוּוִי חוּל (ע) אִו
לִגִּירָסָא אַחֲרָת תָּרִי גּוּוִנָא אִהֲלָא)
מִשּׁוּם דִּקֵּס לִיָּה לִיבִיָּא צְרוּת מִשּׁוּם
גּוּוִינָן וְאִם סְפִירִס דִּגְרָסִי לַעִיל מִאִי
בּוּרִית אִהֲלָא וְלִפִּי זֶה אִמִּי סְפִיר דִּה"ק
לַעֲלֵם כְּדֵאמֹר מַעֲיָקָרָא דְּבוּרִית זֶה
אִהֲלָא וְתָרִי גּוּוִי אִהֲלָא:
א יִפְחוּת מִבְּעֵה כִּסְף. חִימָה
לִר"י דִּלָּא יִפְחוּת מִפְּרוּטָה הוּא
לִיָּה לְמִימֵר כִּי הִיכִי דִּמְנִיָּא בְּפִרְקָא
בְּחֶרֶס דְּמִמּוֹת (דף ק.) הִרִי עָלִי
וְזֶכֶּן לֹא יִפְחוּת מִדִּינֵר וְזֶכֶן כִּסְף לֹא
יִפְחוּת מִדִּינֵר כִּסְף:
מבבאי עוֹרֵב. צִעְרוֹן צִעְרָךְ
כֹּל פִּי דְּצִמְקֶשֶׁת רֵאשׁוֹן
מִפְּנֵי רוּב קְדוּשָׁה שִׁתְּמָה צו לֹא הוּא
צִרְיָךְ כִּלְיָא עוֹרֵב וְלִיתָא דְּבִפִּי^א
דְּמוּעֵד קָטָן (דף טו.) מוֹכַח בְּהִידָא
שְׁהִיָּה בְּצִמְקֶשֶׁת כִּלְיָא (ע) עוֹרֵב:
המוציא קוֹפֶת הַרְבּוּלִין אַע"פ
שִׁישׁ בַּה מִיִּין הֶרְבָּה
אִינוּ חַיִּיב אֵאלָא אַחַת. חִימָה דִּמְאִי
קַמ"ל פְּשִׁיעָא דִּפְלִינֵו בְּהוּאִיל וְחוּר
וְהוּאִיל אִינוּ חַיִּיב אֵלָל אַחַת כִּמוּ
בְּקָר וְחוּר וְקָרִי כ"ש צִבֵּת אַחַת וְאִיעוּלו
כִּי יוֹסֵף דִּמְחִיב לִצְבִּיא דִּר' לִיעוּלו
בְּקָר וְחוּר וְקָרִי בְּפִרְק אַמְרוּ לו (בִּרְחוֹת)
דף טו.) בְּהוּאִילָא אַחַת פְּשִׁיעָא דְּפִטוֹר
וְחִיָּךְ ר"ת דְּמִיִּיר כְּגוֹן שְׁטוּעַ לו עַל
מִין זֶה וְנִתְכַּפֵּר וְחוּר וְנוֹדַע לו עַל
מִין אַחֵר אִפִּי"ה פְּטוֹר דִּהּוּ הֵכֶל כִּמוּ
דְּבִר אַחַד וְאִע"ג דְּבִפְרָק הַמְּנִיעַ
(לְקַטן סג.) תִּנְיָא וְאִם הִיָּה כְּלִי צִרְיָן לו עַל
חַיִּיב אִף עַל הַכְּלִי וּמוֹקִי לִיה רִב
אִשִּׁי שִׁשְׁגָּ בִּזְה וְזִבְה וְנוֹדַע לו וְחוּר
וְנוֹדַע לו וּבְפִלְגוּמָה דְּרִבִּי יוֹחָנָן וּר"ל
דּוּקָא בְּכָלִי וְאִוְכִלִּיס שְׁבִתוּכוּ מִתְלַקִּין
יִדְיעוּת אֲזַל בִּזְכוּלִין בְּצִמְרוֹן הַכְּלִי
אִפִּילוּ כְּפִרוּת פִּרְוִן מִתְלַקוּת וּר"י מֵאֵל
אִפִּילוּשְׁלֵמִי אִילוּ הוּאִילָא כְּלוּס הוּא
אִיִּיב אֵלָל אַחַת לֹא נִזְרַכָּה אֵלָל לִר"א

ל"ה א מ"י פ"ח מהל'
 שבת הלכה ח:
 ל"ו ב ג שס הלכה ה:
 ל"ז ד מ"ז פ"ב מהלכות
 ערכין הלכה ט:
 ל"ח ה מ"ח פ"ח מהל'
 שבת הלכה כח:
 ל"ט ו שס הלכה ו:

האומר הרי עלי ברול לא
יפחות ממאה על אמה
למאי חזי אמר רב יוסף
לכלה עורב. תמצאנו
במסכת מדות בפרק ד'
ההיכל מאה על מאה על
ורם מאה האוטס ו' אמות
וגובהו ארבעים אמה אמה
כיוור אמה [בית] ילפפה
אמה תיקרה ו' אמות
מעזיבה וג' אמות מעקה
אמה לכלה עורב ר' יהודה
אומר לא היה כלה עורב
עולה מן המדה אלא ר'
אמות (עולה) היה מעקה
וכגון זה הנהלתו (דף קז)
בפרק הרי עלי עשור:

המוציא דיה דע כו'.
הל"נ י ה:

(ב) גב' מי רגלים עד מ'
יום כ"ל ויבית בן נמחק;
(ג) רש"י ד"ה שיש לו
עיקר וכו' שאין לו עיקר
הוא כמו: (א) ד"ה כלל
עורב [ורב] של אמה על
אמה ה': (ד) ד"ה גורא
מוגל קטן הס"ד ואח"כ
מ"ה שמוחטין בו פתילת
ומקנחין ראשיתו כ"ל
ויביתו שטוין בו וכו' לבדק
הצית למאי חזי נמחק;

לייטרו"ן נץ-חלב
(חסת-ארנבת)
פי"ן אורן
טראפנ"ה (בר"ה שלוף
דוץ בכת"י) שרף-אלה
פוריידו"ר מקדח
מוקיי"ר למחוט (נר)

(א) וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדָךְ מֵאוֹמָה
מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יֵשׁוּב יְיָ
מִהָרֹּץ אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים
וְרַחֲמוֹ וְהִרְבֵּה בְּאִשְׁר
נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:
[דברים יג, יח]

בהעלמות הרבה ויהא חייב על כל אחת ואחת קמ"ל פי' דס"ד דמיניס מחלקין כדא"ר יהושע תמחויין

of

עין משפט
נר מצוה

כ ז א מיי פ"ח מהלכות
שבת הלכה ז:
ב א ב שם הלכה ז:
ב ב ב שם הלכה ז:
א ד ה שם הלכה כ
מא:

ר' נסים גאון

זרע פול המצרי שנים פול
המצרי הוא אל לוביה
בלשון ישמעאל וכן דמות
פוליס קטנים ביותר
ובמצרעיתן שחור תמצא
דבר זה מפורש בתלמוד
(ירושלמי כלאים פ"ח) כלאים
פול המצרי כד דהוא רטיב
אינו צוחין ליה לובי כד
דהוא נביא אינו צוחין
ליה פול המצרי: דהא רב
כחנה הוא קאי קמיה דרב
והוא קא מעבר שושיבא
אפומיה שושיבא הוא
ממני ארבה וכיאר דבר
זה במסכת ע"ז בפרק אין
עומדין (דף לו) מאי איל
קמצא רב פפא אמר
שושיבא: פליק פ"ק אמר
רבי עקיבא

רבינו חננאל

ובי וזרע ורע קישואין שנים
הרע לרועין שנים זרע שנים
המצרי שנים רמין עלה
למה לי שנים במעיה אחת
לרועים דהא לרועין ובל
וחול הדק כדי לובל
כרישה אחת אמר רב פפא
כד זרע מובל אפילו
בחסה אחת לפיכך חייב
על זבל שיש בו שיעור
לובל אחת אבל לרוע
בתחלה אין אדם טורח
להוציאה נימה אחת
לזריעה: (א) אירא ותרקא
עירא בלשון ארמי (ואורא)
(אורדא) וזאת כמין מוך
חתוכה קטנה מן הצמר או
השפתן או מן צמר של
גפנים שאורדין אומן בתוך
מטפות (ספד כמה) [של]
מילת נקראת בל' ישמעאל
ככל והרבה צובעין אותן.
צורי דקל ותורי דקל. (בכל
שמעון) צורי דקל. הוצין
שחורליקן אותן לשנים וג'
וארבעה וקולעין אותן או
שפלפפין אותן ועושין
אותן כמין חבל. תורי דקל
קליפי חריות והיינו ריתא.
ט (דהוה הים רב הונא בו)
ויש שפירשהו נבארא
והוא ליף בלשון ישמעאל
ולא דמי כי נבארא סיב
נקרא. צפורת כרמים ממני
חובים רבנן סבירי חוב חי
[טורח] מן שהוא כמין
שמצניעין אותו לקטן
לשחק בו כדכתיב התשחק
בו כצפור ותקשרנו
לנערותיך אבל חוב מת
כאכולין דמי ושיעורו
כגורגורת ודווקא טהור ור'
יהודה סבר אף טמא חי כל
שהוא ואמרין ת"ק מ"ט
לא אמר חוב חי טמא כל
שהוא אמר כל ת"ק לא
רגילי ארניש להצניע חוב
טמא לקטן לשחק בו
דלמא אתי למכיליה
ואקשי' חוב חי טהור גמי
לא ליהבו ליה לקטן דלמא
אתי למכיליה חוב חי
ואתי במיה משוי כל
תשקצו דהא רב קאמר ליה
לרב כחנה לא תערב
שושיבא אפומך דלא
לימור קא אכיל ליה וקא
עבר משום בל תשקצו
ושושיבא הוא איל קמצא וכבר העידו על איל קמצא דהוא דכן אמרי לך רבנן לא רגיל סתם קטן למכיל דבר חי והאי דלא יחבי

המצניע בכל שהוא. דהא אחשביה: אלא כשיעורו. וכל אחד שיעור המפורש לו צורעין מחשה זרע קישואין או דלועין או פול המצרי שנים וצבאר דברים כגון יין או אכולין או גמי כשיעור המפורש בכלל גדול וצבמוציא: חזר והבנינו: זה שהלניע פחות מכשיעור והוציאו אס חזר וממלך שלא לזרעו והכניסו: (ז) אינו חייב. צבנסה ז' אלא כל כן ש' צו שיעור שלם דקיון דממלך עליו שלא לזרעו ציטל מחשבתו והכי הוא ככל אדם: (גמ') ליתני המוציא זרע בכל שהוא חייב. ואף על גב דלא אלנעיה מעיקרא עליו שלא דהא דבעין שיעורא היינו טעמא כדאמנן שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה הלכך מוציא סתם פטור עד שיהא צו שיעור אבל זה שהוציא נימא אחת לזריעה צהדיא גלי דעמיה דטרט ואחשביה: אמר אביי. ודאי מוציא לזריעה חייב ואף על גב דלא אלנעיה מעיקרא ומתניתין דבעי מנעי צמוציא סתם קאמר כגון לטלטלו מציה לציט דאינו חייב אלא משום דאחשביה צהנעמו ואס תאמר כבר שנו בכלל גדול (ע"ה): (ה) כל שאינו כשר להניע אינו חייב אלא מניע הא מניע חייב הכא נמאי עסקין דאינטיין למתניהי כגון שהניעו האי מניע לזרע או לדוגמא ושכה למה מניעו והשתא מפיק ליה סתמא ליה סתמא מיהו

חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו: (גמ') למה ליה למיתני המצניע ליתני המוציא לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא וכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעורו עסקין כגון שהניעו ושכה למה הצניעו והשתא קא מפיק ליה סתמא מיהו

המצניע בכל שהוא. דהא אחשביה: אלא כשיעורו. וכל אחד שיעור המפורש לו צורעין מחשה זרע קישואין או דלועין או פול המצרי שנים וצבאר דברים כגון יין או אכולין או גמי כשיעור המפורש בכלל גדול וצבמוציא: חזר והבנינו: זה שהלניע פחות מכשיעור והוציאו אס חזר וממלך שלא לזרעו והכניסו: (ז) אינו חייב. צבנסה ז' אלא כל כן ש' צו שיעור שלם דקיון דממלך עליו שלא לזרעו ציטל מחשבתו והכי הוא ככל אדם: (גמ') ליתני המוציא זרע בכל שהוא חייב. ואף על גב דלא אלנעיה מעיקרא עליו שלא דהא דבעין שיעורא היינו טעמא כדאמנן שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה הלכך מוציא סתם פטור עד שיהא צו שיעור אבל זה שהוציא נימא אחת לזריעה צהדיא גלי דעמיה דטרט ואחשביה: אמר אביי. ודאי מוציא לזריעה חייב ואף על גב דלא אלנעיה מעיקרא ומתניתין דבעי מנעי צמוציא סתם קאמר כגון לטלטלו מציה לציט דאינו חייב אלא משום דאחשביה צהנעמו ואס תאמר כבר שנו בכלל גדול (ע"ה): (ה) כל שאינו כשר להניע אינו חייב אלא מניע הא מניע חייב הכא נמאי עסקין דאינטיין למתניהי כגון שהניעו האי מניע לזרע או לדוגמא ושכה למה מניעו והשתא מפיק ליה סתמא ליה סתמא מיהו

חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו: (גמ') למה ליה למיתני המצניע ליתני המוציא לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא וכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעורו עסקין כגון שהניעו ושכה למה הצניעו והשתא קא מפיק ליה סתמא מיהו

המצניע פרק עשירי שבת

זרע קישואין. חסוד הוא וחיצי צשני גרגרין: המוציא חוב חי (ב) כל שהוא. שמנעיין אותו לקטן לשחק צו כדמפרש רבי יהודה כפיסא דמתני: מת. הכי הוא כשאר אכולין וחיצי צבגורגרת: ציפורת ברמים. לקמיה מפרש מאי היא ומאי רפואתו: שמצניעים אותו לקטן בו. ות"ק מהאי טעמא גמי מחייב ליה צבגז טהור ומיהו אטמא פליג דלא מצנעי ליה לשחק דילמא אכיל ליה דלקמן: (גמ') כדי לזבל. אלמא זרע הצא מגרעין אחד חשיב: הא דרועי. מאחר שכן זרועין חשיב כל אחד ואחד ואדם טורח לזבל אחד מהם אצל דלא זרע אין אדם טורח לזרוע גרגיר אחד: המוציא ריעינין. גרעיני ממרה: ביצה קלה. כגורגרת מצנע שהיא קלה לנשל וזו של מרגנולת: לחשבון. כמו שנותנים לסימן עדות (א) לכל דינר פסוטי: אחרים אומרים ה'. דעד ד' כללות חשיב איניש ולא מינשי ואין צריך לתת סימן אצל חמש מנשי ומחייב סימנא לכולהו: לנישבין. לזרע עופות וצנע"ו לניש: מקשה של חזיר. נימין קשין צבשדירה של חזיר: אחת. דחזיא לאושכפי לתת צראש המשיסה של מפירה: צורי דקלים. נגרים קלופים לעשות סלים: שתיים. לשמי צמי נימין: תורי דקל. קצין מזורי והן מן הסיד הגדל סביבותיו (ו) ולא ידעתי למאי (ז) חזי: פיילי ביירי. כך שמו: ומשתבח בדיקלא דחד נבארא. דקל צמור שלא נכרך עדיין אלא צביא א' שגדל סביבותיו ויורכו: לחובבא. לפחות הלז: גובבא. קיה: שיתין. לאו דוקא אלא מכסוהו כסוין הרבה כגון זפת ושעור וגב ואלדמה: גושפנאי. חותמות: ותלי ליה באיברא דשמאלי. צורע השמאלי: וסימן לב כבלי. כגון זה שניך לפקח לז לשמאלו: ואכיל לאידך פלגא. צמר דאחסיס: ואי לא. אכיל ליה אלא שדי ליה: מיעקר תלמודו. ומכמתו שלמד על דיו נעקר ממנו: ות"ק סבר. חגז טמא לא מצנעי ליה לקטן לשחק: דילמא אכיל. ואפי' למאן דאמר קטן אכול נבלות אין צ"ד מוויין עליו להפרישו מודה הוא דלא יחביצין ליה צדיס דחנאי (יבמות דף קד.) לא מאכלוס לא מאכליטוס להזכיר גדולים על הקטנים: אי הכי טהור. חי נמי דילמא אכיל ליה ואי משום דאין צו איסור אצמ מן הסי דחגז אין טעון שמיטה אלא ציה מיהא (ט) משום בל תשקצו צמסת מכות (דף טו.) כרצ כהנא כו': שושיבא. מין חגז טהור: אלא. לאו משום דחייש דילמא אכיל ל' חי אלא דילמא מיית ואכיל ל' וקאכיל טמא אצל טהור ש"ד: מיכפד ספיד ליה. מינוק ולא אורמיה למיכליה:

זרע קישואין שנים זרע דילועין שנים זרע פול המצרי שנים (א) חגב חי טהור כל שהוא מת כגורגרת צפורת ברמים בין היה בין מתה כל שהוא שמצניעין אותה לרפואה ר' יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא שמצניעין אותו לקטן לשחק בו: (גמ') ורמיניה (ב) זבל וחול הדק כדי לזבל קלה של כרוב דברי ר"ע וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא (ג) אמר רב פפא הא דרועי הא דלא זריע לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה: זרע קישואין: ת"ר (א) המוציא גרעינין אם לנטיעה שנים אם לאכילה כמלא פי חזיר וכמה מלא פי חזיר אחת אם להסיק כדי לבשל ביצה קלה אם לחשבון שנים אחרים אומרים חמש ת"ר המוציא שני נימין מזוג הסוס ומזוג הפרה חייב שמצניעין אותן לנישבין מקשה של חזיר אחת צורי דקל שתיים תורי דקל אחת: ציפורת כרמים בין היה בין מתה כל שהוא: מאי אביי ומשתבח בדיקלא דחד נבארא ועבדי לה לחובבא אכיל ליה לפלגא דימיני' ופלגא דשמאליה רמי לה בגובבא דנחשא וחתים לה בשיתין גושפנאי ותלי לה באיברא דשמאלא וסימנך (א) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו וחכים כמה דבעי וגמר כמה דבעי ואכיל ליה לאידך פלגא דאי לא מיעקר תלמודו: ר' יהודה אומר אף המוציא כו': ותנא קמא סבר לא מאי טעמא דילמא אכיל ליה (א) אי הכי טהור גמי דהא רב כהנא הוה קאים קמיה דרב והוה קמעבר שושיבא אפומיה אמר ליה שקליה דלא לימרו מיכל קאכיל ליה וקעבר משום (ב) בל תשקצו את נפשוחיכם אלא דילמא מיית ואכיל ליה ורבי יהודה אי מיית קטן מיספד ספיד ליה:

הדרן עלך אמר רבי עקיבא

המצניע ילזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא וכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעורו עסקין כגון שהניעו ושכה למה הצניעו והשתא קא מפיק ליה סתמא מיהו

המצניע בכל שהוא. דהא אחשביה: אלא כשיעורו. וכל אחד שיעור המפורש לו צורעין מחשה זרע קישואין או דלועין או פול המצרי שנים וצבאר דברים כגון יין או אכולין או גמי כשיעור המפורש בכלל גדול וצבמוציא: חזר והבנינו: זה שהלניע פחות מכשיעור והוציאו אס חזר וממלך שלא לזרעו והכניסו: (ז) אינו חייב. צבנסה ז' אלא כל כן ש' צו שיעור שלם דקיון דממלך עליו שלא לזרעו ציטל מחשבתו והכי הוא ככל אדם: (גמ') ליתני המוציא זרע בכל שהוא חייב. ואף על גב דלא אלנעיה מעיקרא עליו שלא דהא דבעין שיעורא היינו טעמא כדאמנן שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה הלכך מוציא סתם פטור עד שיהא צו שיעור אבל זה שהוציא נימא אחת לזריעה צהדיא גלי דעמיה דטרט ואחשביה: אמר אביי. ודאי מוציא לזריעה חייב ואף על גב דלא אלנעיה מעיקרא ומתניתין דבעי מנעי צמוציא סתם קאמר כגון לטלטלו מציה לציט דאינו חייב אלא משום דאחשביה צהנעמו ואס תאמר כבר שנו בכלל גדול (ע"ה): (ה) כל שאינו כשר להניע אינו חייב אלא מניע הא מניע חייב הכא נמאי עסקין דאינטיין למתניהי כגון שהניעו האי מניע לזרע או לדוגמא ושכה למה מניעו והשתא מפיק ליה סתמא ליה סתמא מיהו

חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו: (גמ') למה ליה למיתני המצניע ליתני המוציא לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא וכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעורו עסקין כגון שהניעו ושכה למה הצניעו והשתא קא מפיק ליה סתמא מיהו

מסורת הש"ס והנהרות

גמ' (א) לניל עט. פ. (א) [והוספת פ"ט]. רש"י (ז) [והענין עך מר כבד דמי למפור פ' דלעת ע"ש]. (א) משום כי משקלו דלמילי הוא וכל דבר מלאס אית צי משום כי משקלו דלמילי חגמ' ממות וכו' כלי' תוס' (ו) [פ"ט]. (ז) [ע"ש חוס' ע"ז לת. ד"ה לעולם וחס' חולין סו. ד"ה גמאלי]. (א) [נחולין סו: כסו וכן מלא כספר יסן ובע"ז לו: ד"ה בראשו כסו וג' וז' נמלחם צפי ר"ח]. (א) [ועמ"ס מייבד ממי' וז'.

מסורת הש"ס ירושלמי

זרע קישואין שנים. ג. ב. יב. ב. ת"ר המוציא שני נימין כו'. מ. ב. ב.

הנהרות הב"ח

גמ' פול המצרי שנים המוציא חגב: (א) רש"י ד"ה המוציא חגב חי טהור כל שהוא: (א) ד"ה לחשבון וכו' לקטין לכל ל"ל ומיית כל לשניע ואין מצניעין כמורא אינו חייב כל"ל אפי' וסדילי עם ד"ה מהו דמיהו ד"ה צנלה וד"ה קמ"ל דל: (ו) תוס' ד"ה מנעייה וכו' בכל גדול וכל שאין כשר להניע ואין מצניעין כמורא אינו חייב:

גליון הש"ס

גמ' אי הכי טהור גמי. ע"י משנה למלך פרק י"ז הלכה כו מהל' מ"א: [רש"י] ד"ה תורי כו' וכו' כו'. ע"י צמסת דף כה ע"כ צבש"י ד"ה מאן שמעת ליה:

לעזי רש"י

לצ"ש חבילים. לולאות (מלכוהר)

תורה אור השלם

א. לב דקם לשינוי זלב קביר לשימאלו: [קמלה י. ב] אל תשקצו את גפשתיכם בכל השרין השרין ולא תשקצו בקדם וקמלתם אין חייבים עליו [נקרא יא. בנ]

רבינו חננאל (המשך)

המצניע והשתא אתא פריש המצניע כלום בחול שאינו כשיעור הוצאה לזרע או לדוגמא או לרפואה והוציא בשבת חייב עליו בכל שהוא ואלאמלא שמצניע לא היה חייב עליו ואחרים שלא הצניעוהו אין חייבים עליו אלא כשיעורו. למה לי למיתנא המצניע לזרע ליתני המוציא לזרע פי' הכי קאמר אמאי לא תנן המוציא לזרע או לדוגמא או לרפואה מה שהצניעו לכך חייב עליו כל שהוא. ומ"ט אדכרה למחשבה באצנעה ולא אדכרה בהוצאה ואהדרין. אמר אביי הכא במאי עסקין כגון שהצניעו ושכחו למה הצניעו וקא מפיק ליה בסתמא פי' אנמינן דלא אכפת לן מאי קא מכיין בשעת הוצאה בין קא מכיין להוציאו לאותו דבר שהצניעו לו ובין אפקיה בסתמא כיון דמעיקרא הצניעו לאחד מג' דברים הללו או כיצא אצ"פ ששכה למה הצניעו והוציאו בסתם חייב.

הכי קאמר אמאי לא תנן המוציא לזרע או לדוגמא או לרפואה מה שהצניעו לכך חייב עליו כל שהוא. ומ"ט אדכרה למחשבה באצנעה ולא אדכרה בהוצאה ואהדרין. אמר אביי הכא במאי עסקין כגון שהצניעו ושכחו למה הצניעו וקא מפיק ליה בסתמא פי' אנמינן דלא אכפת לן מאי קא מכיין בשעת הוצאה בין קא מכיין להוציאו לאותו דבר שהצניעו לו ובין אפקיה בסתמא כיון דמעיקרא הצניעו לאחד מג' דברים הללו או כיצא אצ"פ ששכה למה הצניעו והוציאו בסתם חייב.

(א) דברי רבינו אלו ע"י ח' והרבה צובעין אותו שייך לע"א על הא דחנאי שם המוציא שרין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא: (ב) נראה דצ"ל דהוי חגר רב הונא ביה ויכין רבינו לדעת הש"ס דמגילה (כו ע"ב) ר"ה היה אסר ריתא כו' ע"ש ע"י בערוך ערך תר המעשי ותבין לתקן ולתון את דברי רבינו ז"ל:

גב' (א) לעיל עו. זחסיס
מוז, 'תום' (ב) [פסחיס לג.
ד"ה בכניה], (ג) ז"ל אי
לא קפיד אלא רוח בקיומו
לא אלא כ"ר (ד) [ז"ל]
דמי בקפיד שהי הוא שם
בגמטריא ואדרב' בתום' פ"ב
דעובל יום ליחא וכו"ה ג"ה
בתום' פסחיס שם ד"ה
ה"ג רש"י, (ה) [וע"ע
תום' פסחיס לג. ד"ה
ליחמא ותום' [גדה] ז' ד"ה
אפילו].

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה הסם וכו' ושיעור למחשבתו שניה:

(ג) ד"ה יש דיחוי וכו' לא מייחייב חטאת מי:

(ד) תוס' ד"ה אי לענין וכו' דמיא מכל האוכל מלמד שמיטמא בכל שהוא:

(ב) רש"י ד"ה הסם וכו' וישעור למחשבתו שניה:
(ג) ד"ה יש דמיו וכו' לא מייחב חטאת מי:
(ד) תו' ד"ה אי לעמין וכו' דמיא מכל האוכל מלמד שמיטמא בכל שהוא:

גמ' עד דאיכא בוית.
 עין עירוי' דף פ ע"ב
 חוס' ד"ה אלס:
 שם ותפחה ונמלך
 עליה. עי' ממוח דף נד
 עי' חוס' ד"ה מעשיקא:
 שם ובמקא ונמלך. עין
 לעיל עז ע"א חוס' ד"ה
 ועוד:
 שם ובזון דאיכא
 פחות מבכ' אובלין.
 עין משום למק' פ"ד הי"א
 מהל' ט"א:
 חוס' ד"ה ר' לענין
 משמע דלא מקבל
 אוכל מוחא. עי' גמס'
 דף לא חוס' ד"ה א"ח:

ולא תימא בטולי מבטלא
למחשבתו אלא כל
העושה על דעת מחשבתו
ראשונה הוא עושה.
אמר רב יהודה אמר
שמאל מחייב היה רבי
מאיר אף במוציא חטה
אחת לזווג (מ) חטא

עקירה והנחה בחדא מחא
ונמלך עליה לאכילה בע
שיעורא היא למחשבתו
מחייב הוציא כגורגרת ל
עליה נמי בשעת הנחה
ועדיין מחשבתו כדהות א

אלא מעתה. דמתני' דנעמיה תלין
בדקאמרת משום דעל דעת ראשונה
ממחשבת ליה שיעורא: הישב להוציא
בבל ביתו. והוצאה חותם ללא חשש
אם כן הוציא חותם כחשד: הכי
נמי. דכי אפקא פורתא פורתא לא
ממחשבי: במלה דעתיה. ושיעורא
לחשיב לנאישי חשיב: וכל אדם אין
חייבין אלא בשיעורו. ואע"פ שהוכר
לזלזול והנעו: בברוגרת. איכא
שיעורא לאכילה ולהוצאה וכ"ס לזריעה
לשיעורא בכל שהוא: ותפחה. ועמדה
ברוגרת קודם הנחה: וגמלך
עליה לאוכלה. והנחה מהו: את"ל.

בן אלעזר כל שאל
מזניעין כמורו והוב
אחר והוציא נתחייב
אמר רבא אמר רב
לאכילה ונמלך עליה
ונמלך עליה לאכילה
איכא שיעורא וזיל לה
דתימא בעינן עקירה
והא ליכא קמ"ל בעי
לזריעה ונתפחה ונמי
את"ל התם הוא דמי
שיעורא וזיל הכא א
דבעידנא דאפקה לא
לא מיחייב או דילמא
ולא חשיב עליה מוין
השתא נמי מיחייב ואח
ולא חשיב עליה מוין
השתא נמי מיחייב ו
וצמקה ונמלך עליה
כי אישתיק אמוחשבה
דילמא בתר השתא
יבתר השתא אזלינן
לאכילה וצמקה וחזר
לענין שבת או אין ד
בעא מיניה רבא מי
הרומה לריב מי

בביצה אוכלין בעינן לעולם לענין שבת * וכגון
אוכלין והאי משלימו לביצה מאי מדמטטרף לענין
לענין שבת או דילמא כל לענין שבת כגרוגרת בעינן א
אומר שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן כגרוגרת

ציריך פחות מכביצה הוה מצי לאוקומי דנגע שרץ כביזא צבסדיק ע
 ראין א לא לא אלס דלענין קבלת טומאה עזמה לא נפקא לן מיניה כ
 רבינו חס ראיא דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה דתניא כ
 ונגע טבול יום במתקן פסל את כולן מקפה של חולין ושום ושמן ש
 מקום מגעו אמאי פסל והא לא הוי כביצה ורש"י ל"ג היי אלס גריס
 שום ושמן אגב מקפה דהא משום הכי קמי צרישא פסל את כולן
 דאמרינן דטבלי ועוד דלא שייך למימר דטבלי השום והשמן כיון שכן
 צומן שהיא גוש בקערה משמע שכן צעין ואין להאריך ורש"י חוש
 והא דלמר בפ"ק דחולין (דף ע"ד) התורה העידה על כלי מרס אפילו

א לענין שבת כדוגרת בעינן. הוה מני למיפוך אמאי נקט ז
אובלים בו. אור"י דלהכי נקט זרק דהשמא צהדי דהדי
(לעיל 97 פ.) מוד ג' לרבנן צעיא הנחה על גבי משהו אבל מכניס מבי

בנא דעקירה הוא מחייב אמשכותו ושיעורו מחמשה חוץ הוא יבועיגן הנהגה נמי בנאותה שעה ואילו אשחקו עליו חשבי עליו מחייב מחמשה' לוריעה דהתנה נמי יכילה היתה כשעור בשעת עקירה וכשצמקה וחסרה נמלך עליה לוריעה דמחייב ותר היתה אולקין ומחייב אכל אכל הוציא כנגורות לאכליה צמקה וחזרה ותפחה ותר בשעת עקירה שן כשעור כיון שחסרה ביו דן וכך מספקא לו שן דחיו

ב א מיי' פי"ח מהל' שבת
הלכה כו:

ג ב מ״י שס:
 ד ג מ״י שס:
 ה ד מ״י שס הל' כז:
 ו ה מ״י שס:

פ"י למא' אי לענען שבת
 כגורגור בעינן א' לענען
 אכמא כביצא אורכלין
 בעינען. כיצא כגורגור
 אכמא אורכלין
 להוצאת שבת וזבחה כזה
 בכמה מקומות במשנה
 (דף יז) המציא אורכלין
 כגורגור וזבחה כזה
 ואמסמסא דילה אורכלין
 (דברים ח) אר
 חסבה ושעורה וגפן וזבחה
 ורומקן ואמרו תאנה
 כגורגור להוצאת שבת
 וכביצה לענען
 אורכלין כחורת תהינן פ'
 שמינן אורכל טמא מלמד
 שהוא מטמא בכל
 שבת (ת"ל א' אשר יכל
 אינו מטמא אורכלין
 כביצה ופרקי יום
 הפסרים (יומא ז') תנא ר'
 אבוי ל' אסורין שבתות
 אורכלין חזן מטמא
 אורכלין כ' רטומא
 אורכלין מלך אדמור ר'
 אורכלין ר' אליעזר אמר
 (ירקא י"א) מכל
 האוכל אשר יכל אורכל
 האוכל יוכל לאוכל שבת
 אחת ושעורה חכמים שאין
 בה בלעיה מחזיק יום
 מביצת תרגולה והזכרת
 דבר זה בכרזות (ופי אל)
 משה במסכת מעילה
 פסוק קדיש מובן (דף יד)
 שנינו כל האוכלין
 מצטרפין לפסול את
 הגזירה כחצי פ' ומוק
 כ' סעודה לעירוב
 וכביצה טמא שומא
 אורכלין כגורגור להוצאת
 שבת וכחמתה ליום
 ההפסוק.

(ח) יכול יטמא לאחרים
בכ"ש: (חשק שלמה)

[illegible]

יב עליה נמי לענין שבת
ב ליה מחייב כי האי דסוף
מוקדשין ביה"כ ר"מ אומר
ומהדרין כיון דאחשביה
שתי הלחם ולחם הפנים
פנים אע"ג דמפסיל לענין

מתקין לה רב יצחק. פירש כקונטרס דפייך אאזי וקסה
דאמאי נטר ליה עד הכא ואומר הרב פור"ת בשם
רבינו שמואל דלדרכ יהודה אבוי ור"פ כיון דאחרת דמוציא
מטה אחת לזריעה חייב אפ"ש שאין גרלות משום דנמח מחשבו
אוליין ה"ג כשחשיב להוציא כל ביתו

ניוול צמר מחשבתו ולא נחייבנו צפחות
 כיוון לפחות מיכן אינו חשוב צעניו
 ומשני הסם בטלה דעתו אלל כל אדם
 דאין אדם שלא יהא חשוב צעניו
 פחות מכן אלל הכא ים צני אדם
 שפחותה לאה חטא אחת לזריעה:
א דילמא בחד השתא אזלינן.
 משמע דאי צמר השתא אזלינן ליכא
 למיבעיא מידי מדקאמר את"ל צמר
 השתא אזלינן הוילא גרוגרת לאכילה
 וזמקא וזמרה ותפחה מהו ולא מיבעיא
 ליה אקמייתא אומאי אכתי תיבעי ליה
 אי הוה דיחוי אלל שבת או לא כדעיי
 בצמור דהא מיד כשצמקא נדחית
 וי"ל דדוקא הדיא בצמקור חשיב ליה
 דיחוי שנדחית צין משיעור ראשון צין
 משיעור אחרון אלל הכא דמשיעור
 אחרון מיהא לא נדחית לא חשיב ליה
 דיחוי: **א** לענין טומאה כביצה
 אוכלין בעינן. ^א משמע דלא מקבל
 אוכל טומאה צפחות מכביצה ומה
 שהציא ^ב רש"י מת"כ לזכור מקבל
 טומאה בכל שהוא דתניא מכל האוכל
 (א) שטמא כל שהוא יכול יהא מטמא
 אחרים בכל שהוא מ"ל אשר יאכל אוכל
 הנאכל צבת אחת הוי אומר זה ציאת
 תרנגולת אומר ר"ת דלסמכתא היא
 דה"נ מעשר ירק מרביצין צת"כ מוכל
 מעשר הארץ ולא הוי אלל אסמכתא
 בעלמא והא דפרץ צפרק כל
 שעה (פסחים ד' ג:) למ"ד משקין
 מיכלל צליעי מהא דתנן טמא
 מת שססת זימס ועגבים כביצה
 מכוונת טהורים ואי מיכלל צליעי
 אומאי טהורים ומוקי לה בעגבים שלא
 הוכשרו לאימס קא מיתכשרי לבי
 ססטי להו וכי ססטי להו צציר ליה
 שיעוריה אחי שפיר גס לפי הקונטרס
 דאע"ג דמקבל טומאה בכל שהוא מ"מ
 צציר ליה שיעורא מלקבל הכשר
 לפירוש הרב פור"ם דמפרש צס
 רש"י בפר' חצית (לקמן קמא) דאין אוכל
 מקבל הכשר לפחות מצפחות וטעמא
 משום דמאשר יאכל נפקא לן לטמא
 אחרים כביצה והא כח אשר יצא
 עליו מים וכן צפרק אלו עוצרין
 (פסחים מה:) גבי צצק צסדיקי עריבה
 דמפרש אציי כנון דאיכא פחות
 מכביצה אוכלין ונגעו צהאי צצק צסס
 דאיסורו חושבו מצטרף אע"ג דכלא
 טומאה צשאר ימות השנה אי קפיד
 להי נקט לענין לטמא אחרים וימייה
 המקפה של תרומה והשמן של חולין
 תרומה ונגע טבול יום צמקתן לא פסל
 אלל מקום מגעו והיוין צה
 לא צטל צרובא ומפרש דהיי פריך מקום
 מגעו אומאי פסול והא צטל
 ון נראה למחוק הספרים ועוד נהי
 דצטלי צרישא להחמיר להקל לא
 מדקמי לא פסל אלל מקום מגעו ועוד
 (ז) דתניא צמוספתא) דז"א
 ון צכריתו (דף כה.) וגבי פרה מיטמא
 אוכלין (חולין דף פב.)
 מרדל לאו דוקא מרדל אלל כלומר
 מלא ציגס ומשום דצמרדל איכא
 וומאה מדצבן נקט ליה:

ואמאי נקט תרומה ולבית טמא: **בגוץ** דאיכא פחות מכביצה
אחייץ ללא מחייב לעיין שבת עד דנח כדאמר בפרק המזילה
זי תוך ג' איכא איסור שבת ואיסור טומאה ליכא עד דמנטרף ולא
אחייץ

[illegible]

[illegible]

ובפורת מפת. א, א. סוכה
א, א:

(א) גמ' דכמיז אשר על המשכן: (ב) רש"י ד"ה ומכריז וכו' להוילאל. נ"ב פי' לביס: (ג) תוב' ד"ה במרפקו הוא שקורין קוד"א. נ"ב לקמן במ"פ הצווה דף קד ע"ב פירש"י גופיה מרפקו אצלי ידיו ע"ש: (ד) בא"ד ואלחד צרוע וד' צמח: (ה) ד"ה אישמח וכו' דראשיהם היו:

תוס' ד"ה ורמי דאביי
וכו' קים ליה. כעין זה
במס' לעיל דף ט ע"ב ד"ה
הא לן וש"נ:

אישטירלי"ש שנוצים,
שרוכים
אישיל"א בית-שחי

(א) וּמִלְעֵי הַחֹצֵר וְאֵת מִסְדֵּי פֶתַח הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתָרָיו לְכֹל עֲבֹדָתוֹ:

[שמות כו, טז]
**(ג) וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל עַל
הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת
הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה כְּאֹשֶׁר
צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה:**
[שמות מ, יט]

דאית ביה נסכא דלא
מצי למשקל מיניה מקצת
עד מפיק ליה לכוליה
ולא מחייב בגנבה קודם
שיבא ליידי אישור
והדר מקשינן והאיכא שנציא
ומפרקינן בלדיכא ואי בעית
אימא לעולם דאיכא ומכריז
עילויה (6) הוא דאכא איכא
דמרוזי ביה ומרבו ביה
מילי כגון פירושו ומשוו לה
לענין מ מהשוארא את הכיס
דרר שולוי ודרר דמוהה היא

דקאי אי דאפקיה דרך פיר
שבת ועלה קא מקשי למה
שנצין דאינן לולאות ידיעין
זמן כההיא דתנן כיס של ש
שול' דאלמ' צריך להוציא
(עקורין) [כרוכין] כלפי שול
קם אביי בשיטתיה (ורבא)

גלי למשקלינהו קני ולענין שבת
ידו הוא חגוד לרה"י שהרי לא

שנצין מפיק ליה
ושנצין אנדיי מגואי
אימא דאית ליה ומכר
לא שנו אלא בקופה
אבל מלאה חרדל חייני
לא שמה אנד אביי א
פטור אלמא קסבר א
אביי בשיטתיה דרבי
דאביי ורמי דאביי ארז
דאיתמר המוציא פירוור
חייב בכלי פטור ורבנא
חייב איפוך * ביד חז
הבית את ידו לחוץ
שנתן לתוכה והכניס
למעלה מג' הכא למטמר
בין בימינו בין בשמא
כתיפו חייב שכן משא
ברגלו בפיו * ובמס
ובפונדו ופיה למטמר
ובשפת חלוקו במנע
הוציא כדרך המוציא
המוציא משאוי למע
שכן משא בני קהת
(6) דכתיב * על המשכן
מזבח למשכן מה מש
אמות ומשכן גופיה מנ
אורך הקרש וכתב *
המשכן * ואמר רב מ
אתה למד גובהן ע
וגמירי דכל טונא ד
מלעיל ותרי תילתי כ
מידלי טובא ואיבעיה
מר ארון תשעה * וכ
וגמירי דכל טונא ד
מלעיל ותרי תילתי מ
מ' הוה קאי ולגומר
שאני * דאמר מר אין
חכם גבור ועשיר ובע
רבי חייא המוציא מ
חייב חטאת שכן אנש
הוצל * רובא דעלמא
איתמר אמר רב משו
הוצל שהוציא משוי
שכן בני עירו עוש
אצל כל אדם אי
איתמר * המוציא מ

י י"ח טפחים וארון אינו תלוי
שלישי טפח אישטכח דגבזה י
ונמנא דגבזה של לוי עשר
ד מר. במסכת נדרים: אנשי
סינה ואין אוחזין אותם צידים:
מתני'

לא ידעו שיש להם חובות כלכליות. הם לא ידעו שיש להם חובות כלכליות.

מאי דמתרץ לעיל דף ה' כגון ששלשל ידו

דמייתי
שמייה

דאמר
צהך
שניהם
עקיבא
דרצה
מפרש
למימר
(דף ג.)
ה מג'
ידו
ר ידו
חר ידו
דהכי

שפירש
אהלות
באדם
שנים
בזרוע
ק הוא
משקלי
חבית
גל עד
תניתין
ילי ידי

זרכוזה
לא
למטה
אלא
היינו
מהם
חוגרים
אל ודאי
ללא
צקנה

ומשני
והיה
(ד' יט:)
גמרפק
(א' מ"ח)

על
מגלת
לארץ
למעלה
בשעת
ה"מ
(: אס
למעלה
זון צמי

אמות
בסוף
ראש
פח או
בתרא
לכך
אשוי :
ל

לקא דעתן
א שמעתא
סליקא לי
נציאות ה
א"ר
איתא נפק

: १७

א ב מיי פייג מהלי
 שבת הלכה ו:
ב ג מיי פייג שם הלכה
 יב:
ג ד שם הלכה יג:
ד ה שם הלכה יד:

וּמִצִּיאָה בֵּין בְּיָמֵינוּ בֵּין
שְׁמֵי הַחַיִּים בְּהַדָּר חִזְקוֹ וְעַל
שְׁמֵי הַחַיִּים שֶׁכֵּן מֵשֵׁא בֵּין
הֶקְדֵּת. בְּמִי דְבִנִּי מִעֲרֵבָה
מִפְרֵשׁ כְּתִי וּמִקְדֵּת אֲלֵעֻזָּה בֵּין
הָאֲזָרִין הֵכָּהֵן שֶׁמֶן הַמֶּאֱזֹר וְעַל
שֶׁמֶן הַמֶּאֱזֹר בְּיָמֵינוּ וּמִקְדֵּת
וְחִסָּמִים בְּשִׂמְלָלוֹ וּמִנְחָה
וְתִמְדָּה שֶׁל יוֹם תְּלִיזָה בְּדִירוֹ
שֶׁשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה אֵינָה הִיא תִּתֵּן
לָהֶם אֲבִין בְּשִׁיר אֲלֵעֻזָּה כִּמְיוֹן
לְתִלְוִית וְכִנְיָהּ הִיא תְּלִיזָה
אֲפֹתְדוֹרֵתָם: הֵחָ מִשְׁכָּן עֲשֵׂה
עֲשֵׂה מִכּוֹחַ עֲשֵׂה אֲמוֹת בְּרַק
מִבְּנוֹ (עִירֹבֵרן דָּף ב) אֲמֹר
אֲבִיעֵת אֲבִיעֵת יִכְתֹּב לְעֵלְמִים
וְיִמְשֹׁן אֲבִיעֵת יִכְתֹּב לְחַיִּים

הוא את כתר קומה חכם אומר
היהוה משפט מזבח למעלה
היה שילא יחד כהן עומד
ואתו מבחין תבאר כבר
ששמהמבחן יש בגבהו ר' אמת
מבטח זבחים בפרק שריש
קדישין (דף נט) אמר ר'
היהוה לטעמיה דאמר מזבח
משמה' גמול היה דתניא
אמת אורח ה' דברים
יוצא רבוע יהיה דברים
תוכן דברי ר' יוסי ר' יהודה
נאמר כאן רבוע ונאמר
להלן רבוע מה להלן

למעלה: דאָסער מר און זיין שטינה שורה אלע על פן געבירט וועגן עיקר דייליה

א"ר יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גבור עשיר ועניו ומגלן ממשה וכתוב (שמות מ) ויפרוש את האהל על המשכן ואמר מר משה פרושו וכתוב (שמות כז)

קרא דכתיב (דברים ט) ואתפש
בשני הלוחות ותניא אורכן ו'
ורחבן ו' ועוביין ו' עשר
יכתוב (שמות לד) פסל לך
פסילותן שלך תהא חכם רב
שמואל דאמרי תרויהו רב
שערי בינה דבראו ככולם
יכולם ניתנו למשה חסר א'
שנא' (תהלים ח) ותחסרהו
מעט מאלהים עניי דכתיב
בכמדרב ריב) והאיש משה עניי
מאד :

רבינו חננאל (המשך)
 ששמה אגד כחזקיה קם רבא
 נשיטתיה דאביי פ' דסבר
 רבא כאביי דאגד כלי שמה
 אגד ואיסקופה מליאה פירות
 נשטור כרבי יוחנן והלכה
 כרבא דכל היכא דפליגי
 אביי ורבא הלכתא כרבא
 לבר יע"ל קג"ס. ומי דרבא
 אדרבא ומי דאביי אדאביי

הא דאביי ורבא כגון שהיה
זוקיה ורבי יוחנן קבלה הוא
ליכא פלוגתא (ג) דמאן דאמר
ת כי תני העני חייב אקשינן
הו כגון ששלשל ידו למטה
טעמא מהלכתא ואע"ג דלא

זו א ב מי פ"א מהל'
שבת הל' יב סמוג לאוין

שייך לעמוד קודם

כלוב ועברה אמרי' לו
אמר אתה'ן בשמיני נמר
אסרה אבהו דשמואל אמר
אתה'ן בשביעי אסרה
בשמיני מותרת קם ד' וזר
בשמיטה דאבהו דשמואל
קם אבהו דשמואל בשמיטה
דלוי דא"י וזר אתה'ן
שנספלה אסור לאכלה ד'
שבעה פירושה ברור דא"י
זר כממר אבהו
דשמואל קמא שאסרה כל
שבעה ובשמיני מותרת והזר
אבהו דשמואל כממר
דלוי. ובהא מכתתא שבתא

מִן מֵאָה דַּאֲמֵר זֶה זֶה מוֹתֵר
וְאֵמֵר זֶה זֶה אֲסוּר כִּי הֵיכִי
הַדֵּהוּ אִ"ר אֲלֵעֶזֶר מַעֲקִירָא
אֲבִי וְרַבָּא דַּאֲמֵר תְּרוּוּיָהּ
הִלְכֵה כִּי יוֹחֵן מִן מֵאָה דַּאֲמֵר
קָאֵמֵר הִלְכֵה אֲלֵי טִירוֹן חֲלִי
יַעֲרֵב בְּסוּף מִי שְׁמַת [דף קנח]
אִ"ר עֲקִיבָא מוֹדֵה אֲנִי בֹזֵה
שֶׁהִנֵּסִים בְּחֻזְקָתָא וְאֲמֵרִין
עֲלֵה בְּחֻזְקָתָא מִי ר' אִילָא אֲמַר
בְּחֻזְקָת יוֹרֵשֵׁי הָאֵם רַבִּי יוֹרָא
אֲמַר בְּחֻזְקָת יוֹרֵשֵׁי הֶבֶן כִּי

ואשר חיינו לתלמוד א"י שמו

הכי (א) פריך ופרסאי הוא רוצא דעלמא וקשה דצפ' חצית (לקמן קמד:)
גבי של בית מנשיא היו סוחטים

תברא מי ששנה זו כד' ת"ק
ה"ל למינקט לאחריו ובא
לו לפניו פטור ולתנא בתרא דמחייב
הוה לו למינקט לפניו ובא לו לאחריו
דקוי רבנא טפי אלא דהשתא לא
ידע * שיש צוה שום חילוק:

לא מצאו תשובה לו

אור בימינו וקטורת הסמים בשמאלו ומנחת התמיד תלחיה בוררנו ושמן המשחה ר' אבין שכן
הנה תלחיה באפונתו: א"י אלילו המוציא משאו למעלה מעשרה טפחים חייב שכן משו בני
הגולה מעשרה טפחים דאשכחין דמובח עשר אמות היה בבניה וקא פרוס לויס פריסא עליה וכו'
כן את לשון לויס שקומה עשר אמות ואי לא הוכיח לא יכילן למפרס פראס אמתוב ומנל
לשון מרחב דרביה ואת עליה תוצר ואת סמן [פתח] שר (מובח) (תוצר) אשר על מובח
למשקלם ממקנן ממקנן עשר אמות דרביה עשר אמות אורי הקשר אף מובח עשר אמות
אמות דרביה ופרשת את האהל על המשכן ואמר רב משה פירשו את מלתא דגובהא דמובח
אמות קומתו מפרשא בגמרא קדישים בפרק קדיש קדיש וכו' וכו' אמר' שר י' יהודה לטעמיה
י' א"י א"י א"י א"י אמות רביה וכו' היה מובח וכו' דברים ככתב דברי ר' יוסי ר' יהודה
הכל רבו ממ' הללן מאמצעיהו את מדרג אף כאן מאמצעיהו את מדרג ואומינין ו' יוסי כי
דתיא ושילש אמות קומתו דברים ככתב דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר נאמר כאן רבוע נאמר
ל' וכו' בשנים כרחב אף כאן גובהו כשנים כרחב א"י ר' יהודה ויהא כלל נאמר אורי
במשקלם וקומה וקומה אומר אפסך חזק עומד י' מובח ועובדה כדו כלל העם אורי וכו'

מתני' המחביון להוציא לפניו. כגון שערר מעות בסדינו כדי שיהיו תלויין לפניו וזא לו לאתרוי: פטור. דלא נתקיימה מחשבתו וה"ל כמתעסק ולא מתכוין: לאחוריו וזא לו לפניו חייב. גמ' מפרש טעמא: סינר. כעין מכנסים קטנים וסוגרת אותו לגמיעות וזא לו תלסה צו שום דבר להוציא וזא לו

לדון מוֹלֵיֵאן כן: מר מדמי לה
לאחריו. לשמירה פחותה היא ומר
מדמי לה לאחר ירו דלם דמי למוֹלֵא
לאחריו דהסם משתמרים הן מן
הגנבים אבל אלו נופלין מאליהן ואין
מוֹלֵיֵאן כן: שכן בלדרי מלכות עוֹשִׂין
כן. דעמו למוסרין לזה אחר מוֹלֵא
ודבר המלך נמוך ומלא אחר ומוסרי

מדמי ליה לאחר ידו
לכח היא: רבי יהודה
עושין כן: **מתני'**
שורין הלא יכול אחד
אמר רב יהודה אמר
יול וזה יכול רבי מאיר
גו יול רבי יהודה ור'
דברי הכל חייב תניא
נים רבי מאיר מחייב
שנים חייבין ואם לאו
נ א בעשותה העושה
שהיו אחוזין במלגו
לרשות הרבים יכול
ולא העושה מקצתה

שמעון פוטר דיליף מקראי כדלקמן:
זה יכול וזה אינו יכול. והוצילו שנין
דברי הכל חייב ולקמן מפרש הי
מיניהו חייב: ה"ג הוציאוהו שנים ר'
מאיר מחייב ול"ג פטור: ר' יהודה
אומר מאי לא יכול אחד. כלומר לא
אחד ואחד: ואם לאו. אלף זה יכול
זה יכול פטור וממילא דכ"י האי
גוואר ר' מאיר מחייב: מלגו. פורק"א
בת ג' שניים ומהפסין בה תצוה
גגון והוא מעמר דהוא אב מלאכה:
ולגזין. מאספין השבלין: בכרבר
וישביטין. דהוא מיסק דלאמר צפרק
כלל גדול (על דף ס"ה): שוטי
הוא ככלל מיסק: בקנה והוציאוהו
כו'. וכל הקן זה יכול זה יכול מינהו:

ה: צ"ק מז: ועי' תוס'

מתכוון להוציא לפניו ב'.
א. כל באמת הלכה היא.
ל"ד. א, ג. כלאים ב, א.
תרומות ב, א. נזיר ז, ג:

(א) רש"י ד"ה דיוקא
ממתינתין קשיא דמצינו כ"ל
יזיבא דיוקא נמחק: (ב) ד"ה
וילאיהו שני: (ג) תוס'
ו"ה ואת"ל וכו'. בתר הכי
ידין. נ"צ סוף דף כ"ט:
(ד) בא"ד היו סומעין
דימונים דפריך וצ"ת מנשיא
ו'. ומשני אין דתק המקיים:

ע"ז ד"ה ולימני:

דַּתְנִיא גַמְרִיא
מִמּוֹצֵיא מִסּוֹת בְּפִנְתֵּיהֶן
יִפְתָּה לְמַעַלָּה בִּי, יִצְחָק
תּוֹסַפְתָּה הַגִּיד הַמַּחְכּוֹן
הַזֶּה בְּפִנְתֵּיהֶן וְפִיה לְמַעַלָּה
הַזֶּה בְּפִנְתֵּיהֶן וְפִיה לְמַטָּה.
הַזֶּה מַחְכּוֹן הַלְלוֹת בְּפִנְתֵּיהֶן
יִפְתָּה לְמַטָּה רַ"י מַחְכּוֹן
וְכֹכְמֵי פִסְטְרִין. וְזֶה מִזֵּן
שׁוֹבֵת רַ"י אֵלֶּה מַנְדִּים
גְּלֵאחֲרֵיהֶן וְזֶה לוֹ לְאֲחֵרֵיהֶן:

פּוּרֶקֶ"א קלשון

(וְאִם נָפֶשׁ אֶחָת תִּהְיֶה
שֹׁנֶה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהָ
חַת מִמּוֹצוֹת י" אֲשֶׁר לֹא
עֲשִׂינָה וְאֲשֶׁם:

בִּחְוֹץ אֵ"ל ר' יוֹסֵי וְאֵתָא יְהוֹלָא
תָּתָא אֹמֵר כֵּן גְּבִיּוּ וְהוֹלָא
דְּכִרָּה נֶאֱמַר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן
לֹא הִמּוֹצֵחַ סָבִיב מֵהַמִּשְׁכָּן
אֲשֶׁר אֲמוֹת אֵין מִצִּיב עֶשֶׂר
מִיּוֹת וְאֹמֵר קָלִיעִים חֲמִשָּׁה
שִׁמְשָׁה אִמָּה לְכַתֵּף וְמָה ת"ל
אֲמוֹת קוֹמָתוֹ מִשְׁפַּת
מִצִּיב וּלְמַעְלָה וְמָה ת"ל
אֲמוֹת קוֹמָתוֹ מִשְׁפַּת
דְּכִבֵּי וּלְמַעְלָה וּר' יְהוּדָה כִּי

גמ' א' ז"ל ור' שמעון
לעזעמ' דאמר יחיד וכו'
רש"ל ב' הוריות ב';
ג' ז"ל הא קא' ד' ביצה
כב' ה' זבין פ"ד מ"ו,
ו' ג"ז שם, ז' שם מ"ד,
י' רש"י ח' רש"ל מ"ו.

יחיד שעשאה חייב. א, א
וש"נ:

(ב) רש"י ד"ה ור' שמעון וכו' כמשיע ופטור (ל"א) דבשי וכו' לא הוי. תא"מ וי"צ ס"א נמחק האי ל"א כי אינו מפירש"י אלא מפ"י התוס': (ג) ד"ה ופרמינן וכו' כוז המתהפך על: (ד) ד"ה לאררן וכו' מוטל על רחבו וס"ד:

תוס' ד"ה אמר רב
זביד וכו' ולא מרבא
עצמו. עיין חולין ק"ג ע"ב
ברש"י ד"ה הא דרבי:

ברידי"ש ארנקים
הנסגרים בקשרי חוטים

(א) וְאִם נִפְּשׁ אֶחָת תִּחְטָא
בְּשִׁנְהָ מֵעַם הָאָרֶץ
בְּעִשְׂתָּהּ אֶחָת מִמִּצּוֹת יי
אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאִשָּׁם:
[ויקרא ד. כז]

שייך לעמוד קודם
אלעזר דמי ששנה זו

נכתוונה לפניה וחזרה
לאהררה חייבת שכן ראוי
להיות חזר וק"ל כל
באמת הל"מ. ולבדרי
מלכות חוגרין בסניר
ותולין פתקין במתניהם
פעמים שבאין לפנים
ופעמים שבאין לאחור ואי
אפכת להון [חייב]. ולענין
שנים שהוציאו כבר דתנן
הוציאו ואם לא יכול אחד
להוציא והוציאו שנים
חייבים ד' משעון ומוסר

ביעגול של דבילה כי
בקורה והוציאו לרה"ק
לא יכול אחד להוציא
ואם לאו פטורין ר"ש
אחד להוציא והוציא
נאמר (*) בעשותה יחי
שעשאוה פטורין במא
(*) ואם נפש אחת תח
בעשותה ר"ש סבר
נפש תחטא אחת ה
חד למעוטי זה עוקר ו
יכול וזה יכול וחד ל
אינו יכול ורבי יהודה

ומלאכתנו: לאורכן. כגון שהיה שוכב על מימיו או פרקדן ואורכו מוטל
 על (א) אורכן: טמאים גרסינן במשנה דטהרות דיש לומר בכל אחת
 מהמן שישא רצו עליו פעמים על זו ופעמים על זו: לרחבן שהורוין:
 שארכו מוטל על רחבן ואין רצו ישא על אחת מהן: ישר.
 על עליהן לרחבן: ספק נהפך. על ארכו ונמצא כולו נשען על אחת
 מהמן: טמאות. דכל חדא איכא למימר על זו ונהפך אלמא מטמינן
 והתם נמי אי משום עקירה הוא ניטמיניהו מספיקא אלל לאו
 משום כוונה הווי' כל חדא וחדא מסייע ואין צו ממש כן נראה
 ורבותי גורסין לאורכן טטורין ופירשו ופירשו טטמא
 לרחבן טטורין טמא דלמרי טמא ציניה שכן ולא עליהם
 יא"כ לקולא תלינן ואמאי מני סיפא ספק נהפך טמאים:

היה רובב ע"ג בהמה. צעומדת אייני דאי צמהלכת כל שעה עוקרת שמים: **מפני** שיבולה לעמוד על ג'. וה"ל כל רגל אינו יבוב המתהפך. ואפילו צרה"ר טמא: **לאורכן** טמאין. כן רצוה עליו פעמים על זה ופעמים על זה לרוחנן טמאין ואין רצוה נשא עליו ור"י אומר דמני למימר דאשכח אפילו כרגנן טמאין רשא הוה מני למיפדן דמטמאין לאורכן מטפיחא אלף

תלתא גונוי כל אחד מהן יכול לבדו להוציא אלא שהוציאואו שנים ר' מאיר מחייב ולו זה אינו יכול וכשמתחברין שנים יכולין ר' מאיר ור' יהודה מחייבין ור' שמעון יכול דברי הכל חייב. ותלמודא דשנים שעשו פטורין בעשותה בעשותה את כולה

תלאת מיעוטי כתיבי. ה
משום שהוא מיעו
ד"י דאמאי נקט צמילתיה ד
גקט לישנא דלעיל העושה א

והיה כשנת ארבע מאות ושלשים וחמש
והיה שנת ארבע מאות ושלשים וחמש
אלה האנשים ד"ה אלה הנשים והאנשים
הוא דקפיד רמנא וליחיד אפי' בלא
הנחה: ה"ה ורבי שמעון יחיד
שעשה בהוראה ורבי לא ידע קרא
ול"ג ריש לטעמיה דלמור אידן עשה
בהוראה ב"ד חייב כדפירש בקונטרס
דהא תנן בהילא פ"ק דהוריות (ד. ג.)
הלך ועשה על פייהו הוציאו כפרתו
בין כל' כו' ר' שמעון פוטר מפרש
טעמיה מילה ב"ד אנוס הוא:

אמר מר זה יבול וזה אינו יבול.
נראה לר"י דהאי אינו יכול
היינו אפי' בעל כח הרבה אלא שהוא
נושא הקורה בענין זה בצי האי גונא
שאלמלא אחר לא היה יכול לנושא
לדבר כגון שאלעז או חופשה בענין
זה שאינו יכול לנושא לבדו דמה לנו
לכחו כיון דהשתא מיהא אינו יכול
לנושא: ה"י מינייהו מיהייב. לא
בעי למימר שיהא פטור ארום שיכול
ולחייב שאינו יכול דאין זה סברא אלא
קאמר דליחייב נמי אפילו שאינו יכול
כמו ל"י יהודה ור"מ דאמרי לעיל זה
אינו יכול וזה אינו יכול חייב:

אמר רב וביד משמיה דרבא
אנן נמי תנינא. פירוש
דמסייע אין זו ממש קשה לר' דהכא
אית ליה לרב וציד דמסייע אין זו
ממש וכן רב אשי בסמוך ופכ"ב
דביצה (דף כב.) אמרין אמיתר כחל
עינא על יד נכרי בשבת א"ל רב
אשי מאי דעמין כו' ואמר רב כהנא
חולה שמיזן צו סכנה אומר לגמרי
ועושה הא מסייע בזהיה דקא עמין
ופתח א"ל איכא רב וציד דקאי כוותך
ושני ליה מסייע אין זו ממש משמע
דרב וציד ורב אשי סוברים דיש צו
ממש ואין לומר דהא דלמר הכא אין
צו ממש לא שיפטר לגמרי אלא דאין
צו חיוב חטאת דהא מייחי רב אשי
דעבודתו כשרה משמע דאפי' פסולא
דרבנן ליכא א"כ לענין שבת נמי
מנלו שיש צו איסורא דרבנן ומיהו

לרוב אשי איכא למימר דבאר דשמעה מאמימר סברה אלא לרב זצ"ל
קשה דלארז גופיה קאמר משמיה דרבא דלין צו ממנש ואמימר
היה הרבה אחר רבא ואפי' אחר רב פפא שהיה תלמידו של רבא
משמא צמר מעשה דאמימר שמעה רב זצ"ל משמיה דרבא ולא
מרבא עצמו ועוד אורזי דהכי פריך החס וזה קא מסייע בזהדיה
דקא עמינן ופתח ואע"ג דמסייע אין צו ממנש בעלמא הא אית
לן למימר דאסרו משום שחיקא סממנין ומשני דלין צו ממנש
אפילו לענין זה וזו ה"א **ר"ש** מטהיר. פי' כקונטרס דר"ש לטעמיה
דפטר ר' אמי יכול הוא אינו יכול [ואינו] נראה לרש"ש דשאני
ההם דגלי רחמנא דאיכא קרא לפטור ונראה דטעמא משום דצעי
שיהיה רוב הזב יושא על כל אחד וכן משמע במסכת זבים פ"ד
(משנה ה) דתנן הזב צפק מאזנים ומשכב ומושב כנגדו כרע
משכב אחד או מושב אחד במרובין טהורין שאין כ"א נושא רובו:
וגל האי ועומדת על ג' וטמא מה שחמיקין שאינה יכולה לעמוד על
והא' אחרים יכולין: **וביין** דוימינן עקרה הא ווימינן הא ליהוי
הקונטרס ופי' דטמאין משום דאיכא למימר דכל אחד נושא
ישראל על כל אחד מהן ולפי זה אחיה כר"ש דצעי שיהא רוב
הא דטהורות משום דהיינו כל אחד מסייע שאין צו ממנש ומתן
ליה למיפטר מסיפא דמפרש בה שמעא אמאי טמאין:

שמענת

בעי למעקר כולי גופה ומתחלה עקרא חדא זמנין עקרא הא זמנין דעקרא הא ולא חדא בעי ביה ממש במסייע והוה האי זב דרכיב על האי בהמה כזב המתהפך על ה' ספסלין לארכין ויע דכל גלל מסייעת הוא ספק הא מתעקרא וספק הא מתעקרא לא אמרינן מסייע אין בו ממש.

י וְאֵל בְּמִי פִ"א מַה'ל'
שְׁנַת הַלְכָה טו':
ב ג' מִי פִ"ו מַה'ל' מַשְׁכֵּב
וּמוֹשָׁב הַלְכָה ה':
כ ד' עַם הַלְכָה ו':
כב ה' עַם הַלְכָה ד':

וב' שהיה מוטל על ה' פונדאות
הפסולין או על ה' פונדאות
ללאורכן טמאין לרחבן
טהורין. פירוש דבר זה
מצוי בתוספתא (וכים פרק
ד) זב שהיה מוטל על ר'
ככסאות לרחבן טהורות
שאין אחד מהן נושא רובו
ומשכחת לה בת"כ [סוף
פ' מצורע] אשר ישב עליו
עד שינשא רובו עליו:

ולא בעושה מקצתה הא
כיצד בזמן שכל אחד מהן
יכול כגון לגזוז במלגו
ושביטה בכרכר וכתובה
בקולמוס במנהגא בעלמא
שכל אחד ואחד יכול ואם
עשו שנים פטורין אבל
כגון עד כאן שייך לעמוד
מודע

[illegible]

בג א ב מ״י פ״ה מהל׳
צ״ח המקדש ה׳ יח:
בד ג מ״י פ״א מהל׳
שבת הלכה טז:
בה ד מ״י פ״ב מהל׳
גמ׳ הל׳ יד סמג
עשין עא:
בו ה מ״י פ״ח מהל׳
שבת הלכה כח:
בז ו מ״י שס ה׳ יח:

גב' (6) וצין פ"ד מ"י
 [נ"ש הירשס הסופר וצין
 וצנים דל] (7)
 (8) (סופספמ דרונסס פ"ח)
 (9) לקמן קו: (10) ד"ק עט:
 וצין וצמולו (11) צ"מ
 ח. ע"ש פ"ח
 נפספסו ח. ועצמ"ס רש"י
 לקמן קו: (12) [לעיל סב:]
 וצין קמל: עירוצין ז' ד"ס
 (13) [עצמ"ס לקמן ד' ד"ס
 אט:] ח. ע"י חוס' לקמן ד.
 ד"ס ר"ש [רוב] (14) עין
 נמהרס"ל, ש"ך דין ד' ד'
 ע"ל.

שנים שהוציאו קנה כו'.
עי' הל"ה:

(ב) תוס' ד"ה ויכול וכו' ומין בשאינו מינו לחוץ דכלי שאינו מין הרגפה הוא דבעילא היא:

[illegible]

ליבער וכו' ובכל דבר
ובכל שחוא. עין צ"ק
דף סג ע"א מוס' ד"ה דבר
שלין מקוים ולע"ק:

[א] גמ' הסוס מממא
על ידיו החמור בו'.
נ"ל להיפך (וכמ"ס צמתי'
דוצים ועי' צא"ר שס):

כאן בשותף שטבחו שלא בדעת חבירו: ואמאי ניבעי טביחה לזה וטביחה לזה והיכי מחייבי שנים בטביחה אחת אלא לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שנים שהוציאו קנה של

גרדי חיבין אַרץ ידמאר
לאַ שטענען מינה דרשער
אדער לכולן אדער צוריק
שיער לכול לכל אדער
מפני שקהל של גרדי
בזכר כעני שיעורין ובר
שמענו מן הגד מתנחל
דרשער שיעור אדער לכולן
אלא דמריהן לעצמן
אינו יכול קיימנן דהיא
פ'לוגת דר' שטענר ובר
אדער אדער לכל אדער
וכן חלקן מאי דגרס אמר
איכעיא להו בענין שיעור
הרציוא והרציואזה שיעור
לולו להו אינו יכול לעצמן
לכל חייב כמו אדער חייב
לולו יכול ועלה אדער חייב
ואם הרציוא שיעורו בכלל
לאוכל וצריך עוד לכלל
אחינן למשע מינה
אדער כמא שטיינן גנו

מטמא על ידיו החמור
 ס על ידיו וחמור על
 סייע בהדי הדדי לאו
 יזין בו ממש אמר רב

עבודתו פסולה דכתיב ושרת ככל
 אחיו הלוים העומדים שמה עמידתו
 כשאר אחיו ותנא דבי ר' ישמעאל
 הולץ ורפסא מקודשת וכלי שרת
 מקודשין כו' צוהמים: שמאל פסולה
 לעבודה כדאמר בפ"ק דחולין (דף עב.
 ע"ב)

זוה לזוה ושיעור הוצאה
שיעור א' לכולם א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי
לגבשל ביצה קלה לזוה וביצה קלה לזוה א"כ לישמעין
ודילמא דאית ב' כרי לארונ מפה לזוה וכרי לארונ מפה
משמע מונה תני תנא קמיה דרב נחמן שנים שהוציאו
ב' שמעון מחיב ^(א) כלפי לויא אלא אימא חייבין ור"ש
י"א אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי
במטה פטור אף על המטה שהמטה מפלה לו ^(ב) את
זית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ חייב
ת"ר המוציא אוכלין כשיעור אם בכלי חייב על האוכלין
הכלי צריך לו חייב אף על הכלי שמע מונה אוכל שני
חייב שנים אמר רב ששית הכא במאי עסקינן כגון
עשינא

ג על האוכלין והודיר על הכלי. ומייב על הכלי היינו מקילה כפי
אם איירי תחיוב מטאת והגיה הגירסא כגון שגגה על הכלים והודיר
כלי חייב מטאת ואין נראה לר"י לא פי' הקונטרס ולא פי' רש"ס
הוא כיון שהודיר באחד מן ונראה דהשתא דמוקי בזהוד כלי איירי
ה על האוכלין כגון שהמור צו על האוכלין ופטור על הכלי אם המור
משום כלי ופריך והא אף על הכלי קמייב משמע דחייב משום:
ונפלוגמא

והוא כי תנא גתא אמיה דרב נחמן שנים שהוציאו קנה של גרדי טטורין ורי' שמעון מחייב ממי
 האפרתה ורי' חנני' והרציאותו שנים חייבין ורי' שמעון פטור והוצאתו חלה ברייתא גתא
 נמי שהיה יכול' ורי' אמאי מחייב ואמר להו אימכרי' להו טטורתא ואלא הכין שמי' למגס
 לזלזול ושעורו לזה ואל' למגס קמיה פוסקא מן בריתא ואעיקר מנתנין קאי דתנא לא יכול' אתא
 שביעיה ורי' שמעון פטור לזה ששכחתה אל פלוגתא דרבי' שמעון ורבנא לא לענין זה אינו
 חייבין (איך) יכולין לזה מאן דמחייב אלא ורי' מאור לענין אתא לא יכול' ואחתי איני יכול' ברי
 ששכחתה הבריא הלכה אד מחני' דרבנן מחייבין וריש פטור לזה אלא בזה אינו יכול' וזה
 נשכחתה ורי' שמעון אולכין פחות מחייבין בכלי פטור אף על כהלי שהכלי טפילה לא
 חייב על האוכלין ופטור על הכלי ואז היה הכלי צריך לו חייב על זה ועל זה כגון שצו
 נמי שאין יכול' להוציאת את האוכל אלא בכלי כגון החותנית בא"י ויכרזה כגון ור' ירמיה
 ונמי שהיה יכול' להכלע את דתרווה כמי שהוציאו אוכל בכלי אתא חייב שמים אמר רב

ראה רב פפי להציא מסיפא ולא מייתי
 מרישא ממילתיהו דרענן כדלית
 לעיל ואומר ר"י דמשום דשמיא איכא
 לדחויי כדעיי למימר לעיל שמיא כהא
 דעקרה דגמרי אצל אר' וסיי ליכא
 למדיחא דעממיה משום דעקרה דא"כ
 לא יעמא הסום אפילו דידיו דפשיטא
 נמי דעקרה להו: **ויבול** לעמוד
 על רגלו אחת עבודתו כשרה ואם לאו
 פסולה. ה"ל מהכא איך למפשט דמין
 גמיו סוף דלכן דאין ממין הרפפה
 ומין ששמי מיו (ה) חוץ דכלי אינו
 ממין הרפפה וצביא הוא צפ' הויא
 לו (וימא דף נח.) דהניט סיב צמור
 המורק וקיעל צו חת הדס דודאי סיב
 מצטל ליה אצל כלי ואכן לא מצטל
 ליה דאין נתקלים סוף ההולכים שם:
אמר מר ז' ביול וזה יכול רבי
 מאיר מחייב איבעיא להו
 ב'ר' תימא לר"ח דאמאי צבי לה
 אליצא דרבי מאיר ומאי למיצי צוה
 אינו יכול וזה אינו יכול אליצא דר"י
 דקיימא מתני' כוותיה ונראה דגירסא
 זו טעות וגרסי' אמר מר ז' אינו יכול
 אלא אינו יכול ואומר ר"י דאין לחמוק
 הספרי משום ש' זהא דלא נקט זה
 אינו יכול כ' משום דאין רגילות צאין
 יכול שלא יהא צו שיעור לכל א' ועל
 ג' ר"ח קשה לר"י דמאן דעבי שיעור
 לזה ולזה אטו מי לא צו שמיע' זה מתני'
 דמיימי צמון כלל איכא חסד לנעול
 ונעול שנים חייצין אצל לגי' הספרים
 דפליגי צוה יכול וזה יכול איכא למימר
 דצאין יכול מודו כולהו דשיעור אחד
 לכולן ומאן דמיימי סיעתא מצבי
 שנכנס צוה אין נראה לו לחלק צין
 שניהם יוכלין לצין יוכלין ומיהו^ה לגי'
 ר"ח איכא למימר דמאן דעבי שיעור
 לכל אחד אחד דעבי שנכנס לאו דוקא
 אחד אלא כלומר שנים:

ואמאי לרבינו שיעור מביחה כו'.
כלל מגננו דרישא לא מני
למיפך דהס לא צעי שיעור דמשלומי
כפל נוהג * ככל דבר וכלל שהוא:
דילמא דאית ביה כדי לארוג
מפה לזה כו'. והא
דלא נקט קנה דעלמא לאמשעמ
דאע"ג דלין רגילות לארוג שתי מפות
בקנה אחד אם יש שיעור לארוג מפה
לזה ולזה חייב: **אלא** אימא חייבין
ור' שמעון פוסר. ובקנה כד דה"ל זה אינו יכול זה אינו יכול: * **ע**
רש"י ורבינו שמאל קשה לו לאוקמי בדרישא צמיז סקילה דכלל ד
על האוכלין ולא התרו בו דליכא צאוכלין לא סקילה ולא חטאת ועל
דכשהיד צאחד אינו חייב חטאת על השני ששגג בו דלא שז מדידעיה
הכל לענין סקילה וה"פ בדרישא המוציא אוכלין כשיעור בכלי חייב ס
בו משום כלי ואם היה צריך לכלי חייב סקילה אף אם התרו

אלא בענין זה אינו יכול וזה אינו יכול ואמר: דישעור אחד לכולן וחיובין בו. אמר רב מי מצינו אינו יושב ע"פ מטה ו' טליתות וזהו חזק משה טמא משה פניאית ילמוד לעומד והשעור הזה מי שעור רובו של זה דתמן זו שריה מוטל על זה' מספלין לרוביהן תהורין אחד מהן והכי קאמר הני ד' טליתות כל אחד אין רובו עליה ואמאי' טמאות אלא לאו משום דתמן און און מי שחזק צבי שנסבג ונעל אחד בפניו חייב ועליו השעור פטורין לא חיובין ר' משעור פוטרי אמאי' חייבין בשעור צידה ולא בשעור צידה ולא משום דתמן אלא נמי נמקריה ששעורא לענין זה אינו יכול וזה אינו יכול אמריה אחד השומעם ר' שני חייבין יעיד מדרש' פטור (שפירא) בהא אמר רבינא און און נמי תנינא השומעין (ע"ה) השומעין שנבנו ונכחו פטורין והנתיא השומעין שנבנו חיובין אינ' א' קשיא כאן ושעתא שנבנו מעלמא. אחריכיהן באר ברל תמן חיובין שותא שנבנו מהכירי והשומעין שנבנו כולן מברו כל שותא כולן אלא אמר ברל תמן לא קשיא כאן שותא שנבנו שטבחו לדעת תרתי

גמ' א) [לעיל דף עא:],
ב) [חוספתא פירק ט:],
ג) [לחצני חמא: עמא חמא:]

מסורת הש"ס
לירושלמי

הנהגות הב"ח

גליון הש"ס

רבינו חננאל

ששנוג על האובלין והודיר על הכלי. ומאי טיב דקמי מיסה: והא אף
 קמני. משמע שני חיצונין שוין: בפירותא דרי"ו ור"ל. לאיפוגי
 מחלקות צפ' כלל גדול (לעיל דף עא): איפוגי נמי רב שם
 ורב אשי הכא רב שם דלא מוקי לה הכי קסבר דאין ידועות מחלקות
 אשי קברי ידועות מחלקות:

৭৫

זר דמודה רבי נתן בכפות: וד

כל דוכתא דאית ליה לר' יהודה
אזינו יכול דת"ק דר"ש היינו
דהוי מלאכה שאינה צריכה
לענין צורך בעין שהיו צריכין לה
זה אחי בולבו שפיר הוצאת
עין למחש וחלזון ומפס מורסא
(1) להכניס ולהוציא אם היה צריך
קצין אין צריך להם ובמשכן היו

המצניע פרק עשירי שבת

ובפלוֹנְתָא דר' יוחנן ור"ל. פ' חייב שמי טטאום לרבי יוחנן כסודע לו וחזר ונודע לו ידיעות מחלקות ור"ל לאחר (6) שנחפז נודע לו על אחד ופי' הקונטרס אין נראה לר"י דנתי דלית ליה לרב שתי ידיעות מחלקות מ"מ יעמיד ציודע לו על האחד כסודע כיפ"ר דכפרה לר"ע מחלקות:

ששגג על האוכלין והויד על הכלי מתקין לה רב אשי והא אף על הכלי קתני אלא א"ר אשי כגון ששגג בזה ובוהו^א ונודע לו וחזר ונודע לו ובפלוגתא^ב דרבי יוחנן ור"ש בן לקיש: את החי במטה פטור אף על המטה: לימא מתני' רבי נתן היא ולא רבנן דתניא^ג *המוציא בהמה חיה ועוף לרה"ר בין חיותין ובין שחוטין חייב רבי נתן אומר על שחוטין חייב ועל חיות פטור^ד שהחי נושא את עצמו אמר רבא אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי נתן אלא בבהמה חיה ועוף דמשרבטי נפשיהו אבל אדם חי דנושא את עצמו אפילו רבנן מודו א"ל רב אדא בר אהבה לרבא והא דתנן^ה בן בתירא מתיר בסוס ותניא בן בתירא במתיר בסוס מפני שהוא עושה בו מלאכה שאין חייבין עליו חטאת ואמר רבי יוחנן בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד ואי אמרת דלא פליגי רבנן עליה דר' נתן אלא בבהמה חיה ועוף משום דמשרבטי נפשיהו מאי איריא בן בתירא ורבי נתן והאמרת אפילו רבנן מודו כי א"ר יוחנן בסוס המיוחד לעופות וזי איכא סוס המיוחד לעופות אין איכא^ו דרבי ויידאן א"ר יוחנן במודה ר' נתן בכפות א"ל רב אדא בר מתנה לאב"י והא הני פרסאי דכמאן דכפתי דמו וא"ר יוחנן בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד התם^ז רמות רוחא הוא דנקיט להו דההוא פרדשכא דרתח מלכא עליהו ורהיט תלתא פרסי בכרעיה: את המת במטה חייב וכן כזית מן המת וכו':^ח אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן וא"ר יוסף אמר רשב"ל פוטר היה ר"ש אף

צד.

ב ח א מיי פיי"ח מהל'
 שבת הלכה טז:
ב ב מיי פ"ב שם
 הלכה ד:
ג ג מיי פיי"ח שם הלכ'
 טז:

ר' נסים גאון

בפלוגתא דר' יוחנן וריש
לקיש. עיקר דיליה בפרק
כלל גדול (דף עא):

יְבִינוּ חֲנָאֵל (המשך)

[illegible][illegible]

וַיִּמָּא ר' נתן כיון שחלה ככפות דמי וא"ר יוחנן מודה ר' נתן בכפות: וכן כוית

גב' (ב) זכרות סא. עירובין
 ית. נדה מה: ע"ש, (ג) [מוספ'
 פ"א] (ג) [גירסת הערוך שיק],
 [מוספסא] פסחים סה. [מספסא
 פ"א] [פ"י המספסא]
 גנינה ומוקדן פסחית הלל
 לעשות חרין של גנינה ערוך,
 (א) [סנהדרין לג.], (ז) ז"ב ס.
 (ח) [זכרות כו. ושי"ן],
 (ט) [עירובין ק: י] לקמן קה.
 'תוב' [מח.], (ל) גויע' מוס'
 ביצה ג. סד"ה גויע' שמא,
 (מ) סה. (ס) ז"ל אלעזר.

משום בונה. ה'ל'י. החולב
והחבין. ה. ז. מ"ט דר"א
דכתיב ב'. ע"ד שציעות י
ג. אשה חכמה מרבצת ב'.
ה. ו. טו. ג. תרומות ב. א.
תולש מעצצין נקוב ב'.
נללים ו. א. אין בין נקוב ב'.
ה'ל'י וסס. (רש"י ד"ה
מרבצת ב'. ע"י ב. ז.):

(6) גמ' רצה תוספאה:
(3) תום ד"ה והרודה וכו'
אפי' לא יהא מותר. ג"צ עי'
פרק ר"א דמילה דף קלד:
(2) ד"ה שרא וכו' אשכחן
במקדש. ג"צ ע"ל פרק כל
הכלים דף קכב ע"צ גד"ה
הרי הוא ככל:

גמרא והמגן בברכות.
 עי' לעיל דף ע"ג חוד"ה
 המויל:
 שם מ"ט דר"א דבתיב
 ויטבול. עי' פ"י מ"ז
 דשביעית צפי' הרע"ב:
 רש"י ד"ה וילחא בו'
 בבל העיר. עי' לעיל כט
 ע"ג חוד"ה גזירה. ולקמן דף
 קנא ע"ג רש"י ד"ה קרקע:

טיפינו"ן אודם (לפרכוס
הפנים)
יונקייוי"ש כלי של קנים
לייצור גבינה

(א) וַיִּבְנוּ יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצִּלְעַת
אֲשֶׁר לִקְחָ מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה
וַיְבָאָהּ אֶל הָאָדָם:

[בראשית ב, כב]

(ב) וַיִּזְנְתוּ לֹא שְׁמֵעַ בְּהַשְׁמִיעַ
אָבִיו אֶת הָעֵץ וַיִּשְׁלַח אֶת
קֶצֶה הַמִּטָּה אֲשֶׁר בֵּידוֹ וַיַּטְבֵּל
אוֹתָהּ בַּיַּעֲרָת הַדְּבַשׁ וַיֵּשֶׁב
יָדוֹ אֶל פִּי וַתִּתְאַרְגֶּנּוּ עֵינָיו:

[שמואל א' יד, כז]

שׁוּיִן לַעֲמֹד קֹדֶם
בְּמַלְאָכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה
לְגֹפֶה ר' יְהוּדָה ס"ל מִיּוֹ
אֵיכָּא (לְמִירָן) הֵיכָא דְאֵיתָ
שֶׁל הַיּוֹק לְרַבִּים כְּגוֹן גַּחְלַת
וְתִישׁוֹן כְּגוֹן הַנִּי בְּלַחֹד
פְּלִיגִי שְׂמוּאֵל עַל ר' יְהוּדָה
אֵכָּא בְּמַלְאָכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה
לְגֹפֶה שְׂמוּאֵל רַבִּי יְהוּדָה
ס"ל: תַּגֵּן הָתָם בְּפ"ז דְּנִגְנִים
הָתָם שְׁמִינִי טַמְאָה וְהִכְרָה
אֶת־הַמַּחֲיָה עֹזְבֵר כָּל־הָעֵשָׂה
פ' שׁוּיִן לְכֹחַ הַשְׁפָּדָה בְּשֵׁאת

עבירה לאיסורה אמר ר' ששון פטור והתניא המוציא חצי כזית פטור ולפיכך חייב והא דתני פטור משני הא דתני חצי זית פטור הסרת הטומאה חייב וק"ל כר' שנטול בשנינו או בידו שלא כ' שפשוט רובו ציצין שפשוטו ביד פטור אבל אסור בכלי חייו

וַיִּפֶּה וַיֹּאמֶר דָּרֶךְ צִנּוֹן אֵלֶּה אֵלֶּה
לִנְתֹת אֲחֵרֵימִי דִשְׁמַת לְאִסְרוֹרָא:
שְׁמֵי שְׁקוּרִים טִיפּוֹמִינִיץ: הַמַּחְבִּיץ.
וְשֵׁה כִמְזִן כְּלֵי גַמִּי וְזוֹתוֹן הַקֶּפְפִי

* כוחלת משום צובעת גודלת ופוקסת משום בונה וכי דרך בנין בכך אין.⁶ כדדרש רבי שמעון בן מנסיא⁷ ויבין ה' אלהים את הצלע מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה אצל אדם שכן בברכי הים קורין לקלעיאת בנייתא תניא.⁸ ר"ש בן אלעזר אומר גודלת כוחלת ופוקסת לעצמה פטורה לחברתא חייבת וכן

א"ר קה"ג אסח"א ארבעה^א ס"ק ע"ג א"ר אבנ"ג
שצובעת תנו רבנן^ב ה' החולב והמחבץ^ג והמגבן
מגורגרת^ד המכבד והמרבץ והרודה חלות
דבש שנגב בשבת חייב חטאת הויד ביום טוב
לוקה ארבעים דברי ר' אליעזר וחכ"א י' אחד
זה ואחד זה אינו אלא משום שבות רב נחמן
בר גוריא איקלע לנהרדעא בעו מיניה חולב
משום מאי מיחייב אמר להו משום חולב
מחבץ^ה משום מאי מיחייב אמר להו משום
מחבץ מגבן משום מאי חייב אמר להו משום
מגבן אמרו ליה רבך^ו קטיל קני באגמא הוה
אתא שאל כי מדרשא אמרו ליה^ז חולב חייב
משום מפרק ומחבץ חייב משום בורר ומגבן
חייב משום כונה המכבד המרבץ והרודה
חלות דבש שנגב בשבת חייב חטאת הויד
כיו"ט לוקה ארבעים דברי רבי אליעזר ו"א"ר
אליעזר^ח מ"ט דר' אליעזר דכתיב^ט ויטבול
אותה ביערת הדבש וכי מה ענין יער אצל
דבש אלא לומר לך מה יער התולש ממנו
בשבת חייב חטאת אף חלות דבש הרודה
ממנו בשבת חייב חטאת ו"אמימר שרא זילחא
במחוזא אמר טעמא מאי אמור רבנו דילמא

קשישא ברי' דרבא אשכחיה לרב אשי דקא מצטער
להא דתניא הרוצה לרביץ את ביתו בשבת מביא
בזוית זו ידיו בזוית זו רגליו בזוית זו ונמצא הבית
ודעתאי תנא אשה חכמה מרכצת ביתה בשבת
מעון שרי אפי' לכתחלה: **מתני'** ה' התולש מעצין
ור"ש פוסט בזה ובוה: **גמ'** רמי ליה אביי לרבא
לרב תנן רבי שמעון פוסט בזה ובוה אלמא נקוב
ה ורמינהו ר"ש אומר אין בין נקוב לשאינו נקוב
אלא

[illegible]

והי כמיוסן אל תחיל אלא תיחול כולל שכן
שד"ס מקילה דור רבנן ש' דאדורס
דבר חיל אסור אל מליין ברע עליה ד' רב
דחה אל אימננו מלרובן אלא משום דחיישי'
שהיה צריכה לגופה ודבר שאין מחבין
במה' אפי' למאן דרש' דרשי משום
רבנן נלמד חולב אדם עו לחנך הקדירה אבל
פסוק בחיובי: "מתי' תחלש ממציץ' קולו יחיל'
מערב חיל' רבוב אלא רש' שמוען כל חילי'
שד"ס מקילה דור רבנן ש' דאדורס

וְיִשְׂרָאֵל בְּקוֹנָטוֹ וְחֵמָּה בְּרִיחָהּ כִּי יְהוּדָה
וּבְגִידוֹלֵי קֶרֶקַע כְּדַפְרֵי לַעִיל צִפּוֹ
וְלִרְיֵי דוּדָאֵי כְרָצֵי יְהוּדָה אֲמִיאָה דְּהֵא
וְלִרְשָׁא שְׂרִי לְקַמֵּן אֲפִילוֹ לְכַתְּמָלָה:

[illegible]

למחלה שר שמעון שר למחלה
ש"ג דאפשר דקבר ר"ש דהוי פסיק
שיהייה מכל מקום הש"ס קבר ברצון
גלגל הוי פסיק רישיה היילך שר
למחלה כיון דקיימא לן כר"ש
(ו) חסידות סנהדרין פה ד"ה ור"ש:

אמאי לוקה ב"ט לרבי
לעצור ורבן נמי לא פליגי אלא משום
אם חשבי לה מלאכה והא תנן בפ"ק
מגילה (דף ע"א) אין צין יו"ט לשבת
אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה אומר
מכשירי אוכל נפש וקאמר בגמ'

וזהו כחיו הוא וזה מכשירין וזה
וזה כחיו הוא וכחיו לכן כח
ומכשירין שאפשר לעשות מע"ט
ואין במכשירין שא"ל כו' מכלל דאכל
ע"ש שרי רבי יודא חפ' באפשר
יבא נמי משמע הלה פליגי אלא
ומכשירין ולא באוכל נפש ועוד דהך

דרכי יהודה ושרי אפילו אפשר
ששומן מעי"ט וליכא למימר דמיירי
יהודה לנורח מול דמכ"מ תקשי למאן
איזת ליה הואיל ואי מקלעי ליה
ירחין צפרק אלו עוברין (פסחים ד'
ו) וטוב דרבי אליעזר גופיה איז

חוקמי ברורה סמוך לחשיבה דלא חזי
 לאורחין אי נמי בדשג שהדשג או
 סור בהנאה דלא חזי לאכילה ומיהו
 שלא אפשר אם כן פלי דיתו צ"ט
 הלל לנורך נפלה דלא נורך היום
 צ"ט פ"ג **עשרה** יצא במהות
 העזרה שלא ברזון חכמים ומפרש
 המכבד והמרבץ כו' ומדמוקי מתני'
 ל דבהדסה איכא אשויי גומות טפי
 יכא רפא דאיכא חיוב טהאט לר"א
 נצח לא חמיר האי שבות כיון דאפי'
 שרי אפי' לכתחלה. בה"ג שרי
 שבות שם תמרה מותר לטלטלן ופריך
 דעת משום דהוי מלאכתו לאיסור ואי
 נכא לרבי שמעון אלא דווקא ריצוץ
 ממתני' לכלל מילי נקוב כשאינו נקוב
 טהא טקשי ליה דרייתא גופה מ"ש
 שבת חשיב נקוב כשאינו נקוב אף
 לן לאחשביה נקוב כשאינו נקוב
 פירושא דברייתא אין צ"ח נקוב
 לאיני

[illegible]

ל"א א מיי' פכ"ב מהל' שבת
הלכה כג [ג"ל פכ"ג הל'
יב כתב כוחלת משום כוחבת
וכתב הש"ג צסם ריא"ז ולא
ידעתי לו ישוב אם לא שנאמר

מִשּׁוֹ כּוֹחַת ע"ש וְלִדְעִי
נִרְיִים חֲזֵי לִימֹר כֵּן גַם בְּחַמֵּן
לְאֹחִי אֶהְיֶה כִּפְחָה כּוֹחַת מִשּׁוֹ
כּוֹחַת וְה' הֵאֵר עֵינִי עֲדֹר
עַרְךָ גָּדַל כִּי כִּי הִנֵּה הִנֵּה
בְּמִקְנֶה כּוֹחַת מִשּׁוֹ כּוֹחַת
גִּדְלָה וּפְקֻקָּה מִשּׁוֹ כּוֹחַת
מִעֲתָה וְזִמּוֹ שֶׁגַם הִרְמִי"ם
וְהַסְמָנִים וְהַתְּרִיבִים הִרְבֵּה
מִבְּרִטְנֹרָה וְהִנֵּה גִרְסָתְךָ
וְשׁוֹב אֵין מִקּוֹם לְתַמְחִיחֹת
הַיְמִי"ט ע"ש] כִּמְנֶה לְאֹחִי אֶהְיֶה
טוֹשֵׁעַ אֶחָד כִּי שֶׁגַם עֲדִיף
כֹּה:

לֹא [ב] [מ״י] פכ״ב שם
הלכה כב כג טו״ע
שם סעיף כה):
לֹא [ג] [מ״י] פ״ו שם הלכה
ו ופ״ה הל׳ ז זכר״ק
פרק כלל גדול ד׳ לד. וזכר״ש
שם ס׳ ז):
פס׳ ז זכר״ק פס׳ זכר״ק

יג וס' שלז סעי' ב:
 לה ה מ"י ס"ח מהל' שבת
 הלכה ז סמג שם
 טו"ש"ע א"ח ס' שה סעיף כ:
 לו ו מ"י שם הלכה יא
 ופכ"א הלכה יז סמג שם
 טו"ש"ע א"ח ס' ש"ט סעיף

שבת הלכה י: **מב** ח מ"א פכ"א שם הלכה
ג סמג שם טו"ע א"ח
ס' שלו סע"ף ב:
בז ט מ"י וסמג שם טו"ע
שם סע"ף א:
בד י מ"י פ"ח סמג הל' שבת
הל' ג טו"ע א"ח ס'
שלו סע"ף ז:

אבל המלקט שער לבן מתוך
שחור אפילו שערה אחת
אסור משום לא יהיה כלי
גבר על אשה וכן הגודלת
וכן הפוקסת ר' אלעזר מחייב
חטאת וחכ"א משום שבות
ואיקימנא עד כאן שיין
לעמוד קודם

וירושלמי¹ גרלתה
 בונה כוחלת משום חתונה
 פוסקת מרצואה אלטוריש
 וכשנשן ערבת תנע אל
 וזמורפיש רבנן שממיה ר'ר
 אלטוריש ש"מ הלחנת כוחותיה
 ויש ש"מ שחולקת אומר
 הלחנת כחמכמה דאמרי אומר
 שבות ומי' ר'ר אלטוריש
 ש"מ פירי דאדמורא דאדמורא
 היא ולחמורא עבדינן וכן
 ונמי לענין החילוב והחבר
 ומכאן המורכב והחבר
 חלות דבש שוגג בשבת
 חילוב חטאת במזיד ביום
 לקוח מ' דביר ר'ר אלטוריש
 ותכמים אחרים א' [הש]
 ואחר [זה] חילוב
 וזמורפיש חילוב אלכא ר'ר
 אלטוריש אומר חילוב שור
 מפוקס חתונה משום חתונה
 מנבן משום חתונה ש"מ מריא
 דהא שמעתי ר'ר אלטוריש
 ויש ש"מ שחולקת גל גל
 ויש מרבנן ומדקדקי דאמרי
 ר'ר חילוב והחבר והחבון
 ויגוריה ר'ר חילוב

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת הַקּוֹל
 דִּינוֹן מִפֶּה כְּלֹאֲחֵי יָד הָאֵל:
 וְכֵן שְׂמוּעָא חֲחֵמָא וּבִמְגֵבָן
 וּלְכַתָּא כְּרִבְנָן וְסוּגֵיָא כְּוֹתִייתֵיהּ
 כְּרִבִּי שְׂמֻעֹן [דְּפִטְרָן] בְּמֵלֶכָה
 יִצְחָק כִּר' שְׂמֻעֹן: הִלְכָתָא מְחֻלָּב
 וְהָא דֹאמֵר כִּר' חֲסֵדָא מְדֻבְרִי
 צִיָּל דְּבִיטָא הוּא וְכִרְבִּי פִירְשֵׁנוּ
 הִלְכָתָא אֲבִי לְרַבָּא תַנָּן ר' שְׂמֻעֹן
 ר' אֵין בֵּין נְקוּב לִשְׂאֵנִי נְקוּב

צה:

עין משפט
נר מצוה

במה א מיי פיינט מהל'
כלים הלכה 3:

ר' נסים גאון

[illegible]

תורמין לר"ש מן הנקוב על פירות
 הבלים בקרקע כמו שאינו נקוב
 דלולין לחומרא ור"י פ' דהכי פריך
 ר"ש אומר אין בין נקוב לשאינו נקוב
 אלא הכשר וזעים בלבד וכיון דגבי
 הכשר וזעים חשוב נקוב כמחזור
 אע"ג דהוי להקל שאינו מקבל הכשר
 ש"מ מדאורייתא חשוב כמחזור דאי
 ממדורייתא חשוב כתלוש היכי הוה
 מטהרין להו מדרבנן כשנגעה בהן
 טומאה כיון דקיבלו הכשר מן התורה
 ואם כן הוה דקמיא ברישא דברייתא
 אין בין נקוב לשאינו נקוב ע"כ לעשות
 שניהם כמחזרים ולא לעשות שניהם
 כתלושין כיון דנקוב חשיב מחזור
 מדאורייתא ובכל מילי נקוב ואינו
 נקוב כמחזרים חוץ מהכשר וזעים
 בלבד דאחמיר רבנן לטמוי כשאינו
 נקוב והשתא משני שפיר שאני לענין
 טומאה כו' דהם הוא דכתב רחמנא
 צהריא דחשיב נקוב כמחזור אבל לכל
 מילי חשיב כתלוש ולהכי פטר במתני'
 אבל נקוב לאלו הפירושים דקדמא
 אלמא קשה לר"ש בשאינו נקוב משוי
 ליה משמע דצעי לאיתויי מבדרייתא
 דלא משוי נקוב כשאינו נקוב וזה אינו
 ויש לפרש דה"ק אלמא נקוב לר"ש
 כשאינו נקוב משוי ליה וימניה כו'
 דאדרבא שאינו נקוב כנקוב משוי ליה
 ועוד פרי"ד דה"ק אין בין נקוב לשאינו
 נקוב לענין מעשר ופאה וכלאם דכיון
 דלחבי צדו שדך ופאה וכן כמעשר

כמיצו היוצא השדה שנה שנה חשיבי תלוש צין נקוב צין שאינו נקוב ואין צו חילוק אלא לענין הכשר וזעים וכל דדמי ליה כגון שבת שאינן תלויים בדבר שהוא חשוב שדה אלא בתלוש ומחזור ובהנהיגו לא היו נקוב כשאינו נקוב ולפי זה אמי שפיר הא דקאמר אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משוי ליה ורמינהו דלא משוי נקוב כשאינו נקוב: **ומורה** ר"ש שאם ניקב בכדי טהרתו. פי' כמולאי זית דסתמו של כלי חרס לאוכלין ואיעורן כמולאי זית ונראה לר"י דהיינו טעמא דמודה משום דנטל אגב קרקע כשניקב בכדי טהרתו ודוקא ניקב כמולאי זית אבל ככלי המיוחד למשקין אע"פ שטהרתו בכונס משקה לא אמרי' דנטל דאפי' לרצון לא חשיב ליה כמחזור בכונס משקה אלא כשורש קטן כדאמר בסמוך:

מַהוֹר מִלְקָדָשׁ בּוּ מִי הִטָּאת. וְכִ״שׁ דֵּטְאוֹר מִתְקַלֵּל טוֹמָאָה אֶס
 הִיָּה מִיּוֹדֵל לְמַשְׁקִין: **מַהוֹר** מִלְהַבְשִׁיר בּוּ וְרַעִים.
 שִׁמְעֵה כְּלִי חֶרֶס זַעֵי נְקִיָּה וְדֹלָה כִּפִּי הַקּוֹנֵנִי צִפִּי״ק גִּיּוֹמִין (ק״י:)
 שִׁפְרָס כַּסְפִּינָה בּוּ חֶרֶס דִּכְיוֹן שֶׁהָיָה שֶׁל עֶפְרַס חֲשׂוֹנָה כְּנֻזָּוָה וְעַתָּה
 לְקַצֵּר: **נִיקָב** כְּמוֹצִיא רִימוֹן טוֹדוֹר מִבְּדוֹלָה. טוֹמָאָה לִרִ״י הִיכִי קֶאֱמֵר
 דֵּטְאוֹר מִנְּלוֹס וְהָלֹא אֶס יִתְּדוּ לְגִיסְטְרָא מִקְבֵּל טוֹמָאָה לִרִ״י קֶבּוֹנִי׃
 וְכִפְרִישׁוֹ וְדֹאִי כֵן הוּא שֶׁהִי אֶפִּילוּ אֶס נִשְׁבֵּר בְּשִׁצְרִים דְּקִים מִקְבָּלִים
 הַשְּׁצִרִים טוֹמָאָה צְתוּרָה גִּיסְטְרָא כְּשֶׁנִּשְׁאָר בְּשִׁצְרִים שִׁיעוֹר הַמִּפְרָשׁ
 בְּמִסְכַּת כְּלִים (פ״ב מִשְׁנָה ז׳) וּמִיֵּיתִי לֵה צִפִּי׃ אֵלּוֹ טְרִיפוֹת (פְּתוּלִין ד׳):
 הַדְּקִים שֶׁבְּכִלִי חֶרֶס הֵן וְקִרְקוֹרֵיהֶן וְדוֹפְנוֹתֵיהֶן יוֹשְׁעִין שֶׁלֹּא מִסּוּמוּכִין
 שִׁיעוֹרִין בְּכַדִּי סִיכָה קָטָן עַד לֹג וּמִלּוֹג עַד סָאָה בְּרִצְעִיתָ כִּי וְעוֹד
 קָסָה לְרִשְׁבִּי דְּהוּא מִצִּי לִמְיָרָה שֶׁמֶדוֹת כְּלִי חֶרֶס וִ״ל דְּכֶשֶׁנִּשְׁבֵּר
 לְגִיסְטְרָא בְּשִׁצְרִים אֲרֻיִין לְגִיסְטְרָא אֲזֵל כְּשֶׁהִכִּיל שֶׁלֹּא אֵלּוֹ שִׁינְקָב מִוִּזְיָא
 רִימוֹן אִזֵּי רֶאֱוִי לְגִיסְטְרָא וְאִפִּי׃ יִתְּדוּ צִטְלֵה דֵּטְמוֹ אֲזֵל כֵּל דְּאֶס אֲזֵל

מתוך פי' הקונט' משמע דשניקב כמזילא רימון רחוי הוא לגיסטרא דללא נקט ו' מדות דלא מיירי אלא כשיכול להשתמש בדרך וניקב כח אלא במקום צמיד פתיל. חמה לר"י דילמא צמוד צמוד לרימונים שמע כח וי"ל דמשמע דבסתם כלי חרס איירי בלא יחוד וליכא למימר דלענין דפירש לענין הכשר ורעים פליגי דא"כ אמאי נקט כלי חרס אפי' כלי

אין אבן עצמן וקובא וזעיס שיש בן כמחבוריך, ודמו וכל מים התנינן בהן אין מכשירין אותן
 וכן קובא לפטור וקובא וזעיס משני קוב נאשנינו קוב שישין אחריו ומשני הכשר וזעיס
 ויכי קובא מים (ע"ד) ודע אשו ודע טהור הוא פי' כל דע שאתה ודע כשניו וזעיס
 ואתה וזה תיך וזה מחבור כמי שאמר וזה לוריעה הוא ואת' אפי' שאינו קוב נמי
 וזעיס הוא כל וזעיס שאינה בארץ לא וזעיסה הוא והיא דאמר לכל מים לכן הלא תתן
 ודש ושאנינו קובא נמי מקדש ר"ש ואמר זה הוא אסורין וקובא מקדשין ולעצמן הלא תתן
 דבן רבנן דרבי אבהו משנה שלמה בדאמי פרק (ש) שצריך קובא זהו וזה אכרן תתן
 מקובל על הארץ תרומה תרומה כי' ולתכאן כרובן שיהיה מקדשין מעצמן קובא חייב ורשמינן סוף

העציון הרי הן כבי יותן ומכש
הכא בשבת חשיב הנקוב כש
שאי שהתורה רבתה להן טה
טהור הוא אין המים מכשירי
שאי התם כיון דאינו נקוב ל
ככלאים פרק (י) עצין נקוב
אימי איכא למימר דפליג ר"ש
הארץ על עצין נקוב ומן עצין

המצניע פרק עשירי שבת

גמ' אלא להבשיר זרעים. הזרעים נצטוו ע"פ נקוב אינו מקבל הכשר לטומאה ושא"י נקוב מקבל הכשר דמלש הוא והא רבי שמעון קאמר ליה וה"א ר"ש אומר אין בין נקוב כו' דאילו לרבנן איכא טווא דהא מיחייב אנקוב משום שבת ופטרי אשא"י נקוב: לבל מילי. לשבת

שאינו נכתב אלא על הקרקע: אשר ירע. כדרך שאדם מוציא לזריעה למעוטי מחובר כל דהו להכי אהני וזריעות יתירי דקא ומיהו שאינו נקוב תלוש גמור הוה: מה לי אמר רבי שמעון. הי מודה דהא במחבר הוה האי שורש ואי תלוש לי בשצת ממוצי: זימנין. פעם אחת: שאם נקב.

הענין צדדי טהורו שאם נטמא נטהר בשירה זו והיינו כמוצא זית דתנן במסכת כלים (פ"ג ה"ב) כלי חרס העשו לאוכלין שיעורו צומים ומודה ר' שמעון דהא דחשיב מחובר כל הזרעים שצמחו דמו לא הוה לוי: ניקב בכדי שיהיה מיבעיא. דהוה לך לטפוקי זיה דתקן דלאו כנגד הנקב ואת פשטת להו דכולהו מחובר ניעה: אי אתמר לדברי זירא. דמודה ר"ש שזס נקב: הכי הוא דאיתמר.

ש'ס י'קב ל'מט' מר'צ'ט ש'ט'ן
מח'יק ר'צ'ט מ'ן ה'קב ול'מט' ד'נ'ר
מ'ה'י ל'א כ'לי ה'א: ח'מש מ'דות
ג'ר'ס: כ'מוצ'א מ'שק'ה. י'קב ד'ק מ'אד
מ'שק'ה ל'ול'א: כ'ז ש'הר מ'לט'מ'א
ג'י'ט'ט'ר'א. י'ול'א א'ס כ'לי ה'א
א'ינו נ'טהר כ'ך א'בל א'ס ה'יה ש'בר כ'לי
ו'ה'יה ר'א'י ל'ה'ש'מ'ש כ'ז ד'מק'בל ט'ומ'א
מ'ש'ש'בר כ'ד'מ'ן ה'ן ו'ק'ר'ק'ו'מ'י'ן
ד'ופ'ו'ט'י'ן י'וש'צ'ין ש'ל'א מ'ס'ומ'י'ן כ'ו'
כ'ל'נו ט'ר'פ'ו'ט (ש'ול'ן ד'ף נ'ד) ו'י'קב ש'וב
כ'מו'ל'א מ'שק'ה א'ינו ט'מ'א ע'וד מ'ש'וס
מ'ור'ת ג'י'ט'ט'ר'א: ג'י'ט'ט'ר'א. ש'בר כ'לי

ולקמיה מפרש טעמא דאין שבר כלי חשוב להננינו משניקב ולומר
הבא גיטרא אחר וניח תחמיו לקבל טיף טיף הנוסף מזה אבל אם
היה כלי שלם וניקב מעט אין מאבדין אותו אלא אומר הבא גיטרא
(א) אחר וניח תחמיו: ועייין בלי הוא לקדש בו מי חטאת. כלומר אם כלי
שלם היה וניקב כמוצא משקה עדיין כל מורה כלי עליו ואפי' לקדש בו
מי חטאת באפר פרה דנענין כלי ראוי דכתיב (במדבר יט) מים חיים
אין עליו שם שמקבל טומאה: ניבב כבונם משקה. שם מוסיפו על
המים נאנס צבור דהיינו נקב רחב קטן: טהור מלכוד (א) כלי מי חטאת.
טהור נאנס דוקא אלא כמו טהר ויומא (ברכות דף טז) כלומר בטל בו
מחורה כלי לענין מי חטאת: ועדיין בלי הוא לענין הבשר וזרעים.

הזרועים צמחו כדלתושין וינהו ואפילו לרצנן שאין נקב זה ראוי להרים לתלומות הקרקע: ניקב בשורש קטן. הוי טפי מזכונם משקה: טהור מלהבשיר וזרעים. לרצנן דהוי ענין נקוב: ועדיין בלי הוא לקבל בו זיתים. שהוא שיעור לטומאה בכל כלי חרס העשוי לאוכלין סתם כל זמן שלא יחדו לרימונים ומקבל עשין טומאה: טהור מלקבל בו זיתים. כלומר מלקבל עוד טומאה משום תורת סתם לזמן חרס שבה שיעורן כזיתים ואם יהיה עליו טומאה נטרה ממנה: ועדיין בלי הוא לקבל בו רימונים. ^ו שאם יחדו שוב לרימונים מקבל טומאה מכאן ולהבא או אם היה מיוחד לרימונים מתחילה לא נטרה: טהור מכלום. משום כלי אלא אי"כ מצניעו לגיסטרא יטמא צורות גיסטרא: ואם היה מוקף צמיד פתיל. והוא צהל המט אין טומאה נכנסת בו דרך נקב ומאיל על כל מה שצמחו: עד שיפחת רובו. דכל כלי פתוח כתיב (שם) דרך פתח נכנסת לו טומאה ולא דרך נקביו: אלא במוקף צמיד פתיל. שאם ניקב כמוביל רימון אינו מניל: בנרצרי

רש טהור מכלום משום כלי אא"כ מלניעו משום גיסטורא ולפירושו ה' יא רימון אין ראו אלל אס כן מטהו על ידו: **שמא** לא שמעת אנצטריך לאפוקי מדר"א דאמר בסמוך ניקב כמוציא זית אין לו טומאה בהכשר ורעים שמע כמ"ד בסמוך שיעורו כמוציא רימון לפירוש הקונט' ו נמי ועוד דרבא צברא ליה ללענין הכשר ורעים שיעורו כשורש קטן: ה

ואע"פ האמרשש כנגד אחרו הנקב אינא לימירא שנינו מגיע לארץאע"פ שאין דבר חוצץ
הדשמוען. ורור באה ה' מרות כלי חרס עיקרא כל כלי שנסביר וטוהר מיהו לא מחשיב ש
לשמש כנון כלי חרס שיקרוב משקין בקטנה ד' טוהמה ד' שניקב שיעור הכנסת משקין
שיוכן לאוירלי אע"פ שיקב כיוסן משקה מקבל טוהמה ד' שניקב שיעור תוצאת זיזים. כרת
לאוירלי ורור בחיזם עשוי למשקין שיעורו בחסוק עשוי לאוירלי ולמשקין משקיל
חלוקת אמראים היא אבל במשנה לא מצינו בכלי חרס שיעור ברימיוס ולא תגיעה אלא
עור או כינאז בו הא דתנן כל כלי צלי חרס שיעור ברימיוס השתת חיזם טוהר מרות
טוהר מלשמה טטרא ורעייני' ולא לאקריז בו חיזם טטרא טוהר טטראטל כל דגול אחר דמחית

מסורת הש"ס

והגהות

גמ' (א) [עי' תוס' ב"ב קנה.
ד"ה איממר קטן], (ב) [עי'
תוס' עירובין ד: ד"ה כל
ובד"ה שיעורן], (ג) [ע"ש].

מסורת הש"ס
לירושלמי

דהתורה ריבתה מהרה.
הל"ו. מעשרות ה, ב שורש
בנגד נקב. עי' הל"ו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גיסטרא וכו' הוצא גיסטרא ונניח כנ"ל ותיבת אחר נמחק:

גליון הש"ס

גמ' ניקב בבדי שחרתו
מביעיא. עי' כחוצות נג
ע"א מוד"ה ומציעי:
דש"י ד"ה ועדיין בלי
הוא לקבל בו רמונים
ששם יחדו. עין לעיל דף נט
ע"א מד"ה ור' יוחנן.
ועצורזין ד ע"ב מד"ה כל
כלי. ופס"ב מ"ב דכלים ברי"ש
פס:

תורה אור השלם

(א) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל
זָרַע וְזָרַע אֲשֶׁר יִזְרַע מִהֶחָדָר
הַהוּא: [ויקרא יא, לו]

רבינו חננאל

[illegible]

כר' יריקען לר' שמעון
 רבטע היתול מעצ'י נקוב
 ודעמ היתול הווא אבא ר'
 אבא איה שורש היתול
 נגנד נקב מכ לר' אבא ר'
 שמעון בזה אשתק ר' ודא
 אשטאחיה דירובי נקב
 ומוזר ר' שמעון אשק נקוב
 כידר שחרו פ' במוציא
 שחולש ממנו חיוב
 איל שורש נגנד חזק
 פיענט מינ' לר' שטעהל לר'
 לפטרוה נקב ככר שחרו
 במוציא. אבא אביי אש אהא
 דלדו ר' חנא אתמר מורה
 ששק אשק נקב למשה
 במוציא פ' הכי קאמר אביי
 שורש עבר ר' אבא ר'
 אשדרי לר' הילאוו אבא ר'
 אתמר הכי אתמר מודה ר'
 שמשעון נקב העצ'י
 ואתרעיתו א' קורב לארעיתו
 במקום לשק נשאר ב' ר'
 בל' במוציא דנות ידא

בניה כדי לקבל רביעית בטל
עצין דמי מנקיב עציין
דוכתא ודאי שרשי
הדורעים שיש בו מגיעין
לארץ והרי הן כזרועים בארץ
התחולש מהן חייב אבל ניקב
העצין מצדו ונשאר בו כדי
לקבל רביעית עדיין כלי הוא

אלא עד שיפסל ממה שהוכן
הוצאת משקין וכן כלי חרס
שיעור כלי חרס לטהר העשוי
ומרו בותים ולענין רימונים
יתים ולענין כלי עץ או כלי
אחד דניקב במוציא משקה
יה כדים וחצובים והכי דמיא

(ח) בקרא דוכי יותן מים לא כתיב כלל אשר יזרע טהור הוא. ולכן נראה דצ"ל על כל זרע זרוע אשר יזרע מי' זרע שראוי עכשיו לזריעה אבל כל זרע שאינו ראוי וכו' כצ"ל:

עין משפט
נר מצוה

פ"א ול' אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב קול ר' אליעזר במסכת (כריתות פ"ה טז) וכבר פירשנו דבריו כפרק כלל גדול ועיקרן כתורת כהנים בפרשת כהן משיח בסדר ויקרא:

[illegible]

צו:

אֶפְרַיִם צָחֹל הָאֵל גִּפְתָּהָ

הכנסה מנלן סברא הוא כו'.
וה"ת מה צריך להאי קאי ומשום דשלימא

קאזלא אלא שכן אורז
גזירה
(ט) לשואליהן ודילמא גבי הדדי הוו יתבי מטו הדדי בחפ
משלחפי ותו מי שאלי מהדדי והתניא (י) לודא (י) איש אי
עושים ממלאכתו הוא עושה ואינו עושה ממלאכת חביו
ברה"ר מגלן דמחייב אלא כל ד' אמות ברה"ר גמרא גמי
אמר שמואל מקושש מעביר ארבע אמות ברה"ר הוה
הוה רב אחא ברבי יעקב אמר מעמר הוה למאי נפקא
ממצאתי מגלת סתרים בי ר' חייא וכתוב ביה איסי
מלאכות ארבעים חסר אחת (יא) ואם עשאן כולם בהעלם
אחת אחת ותו לא והתנן (יב) אבות מלאכות ארבעים חסר
למה לי וא"ר יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם א' חייב ע
אינו חייב על אחת מהם רב יהודה פשיטא ליה
פשיטא ליה דתולש חייב ורב אחא בר יעקב פשיטא
הא מיהת לא מספקא ומ"ס הא מיהת לא מספקא: ת"ר
הוא אומר (יג) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש וגו' ו
מת במדבר מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד דברי
יהודה בן בתירא עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליה
התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוצי

[illegible]

שבת קאי דילמא בחול מינה. דכל אבות מלאכות: שתי אבות. ללא דמיון ושתי תולדות

זו אט זו במסמט: בוביארד. כלי שחנה

ותו מעביר ד' אמות

[illegible]

והגהות

יירושלם

[שמות לו, ו]

[וּיְקָרָא כֹה, ט]

[במדבר טו, לב]

 Springer

נזרק בו והוא נפש המסכת

ה' יריעתו מתוחה לצפון וזה ממלאכתו אשר המה עושים וזי תוב אדבעית זורק [בר"ה] ה' זורק נמי גמרא גמירי לה: ' אחת מהן כלומר אינו חייב מעביר ד' אמות ברה"ר הוה מתני' תנא תולש היה והוא בא שאמר מקושש זה צלפחד

ט א ב מיי פ"ט מהל'
שנת הלכה ז' וט';
י ד מיי פ"א שם הלכה
כא;
יא ה מיי שם הל' טו:

רבינו חננאל

ורח"ל לה לאה הכי והא
הכנסה תולדה דהוצאה
היא כדנתן בחשבון אבות
מלאכות הוציא מרשות
לרשות ואפי' דאוקימנא
בחלת מסכתא זאת תנא
כל עקירת חפץ ממקומו
הוצאה קרי לה מירו חזא
אב וחזא תולדה. וא"ת
מחייב ר' שמים ונמצא
מחייב אתולדה במקום
אב דידיה הוא תניא ר'
אמר דברים הדברים אלא
ל"ט מלאכות
שנאמרו לו למשה מסיני
וכל מאן דאית ליה חילוק
מלאכות והללו הן אבות
והשאר תולדות ואוקימנא
דאית מחייב אתולדה
במקום אב דידיה אלא
על האב ועל אתולדה
דידיה לא מחייב אלא
חזא ואי' רב יוסף לרב
חסדא מר הא שמעתא
דברא יהודה אמר שמואל
אדרי מתני לה וקשיא ליה.
רב יהודה אמר שמואל
לא קתני לה אדר' כלל
אלא אדר' יהודה מתני
לה דתניא הורק מחייב
לר"ה ועובר ד' אמות
ברה"ר ר' יהודה מחייב
וחכמים פוטריין אמר רב
יהודה אמר שמואל מחייב
היה ר' יהודה שמים אחת
משום הוצאה מרשות
לרשות ואחת משום
מעביר ד' אמות ברה"ר.
לר"ה מביא דלמא ר'
יהודה חזא הוא מחייב
בגון דאמ' עד דנפקא
לר"ה תנוח ובהא פליגי
ר' יהודה סבר כיון דנפקא
לר"ה קלטתה רה"ר
כאילו נחא שם ונעשה
מחשבתו ולפיכך חייב.
ורבנן סברי לא מחייב
קלוטה כמי שהונחה וכו'
שלא נעשת מחשבתו
פטור לגמרי דק"ל לענין
שבת מלאכת מחשבת
אסרה תורה אבל אתולדה
במקום אב אפילו ר'
יהודה לא מחייב ובהאי
מסקנא משמעין ואפי' ר'
דטרח למפשט מהא
דתניא ר' יהודה מוסיף אף
השובט והמדקדק מכלל
דגני תולדות נניהו דר'
יהודה מחייב אתולדה
במקום אב דחזא היא
ואסיקנא הני לר' יהודה
אבות נניהו ומוסיף להו
בהני אבות ואוקמהו רבה
ורב יוסף דלא הוה מחייב
רב יהודה אלא אחת וא"ל
רבינא לרבא למאי דסליק
אדעתין מעיקרא דמחייב
ר' יהודה שמים אי האי
זורק דעתו שתנוח עם
יצאנה לר"ה ואין דעתו
למעבירה ד"א ברה"ר
אפי' דסבר קלוטה כמי
שהונחה בהעברה לא
מחייב דהא לא נתנוח
להעבירה ד"א ברה"ר
דהא לא מחייב אלא
על מחשבתו כר' יוחנן
דאמר המפנה חפצים
מזוהר לזוהר ומכל' עליון
והוציא לר"ה פטור

צו:

למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא כו'. הקשה
ה"ר פור"ט מנא ליה דמחייב אתולדה במקום אב
דילמא הא דמחייב שמים היינו כשנועד לו וזכור ונועד לו ונפלוגמא
דר' יוחנן ורש לקי' ס' דמחייב אפילו כהניא והואילא נהעלם אחת
ואור"י דלם כן לא היה רב יהודה
משמענו שום חידוש במקום אב והתניא כו'. הקשה
כרחיק אחא לשמעטין דרבי מחייב
אתולדה במקום אב: **ל"ט** ס"ד
דתניא ר' יהודה מוסיף כו'. לפי מאי
דקס"ד דטעמא דרבי יהודה משום
דמחייב אתולדה במקום אב אמאי
נקט טפי שובט ומדקדק איכא למימר
דס"ד דרבנן נמי מחייב אתולדה
במקום אב ולא פליגי אלא כשזבט
ומדקדק ואמרי דלאו היינו תולדה אלא
היינו ממש מוסך ואורג אי נמי לא
מחייב רבנן אתולדה במקום אב
ולדבריו דרבי יהודה קאלמרי:

מאי לאו דעבדינהו לתרווייהו בהדי
הדדי. אין הלשון מיושב
דמשמע דלמסקנא לא קאי הכי וזה
אינו דלמסקנא נמי דמפ' דר' יהודה
חשיב לכן אבות מיירי נמי דעבדינהו
לתרווייהו כהדי הדדי דאי דעבד האי
למודיה והאי למודיה כדגרסין ככמה
ספרים כהא לא הוה פליגי רבנן עליה
דחשיב ליה דמשום מולדה הוה מחייב
ואומר ר"י דאין למסוק ושפיר גרסין
ליה וה"פ לעולם דעבדה האי למודיה
והאי למודיה ופליגי כמזיד ולענין
התראה דלרבי יהודה נריך להסמיתו
משום שובט ומדקדק ולרבנן משום
מוסך ואורג וה"פ דהוה מדי למידי
דעבדינהו לתרווייהו כהדי הדדי ורבי
יהודה סבר הכי אבות נניהו אלא
דניחא ליה לדמוי דעבד האי למודיה
והאי למודיה דהשתא ע"כ טעמא דר'
לאו משום דמחייב אתולדה במקום
אב אלא משום דאבות נניהו:

הרי כתב שם משמעון. הן
פשיטותא לא קיימא כדמסקין
ורבינא נמי דפריך לרב אפי' אמילתא
דר"י אי להכא קצעי לה להכא לא
קצעי לה סבר דלא דמי לכתב שם
משמעון דאי דמי לא הוה פריך מידי
דהא כי קא צעי דתנוח בסוף ד'
כשנחה בתחלת רה"ר ע"י קליעה הרי
כתב שם משמעון וכי אזלה תו ד"ל
ליקייז עליהו דעשית משמעון
ראשונה ולהכי קאמר הש"ס לאו היינו
דאמר ליה רבינא לרב אפי' דלא הוה
ליה לאימוי מילמיה דרבינא אלא
שרויה לסתור לו אף מה שהיה פשוט
לו הרי כתב שם משמעון:

הבי גרסין ודקאמרת הרי כתב
שם משמעון מי דמי התם
כו'. ואי גרסי' ואמאי והרי כתב שם
משמעון אחי נמי שפיר אלא שהוה
קושיא ולספרים דגרסין אמר מר
פריך לפי מאי דס"ד מעיקרא:
היאחא

גדולה: ולא היינו דבעי מיניה כו' ואמר ליה באומר כו'. הא לא אמר הכי לא מחייב אלא אם כן נחה במקום מחשבתו הכי
נמי בתרווייהו מיפטר לא שגא נתכוון לזרוק שמונה זורק חזק ארבע לא שגא לזרוק ארבע זורק שמונה פטור: ה"ג ודקאמרת הרי כתב
שם משמעון. ואנתכוין לזרוק שמונה זורק כו' דפשיטא ליה לחיובא קא מוסיב מי דמי התם כל כמה דלא כתב שם לא מכתב
שמעון הלכך כי כתב שם כזוונה כתבי' והא עבד ליה מלאכה דיש שם אדם צד' אומות הללו: הבא כל כמה דלא זריק ד'. שנתנו
לסוף ד' לא מודקדק ליה תמניא בתמיה הלכך כי נח לסוף ד' לא נתקיימה מחשבתו ולא דמי לשם משמעון. לשון אחר ה"ג אמר מר
הרי כתב שם משמעון מי דמי כו' והיא: מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ד"א חייב. אם עבר צרה"ר ד"ל ואפי' ע"י פירוק חייב:

הזורק פרק אחד עשר שבת

דברים הדברים אלה הדברים. גבי שבת דכתיב צויהל אלה הדברים
אשר לזה וגו' דברים משמע תרין ה"א מרבי חד הא מלת אלה
בגימטריא תלמין ושם אלו ל"ט כו' ומינינא למה לי על כרחיך לדעת
כמה מטאות אדם מתחייב כהעלם אחד על השבת ואי מחייב אתולדה
במקום אב כהעלם אחד הוה לכו
טובא: אמר ליה רב יוסף. לרב מנא:
מר מתני לה. להא דרב יהודה אמר
שמואל מחייב היה רבי שמים אלא
דרבי: וקשיא ליה דרבי אדרבי. רב
יהודה לאו אהא אלמנה אלא אדרבי
יהודה מתני לה ולא קשיא ליה דלא
אשכחן צעלמא דפטור ר"י אתולדה
במקום אב: מרה"ר לרה"ר ועבר ד'
אמות ברה"ר. קודם שנתנו דליכא
תרמי הולאה וזריקה ארבע אמות: ה"ג
ואחת משום העברה. ורבנן פטרי
ההעברה משום דלא סבירא להו
קלוטה כמה שהונחה ותהי כמי שהונחה
משעתה צפתה וחזרה ועקרה ונחה
לסוף ד' אצל חייב הוא משום הולאה:
ואיתעביד ליה מחשבתו. שמה
צ"יאתה מיד הלכך חייב משום
הולאה אצל משום העברה לא מחייב
ואע"ג דחשיב ליה כמה שהונחה
ועקרה והונחה משום דהוה תולדה
במקום אב: אף השובט. עם שאר
אבות מלאכות להא דאמרין דלכך נמנו
שם עשין כהעלם א' חייב על כל א'
ואי: שובט. מכתב כדכרך: ומדקדק.

לאחר שמתח החוט של ערב מכה
כדכרך צד' וג' מקומות וי"מ מדקדק
משום האריגה כשיש צ' מוטין כרוכין
זה עם זה ומונדלים מן השאר משום
אופן כדכרך לו צמחט: מאי לאו
דעבדינהו לבודלה. שובט ומדקדק
כדכרך שאר מלאכות דהא מוסיף קמני
ומיסק ואורג נמנו עם אבות מלאכות
ואלה תולדותיה דקדקני שובט ככלל
מיסק: מאי מוסיף. הרי לא נמנו
אלא אבות: ולמאי דסליק אדעתא
כו'. נמי נמי דמחייב אתולדה במקום
אב הכא לאו תרמי איכא דאי להכא
לסוף ד' צעי לה דתנוח הכא לא
מחייב ההעברה ד' דלא עבר מתחלת
ד' (מר"ה והעביר) לסוף ד' צרה"ר
אלא אהולאה למודיה הוא דמחייב
והולאה אריכא הוא דעבד: ואי להבא.
אלא היצאה קצעי לה דתנוח הכא
לסוף ד' לא צעי לה דתנוח וליתא
לזריקה ד' ולא מחייב לה דענין
עקירה מתחילת ד' צרה"ר והנחה
לסוף ד' צרה"ר והכא ע"י יצאה הפתח
הא לא נח והעביר לסוף ד' דמחייב
אתרווייהו ומיניה אהולאה הוא דמתחייב
דנתקיימה מחשבתו דהא נח צרה"ר:
באומר כל מקום שתרצה תנוח.
וכיון דלא איכפת ליה הוה ליה קיוס
מתשנה בתרווייהו: הרי כתב שם
משמעון. דתנן לקמן צפ' הצונה
(לקמן דף קג.) דלכייז צד' אומות
ואף על פי שנתכוין למלאכה
הכי

פחות
ואמר ליה באומר כו'. הא לא אמר הכי לא מחייב אלא אם כן נחה במקום מחשבתו הכי
נמי בתרווייהו מיפטר לא שגא נתכוון לזרוק שמונה זורק חזק ארבע לא שגא לזרוק ארבע זורק שמונה פטור: ה"ג ודקאמרת הרי כתב
שם משמעון. ואנתכוין לזרוק שמונה זורק כו' דפשיטא ליה לחיובא קא מוסיב מי דמי התם כל כמה דלא כתב שם לא מכתב
שמעון הלכך כי כתב שם כזוונה כתבי' והא עבד ליה מלאכה דיש שם אדם צד' אומות הללו: הבא כל כמה דלא זריק ד'. שנתנו
לסוף ד' לא מודקדק ליה תמניא בתמיה הלכך כי נח לסוף ד' לא נתקיימה מחשבתו ולא דמי לשם משמעון. לשון אחר ה"ג אמר מר
הרי כתב שם משמעון מי דמי כו' והיא: מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ד"א חייב. אם עבר צרה"ר ד"ל ואפי' ע"י פירוק חייב:

מסורת הש"ס והנהגות

גמ' (ב) לעיל ע"ד. מחילתא
פרי ויקהל (ס) לעיל ע"ד.
(א) צ"ק כו': (ד) [שם].
(תוס') (ס) [לעיל ע"ד].

מסורת הש"ס לירושלמי

דברים הדברים כו'. ז. ב.
רבי יהודה מחייב. עי'
הל"א. ועי' עירובין י. א.
לא אמרינן קלושה במה
כו'. עי' בלח"א א. ט. ר'.
יהודה מוסיף אף
השובט. יב. וצ"ח. הזורק
מרה"ר כו'. עי' הל"א:

הנהגות הב"ח

(ב) גמ' אתולדה במקום
אב (ממלא דילמא וכו')
ונכא חק מפלגי. חל"מ
ז"כ ס"א לעולם אימא לך
רבי יהודה אתולדה במקום
אב לא מחייב ונכא חק
מפלגי:

תורה אור השלם

(א) ויקהל כשהוא את כל
עדות בני ישראל ויאמר
אלהם אלה דברים אשר
צוה יי לעשותם אתם:
[שמעו לה. א]

רבינו חננאל (המשך)

שלא היתה עקירה משעה
ראשונה לכו'. ושני ליה
רבא לרבינא באומר הריני
זורק ובריעתי כ"מ שתנוח
בו הוא רצוני דכל היכא
דנח אמרינן הרי נעשית
מחשבתו: פשיטא נתכוון
לזרוק חזא זורק ד' הרי
כתב שם משמעון וחייב.
ואקשינן מי דמי התם כמה
דלא כתב שם לא מכתב
ליה שמעון וכאלו מתחלה
כך היתה מחשבתו כתוב
שם ואחריו עון והנה
נעשית מחשבתו ולפיכך
חייב אבל זורק מי
לא יכול לזרוק חיית
בבא אחת כי לא נייח
ביניהן כלל ונתחת נתכוון
ד' אמות זורק
ח' חייב אם אמר
כל מקום שתרצה תנוח
וכבר פרשנוה בבבא קמא
בפרק כיצד הרגל בסופו
דקתני התם בפירושא
אם אמר כל מקום
שתרצה תנוח אין ואי לא
לא מחייב. ת"ר הזורק
מרה"ר לרה"ר ורה"י
באמצע ד' אמות חייב

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב** (לעיל ה' **ט**) נלקמן [טז.], **ג** (ז) ו"ל הערוך ע"י אטבי ה"ס המסורות שמשמין למעלה בעגלות סביב כשהיא טעונה; רש"י **ז** ז"ל אמת.

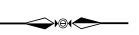
מסורת הש"ס ירושלמי

א"ר הונא אמר רב המעביר כו'. עיניו ט, ה:

הגהות הב"ח

(א) גמרא מנטרפות ולא אמרין:

גליון הש"ס

גמ' עגלות תחתיהן וביניהן. ע"י עיניו ו ע"א מודה כו' מלך מערין:

רבינו חננאל

פחות מד' אמות פטור פי' אם יש ממקום שדק עד שנת בבי' הצדדין שזון רה"י ד' אמות חייב כגון שיש רה"י בצד זה ב' אמות ובהצד אחר ב' אמות אחרות רה"י שנצטע מעביר ד' אמות ברה"י וקמיל רשויות מצטרפי' אפי' ארד"י חולק בין ב' רשויות הרבים ולא אמרין קלוטה כמו שהותנה כלומר שדק רה"י טרם נהנה ד' אמות אלא כיון שבזריקה אחת הלך והפסין ד' אמות ברה"י אפי' שזון אמות מקוטעות ואין ארבעות רצופות ביחד חייב. אמר (א) משמיה דרב המעביר ד' אמות ברה"י מקורה טור דהא כל מלאכת דשבת מן המשכן מגדינן להו (ולמה) [נלקמן] הוא פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר ואקשינן איני הוא עגלות שהיו אורך העגלה המשכן מקורות היו בזמן שהקדשים עליו ואמר רב משמיה דרבי חייא עגלות תחתיהן וביניהן וצדיהן רה"י הן ופרקי' כי אמר רב לפי שאין דומה לדגלי מדבר בדרא קמא פי' בזמן שלא הניח על העגלות קדשים אלא התחתונים בלבד שאינה מקורה כולה ושלישים ותהא כולה מקורה לא אמר רב ואקשי' מכדי אורך העגלה כמה היא ד' אמות רחב כל קרש אמה וחצי כמה קדשים טוען בעגלה של שאינה מחזקת יתר כי ארכה ה' אמות ורחב ג' קדשים כל קרש אמה וחצי ארבע אמות וחצי נמצאת חצי אמה עודפת העגלה על הקדשים והן ג' טפחים כי שדות בין קרש לקרש זה העודף כלבוד דמי ואפי' בדרא תתאה עגלה כוליה מקורה היא ודחי רב מי סביר קדשים כרחבים היה מטעמים על העגלה אחרון הוה מנח להן ואקשי' תו סוף סוף עובי כל קרש אמה היא כשמסדרין על העגלה נותן [ד'] קדשים על העגלה

^[א] [רב שמואל בר יהודה אמר ר' אבא אמר רב הונא]:

הזורק פרק אחד עשר שבת

פחות מארבע פטור. דמשום הוואה לא מייחייז דלא אמרין קלוטה כמה שהותנה: רשויות. השוות: מצטרפות. רשות הרבים זו עס רשות הרבים זו ודלא כר' יוסי דאמר צפרק המוילא יין (לעיל ב.) אף צהעלם אחד לרשות אחת חייב לשמי רשויות פטור ועוד קא משמע לן דלא אמרין קלוטה כמה שהותנה:

מקורה. מכוסה: והא עגלות. דמשכן: דמקורות הוו. צקדשים הסדורין עליהן רחמן לאורך העגלה ואורכן לרחמן על ראש דפנותיה וקא סלקא דעתך על פני כל אורך העגלות היו מסודרות: וביניהן. צין עגלה לעגלה שנצדה ואף על פי שראשי הקדשים יולאים לכלא וכלאן שמי אמות ומחצה לכל רוח וראשי קדשים של עגלה זו מגיעין לראשי קדשים של זו שנצדה שהרי חמש אמות היו צין עגלה לעגלה כדלקמן ורחב עגלה חמש אמות החלל שמי אמות ומחצה וצין הדפנות והאופנים ועוצי האופנים שמי אמות ומחצה וי' אמות אורך הקרש וכשאורכה נתון על דופני עגלה לרחצה נמצאו צ' אמות ומחצה בזלטין מכל ד' וגמאל ריוח שצין צ' העגלות מקורה צראשי קדשים: וצדיהן. ריוח שצין דופן עגלה לאופן ועוצי האופן: בי קאמר רב. תחתיהן רה"י: בדראתא. צדיוט שצין שורות הסדר שהיה סודר קרש על קרש סדר אחד ומניחו ריוח וסודר סדר אחר ומניחו ריוח: ה' אמות. כדלקמן: כמה מותיב. כמה סדרים יכול להושיב על אורך דופנותיה תלתא ומו לא ומתחיקות ד' אמות וחצי פש ליה ריוח פלגא דאמתא: כשאתה מתחלל לריוח שצין הסדרים אין צכל ריוח אלא רציע אמה דהוא טפס ומחצה דה"ל לצד וסיינו מקורה: אחרון מנח להו. דאיכא רוחא טפי: סומבא. עוצי: כדמשני לקמן ועוצין אמה: כמה מותיב. כמה סדרים הוא מסדר: ארבעה. דעל כרחיק כל מה שיכול לסדר על פני אורך העגלה הוא מסדר ואינו מגביה להושיב זו על זו שהרי י"צ קדשים היו לעגלה אחת שמ"ח קדשים היו כ' קדשים לפסון ועשרים לדרוס ושש למערב ושנים למקצועות וכיון דרחמן אמה וחצי ומושב חודן קרר אס אמה מסדר זו על זו הרצה הן נופלות הלכך כמה הוא מותיב ארצב דחמשה צחמשה לא יתצי דאי אפשר לדוחקן וללמאס להושיב ה' נחוק ה' אמות ועוד מפני בליטות הטבעות: כי שדי מר ביני וביני. לחלקה לאמה זו ג' רוחמים שצין ארצב סדרים כלבוד דמי שאין כאן ריוח אלא שמי טפחים: הניחא. הא דאמרת שהריוח הזה רשות הרבים הוא למ"ד שעוצי הקדשים כלה והולך עד כאצבע איכא למימר דאיכא רוחא טפי צין ד' סדרים: אלא למ"ד כו'. פלוגמא לקמן צשמעין: אמר רב כהנא באטבעי. צדיוט שצין דדי הקדשים שהטבעות קצועות צהס קאמר רב דהוי רשות הרבים כלומר אי אפשר לסדר צה ארצב סדרים כדקאמרת לפי טעצעות קצועין צקדשים כדכתיב (שמות טו) ואם טעצותיהם תעשה וזהו שהיה מוחצ הצריחים לחוקן לפי שהן גבוהות וכשיושצות על האדנים שאינם אלא אמה מנענעות לפנים או לאחור אלא שהצריחים מתצברים את כולם והצריח התיכון מחצר כל ג' הרוחות ומתחיקין זה את זה ואותן טעצות וקופיין היו ולא שוכצין והיו רחצין ואי אפשר להן לעמוד זה כנגד זה צאווט ריוח לפיכך מושיצ שמים זו אל זו צראש העגלה האחת ופונה דה הטבעות של חיצונה לחוק ושל פנימית לפנים ואין צריך להניח ריוח ציניהן וכן צראש העגלה השני וכל ד' אחת הרייות צלמלע צין דדי הטבעות כך פירשו רצותי וכן היו גורסין אמר רב כהנא צאטעצי אטעצי היכא מנח להו אגצא דעגלה ועגלה גופה מקורה הואי אמר שמואל צידדות ומפרש אטעצי כמו טעצי ופרקינן הנה רוחא דאטעצי היכא מנח להו אגצא דעגלה כדפרישית והמינה דאיין וציניהן רשות הרבים אלא תחתיהן היכי הוי רשות הרבים הא עגלה גופה מקורה הואי דקא סלקא דעתך שהיו

הזורק פרק אחד עשר שבת

הניחא למ"ד קרשים מלמטה עוביין אמה וכלין והולבין עד כאצבע. הקשה הרב פור"ם ולדידה מי ניחא והלא כיון שהולבין וכלין עד כאצבע יכולין לסדר ששה סדרים או יותר שימנו חודו של זה כנגד עציו של זה ויחזיקו ששה סדרים שלא אמות ושלא אצבעות וישארו י"א טפחים

לאור וכי שדים להו ציני כלבוד דמי ומיך דגנאי הוא להשים דה העב העומד סמוך לקרקע אלא הקצר שהיה למעלה מקום שהיריעות פרוקות עליהן ודמי להא דאמרין מעלין צקדש ואין מורדין ור"ם מירך דכמו שהיו פורקיין אותן מן המשכן כך היו מניחים על העגלה שהיה אלא דופן המשכן כי כך היו עשין צלא טורח אצל להופכן היה טורח גדול ורצינו ילחק אומר דשמא מתאיין ולמעלה היו כלין והולבין והשמא אי אפשר לסדר יותר וא"ם מנגל דילפינן ממה שאינו מקורה יקלי מן המקורה שצו ויהא המעציר ד' אמות צרשות הרבים מקורה חייב וי"ל דמן האורר יש לו ללמוד שדומה יותר רשות הרבים ור"י אומר דמהכא לא ילפינן רשות הרבים אלא ממחנה לויא כדאמר לעיל ומהכא לא ילפינן אלא שיעור רשות הרבים דהוי י"ו אמות ומכל מקום אי לאו דתחתיהן וציניהן וצדיהן רשות הרבים לא הוה ילפינן מייניהו שיעור רה"י:

אמבעי היכא מנח להו אנבא דעגלה עגלה מקורה היא. פירש רש"י דסלקא דעתך שהעגלה היחה מקורה ומימה למה

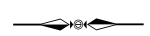
היה סצור לומר כן ועוד דצכל הספרים גרסיין אטעצי היכא מנח להו אגצא דעגלה מה לו להצור אטעצי צהך אמתקפתא לא הוה ליה למימר אלא הא עגלה מקורה היא ועוד דגרסיין לעיל דצראתא וצכל ספרים גרסי' צדרא תמא ולפי גירסתם נמי אין הלשון ששמע צין השורות כמו שפיר' ונראה לר"ם כמו שפי' ר"ם צדרא תמא פי' צשורה לצשורה שעדאין לא הניח על העגלה אלא קדשים התחמיים צלצד שאינה מקורה כולה שיש ריוח צין השורות כדמפרש ואזיל אצל כשמסדר שורה שניה ושלישית נסתם האורר שצין השורות שלא היו יכולים להיות מכוונים ולהשימן זה על זה צשורה ממש אלא כל אחד היה צולט לחוק עד שסתם כל האורר כמו צאריח על גבי לצניה ופריך אורכא דעגלה כמה היו כו' כלומר אפילו צשורה לצשונה לא היה תחתיהן רשות הרבים כדמפרש ואזיל ומשני אמר רב כהנא צאטעצי אט"ג דלא קאמר אלא הדר ציה דודאי כשיש קדשים על העגלה אפילו דרא תמאה לא הוו רשות הרבים תחתיה אלא כי קאמר דהוי רשות הרבים צאטעצי שאין על העגלה אלא אטעצי גרידא פי' אטעצי שמי עאים נקוצים צשני ראשיהן נקוצין עשין טעצות לכך קרי להו אטעצי ומחצין אותן על הקונדיסין העומדין צשני דדי העגלה לרחצה לפניה ולאחריה כדי שלא יפלו הקדשים ולפי שלא נוכר אמורא לעיל אין דרך הש"ס לומר אלא ופריך אטעצי היכא מנחא להו אגצא דעגלה פירוש אחר שנתנו הקדשים על העגלה נותנין עליהן אטעצי טעצות ומסגרות כדפרישית לפניה ולאחריה כדי שיאחזו הקדשים ואז כבר עגלה מקורה היא ולא גרסיין עגלה גופא אלא עגלה מקורה היא ומשני אמר שמואל צידדות פירוש אטעצי דקאמר רב כהנא לא אותן עאים נקוצים המשימין לרוחצ העגלה כדפי' אלא צידדות פירוש שמי עאים ארוכים שכמו כן נוקצין אותן צשני ראשיהן ונותנין על הקונדיסין לאורך העגלה ועל אותן עאים נותנין הקדשים כדי שיהו גבוהים למעלה מן האופנים ועשויין כמו אטעצי של רוחצ העגלה שלאחר הטעינה ולפי ששמואל אינו כ"א מפרש צדרי רב כהנא לא קאמר אלא אצל ר"ם מפרש דדדרי ציה משינויא דרב כהנא ואין נראה מדלא קאמר אלא ועוד היאך היה טועה רב כהנא דהא אין רגילות להניח אטעצי עד לאחר טעינה: דל

עשויות כעלייה מלמטה כאותן שלנו שטוענין צהן חול ועפר לצנין: אמר

ואטבי עליה והלא אטבי לא נעשו אלא להנתן על גבי עגלה טעונה ובעת שהיא טעונה מקורה היא ונדחה רב כהנא

עין משפט ונר מצוה

יב א מיי פ"ד מהל' שבת הלכה א סמג לאון סה טו"ע"ע א"ח סי' שמה ספקי ז וז:

רבינו חננאל (המשך)

נמצאת עודף בעגלה אמה שהיא ד' טפחים כשתחלקם בין הקדשים יבא ביניהם פחות מג' טפחים שהרי בין ד' קדשים רוצה לחלקם וקיייל כל פחות מג' טפחים כלבוד דמי ומכל פנים העגלה אפילו בדרא תתא מקורה היא הניחא למ"ד כדבעינן למימר לקמן קדשים מלמטה עוביין אמה מלמעלה כלין והולבין עד כאצבע פי' הוה הנגר משפע ואוכל בקרש ויעלה עד שנמצאת ראש הקרש עוביה אצבע ותחתיה הקרש עביה אמה משכחת לה דמשלבי קדשים מלמטה זו עם זו ומתפרקין ועלין עד שנוצא למעלה ביניהן קרוב לאמה וכיון שיש בין ב' הקדשים אמה ודאי אינן מקורות אלא למ"ד כשם שזלמטה עוביין אמה קל מלמעלה עוביין אמה היכי משכחת לה עגלה שאינה מקורה ופריך רב כהנא תמצא עגלה שאינה מקורה בזמן שאין על העגלה קדשים אלא אטבי בלבד פירוש עגלה זו עשויה ב' קורות ארוכות וב' קצרות בראשיהן כגון מלבנות המאמצע מגולה ומניחין באמצעה לרחבה קורה יוצאה חוץ לעגלה עגלה ומחצה מזה הצד א' אמות ומחצה מן הצד האחר ומכניסין האופנים בראשי הקורה היוצאות חוץ לעגלה ומטעינן ע"ג עצים ארוכים קבועים ועומדים כמין כנופי המטה וראשיהן משופעין והאורר מתקצרים העגלה כשיעור טפחים ונקראין אטבי שנים מתן ארוכים כאורך העגלה וב' מתן ארוכין כשיעור רוחב העגלה נקבצים כל אחד נקב בראשו ב' נקבים בכל אחד ואחד ומכניס אלו הקדשים נקביה בראשי העצים העומדים כמין כנופי הארוכין לאורך העגלה והקצרים לרוחב העגלה ונמצאו אלו העצים הנקבצים אטבי כמין מסגרות ונמצאו העצים העומדין בארבעת מקצועי העגלה כמין קורות מתחיקין הקדשים ופירושם לא לארכין ולא לרחבין והן כמין שלאי שישטו לא לארכין מסגרות שסוגיין בעד העצים מכלל הצד ואכלמלא האטבי היו הקדשים וחיין העצים ונופלין ויש מי שעושין אטבי הללו מן ברזל כענין שפרשנו וכיון שפריך רב כהנא באטבי הקשו עליו וכי תמצא עגלה מגולה וכי תמצא עגלה רב כהנא

גמ' א) לעיל דף עד.;
ב) [לעיל זח.], ג) [ז"ב דף
לט.], ד) עירובין עח. לט.;
תוס' ה) ז"ל ודומק רש"א.

ונראין קרסין בלולאות כו'.
מגילה א, יב:

וכו' רץ ללחם צלעות:
(3) תום' ד"ה מי היכי וכו'
נראה לפרש דלא לידחקו
קרשים ללעצות שהן זו כנגד
זו והיה שם אלעזר כדפי' שהן
גלוא"ש אע"ג דדי היה
בארבע וחלי מ"מ מפני וכו'
צנייהם ודומק הס"ד:

(א) וְכָל אִשָּׁה חֲכָמָה לֵב
מִדְּיָהּ טוֹו וְיִבְיֹא כְמוֹהָ אֶת
הַתְּכֵלֶת וְזֹאת הָאֲרָגְמָן אֶת
תּוֹלְעֶת הַשָּׁנִי וְזֹאת הַשִּׁשׁ:
[שמות לה, כה]

(ב) וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לָבָן
אֶתְנָה בְּדֻקְהָ טוֹו אֶת
הָעֵצִים:
[שמות לה, כו]

תניא נמי הכי רבי רוחי' **ל**
 יצירה דמי אורא כשחילי' ל'
 מהם לאורכן ל' משכן
 ושמי' כפילת חריי'אל **ל**
 מול פני האהל ר'י' אמה
 נשתיירי' א"י אמה כשחפנות
 וידורות אורא' המשכן ל'
 יהודה נחטסי' הקדשים
 האדנים ונשאר' ב' אמות
 משולות על הארץ ויבנה
 דמכ"ב חצי היצירה העדפת
 תסח על אחורי המשכן
 אלא ל' מחמה הגג' ל' ויבנה
 מהם הפעיל' ואמה עובי
 הקשה ר'י' אמות נשאר
 י"א' אמות לקדש אורא' בעיני
 נשאר אמה תנא אורא' בעיני
 שתייה צי חרייה חסד
 ופריק מצי היצירה העדפת
 מחבורתיה שחבורתיה לא
 יסי' אדנים' ונשאתה
 משכס אמה על אדנים' וז'
 על הארץ הנה צי חרייה
 ותנא רבי' ר' שמעאל על זה
 דותמר' העורף (פ' שטוף
 טווח' מן העדס' שנהן חיים
 תנינ' שטוף) כדאמרין
 (חילין ד' פ' חטוף) אה' השוע' את
 רחלי' ונעל' ב'ני העדס' ל'
 גזיה ויהי' אורא' תחת
 כדאמר' (לעל' ר' צ"ב) תהוה
 בעי' בהמה ביצת' חמה
 מצני' אורא' חריבה חמה
 יצירה' ונשארותיה' חן
 שרית' רה"י על ארץ אחת
 נשאר' עצמיה ורה"י ביניהן.
 המש' העדס' חזר' ל' ארץ
 בתוך' ש' תורבין חמסי' **ל**
 פטר אכל אסור וז' על
 ענין משמנה' ששנינו ברה"י
 לרה"י ורה"י באמצי' **ל**
 עקיבא מחיב' חמסי' **ל**
 פטורין' חמסי' **ל**
 (הורוקן) למעל' משהו' א'
 שני' שתייהן של' ארץ אחת
 גבה' מן האחת' ולא אלא אחת
 מכוחות' ו' כנגד' ו' כבר
 פירשתי' לעיל' חמשה' **ל**
 להושי' חמשה' מול' לז' א'
 אינ' שתייה' של' ארץ
 להושי' ולזרוע' מול' א'
 שני' ודלא' ערבין' אורא' דאד'

מדידליא וחדא מיתתא אסור
אחת ורשות אחת כיצד שמר
מבע"ה הרי הן כרשות אחת
עמוק' רוחב' ד' ונתן עליו
מערכין ששה ואל מערכין
לטלטל מזו לזו שנעשו שתי
להושיט אחר שקידש היום ו
ומציבין קרש על ב' עגלות ר

יג א מי' פי"ד מהל' שבת
הלכה א סמג לאוין סה
טוש"ע א"ח ס' שמה סעף
:ז

ואלא דקיימא לן דרך רשות
הרבים י"ו אמה ומשתכח
עיקר דילה במשנה בפרק
המוכר פירות בבבא בתרא
(דף צט) דרך היחיד ד' אמות
ודרך הרבים י"ו אמה ודרך
המלך אין לה שיעור:

בדיוטא אחת המושתט מו
לזו חייב שכן היה דרך
ההלים שהיו מושיטין
הקשרים מזו לזו וזו היא
מלאכתן ולפיכך העושה כן
בשבת חייב: יושל' ולא היו
עורקין תני בר קפרא כדי
שלא לנהוג בזיון בקדשים
לפיכך חזק מזה לזו פטור
אבל אסור. וראוי לומר
ההירוש' זה להזהר ר' מי

[illegible]

העגלה ב' אמרת ומחצה
וצידה ב' אמרת ומחצה
שיעורו וכן כצדה
משני נמצא שיעור העגלה
ב' צידה ו' אמרת ומחצה
וכשנחמה מלכים במדר
קריש משכן היו מטלין
לעגלו וזו העגלה
קרישים קרישים
לאורך העגלות
שיעור העגלות
ששטונות קריש
מפתחות חדר
אמה ו' (זו חתחתין
וצידה). ואשני
אלא אז קרייל ר' הרב
אמה ודמנן פרי
המבור פירות לחברו ובפרק
המכנס צאן ר' ויגמרון כל
משכן מלך העגלות
העגלות אים אל ט"ו
המשכן והוא
עגלות אמרת חתית פלג

שתי גזוטרדות בר. מיידי שקמוס למטה צסוס דכר ואין גדייס
צוקעיס מחמייסס או שיש מחילות למעלה מן הגזוטרד דמו
ללא חייסין לצקיעת גדייס וכן עגלות היו רה"י אע"פ שחמחייסס
רה"י לפי שיש מגוף העגלה עד למעלה מן הקרשס הדגס וימר
מעשרה: **בין** עגלה לעגלה כבדא
אורך עגלה. לסימנא צעלמא נקטיה
ואנצ אורכא קמ"ל לאורך עגלה
חמש אמות: **בי** היכי דלא לירדקו
קרשסי. פרש"י אס צאט לסדקו על
רוחצ וקסע דלא מסיק לעיל דמנא
לכו אחודן אלס נר"א לפרש דלא לימדקו
קרשסי (ג) אע"ג דדי היה צארצע
וחלי נעצעות סקו זו כנגד זו והיו
לפי אשטוה צעלמא חמש

העולם הזה הוא משום
שמיני
מזווי מן העוים: שתי
רוב משום רבי חייא
וצדיקה רח"ה אמר
מלא ארך עגלה וכמה
ל בד' ופלגא סגי כי
שים אמר רבא צידי
עגלה וכמה רחב
צה למה לי באמתא
א לידדו קרשים אלא
ש עשרה אמה אנן
משכן חמיסרי הואי
והה קאי בן לוי דבי
ש להו: **מתני'** חולית
עשרה ורחב ארבעה
גבן חייב פחות מכן
למיתני חולית הבור
ולע מסייע ליה לרבי
גור וחוליתה מצטרפין
בור ברה"ר עמוקה ה'
מלאין הימנה בשבת
אלא

דשמי עגלות היו הולכות זו בצד זו למיץ שיאמר רה"ר ט"ו אמה שאם
היו הולכות כולן זו אחר זו והיה רה"ר קטן או ארבעתן יחד שהיה
רה"ר גדול הרבה וגרסה לר"ת ששמי עגלות היו מחוברות יחד שהיה
שם עץ ארוך ט"ו אמה והיו בה ארבע אופנים כמו לשמי עגלות
ששמי מיקוץ דפנות כמו לשמי עגלות וצין עגלה לעגלה כמו אורך
עגלה פירוש צין דופן עגלה זו לדופן עגלה זו ה' אמות וזרדי העגלה
מחל רוחב אמה העגלה מכל זד וזד צין דופן העגלה עם האופן שאם
אמות ומחאה ולא כפירוס הקונטרס שפי' אמה ורביע לכל זד ורוחב
ששמי העגלות עם צידיהן ט"ו אמה ומדופן עגלה זו החיזון לדופן
עגלה זו החיזון " אמות צאורך הקרס והיה משכיב הקרס על שמי
דופמי העגלות ושמי עגלות אחרות לפניהן שאם היו הולכות זו אל
זו היו נוקשות זו בזו וזו אחר זו היו הולכות יפה והשתא פריך שפיר
באמתא ופלגא בני דהאילי ועל שמי העגלות היה משרבין הוא ס"ד
ללא לידדו ומשני דלפניו הכי מיידידו:

אמתא יתירא הואי. בצד העגלה דהוי קאי צה בן לוי וארירן לו
אמה דגברא בצמחא יתיב כדאמר בפ"ק דסוכה (ד' ע"א)
גבי סוכה העשויה ככבשן ואע"פ שפעמים היה הולך מלד זה ופעמים
ממלד זה מ"מ היה די לו בצמה אחת שמאזין כל שהיה רוצה ליכנס
היה מטהר העגלה ללד אחר והיה נכנס בין האהל לעגלה ומתקנס
האף על פי שהיה רחוק מן הקרשים שתי אמות ומחצה כשיעור
העגלה מכל מקום היה יכול להשוט ידו שם ולחנק או על ידי מלך
או על ידי שום דבר: **מסייע** ליה לר' יוחנן דאמר בור וחוליותה
במצטרפין לעשרה. וא"ת ומה לר' נרץ למתני' לאשמעינן הא תינא חדא
פחים חלון שעל גביו ממלאין ממנו בצבת ומוקי רבי יוחנן בגמרא
ד' דרך חג להשיעו בקורא אע"ג שכבר השמיעו במקום אחר
זו אוכל בתרומה אע"ג דמשנה שלימה היא בצמ' נגעים (פ"ד מ"א)
דמתניחין שמעינן דמצטרפין לארבעה ולהשתמש על גבה מיירי
ומיירי כשהחוליא גבוה עשרה דבאינה גבוה ' לא מייחייב נוטל
והא דנקט גמי על גבן ואי מתניחין למצטרף לעשרה קאמר ואין
גבן גמי אינו חייב כשנמיה על גב החוליא כשאינה גבוה עשרה:
אלא

[illegible]

וגוראין קרסין בלולאות. מילמא אחריתי הוּא שמי ממזרות היו היריעות כל אחת ואחת ה' יריעות ספרות זו עם זו במטע על פני כל אורח ובצממע היה ממזר בקרסים ממזרת עם ממזרת שהיו נכללות בצפה חמורה של כל ממזרת בצממע המשכן אלו כנגד אלו כדכתיב מקצילות הלולאות וגו'.

(שמות טו) : נשא לבן. יתירות חכמה משמע: בין עגלה לעגלה. שצדה לה' אמות כמלא אורך העגלה: למה לה'. אורך העגלה ה' אמות: בארבע ופולגא בני. שאם מסדרן על רחבן יצאו מסדר על ה' אמות יותר מג' והרי צארכע ומחאה יכול לסדרן ואי מסדרן בחודן יותר מד' לא יסדר מפני הפסקת מקום הצריחם שבאמצע הסדרים וצפנלגא אמה נמי תמצי ליה: דלא לידחקו. אם צא לסדרן על רחבן: צדי עגלה. חלל שצין דפנות לאופנים ועוצי הדופן ועוצי האופן: כמלא רחב עגלה. שני הצדדים כמלא רחב חללה דהיינו אמה ורביע לכל צד: למה לי. רחבה תמצי ופנלגא אם מפני שאם יעטרך להשכיב בני הקרשים לתוכה יעניס: באמתא ופולגא בני. וישכינס זה על חודן: כי היכי דלא לידרו קרשים. שלא יהיו הקרשים המועלים לאורכן על דופנותיה לרחבן מדדין וטובין ללכאן וללכאן שאם מושבות הקרשים יקרה ממך שכן ארוכות ויפולאו לחון הסדר יבדל אחד מן הרשעים כשהו מדדין צהליכתא ויפלו: חמיסרי הויין. שמי העגלות ההולכות זו צלד זו רחב כל אחת ה' אמות הרי " וה' אמות ריוח שצין עגלה לעגלה הרי ט"ו ואם תאמר יותר מעשרים סן שצרי הקרשים אורכן " אמות סן מוטלות על גבי דופני עגלה לרחבה כמלא

אורך הקרשים הרי כ' אמה לצדמה שצריך למשוך קרשי כל עגלה ועגלה לצד החיטון של עגלה שלא יגיעו ראשי הקרשים זו בזו ומעבדין את הילוך העגלות אין זה תשובה שהקרשים למעלה מעשרה הן שהעגלה גבוה י' ולגבי רה"ר לית לן למיששז אלא מקום העגלות וזויות שצנייהן שהוא למטה י' דכל למעלה מ' לאו רה"ר היא הלכן לא תשיב ליה: אמתא הוואי. עוד צריך להיות צרבת הדרך עורף צמי שממן חמי אמה ללחן וחמי אמה לכלן שליש צדדין החיטונות של צ' עגלות: דקאי בן דוי דאי משתלפי. זו מווי ליפול לתוך איור שצנייהם: הוה נקיט להו. נכנס לצין האיור אמה שצנייהם ועומד בחצי אמה שיש בין העגלה לצדדין ומתקן את הסדר זו על זו שלא תפול העליונה וכל הדרך הוא ממלך אחורי העגלה וכשרואה אותן משתלפות אל תוך האיור רץ לתוך (ה) צליטת הקרשי שצדדין עד שמגיע למסלם האיור שצנייהם ודוחק עצמן לעמוד בחצי אמה עד שיחזיר האשפת למקומה ועל סדרה: **מתני'** חולית הבור. קדש חפירת הבור ונתנין שצנייהו להקיף כמין חומה כמו שאלו ונתנין חפירת עצים או אבן סביב פי הבור: **גמ'** למה לי למתני חולית הבור והסלע. פשיטא לן דסלע נקט לענין גובהה ובור לענין עומק שנוטל מתוכו ומוציא לרשות הרבים דאי לענין גובהה כגון למוריד מחוליא למטה וכגון דררבה ארבע למה לי למיתניא כלל הא תנא ליה סלע אלא ודאי למוציא מתוך אוגני בור נקט לה וזוין דהכי הוא חוליא למה לי ליתני הבור לעומק והסלע לגובה: **מצטרפין** לעשרה. לשויה הבור רה"י ואם הוציא מתוך אונן חוליא חייב:

וְיִמָּנֵף בְּפָקֶד בְּתָרָא דִּיעֲרֻבִין (ד' טז:) צִוְר בְּרֵה"ר וְחֻלְיִיתָא גְּבוּיָהּ לְבַסְמוּכָה לֹא וְקָא מִשְׁמַע לָן דְּצִוְר וְחֻלְיִיתָהּ מִצְטַרְפִּין לַעֲשֶׂרָה וְיֵשׁ לְבַסְמֵיהֶן בְּרֵישׁ בְּרִשְׁתָּא (ג' קז.) מִילְתָּא אֲנֵן אֲרֻרִיָּה קמ"ל דִּיעֲרֻבִי שֶׁהָעֲרִיב שָׁמֶּשׁ אֲזוּל בְּתַרְוֻמָּה וְהִנֵּה רַבּוֹת בְּשֵׁשׁ"ס אִי נִמְי מִיתּוּמָּא מִשּׁוּם דִּלְמָנָה עֲלִיָּה וְיִדִּי וּמִשְׁתַּמֵּשׁ כְּדִלְכָּמֵיהֶן בְּפָקֶד חָלוֹן (פִּירְסוֹן קז' וְעוֹמֵד) וְגַב וְהִשְׁתָּא אִמִּי שְׁפִיר הָא דִּקְדָּמִי בְּנֵינִי מִתְּנִין גְּבוּיָהּ עֲשֶׂרָה הִסּוּלִיא גְבוּיָהּ עֲשֶׂרָה לֹא אִמִּי שְׁפִיר הָא דִּקְדָּמִי גְבוּיָהּ עֲשֶׂרָה וְהִנֵּה

עין משפט
נר מצוה

פז א ב מיי פיי' מהלי
 שבת הלכה ג ו' סמג
 לאוין קה טו' ע' א"ח ס'
 שמה סעיף ג:
פז ג מיי' שם הלי כ:
יז ד שם הלכה כא:
יח ה מיי' פיי' מהלי
 שבת הלכה ד ו' פ"ח
 מהלי' טומאת אוכלין הלכה
 ג:

שייך לעמוד קודם

שיירי לעמוד קודם

דהלא תניא ארם עומד
ורחל האסקופה נוסל
הנני ונתתי לו
נוטל מבעב"ה ונתתי לו
ואמרתי הוי אסקופה נמי
היא וארקיען (מקלות)
כרמלית וארקיען
סוף איטורא דרבנן
איטאם עשיל דלתה
ולן ד' וכי' ויחנן
דאמר מקום שאין בו
ד' על ד' מותר לביי
לחל' ולבני דהי' לכתח'
עליו ובלבד שלא יחיליו
השתתת דחנות בחולית
הדבור והסלע חתן מלאן
עסור אם הן פחות בגובה
אזיל פחות ברוחם הוא
עסור פחות אסור הוא
פחות ברוחם עסור ומותר
בלבדכל שאי תליף ורייקין
לחל' ליה למיתני חולית
הדבור והסלע מסייעא ליה
ויחנן דאמר ברי
וחוליתו מצטרפין לעשרה
הוא דרי' יחנן המבוצא
תפלין (ד) ע' ענין ברי
כריתות הריבין וחוליתו
מבונה"ה" טמחים והיכי
כגון תל ברי"ה (חזק)
בר' עזרית (חזק)
יחן מקצתו עשירי כיד
מקצתו עשירי חוליה על
הדבור וארעית הבור עם
היה לו והבור עצמו
מבונה"ה מרה"ה חוליה
למלעלה מעל גביה
וחוליתו עשירי
עשרה חוליה
עשרה טמחים הרי'
מצטרפין למעלה מן
החוליה ורשות אחרת:
ועינין בירושל' דקדוק
אחא א"ר יוחנן (העמוד)
(העמוד) והחולל מצטרפין
לארבעה חוליה
(העמוד) ורובה
החלל ההכל והו'
פריחת הבור (העמוד)
(העמוד) והוא הדחוליה
אם נמצא מן השפה הבור
השפה ד' טמחים א"פ
שן חלל במצצה הרי'
כמו שפירשנו
ע"ה

בְּקֶעֶז רב מרדכי מרבה
העשור ברח"י בוכה י' ורחב
ז' ורקת נט' דב בניו וזה
נכניא' זו עיקרה כ' דר"ר
תשפושד דז עשרה ומ'
ולמלעמל מקום שפון הוא
לפליק' אס הגביא אס
מקום מרדכי' לז הגביה
וזהו ר"מ תשעים אלא
אלא' תשעים חייב
יגמיונו ע"ז העשור חייב
אס' מקום למעלה מ'
בגלל כשרון ברח"י ויש
במחשבתו שאם יפול יגזח
ברח"י אל שבורקתו וזה
הוא למקום שפון שהוא
האזור ואח"כ חזר ונפל
ברח"י מ'
זהו עשרה ברח"י ונתנה
ועביר עקירה
והנה' נכנס למקום שפון

אֵלֹהִים אֵם כֵּן עָשׂוּ לָהּ מַחֲצִיזָה גְבוּהָ י' טַחֲפִים. חָלַל פָּסֵין לֹא מֵהָ
אֵלֹהִים צָבָאָר מִיִּם חַיִּים אִלּוּ צוּר הַיַּחֲדָל עוֹשִׂין לוֹ מַחֲצִיזָה כִּי' וְדוּקָא
פִּסְפִּין (פִּירוּשׁוֹ 77 דף 33) אֵלֹהִים צוּר הַיַּחֲדָל עוֹשִׂין לוֹ מַחֲצִיזָה כִּי' וְדוּקָא
וְרוֹמָח אֲרַבְעָ דִּהּוּ רַה"י אֵלֹהִים פָּחוֹת מֵיִכָּן דִּהּוּ כְרַמְלִית לֹא
הִתְמַמְרוּ כָל כֵּךְ וּמִשְׁתַּרִי שְׁפִיר צִפְסִין.
הַרְבֵּי פוֹר': אֵן דִּילְמָא בִּיּוֹן דְּמִמְקוֹם
אֲפֻרָּא קָא אֲתֵיָא. וְהִסְתַּמְּרוּ
וּמֵאִי קִמְצִיעָא לִיהּ חִפְשׁוֹט מִדְּתַנִּיא
בְּצַפְסִין (77 דף 1) הַמּוֹרִיא מַחֲנוּת לִפְלִטָא
לְדָךְ סְטִיו חַיִּיב וְאֵחָד הַמּוֹשִׁיט וְאֵחָד
הַהוֹרֵק חַיִּיב וְאִמְרִין לַעֲלֹ (77 דף 35)
הַמּוֹרִיא מִשּׁוּ לַמַּעֲלָה מַעֲשֶׂה חַיִּיב
וּמִפְרַשׁ הַרְבֵּי פוֹר': דְּלֹקָא כְּשֶׁפֶסֶק
מִכּוּחַ צִמְקוֹס פְּטוּר קִמְצִיעָא לִיהּ כִּנּוּן
שׁוֹרֵק לַמַּעֲלָה מִי' כִּנְגַד אוֹרֵר רַה"ר
יִיבֵרד הָאֵכָן צֶאֱלֶכְסוֹן וְנָחָה עַל הָעַמּוּד
לְדִירִידָה וְזוֹ אִינוּ מִכּוּחַ הָרָאשׁוֹן אֵלֹהִים
מִכּוּחַ כּחוּ הֵיִל וְכִיּוֹן דְּמִמְקוֹס פְּטוּר קָא
יֵשׁ הַפֶּסֶק צִין עֵקִירָה רֵאשׁוֹנָה
אֵלֹהִים הִלְהֵנָה אֵלֹהִים אִם זָרַק מִמֶּנּוּ כִּנְגַד
הָעַמּוּד אֵלֹהִים הִלְכֵה צֶאֱלֶכְסוֹן כָּלֹל אֵלֹהִים
הִלְכֵה מִכּוּחַ עַד הָעַמּוּד וְדֵאִי חַיִּיב
וְדוּקָא צוּרֵק מִצִּיעָא לִיהּ כְּדַפִּי' אֵלֹהִים
מִמּוֹרִיא וּמִכְנִיס פְּשִׁיטָא לִיהּ דְּחַיִּיב וְהֵא
דְּחַיִּיבִי רֵאִים הַמּוֹשֵׁט וְהַטּוֹעַ ע"ג חַיִּיב
הַיֵּינוּ מִשּׁוֹם דְּמַשְׁמַע לִיהּ דְּמַיִיר כָּלֹל
עֵינִין צִין צוּרֵק צִין צִמְשׁוּיט דְּתַנִּין
צִירֵשׁא הַהוֹרֵק פְּטוּר הַמּוֹשִׁיט חַיִּיב
לֹא הִשְׁתַּלֵּךְ דְּמִי לַמּוֹרִיא מַחֲנוּת לִפְלִטָא
סְטִיו דְּהִסָּס מִכּוּחַ צֶא לִרַה"ר:
וּמוֹקָה לְכַרְמְלִית וְעִשְׂאוּ רַה"י.

"אומר ר"י דמשמע דדוקא
 מנוקף לכתובת דקיון דמוקף לכתובת
 אין כ"כ סברה שיעשה רה"י מטעם
 דלכתובת עושה מחילה לכל מוקפת
 לה"ה ועשה רה"י פשטא דלעילא
 מנהי ומשום חורי רה"י לנא
 לחיוביה כמו רמא צחריאל דלעיל
 דלא ניחא תשמעיה לנבי רה"י כולי
 דהאי על הכותל: **לאחרים** עושה
 מוחיצה בר' גבי חוליה דנור לא שייך
 למימר הכי ליחייב המשתמש מנה"ר
 על גבה כיון שאין החוליה עצמו
 גבוה: **ואמאי** והא קא במעט
 מארבע אמות. פירש שקנותם
 דמשמע ליה דמיירי אפילו ד' אמות
 ממונולמות שעובי הדבילה ממעט
 דנדר' אמות וקשה לר"י דנענין זה אין
 נכראה שיחייב כיון שאיגודו צפנים
 כמות מוציא חצי קופה לרה"ר דאינו
 חייב עד שיזלינה כולה לנור דלטו
 אלא זרק אדם רומה וכל דבר ארוך
 ככל שהוא יחייב כיון שראשו אחד יאל
 חוץ לד' אמות ואם צורך ד' אמות
 דהכי גמירי לה שיחייב כזה"ג א"כ
 דהיי פשיט מינה ועוד דלמאי משמע
 ליה טפי צהאי דזרק ארבע אמות
 צבכותל דהו ממונולמות משאר ארבע
 אמות השניות ככל דהש"ס וגרלה
 לר"י דמיירי הכא שולח חוץ לארבע
 אמות כמו ככל מקום והכי פריך והא

קקא ממעט מד' אמות שמקום הדצילה נחצולה מחורח רשות הרבים ואם זרק מחט או קוץ ד' אמות ונח על הדצילה או נתקע בתוכו היה נחצולה מחורח עד קודם הנחה היה שם רה"ר עליו והנחה ומיעוט נחצולה מחורח קאמו ומשני התם לא מצטלי ולהכי לא מצטל רה"ר: וְיִגְדְּלִים הֵיכָל מִשְׁבֵּחַ לַשְׁמַיִם תַּחֲמוּרֵי רַה"ר מ"ש מטרסקל ועמוד צרה"ר ג' חציב משמע דוקא על גביו אצל תחמו"ר לא ואומר ר"י בכון שיש

מסור את חתם ספרו ופוסטל חיב רבה ורר יוסף אבבי מפתחיתא חיב חתם תלרא חתמילי
 "מכונתן הוקדן על גבי חתם מלך הנוטל מלך חרוב" אבדו גתות הנוטל שאין מגביל
 שרה יואחז"ל יורד ונה בחוליא או לסלס על גתות מלך אבדו בשר"א ופעם" חתם יואשקין
 קמ כמו חתם ואפשר מלשקליה ואתחיתיה כל הנבכחן השיבו לו חתם וא"ל איפשר לך למדל
 ונה שטחא חתם חסד יצירותא שטחא כשכנת כשכנת לפרש"י חתם" א"ל אמר שער י" ונתן
 י" רוח" ב' (מוקד' תחילת ופסאד"ר) חתם ונה על גבי מהו י" כחן שיהה חתמיה מזהבין
 ב' כרמילתא שגבנו שיהה כרמילתא חתם" חתם ונה" ב' אמרתי ונה חתמיה הן בחתום וכו' שאין

צפ:

[illegible]

הנחה באיסור. צרה": ממקום פטור קאמית. שאי אפשר שלא הגביה תחילה למעלה מן העמוד שהוא מקום פטור שאינו איור רה"ר ואיור רה"י נמי לא הוי דכי אמרינן רה"י עולה עד לרקיע ה"מ כנגד רה"י אכל האי מקמי דלימית לאיור עמוד אגביה למעלה מעשרה: מתניתין היא הנוטל מהן והטותן על גבן חייב: ברוקא דהרדי תפיתו. כולס רוק אחד אחס רוקקיס: ואת לא תסברא. דמתמי' היא: במחט. דלינה גבוהה: דאית לה. לנסע מורשא נמוך ממ' וכיון דלוהה גבוהה"י צר מההיא מורשא ואיכו לא הוי מחסו משב הוי

ד רב מישא בעי רבי
 א' ואינו רחב ארבע
 רה"י זורק ונה על
 דאינו רחב ד' מקום
 ין דעשאו רה"י כמאן
 *קל וחומר לאחרים
 כ"ש איתמר נמי א"ר
 וכן א"ר יצחק א"ר
 א' ואינו רחב ארבע

ליה חורי רשות היחיד: אי נמי דרמייא
 מחט בחציר שסבלע שבראשו ולא נפל
 מלמעלה מי' אלא לתוך י': מוקף
 לרבמלית. נכחול זה הקיפו בקעה
 שהיתה כרמלית ועל ידו נעשת רה"י
 כגון שהוקף לזירה או לא הקיפו בו
 אלא צית סתמים: זורק. מנה"ר
 ונה על ראשו מהו: או דילמא ביון.
 דכותל זה עשאה לכרמלית זו רה"י
 כמאן דמלי דמיא. והוי אכלל ראשו

רה"י הזורק ונה על
 ה מחיצה לעצמו לא
 תשעה ועקר ממנו
 מהו עקירת חפץ
 קאתו ומיחייב או
 לומר כיון דלא הוי
 מיחייב בור " ונתן
 הו הנחת חפץ וסילוק
 תו " מיחייב או לא
 דידיה דתנן "הזורק
 עלה מעשרה טפחים
 עשרה כזורק בארץ
 וות חייב "והוינן בה
 ויוחנן בדבילה שמינה
 ממעט מארבע אמות
 הכא מבטל ליה בעי
 בי יתירות מהו מאי
 חפץ ועשיית מחיצה
 יינו דרבי יוחנן כי
 וגון דזרק דף וחפץ
 כבהדי הדדי קאתו
 חיצה דמי או דילמא
 מידלא פורתא והדר
 והנחת חפץ דמי
 שמיא לי מים על
 אגוז על גבי מים
 לאו

בטל לכותל והרי הוא ככותל עב ולא היו עוד על גביו רשות הרבים
 וזו דברי מקום הדבילה נמנעט מדין רשות הרבים ואפ"ה חייב הואיל
 ור' צבדי הדדי קא אמו והכא נמי הוה לן למימר הנחה וסילוק מחילה
 דף ב' הנחת הפץ ועשיית מחיצה ב'. וא"ת אפילו ליכא בקיעת
 ה' ורמז ד' ואין צעיקרו ד' לאמרין (למן דף קא) זרק ונת על גביו
 מחילות של ימדות ובשלישית אמרין פי תקרת דף יורד וסוס:
 פירות

התחוללה בבור עקמו"ר אע"פ ששינוי סדר הארץ חייב ופרקיון שאחתם בדבילה לא מטלטל וצ"ע אע"פ שיש חולקין אבל בסבלי לא לבד בור דור לומר דמאטטא בור ופסור דור או איבעי לא צ"ע אלא תורקסא בורקסא בורקסא ודאמרין דא"ר אבימיאל ליה תחת חפץ ועשן ודא"ר יחיאל ודא"ר אבימיאל ודא"ר אבשיטא אלא כ"ר אבימיאל ליה ברבא בור שור דור ק"ר דבין ליה והתפסח דבין מ' ארמין אפי' דן כותנת חפץ וכתבוהו נעשית מחיצה דמי' או דלמא מין ליה נעשית מחיצה ופיר' לאו דף נמצא שנעשית מחיצה אלא דא"ר יוחנן החפץ פלגי חפץ ועלתה תבין: ודא"ר אבימיאל או שקעם מים ודא"ר ר' יוחנן ודא"ר ר' אבהו ודא"ר ר' חנינא ודא"ר ר' חנינא

מסורת הש"ס
והנהות

גמ' (א) [ז"ל מרצה],
(ב) [גדה מזב ע"ש פרש"י],
(ג) כז"ל, (ד) [לקמן]
ק. וש"נ], (ה) [לעיל]
ז: וש"נ], (ו) לעיל ה:
דש"י (ז) [עירובין נט. לעיל]
[בא]

לירושלמי

בֹּתֵל בְּרֵה"ר גִּבּוֹה בּו'.
ע' עִירוֹנִין 1, 3. הַזּוֹרֵק ד'
אֲמוֹת בְּבוֹתֵל בּו'. כִּלְאִים
ו, 3. וְהוֹיֵנָה בָּהּ וְהָא לֹא
יֵשׁ עִיר וְעָמָּה:

גמ' הנוטל מה

והנותן על גבן:

ו' בעא מיניה רב

מִרְדְּכַי בֶּן יוֹרְדָן וְגַם
עַל גִּבּוֹר. עַי סוֹכָה ד ע"ג
מִדָּה פָחוֹת מִג':
שם ואת"ל ביון דלא
הווי מחיצה. עי לעיל ח
ע"א מוד"ה רחצה ששה:
רש"י ד"ה מוקף
לברמלי' וכו' אלא
בית סאתים. עין לעיל ז
ע"א וז"ע:

רחב ד' מקום פטור

הוא או למדנו כי שששה
הוא"ר [מאן דמליא שש
ד"ט זמ. ופושטנן כשהיה
לכרמליה מקום
מפולור היה והתאה היה
כיון שנה
עליו כמאן דנה ברה"
עליו מי שאם זה הכתוב היה
היה שששה"ה הכרמליה הוא
היה שש"ש שישנה הכותב
ההוא ר"ה י"ז אמר עולא
על יארימש שששה מתיבה
לעצמו אל כ"ש וסלק
בכ"ר יוחנן
עמקו ש
עבור חוליה ממי ש
היה סתם בעקרת החוליא
כדתיא
הגננן עבור ששה ר"ה ור"ה
זו היא ה"ה גמורה הנית
החוליא ההוא ברה"ה
מי אמרין חוליה חסן
ממקורו וששית מתיבה
היה הדין קא תנין חוליה
או לא ופשיטא אם תמי'
לומר כי שששה עקיד
אל כ"ה מרה"ה ברשת
ההוא היה ר"ה אל מתיבה
היה שששה שש
המבור עמוק שששה
היה גמורה ועקר חוליא
מרה"ה" תנהל
ובכיתת חוליה לתוכ
תתמסע כיון מעשה
מי אמרין חוליה ברשת
התחתית תנהל ר"ה גמורה
היה חסין או למדנו כי
שששה"ה חוליה האתא
המתיבה ותתמסע הבור

נח ור' יוחנן בדבילה
שמינה שנו הלא כיון
שעמד ברחוק ד' אמות
מצומצמות מן הכותל
וזרק בכותל דבילה שמינה
ונדבקה בכותל הרי מיעטה
הדבילה הד' אמות שבינו
ובין הכותל אעפ"כ הוא
חייב הכא נמי כיון שהניח

ודעתו לנוטלה לפיכך לא
אפשטא: בעי רבא זרק דף
ת מחיצה בהדי הדדי היינו
נצנח הדף על גבי יתדות
אפשר שלא מידלא החפץ
ד רבא פשיטא לי זרק מים
ועל גביהו וצף על גביהו

(ב) לעיל דף ה: (ג) ג"ו
עירובין דף ע"א: (טבול)
פ"ב מ"ה, (א) לעיל
ט"ז: (ד) [לעיל ז: וטס:]
ג"ז שס, (ו) [ג"ז שס
יג,] (ז) [לעיל פ. עירובין
יג,] (ח) [לעיל ט"ז].
(ט) דלא צניין הנחה
י"ג לעיל ד"ש מחלוק בין
גבלגל ובין אינו מחלגלג
כ"ל.

דק ד' אמות בכותל ב'.
 וס, ב והא לא נה. הל"ג.
 וס סס. חוקקין להשלים.
 ג. עירובין י. ו. מבוי
 זוהה לתוכו ב'.
 עי
 וצין א, א. וצירי קרנן סס
 ד"ה מ"ד:

רש"י ד"ה כי שם וכו'
בטל להם הם לה' ויחנן
ויעשו להם חוליא מחללה
ועשו להם כ"ל והד"א:
תום ד"ה אחזרו וכו'
הא דע"י קרקע. כ"צ פ'
במתחלתו ואפי' לה'
ומה הרוח: (2) בא"י חל
כך כדפרי' לעיל. כ"צ פ'
ויא' יין קפ ס דה"ה והא
ר: (7) בא"י כמי
ונחמה דמיא היאם וכו' כי
יא פירקיה: כ"צ פ' א'
פ"ק:

ע"א ד"ה רחצה ששה:

[illegible]

ואר היינו הנחתן. ואם נטלו משם לא עקירה היא: שמן על גבי יין. לענין שבת ממלוקת ר' יוחנן בן טרדי ורבנן: דתנן שמן. של רומה: שפף על גבי יין. אם תרומה משום הכי נקט טעול יום ושום דפוסה ואינו נמנה הלקל כל אלא שמן צלצל דלאו מיטור הוא למניהו כד ואילו הוא עמא הוא וטמא ליה לשמן ושמן פסל ליה לין: ויצינוהו שבת. דהוי חזק ונפסל אף וי' ולענין חזק נמי לרבנן הוא ליה דאבוא על גבי מים ולרבי יוחנן הוא ליה כמים על גבי מים: חזק לתובה הנהלת. משום סיפא נקט ליה דעיי מימר חלקה במחצלת פטור לאשמעי' תסור חזק פסל סילוק מחצית הדדי הכה ויכא ארבעה חיל הכא לכא ד' דנדר ליה עיי מקום מחצלת: כל שבן ודליא. דסילוק מחצית: ודלי הוא ממשיל ליה: לרבי יוחנן (ה) מחצית ששיטא ליה דלא במחצלת. דלי נמי ממירן סילוק מחצית ויהסת חפץ כי דנדר פטור הכא מייד דלא מבטל ליה דנדר לאו סילוק מחצית הוא: וזק תובה. מהר"ר מרד דייטא כגון: חזק מים: חייב. ולא אמרינן כיון מנלל הוא לא הוי רה"י דמבטל לו: מחצית: מחצית פירות. פטור דנבטל מחצית מלאה מלאה הוא: תניא רבי. דמיא על עטרי מחצית: חזק מים לאיסריא. מכרמלי לרה"ר פטור: איסריא. הוא קרטיא:

[illegible]

ירכב למימנו אלף שהיות בגלותו מן הארץ למדן ד' אמות: **גמ'** רדא א.ה. קור לר' ואמאי אולין בתרי: שנה ע"ב משהד. שעמד קאת ואמאי בתגלגל ודא הדין אל אחוזר הכור בחליר ועכבדו וואמר קר ואמר קר בכיסא דמחסינ נמי הנהס אל בתור **ג'** הו: ודחתו דרוח. בעדו ואחור: אחוזר משהד. הרוס עכבדו במקום מעט: דרבנן. דפליגי גילוי דרש"י **ג'** בורק מרש"י לרש"י ורש"י בתמנע לית לכו קטוסה כמי הוהנה לכו מימא בתור **ג'** מנדו אל פילו חור **ג'** נמי ררן שינוס כמי **ג'** מוכר טבחה עט טלס מן פטור חלמרנין ממניי **ג'** (ע"ב קב)

וכלי * אגוז בכלי וכלי
 מי אמרין בתר אגוז
 למא בתר כלי אולין
 על גבי יין מחולקות
 דתנן * שמן שצף על
 בשמן לא פסל אלא
 וזמר שניהם חיבור זה
 כהר"ר עמוקה עשרה
 לתוכה מחצלת חייב
 לאכיל דפשיטא ליה
 צה כל שכן חוליא
 יוחנן דמביעיא ליה
 דלא מבטלא מחיצת'
 עמוקה עשרה ורחבה
 ק לתוכה חייב מלאה
 פמור מ"ט מים לא
 ת מבטלי מחיצתא
 זן חים אסירטאי ומן

עשרה ורחב ארבעה
 ארבע אמות כמותל
 כוורק באורד למטה
 בארץ הוורק בארץ
 וזה לא נח א"ר
 שנינו א"ר יהודה
 וזקן למעלה מעשרה
 כמותל כמותל
 אמר חוקקין להשלם
 ה"אין חוקקין להשלם
 ה"אין חוקקין למעלה
 בחור כל שהוא ר"מ
 ר"ר יהודה אמר רב תל
 ארבע וזקן ונח על
 ששה לתוכו ונעשה
 לרה"ר ונעשה מדרון
 צדק לא לחי ולא
 גמליאל אומר תל
 ארבע וזקן ונח על
 זקן לתוך ד' אמות
 פמור חוץ לד' אמות
 חייב: גמ' והא לא
 שנח על גבי משהו
 אמות ודחפתו
 שחורה והוציאתו
 אף על פי שחורה
 תוך ג' לרבנן
 יתי מרימור קאמר
 ליה רבינא למרימור
 לאו

דקתני אחותו הרום משהו ומת
כדלוקי ר' יוחנן דומיא דרשא
בשנה דאי לאו הכי אמאי מי
לעיל תוך שלשה ד"ה חייב מי
פטור מיירי בגון שפסק כמו
זר ר"ה ר' כולה פטור ונפקא מינה
שמהא מחלמו וסופו שגגה ולא

רבינו חננאל (המשך)

אמה חייב שכבר זרק מרה"ר

[illegible]

לנפשיה הלכתא כרבא: אמר

[illegible]

(א) לפנינו שם הגי' ג' אמות לאמה: (ב) נראה דצ"ל בהא דאמר אם היתה כו' אלא כחכמים דס"ל דא"צ דעיקר דשמעתא וכו':

כח א מ"י מ"ד מ"ה' שנת ה' ד' ו'א סמג לאון ס' טו"ש"ע א"י ש"מ ס' סמק ד':

בט ב ג מ"י ש"ס ה' כד: ז' מ"י מ"ג ס"ג מהלכות עירובין ג'לה כה: ז'א ה ו מ"י ס"ד מ"ה' שנת הלכה ה וט"ו הלכה כ סמג ש"ס טו"ש"ע א"י ס' שמה סמק י" וס' שנה סמק ז':

זא [ו] [מ"י מ"ט"ו ש"ס הלכה ט' סמג ש"ס טו"ש"ע א"י רש"י ס' שנה]:

רבינו חננאל

איני והאמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנהגה ע"ג משוה ופרקינן כי קאמר רבא בורק הבא במעבד ולענין דרב שאמרנו בירא ותגלגל מרה"י מידו וירא לרה"י צריך הנהגה ברה"י ע"ג משוה דתנן בענין הקורא בספר על האקופה ותגלגל מידו ר' יהודה אמר אפילו אינו מסולק מן הקרקע אלא כמלא חוט גולגול אצלו ואמרנן עלה אלא הא דאמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנהגה ע"ג משוה לרבנן כמלא א"ל לשמעיה. והא כולה ר' יהודה היא והנה קתני הגיע לי טפחים והפכו על הכתב. בר"א כבולא משופע אבל כבולא שיהא משופע אפילו למטה מג' גולגול אצלו דבדיר ר' יהודה ש"י יהודה אמר אפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא חוט גולגול אצלו משה"ט. בענין הנהגה ע"ג משוה. ור' יוחנן (אמר) [דאמר] להא שבעתא מאגנתין ונאן מירין שבעא זרק למטה מדרון שאין דרכו לנוח שם אמר רבא בורק מחשבו ואח"כ נתגלגל חייב ואם לא נח פטור אבל רבא כי קאמר בורק למקור שהו שסוף החפץ לנוח שם סד"א אמר ר' יוחנן ליה לנוח אלא נודמן לו וימנה ותגלגל משם כאלו רב דמי קמ"ל: רבא מ"ס דהור"ר מהלכת בו דקתני לה תרי זימני לתלמי טעמי דאיתוריה בה איתורין. חדא בין בימות החמה בין בימות הגשמים וחדא אע"ג דנפיש (כוותיה) לא הימא דאקופי מקפי ליה. וחדא אע"ג דלא הוי ההוא רקק ד' טפחים לא תימא כיון דמטא לא לא מסגי ליה אינשי בנזח מפסע הוא דפסעי חתה קמ"ל אע"ג שהוא פחות מ"ו הורוק לתוכו חייב ודמי לגודא דגמלא: הורוק מן הים לפניה ומן הספינה לים פטור אבל אמור שהים עצמו כרמלית הוא וספינה פועמים שהיא כרמלית ופעמים שהוא [רה"י ופעמים שהיא] מקום פטור וגרסין ביעורבין פרק כל גוגת אתמר ספינה רב אמר מותר לטלטל כבולה מ"י כ"י דאית לה מחיצה רה"י היא שמואל אמר אין מטלטלין אלא בדי' אמות מחיצות הללו להבדירה מים הם עשויים והלכת כותיה דרב. השתא חילקא דאיתא רה"י אין מטלטלין מחוכה לים לים מחוכה ואם להכניס את ארץ הוציא ספירת וכן היכא דהורא כרמלית

עושה מקום ארבעה וממלא. קטנות ואין נראה לר"ם ולר"י דהא תנן צפרק כילד משתכפין (עירובין דף סז:) גזוטרלא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין ממנה מים צבצת אל"כ עשו עושה מקום (ג) היינו שהיה הזר רחב ארבע טפחים כדי שלא יהיו מהמילות עשויות לפחות מארבע ולמלא דשרי הכא כיון כל שהוא לא תקשי דמוקי הכס כשאין המים עמוקים י' אי נמי הכס גורקין שמה יעלה הים שירטון כדגורקין צפרק קמא דעירובין (דף טז.) אבל ספינה לעולם אין מהלכת צפחות מ"י ולא שייך למגור:

גמירי דאין ספינה מהלכת למטה מ"י. והא דקאמר צפרק מ' שהולאסו (עירובין דף מג.) צמהלכת צרקק הכס מיירי כספינה קטנה אבל הכא כספיות גדולות שטוענין אותן ויזמר ונשקעות הרצב צמים ואין מהלכות צפחות מ' ⁹ ומיהו ז"ל דלף הכלי שדולה זו ושקע צמים הוי למעלה מ"י דאי לאו הכי הילך ממלא: **ודיל"מא** מורשא אית לה. פירש ר"ם דילמא יש מורשא לקרקע שסמוך לספינה שהקרקע גבוהה שם ואם יוציא דרך שם יהיה למטה מעשרה צמקוס מילואו כיון שהקרקע גבוהה שם אבל רש"י דמפרש מורשא דספינה לא יתכן לשון ודילמא דגרסין ככל הספרים וגרסין והא מורשא אית לה: **בחו** בכרמלית לא נזרז רבנן. והכי נמי משני צפרק מולין (לקמן דף קמא.) גבי האי מלאן דסמי צמיא כו'. וק' לר"י דצפרק כילד משתכפין (עירובין דף פט.) אמרי' גבי גזוטרלא שהיא למעלה מן המים לא שזו אלא למלאות אבל לשפוך אסור משום שהמים נדחין מכחו חוץ לארבע אמות אלמא כמו צכרמלית אסור יש לומר דגזוטרלא פועמים שהיא סמוכה למקום שהיא מהלכת וגזרו כמו צכרמלית משום כמו צכרות הרצים אלא צכרמלית לא גזרו:

רבי

דליהוי ליה היכרא רב חסדא ורבה בר רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום ארבעה וממלא קסברי יכרמלית משפת מ'א משחינן ⁹ מ'א ארעא סמיכתא אי לא עביד מקום ארבעה קא מטלטל מכרמלית לרה"י א"ל רב נחמן לרבה בר אבוב ולרב הונא דאמר מוציא הימנה זוז כל שהוא וממלא זימנין דליכא עשרה וקא מטלטל מכרמלית לרה"י אמר ליה גמירין דאין ספינה מהלכת בפחות מעשרה והא מורשא אית לה אמר רב ספרא גשויש אולי קמא א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין לרב חסדא ולרבה בר רב הונא דאמרי עושה מקום ארבעה וממלא שופכין דידיה היכי שדרי להו וכ"ת דשרי להו באותו מקום מאיסי ליה ¹⁰ דשרדי להו אדפנא דספינה והא איכא בחו ⁹ כחו בכרמלית לא גזרו ומנא תימרא דתניא ספינה אין מטלטלין לא מתוכה לים ולא מן הים לתוכה ¹¹

סמיכתא. עצה: זימנין דליכא. צמים עמוקה עשרה ואי נמי מארעא משחינן כולה כרמלית היא: ראש הספינה הולך ומגביה מן המים ואפילו (ב) היו המים פחותין מ"י אין גוששת שם ואם ממלא כנגד אותו מקום מטלטל מכרמלית לרה"י: גשויש אולי קמא. צני אדם ממשמש ככלונסות את עומק המים ואין מניחין לילך הספינה אלא צמקוס עמוק שמה תמכר לילך ומשכין לארץ צמקוס מושב: עושה לה מקום ד'. אלמא כל המים כרמלית הן: שופכין דידיה. מים רעים כגון רחילת כוסות וקערות: מאיסי ליה. המים שימלא שז דרך אותו מקום: דשרדי להו. צ"מ שירנה על דופני הספינה והן יורדין לים: והא איכא בחו. נהי דלא זרק להדיא לים מיהו מכחו הן צאין לים: עמוקה

(שעשהו ד' הוא ממלא אלא המים) [שעשהו למלא בו המים] הוא שופך שופכין לשם לא קא מימאסו ליה מ'א. ומשני שדי להון ברופן של ספינה שהיא ככלל רה"י ואע"ג דשותתין ואולי מדפני ונחתין לים כל כי האי גונאן כחו בכרמלית לא גזרו רבנן וגרסין בפרק ר' אליעזר דתולין אמר רב יהודה האי מאן דסחי במאי דנהרא בשבתא ניגבוב נפשיה וניסק דאי לא קמסין מ'א מכרמלית לרה"י והוא הספינה סוף סוף כי נחית למיסיח קא דחי להו למ'א ומצא מטלטל מכרמלית ושניין שוכחו בכרמלית לא גזרו רבנן ומנא תימרא דכחו בכרמלית לא גזרו רבנן דתניא ספינה שבים ר' יהודה אמר עמוקה י' ואינה בגוהה י' מטלטלין מחוכה לים אבל לא מן הים לתוכה ואיקימנא להאי דתני מטלטלין מחוכה לים על חודה של ספינה שהן דפני הספינה וש"ם כחו בכרמלית לא גזרו רבנן פי' עמוקה י' ואינה בגוהה י' כגון ששתקעו מחיצותיה בים וכשאתה מורד עמוקה על ספינה כפופים הורא זו טפחים ופעמים יותר אבל משפת היא ולמעלה על שפת הספינה כיון ששתקעו מקצת מחיצותיה בים לא הוי בגוהה י' ומצאתה הספינה רה"י והים כרמלית לפיכך הוצאן מן הספינה דרך כחו לא גזרו רבנן אבל להכניס דלא אפשר דרך כחו לא שרי:

הזורק פרק אחד עשר שבת

לאו היינו מתניתין. דקמי חוץ לארבע אמות ותגלגל כו' חייב ואמר רבי יוחנן והוא שנה הא לא נח לא מללא אוקמנא רבי יוחנן כגון שזא לתוך ג': מתגלגל קאמרת. דצר שהרות מגלגלו צאזיר קאמרת: כיון דסופו לנוח. וזכר עד שלא נח נימא כמנוח דמי דהא סופו לנוח וכצר צא לתוך ג':

מתני' וכמה הוא רקק מים. כמה עומקו דימא אכתי רה"ר הוא ולא נעשה כרמלית. רקק גרציל"א: **גמ'** הילוך הילוך. דנקט תרי זימני רשות הרצים מהלכת זו מד למימרא דאי אין רגילין להלך זו פטור וכי רגילין להלך זו חייב ואע"ג דהילוך ע"י הדחק הוא וחד לאשמעינן דדוקא הילוך ע"י הדחק שמה הילוך אלא משמש לרצים ע"י הדחק כגון גומא משעה צרה"ר אע"ג דמזיא לאכזזעי ציה כומתא וסודרלא לא הוי משמש למיחוי ההוא גומא רה"ר כעמוד ט' שהרצים מכתפין עליו דלמרינן צפ"ק דהוי רה"ר: אלא רקק תרי זימני למבא לי. לאשמעינן הילוך על ידי הדחק אחרת: דלא הוי ד' אמות. רחצ דלא טריחא להו מילתא לעצור צמכו ונוט לעצור מלהקיף ולילך לראשו שהוא כלה שם: אבל היכא כו'. דהר מניא זימנא אחריתי לאיתויי הא: ה"מ. דהוי ר"ה: היכא דהוי רחבו ד' אמות. דלאו אחריתי למפסעי אלא עצרי צגויה: אגודא דגמלא. על דק שגשר המוטל לרוחב הגשר כשאר הדפים ומובדל מחצירו: חייב. ואע"ג דליכא דמיפסקו פסעי ולא ממחי כרעיהו עלה איכא טובא דעצרי עליה: **מתני'** מן הים ליבשה. מכרמלית לרה"י: מן הים לספינה. מכרמלית לרה"י: מטלטלין מזו לזה. וצממלא פריך פשיטא: שמוקפות. סמוכות זו לזו כמו אין מקיפין שתי צדיות (פ"ה דף יז:): אין מטלטלין מזו לזו. דמהפסק כרמלית מיפרשי מהדדי ואנן מוקמינן לה צממלא שהספיות של שני צדי אדם וע"י עירוז מטלטל מזו לזה הלכן כי מיפרשי ומפסקה כרמלית נטל עירוז: **גמ'** ספינה. המפרש צכספינה ציס: מוציא זוז כל שהוא. מדופני הספינה על המים להיכר צעלמא דמפרש ואולי: וממלא. מן הים ומכניס לספינה: מקום ארבעה. חלל ד' מוקף מחילות קטנות ומחילה תלויה מתרת צמים: כרמלית מארעא משחינן. י' של אורי שנתנו מכניס לאסור כרמלית כדלמרינן צפ"ק (דף יז.) ותופסת עד י' מקרקעית הים משחינן להו ואולרא שהוא למעלה מ"י ואפילו הן מים הוי מקום פטור הלכן דצימירלא קא שקיל לכמתלה: דליהוי ליה היכירא. לכרמלית גמורה: ארעא סמיכתא היא. וכל המים כרמלית הן:

(שעשהו ד' הוא ממלא אלא המים) [שעשהו למלא בו המים] הוא שופך שופכין לשם לא קא מימאסו ליה מ'א. ומשני שדי להון ברופן של ספינה שהיא ככלל רה"י ואע"ג דשותתין ואולי מדפני ונחתין לים כל כי האי גונאן כחו בכרמלית לא גזרו רבנן וגרסין בפרק ר' אליעזר דתולין אמר רב יהודה האי מאן דסחי במאי דנהרא בשבתא ניגבוב נפשיה וניסק דאי לא קמסין מ'א מכרמלית לרה"י והוא הספינה סוף סוף כי נחית למיסיח קא דחי להו למ'א ומצא מטלטל מכרמלית ושניין שוכחו בכרמלית לא גזרו רבנן ומנא תימרא דכחו בכרמלית לא גזרו רבנן דתניא ספינה שבים ר' יהודה אמר עמוקה י' ואינה בגוהה י' מטלטלין מחוכה לים אבל לא מן הים לתוכה ואיקימנא להאי דתני מטלטלין מחוכה לים על חודה של ספינה שהן דפני הספינה וש"ם כחו בכרמלית לא גזרו רבנן פי' עמוקה י' ואינה בגוהה י' כגון ששתקעו מחיצותיה בים וכשאתה מורד עמוקה על ספינה כפופים הורא זו טפחים ופעמים יותר אבל משפת היא ולמעלה על שפת הספינה כיון ששתקעו מקצת מחיצותיה בים לא הוי בגוהה י' ומצאתה הספינה רה"י והים כרמלית לפיכך הוצאן מן הספינה דרך כחו לא גזרו רבנן אבל להכניס דלא אפשר דרך כחו לא שרי:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' (ב) לשל ח. ס' ג' ניעין (ה.) ג' [לקמן קמא].

מסורת הש"ס לירושלמי

הזורק בים ד' אמות כו'. א. ספינה אין מטלטלין כו'. פי' הל"ה:

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה והא מורשא (ו) ואפי' המים הן פסולים: (ז) תוס' ד"ה עושה וכו' עושה מקום ארבעה היינו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גמירי וכו' ויבחרו צ"ל. מ"י גמירי סמג רמב"ם סק"ז ציור להמשך דברי מוספות אלו:

הגהות הגר"א

[א] גמירי והוא שנה ע"ג משוה. ג"כ ז"ל והוא שנה:

לעזי רש"י

גרבי"ל א"ח. חצין (שנתעברו בהם מים)

רבינו חננאל (תוספת)

פחותה או סל פחותה וגרסי בירושלמי ואם הוציא מן הים לספינה הרי הוציא מכרמלית לרה"י ואקשינן לרב הונא דאמר מוציא זוז כל שהוא וממלא מן הים לספינה ומנין דליכא י' מארעית נהרא לשפת מ'א וקא מטלטל מכרמלית לרה"י ומשני גמירי אין ספינה מהלכת במים שיש בהן פחות מעשרה. ומקשינן ודלמא מורשא איכא. פי' מורשא כמו חפירה שיש בקרקעית ספינה קיימא בההוא מורשא וסביביו מקום שטמלא משם אין בו מקרקעית הים שפת המים י' פסחים וכיון דליתא הן טפחים אותו המים הן כרמלית וקמטלטל מכרמלית לרה"י ופרשי רב ספרא גשויש אולי קמא. כלומר כיון שנגעת הספינה במקום המים מעטין מתיראין שמה אתה הספינה בקרקעית הים או שמה תהיה שם סלע ותעבור עליו ותשבר לפיכך מהלכין בני אדם פסחים משחינן ורואין המים אם הן מ' בכרים או פחות או יותר וכיוצא בהם ואם יראו מקום נמוך פחות מ' ומקום גבוה י' טפחים אין מעבירין אותה אלא מחזירין אותה לדרך אחרת. תוב מקשו להני דאמרי עושה מקום ד' כמו שאמרנו כמו תביה פחותה או סל פחותה כיוצא בהן וממלא ואע"ג דליכא משפת מ'א י' טפחים שופכין דספינה דליכי שדי להו כלומר שופכין שצריך לשופכן כגון מי רגלים וכיוצא בהן היכא שפך להו וכי תימא באותו מקום

גמ' (ב) [למקום קמא], (ג) [לשם דף ה. עירובין לג' (ד) עירובין יב' דף טו. ודף מה. ודף פו:] (ס) [ל"ז מדרב].

מסורת הש"ס פירושלמי

נעין קנה ברח"ר בו, עי' ה, ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אצל לא וכו' ואין גזוה י' נמי דוקא: (ב) ד"ה מדי אורח וכו' דמיתי רחיה מדמי' והכנסם כ"ל ודע"א עס ד"ה משום: (ג) תוס' ד"ה הני וכו' דלי' הו' מקום ד' הו' דהוא כרמלית:

גליון הש"ס

גמ' ויש בקצר שלו ג'. עי' עירובין דף לג ע"א תוס' ד"ה ולכלה:

לעזי רש"י

קרי"ט סיונת (סידה קטנה)

עמוקה. הספינה: עשרה. לתוכה דהוה רשות היחיד: ואין גבוהה. שפחה י' מן המים כגון שמשוקעת צמים מכובד משאה: מטלטלין מתוכה לים. דרך דופנותיה כגון שופכין כדמפרש ואולי דכחו צכרמלית לא גזרו: אבל לא מן הים לתוכה. דלין תשמיש מן הים

הזורק פרק אחד עשר שבת

רבי יהודה אומר עמוקה י' ואין גבוהה י' מטלטלין מתוכה לים. וא"ת היכי מייתי סיעתא מדרבי יהודה כיון דרננן פליגי עליה ואור"י דצהא לא פליגי אלא צעמוקה י' וגזוה י' דרננן סברי דמכרמלית לרה"י דרך מקום פטור אסור אע"ג דרשויות דרננן ור' יהודה שרי אצל צעמוקה י' ואינה י' לטלטל מתוכה לים לא פליגי עליה רננן והכי איתא בתוספתא [פ"ה]

דספינה שצ"ס גזוהה י' ועמוקה י' אין מטלטלין מתוכה לים ולא מן הים לתוכה ר' יהודה אומר אם עמוקה י' ואין גזוהה י' כו' וה"ק ר' יהודה צעמוקה י' וגזוהה י' לא מצע"י דמותר לטלטל מטלטל גמור ואולי דרך מקום פטור קא מטלטל אלא דגם צאינה גזוהה י' יש תקנה לטלטל כגון ע"י כחו כדמפרש הש"ס וקשה לר"י דהשתא לרבי יהודה שרי לטלטל דרך מקום פטור צרשויות דרננן ואפילו רננן לא פליגי אלא בשאינו עושה הנחה צמקום פטור וצפרק כילד משתתפין (עירובין דף יז:). פריך לויערי דאמר אסור להחליף דרך מקום פטור מכרמלית לרה"י ולועירי קשיא פלוגתא דרשב"ג ורננן דפליגי צהא ומשני לה והשתא הו' תנאי דהכא דלא כוותי"ל וי"ל דמ"מ הני תנאי דהתם כיון דמצי לאוקמי כוותי" מוקים לה: **עמוקה י'** ואין גבוהה י'. מהכא אין להקשות למ"ד לעיל מארעא משמיין דהכא מיירי דלילכא וי' כל שהוא להיכירא:

הני ביציתא דמישין. לפירש"י דמפרש שזן קצרות מלמטה קשה דכי היכי דצטיל מדין רה"י משום דלית צהו ד' ה"נ ליצטיל מדין כרמלית דלדמר צפ"ק (דף י:). דלין כרמלית פחותה מר' ואקילו צה רננן מקולי רה"י דלי' הו' מקום ד' (א) כרמלית ואי לא מקום פטור ועוד מאי פריך לימא גוד אחית מחיה מה מועיל שיהא המחיות מצחון כיון שמצפנים אין שם ריוח מקום ד' ולא יתא

תשמישם ודופן הספינה שנקר מצטל גוד אחית כמו חלוקה צמחלת דלעיל ועוד למה לי מלינהו קני ואורצני אע"ג דלא מלאן כיון דיכול למלאות חשיב רה"י כדאמר צפרק חלון (עירובין דף עח:). משום דלי' צעי מנח עליה מידי ומשתמש גצי מלאן כולו צימדות וגדלה כפר"ח דצייתא הם ספיות קטנות העשויות להלך צאגמים ועל שם שהכלכות על צעי' המים קרי להו צייתא ויש להם דפנות וקרקעית העשויות נסרים נסרים ויש חלל צין הנסרים והמים נכנסין שם ויושצין צה כמו צמים והיא עשויה כך שאפילו תתהפך אינה נעצבת לעולם וקאמר רב הונא כיון שהיא פרוצה דינה ככרמלית ואין מטלטלין צה אלא צדי' ולא אמרו אלא צומן שאין צין נסר לנסר חלל פחות מג' אצל אם יש צין נסר לנסר חלל פחות מג' כלצוד דמי ואע"ג שהמים נכנסין צה לא חיישינן וגדלה דל"ג שאין צפחות מג' ד' ואי מילא כל החלל קני ואורצני מותר לטלטל בצולת:

מתקין לה רב נחמן. למה לך כולי האי לימא גוד אחית מחיתא מי לא תיחא רבי יוסי צרבי יהודה אומר וכו' אלמא רואין כאלו דופני הטרסקל יורדין עד עיקרו של קנה ה"נ רואין כאלו דופני הספינה עקומין ומצצין הנסרים וגמלאו הנסרים מתוצרין: **יורק** ונה על גביו חייב. למאי דס"ר השתא דלין חילוק צין מחיה דמים לשאר מחיות וס"ד נמי דלא פליגי **מתקין** לה רב נחמן. (עירובין דף פז:). גזוטרט שהיא למעלה מן המים רואין כאלו דופני הטרסקל יורדין עד עיקרו של קנה ה"נ רואין כאלו דופני הספינה עקומין ומצצין הנסרים וגמלאו הנסרים מתוצרין: **יורק** ונה על גביו חייב. למאי דס"ר השתא דלין חילוק צין מחיה דמים לשאר מחיות וס"ד נמי דלא פליגי

לכו היקף המחיות מן הקרקע ולמעלה לשויה ראשו רה"י ואם זרק מרה"ר ונה על גביו חייב: ומטו בה. יש שמטין צדד להכריע ולומר שר' חייא אמר: והבמים פוטרין. אלמא לא אמר' גוד אחית להחיר מחיה תלויה: ואת לא תסברא. דאמר' כה"ג: ואין בעיקרו. רחצ ד' ויש בקצר שלו ג'. אותו קצר של עיקרו שאינו רחצ ד' יש צו גזוה ג' והיינו רצותא דליכא למימר לצוד ממקום שכלה רחצו לקרקע אפי"ה הו' רה"י: דאמר' גוד אחית מחיזה. סביב מחיותיה מכנגד רחצה ולמטה כאלו הוא כולו שוה: ה"נ. צצייתא דמישין נמי ינימא גוד אחית: מידי איריא התם כו'. כולה צאי אמר לה לרבי יוסף דהא דמייתי רחיה (ב) ותכמים פוטרים כלום רחי' היא לכלאן הא דטרסקל דקפטרי רננן: משום דהויא מחיזה שהגדיים בוקעין בה. מלמטה צאצך תחת מחיות הטרסקל שהם פשוטות להלן מן הקנה לכל ד' ובקיעת גדיים מעכבת מלמימר גוד אחית שהרי עוצרין תחתיה אצל כספינה ליכא צקיעת גדיים שאין לך עוצר תחתיה וכן צעמוד אין דרך להתחק צו ולעצור תחת שיפועו שאינו אלא מעט: בקיעת דגים לא שמה בקיעה. לפי שאין נראין: בחורבה. שדרך להיות צה מחיות שנפלו תחתיהן וקיימות מלמעלה ומתלויות: מהו שתתיר. לטלטל צחורצה שלא תהא כפרוצה לרה"ר: אלא

רננן עליה דרבי יוסי צרבי יהודה לא מצי לאקשויי אמאי הא תנן צפ' כילד משתתפין (עירובין דף פז:). גזוטרט שהיא למעלה מן המים אין ממלאין הימנה אלא"כ עשו לה מחיה י' מה צריך מחיה י' צלא מחיה י' תנני כמו צטרסקל דדוקא על גצי' חשיב ליה ר' יוסי צרבי יהודה רה"י אצל למטה לא דלהכי לא אהני גוד אחית אי נמי הא דצעין גצי גזוטרט מחיה י' היינו לטלטל אצל לחרוק לא צעי מחיה י' כמו צטרסקל והכא הכי פריך לימא גוד אחית דכי היכי דא"ר יוסי צר' יהודה גוד אחית כשאין שם מחיה י' למיחוי רה"י לתחציב ה"נ כספינה שיש שם מחיה י' אית לן למימר גוד אחית אף לטלטל: **ויש** בקצר שלו ג'. פ"י צקונט' גזוה ג' מן הארץ וקשה דאם הוא קרצה כמו קנה הו' כמו טרסקל ומצטלי צקיעת גדיים גוד אחית וגדלה לר"י דהאי צקא' שלו ג' היינו שיש צעצעי הקצר ג' דכיון שיש צעצעי הקצר ג' ולמעלה רחצ ד' שייך ציה גוד אחית: **ומנא** תימרא דבעא מיניה ר' טבדא כו'. וא"ת אמאי לא פשיט טפי ממנתי' דיליד משתתפין (סא פז:). גזוטרט שהיא למעלה מן המים וכו' דמשתרי צמחיה דלמעלה ואור"י דלי' ממתניתין ה"א דה"ה אף בשאר מחיות שאיןן של מים מתרת מחיה תלויה ולהכי מייתי מרבי טבלא דמפרש הטעם קל הוא שהקילו חכמים צמים:

עין משפט ונר מצוה

פ"ב א מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כ' סמג לאוין ס' טו"ט"ע א"ת סי' שנה ספ"ה פ: פ"ג ב טו"ט"ע א"ת סי' שטו ספ"ה צ צה"ה: פ"ד ג מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה יח: פ"ה ד מיי' שם הל' טו:

ר' נסים גאון

הויא לה מחיזה שהגדיים בוקעין בה. עיקר דילה במסכת כלאים פרק ד' מחיצת הקנים אם אין בין קנה לחבור ג' טפחים כדי שיכנס הגדי הרי זו מחיזה ובתוספתא בפרק ג' כל שהיא פחות מג' צריך שלא יהא בין קנה לחבור ג' טפחים כדי שלא יכנס הגדי דלאלף (ב) עלי אן כל מחיזה שהגדיים בוקעין בה אינה מחיזה ומשכחת לה בפרק אחד מן עירובין (דף יד:).

(ב) פירושו בעברי' הנה מוכח מזה: (חשק שלמה)

רבינו חננאל

ירושלמי א"ר אבין למה מן הים לתוכה אמר רב מפני שהכנה אמר רב הונא הני ביציתא דמישין אין מטלטלין בהן אלא בדי' אמות. פ"י ביציתא ספניות קטנות העשויות לתשמיש הגדולות כי כשבאות להיכנס בגמל מחלכות לפניה ורואין הקילו המים אם לא ואם רואין כי קלו המים משליכין העונגין ביים שהן ברזילים [גדולים] ומעמידין אותה שם ועוד עשויות לצאת בהם בני הספינה ליבשה וליכנס בהן ולטעון ולפרק האנחיקי שבה ומתוך שהן קלות ומהלכות על ביצת המים לפיכך הם נקראות ביציתא: מישן. שם מקום וגרסינן בהמכור את הספינה מכר את ביציתא סומכוס אומר מכר את הדוגית ואמר רבא הביצית ודוגית חדא מלאת היא ומפני שמישין שם מקום אגמי מים עושין ביצית להלך בהן באגמים ויש להן דפנות שהן מחיצותיה וקרקעיה עשויה נסרים נסרים וביניהם חלל ומי חיוני והנהר נכנסין בה. והיושבים בה כמו במים יושבין ועושין אותה כך שאפי' אם תתהפך על פניה אינה נטבעת לעולם. ואמר רב הונא כיון שהיא פרוצה ככרמלית דינה ואין מטלטלין בה בשבת אלא בארבע ולא אמרו אלא בזמן שאין (בה) [בין] נסר לנסר חלל פחות מג' טפחים. אבל יש בין נסר לנסר חלל פחות מג' טפחים כיון דכל פחות מג' כלבדו דמי רואין אלו הנסרים כאלו מחוברין איש אל אחיו הן ואפי"ה שהמים נכנסין בה לא חיישינן וברה"י היא ומותר לטלטל בכלה וכן אם היו נסרין פחות מר' ויש בין זה לזה יתר מג' או ג' ומילא את החלל שבין הנסרים קני ואורבני מותר לטלטל בכלה ואתקין עליה רב

עין משפט
נר מצוה

ר' נסים גאון

מסורת הש"ס
והנהות

מסורת הש"ס

ואפי' קשורות בחוץ בו'.
עי' הל"ה;

לְעֹזֵי רֵשׁ"י

תורה אור השלב

יְבִינוּ חֲנָאֵל (המשך)

ממש והוא כגון יש מת בספינה אחת וראש השלשלת נוגעת במת וזו השלשלת קשורה בספינה אחת נמצאו בו הספינות קשורות זו עם זו בשלשלת. שלשלת זו הנוגעת במת נעשת כמת עצמו ודי"ל חרב הרי הוא כחלל לפיכך מביא את הטומאה בספינה האחרת:

(א) נראה דצ"ל מחיצה בשבת במזיד הוי מחיצה לענין דהזורק אליה חייב אבל לטלטל שם אסור ומפורש בעושין פסין וכו' ;

בספירות דלָא קציעי איכא למיגזר
טפי דילתא נפיל ומסקין לָא נזרכא
אלא לערב ולטלטל וקמ"ל דעירוב
מהני בספירות אע"פ שאין קצעות
שם דס"י כיון שאין עמדות להיות
שם לָא יהנה עירוב קמ"ל דמהני
ועוד מפרש ר"י דמעיקרא נמי הוה
איירי בספירות של שני בני אדם
וע"י עירוב קאמר דמטלטלין מוז
לזו ואפ"ה פריך פשטא דמהני
עירוב ולהי כשאין קשורות אין
מטלטלין דלָא מהני ההם עירוב
ומסקין לָא נזרכא אלָא לערב ולטלטל
ואפילו נפסקו כיון דחזרו ומתקשרו
וכדמהני כו': **נפסקין** נאמרו.
ולא דמי לעירב דרך הפתח ונסתם
לחמר רב הונא ורב יהודה בספיק

נחמן למה לך כולי האי

[illegible]

אין אומרים גו אחית מחיצתא מפני הדגים שבוקעין בו כדגרסינן בעירובין פרק ראשון אמר רבא עשה לחי למבווי והגביהו מן הקרקע או שהפליגו גו הכותל ג' לא עשה כלום דהויא לה מחצ' שהגדיים בוקעין בה ודחה רב אשי להא דרב אחא דאמ"ל בקיעת דגים לאו שמה בקיעה דהא מחיצה חלוייה מתחת במים כרב ואע"פ שהגדיים בוקעין בה אלאמא בקיעת דגים

ורצונו תמהו [שהם פירשו] דהא
 מידי איריא התם משום דהוה ליה
 מחילה שהגדיים נוקעים בה רב יוסף
 קא מהדר ליה לאצבי הכי מידי
 איריא הך דעמוד לדכא התם משום
 דהוה מחילה שהגדיים נוקעים בה
 וזריכה לגוד אחית הלכך אמרינן
 גוד אחית אכל גבי ספיה דליכא
 בקיעת גדיים לא אמרינן גוד אחית
 ותמהו אס אמרו רצונו כן דאי
 אפשר לאומרו דהא צ"ק דערוצין
 צתרי דוכתי (דף יד: דף טו.) אמרינן
 בקיעת גדיים לעכוזי גוד אחית דלא
 לימריה מצחיה תלויה והכא היכי
 אמרינן דמהני גבי גוד אחית ועוד
 מאי דוקאיה דרב יוסף לשנויי הכי
 נימא ליה הא הא מני יוסי צרבי
 יהודה היא ואצבי גופיה מאי מותבי
 ליה ואת לא תסבירא הא ודאי רבי
 יוסי צרבי יהודה היא דהא חזינן
 דתכמיס פוטרים גבי טרסקל אלא
 ע"כ האי מידי איריא מסקנא דמילתיה
 דאצבי היא ולמימר דרבנן קאמרי
 לה דלא דמיא לטרסקל אלא לספיה:
 פשיטא. דמטלטלין לא נצביא:
 מטלטלין דמתני' אלא לטלטל מזו לזו
 דרך צליט קטנה שבין שתי הגדולות
 ואע"פ שאינה קשורה יותרת ע"י
 קשרית שמים החלוניות ולא חיישין
 דילמא מישתקלא מצינייהו וקא מטלטל
 דרך חור כרמלית: ביצית. היינו
 צליחא לא לעיל: משה. כלומר רצונו
 דזרו כמשה דזרו: שפיר קאמרת.
 תמיה: מזו לתנו. משמע שאין

תענוגות וזה ממקומה וכן דרך כשרותה להזכיר דבר חזק מוזכר ברוב
אין ברוב (ב"ק דף טז) לפי שה בחיבורו וקשים כבדול וז"ל לענין
ם דנקט שלשאות של ברזל טעו לומר דטעמא משום דחדש הרי הוא
אצל גבי שבת שהטעם הוא משום רשות אחת בחוט הסרבל כגי:
סיפא

ממש והוא כגון יש מת בספינה אחת וראש השלשלת נוגעת במת וזו השלשלת קשורה בספינה קשורות זו עם זו בשלשלת. שלשלת זו הנוגעת במת נעשת כמת עצמו דקיי"ל חרב הרי הוא כח בספינה האחרת:

גב' (6) לעיל ד', (7) לעיל
עא: לקמן קס"א (8) ז"ל רבא,
(9) עירובין נט', (10) ז"ל רבא,
(11) כריתות יג: שפועות כד:
יבמות לד', (12) ש"י ז' ז"ל
שא"ן, (13) ת"ס א' ז"ל
לעיל ד': ד"א אלא א"ר יוסף
ומס' עירובין נט'. ד"ה זרק
ותא].

קלטה אחר קלטה בלב. א,
א. יש אוכל אכילה ב'. נ"ק
ג, ד. ר"מ אומר אף אם
היתה שבת ב'. א, א. וס:

הגהות הב"ח
(ב) רש"י ד"ה קלטה אחר
וכו' וכגון. נ"ב ע"ל דף ה
סוף ע"א:

תוס' ד"ה והוציאנו וכו'
דבליעתו הוי הנחזה. ע"ל
דף יא ע"א מד"ה לא יעמוד:
בא"ד וחשיב מונח
בר"ה. ע"ל דף ו ע"א מד"ה
התם:

[illegible]

דקנתי דע שנתה תלכתי
וספן נהגת מאתן ללכת
ומנא. מ"י קנה קשור בחוט
ארוך ששקדוניהו יאמר
אבל לא מושך שנתו והוא נעצר
בדיווח כי הוא נהוג בעצם
לחלה הסוף שנגה אצ"פ
שדוקי קנין שזכור קרם
שנתו יכול להחזירנו לא
אני נאן אכ"פ שנתה אצ"פ
שנתה ארוך וזכרתי ונא
לדעתנו ונחמה מאתן איגודו
זכרתי אצ"פ איגודו ביה אינה
דוקה ופריח רב כהנא נגן
שדוק זה הקנה לעשות
חבורה וקמ"ל דע שנתה
חבורה (מבטפת) בעצמה
שחמשן נגנה. נדעה חלה
זה. ופריח רבה כי בעצם
תחלה סוף שנגה כמבטפיה.
אבל בורקל לא ירשעה אחר
ממתנין בורקל ונאמר עלה
הוא כי קנתי זה הכלל כל
חייב חטאת רב אורזיקה
אחר דקנתי נדחיה רב
ופריח רב מתניין רחמי
שנתה חיה אורזיקה נא
במקום מחשבתו מוסר אורז
אני לא נזכר לעולם אחר

סיפא אהאן לרבתא ומיתאנא
וה"ה אפילו בלא זוכר
והא דנקט זוכר לאשמעינן דאפי
פטור משום דלא נהא הא נהא

קלטה אחר קלטה כלב או שגשרפה פמור
 זרק לעשות חבורה בין באדם ובין בבהמה
 ונזכר עד שלא נעשית חבורה פמור ^(א) זה
 הכלל כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא
 תחלתן וסופן שגגה תחלתן שגגה וסופן
 ודון תחילתן ודון וסופן שגגה פמורין עד
 שתהא תחילתן וסופן שגגה: **נב'** הא נדה
 חייב והלא נזכר ותנו כל חייבי חטאות אינו

חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה אמר רב כהנא סיפא אחאן ללכתא ומתנא =לכתא ומתנא אונדו בידו הוא כנון שנתכוין לעשות חבורה הא נמי תנינא הזורק לעשות חבורה בין באדם בין בבהמה וזכר עד שלא נעשית חבורה פטור אלא אמר רבא במעביר והא זה הכלל דקתני אוריקה קתני אלא אמר רבא תרתי קתני הזורק וזכר מאחר שיצתה מידו אי נמי לא נזכר וקלטה אחר או קלטה כלב או שגשפה פטור רב אשי אמר חסורי מחסרא והכי קתני הזורק וזכר מאחר שיצתה מידו קלטה אחר או קלטה כלב או שגשפה פטור הא נחה חייב בר"א שחור ושכה אבל לא חור ושכה פטור שכל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה: זה הכלל כל חייבי חטאות כו': איתמר שתי אמות בשוגג שתי אמות במזיד שתי אמות בשוגג רבה אמר פטור רבא אמר חייב רבה אמר: פטור אפילו לרבן גמליאל ^א דאמר אין ידיעה לחצי שיעור התם הוא דכי קא גמר שיעורא בשוגג קא גמר אבל הכא דבמזיד לא ובמאי דאי בזרק שוגג הוא אלא במעביר ^א רבה אמר חייב ואפילו לרבנן דאמרי יד ידיעה לחצי שיעור התם הוא דבידו אבל הכא דאין בידו לא ובמאי אי במעביר הרי בידו ואלא בזרק ^א אמר ^א רבה זרק ונחה כפי הכלב או כפי הכבשן חייב והאנן יתנן קלטה אחר או קלטה הכלב או שגשפה פטור התם דלא מכוין הכא דקא מכוין אמר רב ביבי בר אבבי אף אנן נמי תנינא ^א י"ש אוכלא אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד חטא שואכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביה"ב רבי מאיר אומר אף אם היתה שבת והוציאנו [בפיו] חייב אמרו לו אינו מן השם ואמאי

לְאַחַר שְׁתֵּי אֲמֹת רִאשׁוֹנוֹת וּמִזֹּר וּשְׂכַח צִי' הָאֲחֵרוֹנוֹת: דר"ג. לְקַמֵּן צ

הנהגה: אלא במעבריו, ויכין נדבדה לעמוד בסוף ב' אמות האמהות
שניהם הלך ב' חור ושם הוא לא שגגה ואתחיל גמרה לקמיתא:
א' שגגה היא ומר אמר חדל ומר אמר חדל ולא פליגי: בפי' הם
היו א' תלמידי: אבילה אחת. וית' אחד: ד' האחות. משום חלל מ'
היה דאפילו הוא כהן גבי אמורסו שגגה זר חלל: אף אם היתה שבת
זרני מן השם. אין תוספת זו מפורסם אלל משום תורה: וצדק
צדק: לחשובה. שצריך לאכולה כליכסו ואחשבה להוצאה זו צדק:

ה'פ"א אהאן ללכתא ומיתנא. אכל רישא מיירי בלא לכתא ומיתנא ויהי' אטילו בלא מוכר פטור כיון שקלטת כלל או נשרפה הא דנקט מוכר לשמעיעין דאפילו בנזכר דוקא קלטת כלל או נשרפה פטור משום דלא נחה הא נחה חייב: **א"ל** אמר רבא במעביר.

והוא דחצורה איירי בלכתא ומיתנא

או שגשפרה פטור באדם ובין בבהמה חבורה פטור ^אזה אינן חייבין עד שתהא תחלתן שגגה וסופן שגגה פטורין עד שגגה: **גמ'** הוא נחה לייבוי המאות אינו

וְנִמְנָה אֵל בְּחוּרֵי שֹׁנֵה הָרָא. חֶסֶד י"ג
דִּי גַמְרֵי שְׁעוֹרֵי בְּמוֹת
גַּמְר מ"מ כִּיּוֹן שְׁחִימֵל וְרִיקָה הִי
שׁוּגָה וְאִין יִכּוֹל לְהַשְׁמִירָה וְצִהֲבָה נְמִי
שׁוּגָה הִוא חֲסִיד כִּלְאוֹ מַתְלֵה וְעַד
סוֹף הָאֵיךְ מַדָּה שְׁנֵיהֶ:
וְסוֹפֵן שְׁגָה אִמֵּר רַב
וּמֵתָנָה לְכַתָּא
בְּכַנּוֹן שְׁחִיבּוֹן עֲשׂוֹת
חֻזְרוֹר לְעֵשֶׂת חֲבוּרָה
זָכַר עַד שְׁלֹא נַעֲשִׂית

וזהו פס' ככל דלמה משמע
מעלה כדא"ר יוחנן פ"ק (בש"ז ח'
ה) זרק חפץ ונתן למון ידו של חברו
חייב ומסיק דקמ"ל חף עב גב דלא
אשתעי לדידי והלא מסיק דלא מכין
ומתענין משוי' לה מקום (ה)

חזר ושכח אבל לא
חייב הטאות אינן
תן וסופן שגגה: זה
ת כו': איתמר שתי
ת במזיד שתי אמות
רבא אמר חייב רבה
גמליאל * דאמר אין

צ'הי ד'תתק"ל קא חמו
 דנליעמו הוא הנחה אע"פ שמהלך
 כדמחזיקין (לש"ל דף טו.) כחצותן וז'
 הוא הנחתן ואע"פ דפיו חמלה מ"י
 ואינו כחז' ד' ושל הוא אגב רה"ר

זרע פרקין (לעיל 97 15:) דזמקוס

הוא ע"י דמיון נרדף לדמיון צ"ק
 (דף ה.) למעשה מ"י הו"ר ר"ר והכ"א
 אפילו למעלה מ"י בטל אגב רשות
 הרבים ועוד דמעביר מלמעלה מ"י
 כלמעלה * וחשיב מונח ברשות הרבים:

דקא מיכיון מחשבתו משיורא ליה מקום
דקא מיכיון מחשבתו משיורא ליה מקום:

[illegible][illegible][illegible]

מא א מיי פ"א מהל' שבת
הלכה יט ופ"ב מהל'
שגגות הלכה א סמג עשין
ריב:
מב ב מיי פ"ג מהל' שבת
הלכה יט סמג לאזין
סה:
מג ג ד מיי פ"ו מהל'
שגגות הלכה ח:
מז ה ז מיי פ"ג מהל'
שבת הלכה יג:
מח ז מיי פ"ו מהל' שגגות
הלכה ד:

אש לרבן גמליאל דאמר אין ידיעה לחצי שיעור. בסוף פ' הבונה (דף קה) חלק רבן גמליאל עם החכמים בכתוב 'ב' אותיות בב' העלמות ובגמ' גרסי במא קמפילי רבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור וכבר פירשנו אותה בפרק כלל גדול (דף קאב): אמר רבי בר אבוי אף אנן נמי תנינא יש אוכל אילה אחס וזמיר שליו.

בפרק אמרו לו אכלת חלב
(דף יג) פי' ד' חטאות בנוי על
עיקר המשנה שבתחלת זו
המסכת 'ל'ו כריתות בתורה
ואלו הן טמא שאכל את

התעשור המאבד ביל
המפורסם כי רומא על ביל
היחידן על זדון כרת ועל
שנגנן חטאת ומי שאכל
חלב והוא נותר מן
המוקדשים ביום הכזרים
יחייב חטאת משום טמא
שאכל את הקדש חטאת
וחלב חטאת משום אוכל
נותר חטאת משום אוכל
נותר הכפורים היה ד' חטאות
יחייב אשם מעילות
משום כמשה"כ (ה' נפש כי
המקדש יקל בה) חטאת
השגגה וכדנהן (פרט דף יח')
הנהנה חטאת מעל
ההקדש מעל ואילו היה
חטור ואכל את הקדש
בשגגה נחייב אשם
מעילות: מלך פ"ח חורק

גמרא שיעורא (דחייבא)
 [דהיינו] ב' אותיות בשוגג
 גמרא אבל הכא דאינון שתי
 אאותמ' ג' פעמים ב' אמצעיות
 שהן גמר ד' אמות שיעור
 ההחייב במזיד הוה שנמצאת
 ידיעה מפסקת ורבה דפטור
 אלא פטור אלא במעביר

במבט ואילו ורוק כיון שהיה
לחיותה הוריקה בשבט אנני
שנעדר לו לאחר שישאמרו
כיון ששאן בירו החורר לא
תצליח מוד ארז
הוא רבא חייב כנאן
שחוקר שש אמות כבת אכתי
לחיה שחכב כבת אכתי
החפץ לב' אמות נזכר
וכשנאמר בסוף ב' אמות
האחרונות הוא ושבט ארז
רבא כנאן ה' חייב ואפי'
לכנאן דפטר חיה ארז
לענין הכותב ב' אמות
העלמות היה בירו
האחרונה אות [תשרית] (ויקין)
הולקן [אן] שחור ששפה
אבל מצטרפת עס
האחרונה ארז כיון
שחוקר שש אמות
הוא רבא חייב כנאן
שחוקר שש אמות
כבת אכתי

שכן היתה מחשבתו מעיקרא וזון לכך ומשום דלא נעשית הווי ליה כאלו אית ביה ד' ונחייב כו' קתני מיהא שאם ואקשינן והא אין דרך חיוב לאנוחיה בפיו מחשבתו משוי מקום ולא פליגי רבנן עליה לאו משום אכילה חייב אלא חדרן עלך חזורק

(א) צ"ל ידיעה מתחלה ואח"כ שגגה או שגגה קודם ותשלום המלאכה וכו':

רבי עקיבא פרק תשיעי

דף 98 ע"ב תוס' בד"ה אבניו כו' ע"ז שגשתברה מא"יה כו' עכ"ל.
ומהיה דלקמן דע"ז אינה לאצרים ליכא לאמרי ראייה דלא איירי מאליה
וק"ל: תוס' בד"ה באבן מסמא כו' א"כ אפילו בל"ם שאינן ראויין כו'
ובת"כ כו' דב"ל"ם שאין ראויין למושכב ומושב אין כו' עכ"ל. ולמאי
דמוקמינן צ"ל צוט כותים האי קרא דוכל אשר יהיה תחתיו לעליונו של ז' נחלא הוא
דקוטטא דאפילו כלים שאין ראויין יש להן טומאה קלה כמו שפירש"י לקמן בשמעתין
אהך דהז' צ"ק כו' אצל צאנן מסמא דנדה יושבת עליו ע"ג יחידות כו' כפירש"י לא
עדיף לה מיושבת ממש על הכלי דצאנן ראויין למשכב ומושב אין להם טומאה קלה
ודו"ק: בא"ד בריש פרק דם הנדה דממעט דם הנדה ממושכב
ומושב מדיא כו' עכ"ל. מה שיש לדקדק בזה דנדרהיה עיין בחידושינו שם דר"פ
דס הנדה וק"ל: תוס' בד"ה וד"רבי עקיבא כו' הא אצטריך לאפוקי שלא
יטמא באהל המת דמנדה כו' עכ"ל. יש לדקדק לפי הפי' שכתבו המוס' לקמן
הא דפריך ולוקשיה לנצילה דה"ל טפי לאקושי לנצילה דמיא ממש לנצילה כו' איכא
לפרוץ הכא דע"כ לא אצטריך לאקושי לשרץ שלא יטמא ע"ז צאהל המת דא"כ לאקושי
לנצילה דמיא לנצילה צטומאט משא אצל דשרץ לא דמי דשרץ אינו מטמא במשא משא"כ
צע"ז וכה"ל יש לדקדק לקמן לרבנן דפריך ולוקשיה לנצילה ומשני אלא מה נדה כו' אחי
תקשי דמ"מ לא נוקשיה לשרץ אלא לנצילה דמיא טפי לנצילה ויש ליישב דו"ק: תוס'
בד"ה ולוקשיה כו' אמאי דהוקשה למה ל"בא כו' עכ"ל. דנצילה נמי

משום דכשהיה מונח ע"ג קרקע נמי לאו מחובר הוא דהא לנ"ע הסם צמח ע"ג קרקע
חייב צמער והוי מחובר ודו"ק: תוס' בד"ה והאר"י ה"לכא כו' או סתם
במתני' ומוח'לות בברייתא כו' עכ"ל. אין לזה מקום כאן גם בדברי המוס'
דפרק החולץ אינו ויש ליישב דנריהס דהכא דנראה להם להשוות מחלוקת וסתם צמחנה
צתרי מסכמי כסתם צמחני' ומחלוקת צנרייתא צמסכת אחת לר"י דהוי הלכה צנרייהס
כסתם כדמוכח הכא צמחלוקת וסתם צנ' מסכתא וכדמוכח צנ' כירה צמס' דה"ה אמר
רבה צנ"ח כו' דהלכה כסתם צמחני' ומחלוקת צנרייתא וק"ל: בא"ד ואין ל"נו לומר
שסתם רבי קודם ושוב חזר כו' עכ"ל. כתב מהרש"ל חזר אהא דלעיל צמחלוקת
ואח"כ סתם דהלכה כסתם ואפילו צתרי כו' משום שאין לנו לומר כו' עכ"ל וכדצרינו
מוכיחין דצרי המוס' דפרק החולץ ע"ש אצל מה שכתבו המוס' צתרי הכי ואמוראי נינהו
אליצא דר"י כו' אין לו מקום ולא שייך הכא כלל אם לא נאמר להגיה א"נ אמוראי נינהו
ואליצא כו' ועוד נראה לקיים כל נוסחות לשון המוס' שלפנינו דלא כחוצ צהן א"נ אלא
דאינו חוזר דלעיל והוא מלתא צאנפי נפשיה ור"ל ואין לנו לומר לר"י נמי צמחלוקת
וסתם צתרי מסכתות סתם רבי קודם ושוב חזר כו' כדאמר' צפ"ק דע"ז וק"ל סוגיא
דהכא לא תקשה משום דאמוראי נינהו ואליצא דר"י דאיכא מאן דסבר לר"י כסתם ואח"כ
מחלוקת נמי הלכה כסתם ופליג אהך דפרק החולץ כדאמר צפרק אלו טריפות דאיכא
אמוראי אליצא דר"י דאין לומר כן והיינו משום דלאו צכה"ג קאמר הסם דאיכא אמוראי
אליצא דר"י ע"ש ודו"ק:
ס"ק פרק המוציא יין

מהדורה בתרא

דשרץ גם שלא יטמא המשמשין, והיקשא דנדה למשא לנד, דיותר מסתבר לטמוי אכן
מסמא ממשמשין. דא"כ גם המוספות אינן מקשין כלום לרבנן דהיקשא דשרץ לא אחי
למשמשי, מנלן שלא יטמאו כמו ע"ז ענמה. מאי קושיא דילמא מכה כ"ש הוא, אם אמעוט
מסמא, מכ"ש משמשין שלא יטמאו. ויש ליישב וק"ל:

חכמת שלמה

רש"י צריש המניח: בד"ה מסתברא צ"ל מסברא כו' נפיש ומקרא שיעורא כו'
נפיש צ"י"ש דה כו' ל"ל הד"א:

ס"ק פרק המוציא יין

פרק אמר רבי עקיבא

שם במתני' צא תאמר לו נ"צ לשון טאה ומה שדרשו לא תאמר הכנס אל תאמר דרשה
צעלמא הוא: שם גמ' מי שהיה בות"ל סמוך לע"ז כו' ל"ל: תוס' בד"ה אמר ר"ע
בגנין כו' וקרא דתזרם כו' נ"צ ול"ג דמשום עון ע"ז היה מקלל אומם לא ימלא צמחיתמו
חסם וגו' וק"ל:

דף 98 ע"ב גמ' דלא מטימא דהא איתקש לשרץ כי פלגין כו' ל"ל: שם ור"ע
למאי ה"לכתא איתקש לשרץ למשמשיה נמחק. ונ"צ לפי הקונטרס לא
גרסין: רש"י בד"ה באבן מסמא אבן המונחת ע"ג יחידות ונדה יושבת ע"ה
ובל"ם תחת האבן טמא מכל אשר יהיה וגו' ל"ל ושהל עד סה"ד נמחק: בד"ה
אליבא דר"ע כו' דאקשה לנדה אבן מסמא מי אמר' כו' ל"ל ונמחק למשא: תוס'
בד"ה אמר רבה כו' דאמר קרא ל"ל נכרינהו כו' ל"ל. ונ"צ ל"ל: בד"ה באבן
מסמא כו' ומסמא משמע היינו אבן גדולה שצריכה שימה והשתא א"ש הא
דמייתי בפרק בתרא דנדה והיתית אבן חדא ושומת ע"ל פום גובא שצריכה
שימה ואתוויי אך קשה כו' והיסט היינו משא כו' ל"ל: בא"ד ואור"י דאבן

חידושי מהר"ם

דף 98 ע"א ברש"י ד"ה ואינו מקנה בעשבים כו' ורבותינו מפרשים משום
תלישה וכו'. כדאמר' בעירובין פ"ג דלא אסרו אלא באילן וקנין
ועורדין ופירושן קשין כן הוא בספרים שלנו ויש ספרים שגורסים לפי שהן קשין
ול"ג שיש לגרום ופירושן קשה וקאי אפירוש של רבותינו וק"ל:

ס"ק פרק המוציא יין

רבי עקיבא פרק תשיעי

בתוס' ד"ה אמר ר"ע וכו' ועוד דה"ל למיתני בפרק ר"א דמילה וכו'. ר"ל
ההיא דמרחיצין את הקטן ביום השלישי למילתו בשבת אינו ענין למיתנייה הכא
אלא הוה ליה למיתני' לקמן בפרק ר"א דמילה דההוא פירקא איירי בדיני מילה
בשבת:

דף 98 ע"ב בתוס' ד"ה אמר רבה וכו' קשה לר"ת מאי טעמא דרבנן אי
אית להו הא דאמר סוף שמעתין טומאה דע"ז דרבנן היא לקולא
מקשינן וכו'. כצ"ל נימא דהיקשא דנדה דאינה מטמא לאברים פי' אפילו בגניעה
ואי סברי רבנן דלחומרא מקשינן וכו'. כצ"ל: בא"ד ואתא למימר אע"ג דשאר
קראי נדרשות לקולא וכו' מנדה ילפינן לחומרא וכו'. כצ"ל והשתא מתורצת
קושיית ר"י דלעולם ס"ל לרבנן דדרשת ההיקש דשרץ לקולא מקשינן חוץ ההיקש

מדרות מדרבנן וקשה לר"י וכו'. התוס' מפרשים דלכך לא מחייב מדאורייתא
משום דגם לאחר שהניח על גבי יחידות חשיב עדיין כמחובר ולכך אינו חייב משום
תולש מדאורייתא וכן כשהיתה מונחת על גבי יחידות והניחה על גבי קרקע אינו
חייב משום נוטע משום דגם כשהיתה מונחת על גבי יחידות היתה מחוברת ונטועה
לכך הקשה ר"י וכו' וכי תימא דמנא להו להתוס' לפרש הכי נימא דמשום הכי אינו
חייב משום תולש מדאורייתא משום דגם כשהיתה מונחת ע"ג קרקע לא חשיבי
כמחובר זה אינו דהא התם בגיטין משמע דכשהספינה גוששת בקרקע הוי לכ"ע
כמחובר בין לרבי יהודה בין לרבנן וע"ש. ונראה לר"י דשמעתין לא סברא דיחוי
דברא ר"ל אלא כדיחוי קמא דקאמר דלמא ע"כ לא קאמר רבי יהודה אלא בספינה
משום דעשויה לברוח וכו' ע"ש: תד"ה והאמר רבי יוחנן וכו' בסופו ואמוראי
נינהו אליבא דר"י וכו'. נראה לי דהוי כמו והשתא א"ש דלפי מה דס"ד דהא
דקאמר ר"י הלכה כסתם משנה קאי דווקא במחלוקת ואחר כך סתם בחדא מסכתא
א"כ יקשה לן הא דקאמר בפרק אלו טריפות דאמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן
וס"ל לחד אמורא דלא אמר ר"י הלכה כסתם משנה וזה דוחק דהא קי"ל בכל מקום
דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם אבל השתא איירי בתרי מסכתות א"ש דפליגי
בה אמוראי וק"ל:

לחקושי לשך דלא נילף מנדה לטמוי באן מסמא לחומרא הוה מקשי לנדה דאכטריך נבילה לטמוי בכזית ודו"ק:

דף פג ע"א גמרא מיתבי ע"ז כשרין ומשמשיה כו' אלא לרבה קשיא. משמע ליה ע"ז כשרן כל מילי אף במשא לרנן דומיא דמשמשיה נמי כשרן כמ"ש המוס' דמרייהו כשרן מדמי לכו וקשיא לרבה אכל מהא דא"ר עקיבא ע"ז כנדה כו' לא קשיא לר' אלעזר דע"ז כנדה לאו כלל מילי קאמר [אלא] הו דומיא דמשמשיה כשרן וק"ל: שם הן שהסיטו כו' ע"ז שהסיטה אחרים מהורין כו'. היינו היסטן דברייתא ואחרים שהסיטו כו' היינו הן שהסיטו דברייתא והקדים המאמר למוקדם דברייתא ולפי פירוש רבותיו ניהא קמ"ל וק"ל: בפרש"י בד"ה ר' עקיבא כו' פירושו מאי הן דאתקפתא דרב אשי אדרבי עקיבא קאי כו' עב"פ. דרבי עקיבא לא נקט במלמיה אלא ע"ז לחוד במאי דפליג אה"ק וק"ל:

דף פג ע"ב תוס' בד"ה ע"ז ישנה כו' ולא משום היקשא דנדה פשיטא ליה כו' עב"פ. ה"מ לאוכוחי דע"כ נלאו היקשא דנדה ידענא ליה

מהדורה בתרא

לענין טומאה, דלמא לענין איסור מצעיה ליה. וא"כ מה פריך לעיל אלא הא דנעבי רב חמא וכו' תפשוט, דלמא האצטעל דוקא לענין איסור, אבל לענין טומאה בלמא פשיטא

חכמת שלמה

אן מסמא שלה ולר"א מלת והן לחוד קאי אנכרי ואנכרית וחסורי המשנה מלת ולא הסיטה קאי אע"ז ולא דייק תלמודא כולי האי להקשות בין הסיטן להסיטה וק"ל. א"כ הן ולא הסיטן קאי אע"ז ומשמשיה וכך מוכרחי לפרש כי לפי רבותיו צנינוא קמא לא נחית לפרושי כלל משמשיה לא דנכרי ח"ק ולא דנכרי רבי עקיבא וקס"ד דלת"ק ע"ז ומשמשיה חד דינא הוא וצפרא לרנן דלית לכו מיעוטא למשמשיה ומשום ה"ק בכל צנינוא בין לרבה בין לר"א הוה כו' ור"ע לא איירי כלל במשמשיה ומשום הכי הקשה רב אשי והלא הן קמא אלא ה"ק כו' ונחית לפרושי ולחלק בין ע"ז למשמשיה בין דנכרי ח"ק בין דנכרי ר"ע ודו"ק היטב: בא"ד משמע ליה שהוסטו והסיטן משמע ליה שהסיטו ועוד דסוף סוף כו' כנ"ל: ברה"כ כרע חוב כו' מנעו שהוא ככ"ז ואיזה זה ככ"ז כנ"ל:

דף פג ע"ב גמ' דמסברת דמי כי כו' דמתברא דמי או דלמא כו' הנך דכתיבי

חידושי מהר"ם

לחומרא דהא אי לאו קרא דשרץ לא הוה מטמו משמשיה כלל ולעיל תירצו התוספות דבשאר קראי לבד מנדה דרשינן לקולא ועוד דהקשו התוס' לעיל ולרבי עקיבא נמי אי לחומרא מקיש אמאי איצטריך למימר דהוקשה לשרץ למשמשיה לימא לטמוי בכעדשה ומאי קשיא הא הך דרשה דדרשי' למשמשיה נמי הוה חומרא דאי לאו שרץ לא הוה מטמינן למשמשיה כלל ונראה לומר דמכל מקום הא דדרשינן קרא דשרץ לדרוש דמשמשיה הוא מטעם דסבירא לן דשאר קראי לקולא דרשינן דאי ס"ל דלחומרא מקשינן הוה הסברא נותנת לדרוש היקשא דשרץ לענין שיטמא אפילו בכעדשה והיקש דמת שיטמא ע"ז אפילו באהל וממילא כיון דחמירא ע"ז כ"כ הוה הסברא אפילו לר"ע למדרש לרבות מקרא דכי חרם הוא אפילו משמשיה אבל השתא דס"ל דשאר קראי לקולא דרשינן ס"ל לר"ע דמוקמינן קרא דשרץ למשמשיה כדי שלא לדרוש מיניה שיטמא ע"ז בכעדשה ודו"ק: תד"ה ולוקשה רחמנא לנבילה אמאי דהוקשה למת וכו'. פירוש דהוקשה למת שיטמא בכזית ליכא למיפרך דלוקשה לנבילה דמטמא גם כן בכזית משום דהיקשא דמת איצטריך גם כן להא דדרשינן בפרק נגמר הדין:

דף פג ע"א בגמ' נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה וכו'. כנ"ל: ברש"י ד"ה ור"ע אומר וכו' והם פי' וכו' כיון דר"ע אע"ז לחוד קאי וכו'.

ר"ל דבשלמא הן והיסטן דקאמרי רבנן קאי אנכרי ונכרית וגם על ע"ז אבל לר"ע לא איירי אלא בע"ז לחוד דהא בנכרי ונכרית לא פליג את"ק: בא"ד כיון דאמרינן דמתני' מחסרתא היא וכו' שפיר מיתניא בה הן לר"ע בין לרבה דקאמר ר"ע אכולהו קאי וקאמר הן והיסטן ואבן מסמא שלהן. כנ"ל פי' אכולהו היינו אנכרי ונכרית וע"ז ולר"א נמי קאי אכולהו דה"ק ר"ע לענין היסט וכו' פי' לענין היסט כולוהו שוין נכרי ונכרית וע"ז הן והיסטן אלא שלענין אבן מסמא אינן שוין וק"ל: בתוס' ד"ה ומשמשיה וכו' משום דהוי בכלל הן ולא היסטן דברייתא וכו'. ר"ל דלשינוייה קמא הוה פירוש הן היינו מגע היסטן היינו משא אם כן הן ולא היסטן דקתני בברייתא הוה כפשוטו מגע ולא משא וקאי אמשמשיה לחוד ולא צריך שום פירוש והוספה אבל לשינוייה דרב אשי הוה פירוש הן משא והיסטן היינו שהם הסיטו את אחרות אם כן לא יתיישב הן ולא היסטן דקתני בברייתא אפילו אמשמשיה דהא משמשיה לא מטמאו בהיסט במשא לכולי עלמא וצריך להגיה לא הן ולא היסטן וק"ל: דף פג ע"ב בגמרא לימא דלא כר"ע דאי כר"ע אי איכא נמי ע"ז. פירוש לרבה פריך דסבירא ליה דלר"ע מטמא באבן מסמא וק"ל: בתוס'

נכזית וטפי הוה ליה לאקשווי לנבילה דלניה מטמאה בזהל המה וק"ל: בא"ד דהבי פריך ולוקשה לנבילה משום דאז לא הוה צריך לאקושה לשרץ עב"פ. ואין להקשות דאי הוה מקשי ליה לנבילה ולא לנדה ושרץ הוה אמינא דאכטריך נבילה לאפוקי שלא יטמא בזהל המה ולא הוה מקשינן ליה לנבילה לחומרא לטמא במשא דהא ודאי כיון דליכא שום היקשא אחר לאקשווי שלא יטמא במשא לכולה מלתא הוה מקשינן ליה לנבילה אף לטומאת משא ועי"ל דהכי פריך ולוקשה לנבילה ולכחוד דרשה דמזרס גבי נבילה דהשתא הוה מקשינן ליה לנבילה נמי ע"כ לחומרא לטמא במשא (ג) מיהו לפי זה ק"ק מקשי ליה בפשיטות דלא לכחוד היקשא דנדה ולכחוד דרשה דמזרס גבי מת דהשתא הוה מקשינן ליה לשך שלא יטמא בזהל המה והוה מקשינן ליה לחומרא למת שיטמא במשא ויש ליישב דלא הוה ידענין הי מייניהו מפקא אי למעט אכל המה מדאחשק לשך ולהקשות למת לחומרא לטמא במשא ואי להיפך למעט משא מהיקשא דשרץ ולהקשות למת לחומרא לטמא בזהל המה ודו"ק: בא"ד דאז לא הוה צריך לאקשווי לשרץ עב"פ. ולכן גבי דהוקשה למת לא מקשי ליה לאקשווי לנבילה דאכתי הוה נריך

דף פג ע"ב בתוספות ד"ה כי תיבעי לך וכו' ולע"פ נמי מיייתי אפלונתא דר"ע ורבנן וכו'. ואין להקשות הוה גופא מנ"ל לגמרא לפרש האצטעל

מסמא נפקא לן כו' נ"כ פי' מה שנטמא באבן מסמא אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין אבל פשיטא שהאבן מסמא מטמא הכל ודו"ק: ברה"כ ולר"ע כו' שלא יטמא באהל המת דמנדה כו' מיהא אומן יבוא להחזירן כו' כנ"ל:

דף פג ע"א גמ' ה"נ אלא מה נדה כו' כנ"ל: ברש"י בד"ה בשלמא כו' השתא היסטן טמא כו' נ"כ פי' שהסיטן טמא פליגי מכלל דהן עמנן צדאי טמאין דאל"כ היסט מנא לן כמו שפירש' לקמן וק"ל: ברה"כ אלא הא כו' לתרוצי ורבה כו' הד"א: ברה"כ ר"ע כו' ע"ז היא ולא היסטתה כו' כנ"ל: בא"ד דאתקפתא דרב אשי אדרבי עקיבא קאי כו' נ"כ אבל הן ולא הסיטן דרנן ל"ק להו דאי קודם שמוסיפין המשנה צמסורי מחסר קאי הן נמי אנכרי ואנכרית ואי לאחר שמתרנן המשנה לרבה הן והסיטן קאי אנכרי ואנכרית ומלת ולא קאי אע"ז וחסירה המשנה בין מלת הן למלת ולא וכן להוסיף אחר ולא

דילפינן מנדה צריכים אנו למילף לחומרא מקרא דתזרם כמו דוה ולכן ס"ל לרבנן דמטמא במשא: תד"ה באבן מסמא וכו' והיסט היינו משא וכו' וא"ת בריש דם הנדה דממעט דם הנדה ממשכב ומושב מהיא יושבת וכו'. כנ"ל: תד"ה ולרבי עקיבא למאי הלכתא איתקיש לשרץ וכו' לאפוקי שלא יטמא באהל כמת וכו'. כנ"ל ר"ל דלקמן בשמעתין אמרינן דע"ז איתקיש למת מה מת מטמא בכזית אף וכו' ואי לאו היקשא דשרץ הוה אמינא נמי דמטמא באהל כמת דהוה מקשינן ליה לגמרי כמת בין לקולא בין לחומרא מקשינן התלמידים הא תירצו התוס' לעיל דכל הדרשות מקשינן לקולא חוץ מהיקשא דילפינן מנדה דילפינן לחומרא וא"כ אפילו בלא היקשא דשרץ לא הוה ילפינן ממת לחומרא אלא לקולא ואינה קושיא כלל דאע"ג דאמרינן דכל שאר קראי נדרשות לקולא היינו כיון דאית לן קרא אחרינא דסותר החומרא דבקרא קמא אבל היכא דליתא קרא אחרינא דסותר החומרא הוה ילפינן מקרא קמא בין לקולא בין לחומרא דאין היקש למחצה והראייה דהשתא נמי דכתיב היקשא דנדה דילפינן לחומרא וכתיב ג"כ היקשא דשרץ דילפינן לקולא לר"ע לענין משמשי ע"ז ולרבנן דלא מטמא באבן מסמא עדיין אנו צריכין להיקשא דמת למילף דאפילו ע"ז שלימה לא מטמא פחות מכזית ואי לאו היקשא דמת ה"א כיון דאיתקש לשרץ מה שרץ מטמא בכעדשה אף ע"ז מטמא בכעדשה דה"א לגמרי מקשינן ליה לשרץ בין לקולא בין לחומרא לכך צריך קרא אחרינא דהיינו היקשא דמת לסתור החומרא ועוד ראייה דהא לר"א למסקנא דסוף שמעתין דאמרינן טומאה דנדה דרבנן לקולא מקשינן אפ"ה צריכין אנו לכל הג' קראי היקשא דנדה דלא מטמא לאברים דשרץ דלא מטמא במשא דמת דלא מטמא בכעדשה ואי לא הוה כתיב אלא היקש דנדה ה"א דמטמא נמי במשא דהוה מקשינן בין לקולא בין לחומרא וכן שרץ וכן במת אי כתיב אותו היקש לחוד אע"ג דס"ל דלקולא מקשינן לשרץ לכך הקשו התוס' שפיר דה"ה נמי השתא (לרב) [לרבה] אליבא דר"ע אי הוה כתיב היקש דנדה והיקשא דמת לחוד הוה ילפינן היקשא דנדה דמטמא במשא ובאבן מסמא לר"ע ומהיקשא דמת הוה ילפינן בין לקולא דלא מטמא פחות מכזית ובין לחומרא דמטמא באהל דהיקשא דנדה אינו סותר דלא נילף החומרא דמת משום דמנדה לא ילפינן שום קולא ותירצו התוס' דלענין דלא יהא בע"ז חומרא דמת היינו אהל שפיר הוה ילפינן מנדה לכך איצטריך היקשא דשרץ אלא למשמשיה כו' כנ"ל ודו"ק היטב: תד"ה למשמשיה וכו' ונראה לר"י דאי לאו דאיתקש משמשיה לשרץ לא הוה מטמאין להו כלל וכו'. ואם תקשה לך א"כ דרשינן מקרא דשרץ

דף ת"ט ע"ב בפירש"י בד"ה דאפילו יחדו כו' ואי טמא מדרס היכי מציל והא כל דבר טומאה אינו חוצץ כו' עכ"ל. נראה מדברי התוס' לפירש"י איירי בשנה ממש עליה אשתו נדה וק"ל דלכ"כ אמאי הולך לפרש דאי טמא מדרס היכי יליל כו' חיפוק ליה נפשוט דאי כלי חרס טמא מדרס אמאי טהור מה שצמחו ליטמא מן המדרס ויש ליישב ודו"ק: תוס' בד"ה מה פכין כו' וי"ל דמה להנהיג שכן נעשין אב הטומאה כו' עכ"ל. ואף שיש לומר פכין גדולים יוכחו ניחא ליה למילף חלה מחדל ולא חלה מתרמי ולפי מה שכתב דמפכין קטנים נמי ליכא למילף אלא חלה מתרמי מ"מ ניחא ליה למיעבד ק"ו מפכין קטנים שטהורין מכל טומאה בזו דמה"ט לא עבד ק"ו מפכין גדולים כמ"ש התוס' לקמן וק"ל: בא"ד מה להפכין קטנים שכן מטמאין מאוירן תאמר במפכין כו' עכ"ל. ור"ל שטמאין מאוירן בלא נגיעה ע"י שער של מת או בכעדה משך כמו שכתב התוס' פרק כ"ד הרגל אצל משער הזב לא מיטמא אלא כלי הראוי לנגיעה נשר כמו שפירש"י וכן מה שמיטמא באויר באהל המת אין זה חידוש דה"ל מפך מיטמא באויר אהל המת וק"ל: בא"ד דמה [לזב שכן] מטמא משכב ומושב כו' עכ"ל.

מהדורה בתרא

יהיה קאי אדקדוק הנרייטא. דהא גם רב פפא אינו מגיה כלום, ואם כן אינו מפורש צרייטא כלום. ואף שהתוספות כתבו בלשונם דלמה לו להגיה וכו', מכל מקום רק גם זה נקרא הג"ה מה ששמעין מדיוק ודו"ק: דף ת"ט ע"ב בתוספות ד"ה מנין לערוגה וכו' מכל"ל דערוגה נמי כן היא וכו'. עיין בחידושי הלכות וצמח"ס. ולדידי יש ליישב כפשוטו דאי לאו דקיס להו לרבנן וכו', ה"ל דלמא הקפידה דווקא שיהיו נזרעים באלכסון של ששה על ששה שהוא רחוק יותר, לכן צריך לומר דקיס להו דחמשה בשיטת אפילו כנגד האמנעית ודו"ק:

חכמת שלמה

על גב דבדידיה ליכא מיטמא נימא הואיל כו' נ"ל: בד"ה כתיב במשכבו מקיש משכבו לו נ"ל והס"ד: בד"ה וכתוב וכל כו' משכבו [והוא ס"ד] וכתוב וכל כלי פתוח כו' נ"ל והס"ד: בד"ה ואחת באמצע כו' רוח זו ורועה צפון ודרום כו' נ"ל כמו מלפון לדרום ודו"ק: תוס' בד"ה מה פכים קטנים כו' פכים קטנים יוכיחו הס"ד ואמ"כ מ"ה שטהורין בזב כו': בד"ה מי לא כו' דאי ייחד לטמא לא יציל כו' נ"ל: בד"ה מנין לערוגה כו' ד' ע"ד רוחות הערוגה כו' מ"ה מדש:

חידושי מהר"ם

ואפ"ה אינו נעשה אב הטומאה ולכך לא היה יכול התנא למילף ליה מק"ו דכל הכלים דאינן ראויים למדרס לחודייהו בלא פכים קטנים אבל לפי האמת אין ה"נ דאחי מק"ו מפכים קטנים ומשאר כלים כדמסקי התוס' בסוף דבור זה אלא שהשתא הקשו התוס' דנילף ליה משאר כלים לחוד: בא"ד מה לפכים קטנים שכן מטמאין מאוירן וכו'. פירוש אפילו בלא שום נגיעה אלא שתלה שער של מת דרך פיו לתוכו או בכעדה מן השער: בא"ד מה למת שאין מטמא משכב ומושב וכו'. פירוש אפילו בשאר כל הכלים וכן בכל בגד ועור הטמאים במגע מת ובאהל המת כל הכלים אפילו ראויים למשכב ומושב אינן מטמאין במת כ"א במגע ובאהל אבל לא במשכב ובמושב דלא שייך טומאת משכב ומושב כ"א גבי זב וזבה שטמאין טומאת מדרס ומשכב ומושב אפילו בלא שום מגע ולכך לא שייך למיעבד ק"ו למילף מפך שאין לו שום טומאה שיטמא במת מק"ו דוב וזבה משום דאיכא למיפרך מה לזב וזבה דחמור דמטמאין משכב ומושב ולכן מטמא בהן גם כן מפך מה שאין כן במת דקיל דלא שייך גביה טומאת משכב ולכך ע"כ צ"ל שהתנא יליף הק"ו כלי מכלי דהיינו מפך מפכים קטנים דהשתא לא שייך למפרך מה לזב שכן טמא משכב ומושב דהק"ו לא הוי מת מזב אלא כלי מכלי וגם לא שייך לומר טומאת משכב ומושב יוכיח דטמא בזב ואינו טמא במת דהא לא מת מזב ילפינן אלא מפך מפכים קטנים שטמאין במת ופכים עצמן גם כן אין טמאין מדיון משכב ומושב וא"כ הדרא קושיא לדוכתא הא איכא למפרך מה לפכים דמטמאין מאוירן וק"ל הארכותי בדברים הללו הפשוטים כדי להוציא מלב המעיין הדברים שאינם אמתיים שכתב כאן אותו המפרש הנוכח לעיל מיניה בסמוך שממה שכתבתי יבין המעיין שאין מקום לדבריו והן דברים שאין ראויין ליכתב ואין צריכין סתירה כי הן נסתרים מעצמן: בא"ד מה לכלים שטמאין באב הטומאה פכים קטנים יוכיחו. הוא סוף הדבור ואחר כך מתחיל דבור אחר שטהורים בזב וכו': תד"ה מי לא עסקינן וכו' ור"י מפרש דלא בעי למימר דמייירי בכל ענין וכו' דאין כלי חרס מטמא מדרס דאי טמא לא יציל וכו'. כצ"ל פי' דגמרא סבירא ליה דאפילו כלי שאינו נטמא באהל המת אם ייחדו לדבר שיכול לקבל טומאה ממנו אע"ג שעדיין לא נגעה בו אותו טומאה אפ"ה אינו מציל עוד באהל המת והכי דייק (רב אשי) [רבא] דכלי חרס אינו מטמא מדרס דמדכתיב קרא סתמא דכל כלי הצמיד פתיל מציל באהל המת מי לא עסקינן דקרא איירי אפילו בכלי שייחד לשיבת אשתו נדה ואם איתא דכשתב עליו יטמא טומאת

ליה דליכא ת"ק דפליג ודו"ק: בא"ד אלא אמר רב פפא כו' עכ"ל. מה שדקדקנו זה בחידושינו קרוב להם מאלו דנזרי נעל המאור ע"ש: בפרש"י בד"ה מפך של קנים כו' לפי שמצינו שפשוטי כלי עין כו' מהורין מטומאת מוגע שרץ עכ"ל. לא ידענא אמאי נקט מגע שרץ אס לזנו פשוטי כלי עין דחוי למדרס הני צמגע שרץ נמי טמא מהאי ק"ו דצממעין כדאמר' צהדיא פרק כ"ד הרגל ואם ר"ל בפשוטי כלי עין דלא חזי למדרס ה"ל למנקט טומאת מגע טמא מת גופיה דטהורין דצהניהו ליכא ק"ו לטמא ודו"ק: תוספות בד"ה מפך במת כו' ושל גמי דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן כו' בדפ"י לעיל פרק במה אשה כו' עכ"ל. לא מלחמי צמספות פ' צמה אשה גם לכאורה הוא תמוה מה שכתב דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לצד מטומאת מדרס כו' שזה אינו שהרי יש לו גם טומאת טמא מת מק"ו דצממעין גם טומאת מגע שרץ מק"ו וכדאמר' פ' כ"ד הרגל ויש ליישב דר"ל דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לצד מטומאת מדרס כו' היינו נמי דאחי מק"ו טומאת מדרס מפכין קטנים דהיינו טמא מת ומגע שרץ ולא אחי אלא לאפוקי נצילה ושאר טומאות דלא אחיין מק"ו דצממעין וק"ל:

על ידי שוריים אפילו הכי שמה טלטול, לאפוקי רבנן לא דיצרו כלום מזה שיהיה טמא משום טלטול ודו"ק: ד"ה אלא אמר רב פפא וכו' אלא אדקדוק דבריו דרייקינן והא מוגען טמא וכו'. ויש להקשות מנ"ל לרב פפא שמה שאמר רב ציד ומגעו טמא הוא רק דיוק, דלמ' מגיה רב ציד כן צרייטא. ומ"ש מהר"ם כאן דפשיטא הוא, אינו כלום דלכך לאשמעין לאפוקי ספינה טמא מגעו. וע"כ היותר נראה דוודאי צין לרב ציד צין לרב פפא אינן מגייהן כלום צרייטא, דאם כן הוה ליה למימר חסורי מחסרה. אלא שמפרשים רק דברי הצרייטא, דכוונת הצרייטא דה"ק. וזה אין מקום לדברי מהר"ם, גם למ"ש בחידושי הלכות, למך קשיית ר"ת דהולך להגיה כן כדי שלא

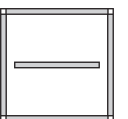
בד"ה משכבו לו הוא כו' נ"ל: בד"ה מפך של קנים הס"ד: בד"ה מפך במת מנין כו' מוגע שרץ מנין כו' הס"ד: תוס' בד"ה וצמח"ס כו' אפי' ע"י בני אדם כו' נ"ל פ' א"כ נ"ל רבנן דמטהרי משום איה נלץ יס ואם כן יותר חיזוק לתימה הראשונה אמאי נקט חנניא ודו"ק: בד"ה אלא אמר כו' כמו מוגע דכלי חרס ופריך כו' נ"ל: בד"ה מה הוא כו' לאפוקי כלי חרס הס"ד ואמ"כ מה"ד דלית ליה כו':

דף ת"ט ע"ב רש"י בד"ה ודין הוא כו' של חרס הס"ד: בד"ה וטעמא מאי כו' אף

התוס' תימה דהא כופת שאור וכו' כלומר דאף לפי שינוייא דר"ח קשיא ותירץ ר"ת דלפי שינוייא דרבי חנינא דמשני הואיל ואיכא במינו מתורץ גם כן קושיא זו דהכי נמי יש במינו בגידולי קרקע טהרה במקוה דהיינו כלי עץ אבל לרבי אילעא דמותיב ממפך ולא ידע שינוייא דהואיל ואיכא במינו גם מכופת שאור היה יכול להקשות אלא דניחא ליה טפי ואלימא ליה לאותיב מברייטא דמפך ולא מההיא דכופת שאור שהיא מימרא דאביי פרק העור והרוטב: תד"ה מפך במת מנין וכו' אומר ר"ת דהכא במפך של שיפה וגמי דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לצד מטומאת מדרס כדפירש לעיל בפרק במה אשה וכו'. ור"ל דלעיל פרק במה אשה דס"ו ד"ה כוורת הקש ושפופרת של קנים וכו' דתניא שם בברייטא ר"ע מטמא פירשו שם התוס' דהך טומאה דאפילו במת דרבנן היא בשאינו ראוי לשיבה ולמדרס וע"ש ובמה שכתבתי שם ואי לאו ק"ו דפכים קטנים אפילו אם היו ראויים למדרס כגון מפך לא היה טמא בשום טומאה והשתא בהך ברייתא דהכא מייתי לה בק"ו מפכים קטנים שיהא טמא במת וזהו כוונת התוס' שכתבו דאין שום טומאה וכו' אלא במדרס ר"ל אי לאו הק"ו דהכא לכך אתי הך תנא למילף ליה טומאה במת מק"ו וראיתי בדברי אחד בזמנינו שכתב כאן בביאור דברי התוס' אלו וז"ל לא מצאתיו בתוס' פרק במה אשה גם לכאורה הוא תמוה וכו' שהרי יש לו גם כן טומאת מת וכו' עכ"ל וכאשר תראה שם דבריו אבל ממה שכתבתי אתה רואה שהוא לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש ושגגה היא בידו:

דף ת"ט ע"ב ברש"י במתניתין דהערוגה ד"ה ואחת באמצע כו' אבל בין זרע האמצעי לזרע הרוחות צריך הרחקה כדי יניקה וכו'. ואע"ג

דטעם ההרחקה אינו מטעם יניקה אלא דצריך הרחקה והיכר דלא להוי עירבוב מ"מ הגבילו החכמים גבול ההיכר כשיעור היניקה וק"ל ויש מקשין הא באמצע נמי אפשר לזרוע עד לזרע הרוחות שלמעלה ולמטה ממנו לשייר הפרש היכר ביניהם כציוור זה וז"ל דחששו חכמים פן לא ידקדק ויקרב השורה האמצעית אל הצדדים ודוגמת זה פירשו התוס' לקמן בסמוך ד"ה וקים להו לרבנן וכו': בא"ד והמפרש ד' גרעינן טועה דאי ההרחקה משום יניקה וכו'. כצ"ל: בתוס' ד"ה מה פכים קטנים וכו' תימה דמסאה ומתקרב וכו' וי"ל דמה להנהיג שכן נעשים אב הטומאה מה שאין כן במפך וכו'. ר"ל דמפך אפילו היכא שהוא טמא כגון במדרס הזב או במת לאחר דאיתנין ליה בק"ו

הא דקאמר מנין לערוגה שהיא ו' על ו' כו' דמשמע דסתם ערוגה הכי שיעורה לא נפקא לן מהסתם אלא מדכתיב לחיי כערוגה וגו' ונ"מ לענין מקח וממכר כמ"ש התוס' לקמן ודו"ק: תוס' בד"ה ד' ע"ד ר' רוחות הערוגה באמצע הרוח כו' לפי מה שאפרש בעז"ה כו' עכ"ל. ר"ל דלא כפרש"י דממלא כל רוח הערוגה עד סמוך לקרן ולא כלית דמפרש"י ד' גרעינין בד' רוחות אלא באמצע הרוח יותר מגרעין א' אלא זורע בכל אמצע רוח רוחב טפח וגו' חומשין דהוי האלכסון יותר מג' טפחים כמ"ש לקמן בשם ר"מ וק"ל: בא"ד ואין נראה לומר כו' משום דבספ"ק דקידושין מפיך הרכבת אינן משרד לא תזרע כלאים ועוד כו' עכ"ל. לא ידעתי מאי דחק להם בזה הא כיון דכלאי זרעים שרי מדאורייתא ודאי דלא איירי קרא דלא מזרע כלאים אלא בהרכבת אילן ושפיר קרי ליה כלאי זרעים ויותר נראה לי דהאי מלת ועוד טעות הוא דהשתא שיעור דצריהם כך ואין נראה לומר דלהרכבת אילן קרי כו' דהסתם בקידושין אמר אהיה מילתא גופה כו' וא"כ ע"כ כיון דכלאי זרעים אסורי מדאורייתא הך דפרק כל הבשר נמי בכלאי זרעים ממס קמריי וק"ל:

דף פה ע"א תוס' בד"ה וקים להו כו' וא"ת אכתי ינקי מהדדי כו' דחסר מקום הזרעים כו' וא"ת יזרעו ט' מינין בערוגה ד' בד' קרנות כו' עכ"ל. ואין להקשות לדצריהם למך ב' הקושיות מלך צדד כו' ד'

מהדורה בתרא

צריך להמשיכן וכו' אלא הפרש טפח. מזה ג' מזה
והיינו שממשיך זרע אחד וממחיל לזרוע לפיו, זרע השני בערוגה
אחרת צדד שכנגדה סמוך לדרום, וכן זרע אחד סמוך לזרוע, זרע אחד
סמוך למערב. באופן שלא יהיו שוין הזרעים של שתי ערוגות זה כנגד
זה שיעור טפח ודו"ק:

חכמת שלמה

מקום צורע הנזרע אצל גבול להמשיכו אצל כו' כ"ל. ונ"מ פי' ולא לזרוע באמצע
הרוח כלל וק"ל: בא"ד היכרא הלכך כו' סד"א: בד"ה חוי צ"ל וחוי למה נקרא חוי
הס"ד: בד"ה בחיוויא כו' [עפר הס"ד ואח"כ מ"ה שנעשין כו'] יירשום הס"ד:

צדד לבנין

וכו' ואין הגהתו מבוררת עכ"ל. ולפי ענ"ד אם יעוי' במהר"ם לובלין בזה
בלשונו שכ' פי' דגמרא ס"ל וכו' יובן כוונת מהרש"ל ואתיא שפיר:

חידושי מהר"ם

לקרן: בא"ד דהא תעבתי לך הוא. פירוש מדקאמר גמרא דהוי בכלל תועבה וגו'
הכתוב בתורה ש"מ דס"ל לגמ' דכלאי זרעים אסורי מדאורייתא: בא"ד ואין נראה
לומר דלהרכבת האילן קרי כלאי זרעים דבסוף פ"ק דקדושין מפיך כו'. ר"ל
ואין נראה לומר דהך דפ' כל הבשר לא איירי בכלאי מיני זרעונים אלא במרכיב מין
אילן במין אילן אחר וקרי ליה כלאי זרעים בשביל דבספ"ק דקדושין מפיך הרכבת
אילן מקרא דשרד לא תזרע כלאים דדוחק לומר כן דקרי גמרא במסתמא להרכבת
האילן כלאי זרעים ולא קרי ליה בשמו הרכבת האילן והא דמפיך ליה בסוף פ"ק
דקדושין מקרא דשרד לא תזרע כלאים היינו מדסמך להו קרא להדדי בהמתך לא
תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ודרשינן מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה
אבל אי לאו האי היקשא לא הוי מוקמינן ליה להרכבת האילן משום דהרכבת האילן
לא מקרי כלאי זרעים סתמא וק"ל: בא"ד ועוד דהתם בקדושין וכו' ופריך ואלא
הא כתיב שדך. פירוש דמשמע מיעוטא דוקא בא"ד דבח"ל אינו קרוי שדך ומשני
ההוא למעוטי זרעים שבח"ל פירוש דתרי מילי שמעינן מהאי קרא הרכבת האילן
מדסמך בהמתך לא תרביע כלאים (ויקרא יט יט) ומדכתיב בלשון לא תזרע מפנין
נמי מיניה כלאי זרעים והרכבת האילן אסור בין בא"ד בין בח"ל דומיא דבהמתך לא
תרביע אבל כלאי זרעים אינו אלא דוקא בא"ד ומיעוטא דשרד דממעט ח"ל אתי
לכלאי זרעים א"כ מזה מבואר בהדיא דכלאי זרעים אסורים מדאורייתא כן הוא כוונת
התוס' ופירושם בדבור זה אבל שם בסוף פרק קמא דקדושין (פירוש) [פירוש] הא
דמשני ההוא למעוטי כלאי זרעים הוי פירוש כלאי הכרם ומשמע שם דהתוס'
מסכימים שם לפירוש רש"י דהא כתבו אבל אין לפרש דכלאי זרעים דקרקע וכו'
ע"ש וצריך לומר דר"י דתוספות דהכא לא סבירא ליה כפירוש התוס' דהתם ודוק
היטב וראיתי באותו מפרש הנזכר שמוחק בתוספות תיבת ועוד אבל לפי מה שכתבתי
עולה הכל כהוגן ואין צריך לשבש דברי התוספות:

דף פה ע"א בגמרא דאמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב לא תסיג
גבול רעך אשר גבולו ראשונים גבול שגבולו ראשונים וכו'. כצ"ל:
ברש"י ד"ה והא איכא מקום קרנות וכו' ג' ערוגות שהן ח' וכו'. וכן כולם אחת

נחדושינו פרק כ"ד הרגל הוה קשה לן דא"כ דקאמר מפך שמטמא בוצ א"ד שמטמא
במת (ט) נימא משכב ומושב יוכיחו שמטמא בוצ ואינו מטמא במת ע"כ וכשזכינו לכאן
ניחא לן דלא שייך צה"ג לומר יוכיח כיון דמשכב ומושב נמי מטמאין מיהם טומאת
מגע מת אף אי אצ"א מפך שטמא מיהם טומאת מגע מת וק"ל: תוס' בד"ה והא
לית ליה כו' אהני נמי לפשוטי כלי עין כו' עכ"ל. ק"ק [הא] לא אהני לן
האי ק"ו מפנין קטנים כלום לגבי פשוטי כלי עין המיוחדים למדרס דהא משאר כלים
למוד איכא למילף ק"ו מסאה ומרקב כו' דהשתא ליכא למפרך כמ"ש התוס' לעיל דמה
לשאר כלים שכן נעשין אב הטומאה הא פשוטי כלי עין המיוחדים למדרס נמי נעשין אב
הטומאה כיון דלית להו טהרה צמקוה אכל מפנין קטנים למוד ליכא למילף מדי דאיכא
למפרך שכן מטמאין מאירין כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: תוס' בד"ה מי לא עסקינן
כו' דאין כלי חרס מטמא מדרס דאי טמא לא יציץ כו' עכ"ל. כ"ל
ור"ל דאי כלי חרס טמא מדרס צ"ע עליו לא יציל צמדי פחיל אע"ג כו' ומהרש"ל
הגיה דאי ייחד לטמא לא כו' ואין הגהתו מצוררת וק"ל: תוס' בד"ה מנין לערוגה
כו' י"א דערוגה ו' נפקא לן מדכתיב לחיי כו' נמי כן היא עכ"ל.
הס"ד ור"ל דודאי דינא דצמקוה שהיא ו' על ו' שמונת לזרוע צמקוה ה' וזעונין נפקא
לן שפיר מקרא דמייתי שנאמר כי כאשר תוילא וגו' וקים להו לרצנן כו' כדמסיק אכל

דף פה ע"א בתוספות ד"ה וקים וכו' וא"ת יזרעו תשעה מינים וכו'. עיין
במהר"ם. ולדידיה לומר דלכתי קשה דלמא הכי קים להו, דעס מקום הזרעים
צריך ששה על ששה דווקא לה' וזעונין ודו"ק: ד"ה אמר רב ערוגה וכו' הא מסיק
דגזרינן וכו' והמקשן דלא אסיק אדעתיה דגזרינן וכו'. יומר עדיפא לו קושיא
זו לזרוע מאנלא וכו' וק"ל: ברש"י ד"ה והאיכא מקום קרנות וכו' ואינך

דף פה ע"א גמ' ומנלן דהא דקים להו לרבנן מילתא היא כ"ל וממק דממא
צמקוה: רש"י בד"ה וקים צ"ל קים כו' הנזרעת בחמשה זרעונים כו'
ג' טפחים ומאלו השנים כו' כ"ל והד"א עס הד"א תוילא כו': בא"ד מדלא קבע

פרק רבי עקיבא

דף פה ע"ב אתוס' ד"ה מי לא עסקינן כו'. סיים מהרש"א ומהרש"ל הגיה

מדרס אם כן אפילו היכא שעדיין לא ישיבה עליו לא יציל (אבל) [אע"כ] אין שום
כלי חרס מטמא מדרס ואע"ג דמכל מקום הא ראוי הוא ליטמא בהיסט אפילו הכי
מציל שפיר משום דלהיסט לא שייך יחוד והא דהוצרך ר"י לפרש דלא בעי למימר
דמיירי בכל ענין אפילו היכא דכבר ישיבה עליו דאם כן נימא דמיירי נמי אפילו היכא
דכבר הסיטה אותו כיון דאמרת דמיירי בכל ענין וזה אינו שהרי מטמא עכ"פ בהיסט
ואם שכבר נטמא בהיסט האין יציל ודו"ק: תד"ה מנין לערוגה וכו' י"א דערוגה
ו' על ו' נפקא לן וכו' מכלל דערוגה נמי כן היא. הוא סוף הדבור ויש לדקדק
לפי סברת הי"א דערוגה ו' על ו' נפקא לן מלחיי א"כ ל"ל לגמרא למימר וקים להו
לרבנן דחמשא בשיתא לא ינקי מהדדי וכו' הא סתם ערוגה היא ו' על ו' וממילא
קרא דכי כארץ תוציא צמחה דשמעינן מינה דזרעים ה' זרעים בערוגה אחת איירי
בסתם ערוגה שהיא ו' על ו' ונראה דעיקר הטעם הוא משום דקים להו לרבנן וכו'
וקראי דהיינו קרא דלחיי כערוגת הבושם וכי כארץ תוציא צמחה כולהו אסמכתא
בעלמא הן וכיון דהתנא הביא אסמכתא על ה' זרעים הביא הי"א ג"כ אסמכתא על
ערוגה שהיא ו' על ו' אבל אי לאו דקים להו לרבנן שחמשה בשיתא לא ינקי מהדדי
לא היו מתירין לזרוע כלאים בערוגה אחת וכן כתבו התוס' לעיל בריש פרקין דכל
הני קראי אסמכתא בעלמא הן ע"ש והא דטיהרו במתניתין ספינה מקרא דדרך אניה
בלב ים וסבירא ליה לתנא דמתניתין דאפילו ספינה של חרס וכן ספינת הירדן טהורה
אף על פי שמן הראוי לטמא אותה אי לאו קרא דדרך אניה בלב ים כמבואר מתוך
הסוגיא דלעיל אף על גב דקרא אסמכתא היא י"ל דעיקר הטעם הוא הואיל וכל
תשמיש דספינה הוא ע"ג מים הוי כמחובר למים וטהור למים עצמם כמו שטיהרו
כל המחובר לקרקע כדאיתא לעיל בסוף פרק המוציא (פא) גבי חף ושל גל וכו'
טהורין שכל המחובר לקרקע כקרקע ודוק כן נראה לתרץ ולפרש לדברי הי"א אבל
ר"ת לא מפרש הכי ועביד צריכותא דתרווייהו צריכין קרא וקים להו לרבנן וכו' כמו
שכתבו התוס' בסמוך: תד"ה ד' על ד' רוחות הערוגה באמצע רוח וכו'.
פירוש שבאמצע כל רוח ורוח זורע רוחב טפח וגו' חומשים וכמו שמפרשים התוס'
לקמן בגמרא ד"ה אמר רב וכו' ודלא כפירש"י דפירש שממלא כל הרוח עד סמוך

ואם קמערנצי וכו' ודו"ק: תוס' בד"ה אמר עולא וכו' ותלם היינו שורה ובני א"י וכו' עכ"ל. הולכו לה משום דלפי פירושם לא היו פי' שורה דקאמר הכא צנוטה שורה ללאן וכו' כלעיל וק"ל: תוס' בד"ה אמר ר"י וכו' וב"ב שיהא ג' טפחים בין זרע קרן זה וכו' עכ"ל. ר"ל שלא לזרוע כל הקרנות אלא שישאר צין הקרנות ג' טפחים בלא זרע ולא יזרע בכל קרן צפוסו (רק) טפח אחד כדי שיהיה ג' טפחים צין זרע קרן זה וכו' וק"ל:

דף פו ע"א בפירש"י בד"ה ג' ימים בו' וקס"ד עם יום הפרישה קאמר דבד' בו' עכ"ל. ק"ק מאי קאמר דקס"ד עם יום הפרישה הא קאי הכי לכולהו תנאי דשמעתין למר ג' ימים ולמר ד' ימים עם יום הפרישה קאמר ויש לישב דלכאורה דחכמים דמזכירי לקמן ו' עונות שלמות לא היו הפרישה צמח הימים ולא קאי הא דקס"ד עם יום הפרישה לכולהו תנאי דשמעתין ועוד י"ל דקס"ד דקרא דהיום ומחר עם יום הפרישה קאמר ומקשי למ"ד ד' ימים כלקמן עד דמסיק דהיום ומחר בלא יום הפרישה דהיום כמחר בו' כלקמן וק"ל:

ח"א דף פו ע"א מניין שמרחיצין את המילה ביום ג' בו'. מבואר בפרק הפועלים (כ"מ פו: ד"ה ומ"ש) ע"ש: מניין לסיכה שהיא בו'. יבואר פ' יוה"כ: מניין לפולטת ש"ז בו' שנאמר היו נכונים וגו'. עיין בתוס' ונראה להוסיף על דבריהם דאפילו לרבי יהודה בן בתירא נמי דאמר התם אין ד"ת מקבלין טומאה וגם בעל קרי מותר בה איכא למימר במתן תורה מעלה עשה הקב"ה בקבלתה להיות בעל קרי אסור בתורה משום דבא מקלות ראש ומה שיש לדקדק בהלכה זו תמצא בחידושי הלכות: בהשכמה ע"ה וכו'. יש לדקדק דאכתי מנין דכל עליותיו היו בהשכמה נימא דזו העלייה היתה כן משום שכן צוה לו הקב"ה ועלית בבקר אל הר סיני וגו' וי"ל דבהשכמה הוא דבר נוסף אברוק דבוקר משמע עד ד' שעות ביום כדאיכא פ' ת"ה (ברכות כו.) אבל בהשכמה משמע קודם זה ולפי שלא כתיב בצויה אלא שיעלה בבוקר כדכתיב (שמות לד ב) ועלית בבוקר וגו' ומשה הוסיף לעלות בהשכמה אית לן למימר שעשה כך לפי שכל עליותיו היו כך בזולת ציווי הקב"ה ומשום דזרזין מקדימין למצוה כדדרשינן בוישכס אברהם וגו' ומדלא ה"ל למיכתב אלא לך ועלית וגו' וכתיב לך רד ועלית וגו' דרשו להקיש ירידה לעלייה כו' ודו"ק:

דף פו ע"ב בפירש"י בד"ה ולטיבולו ביני שמיני בו' והכי פריך לר"ע דאמר הקפידה תורה על מנין עונות בו' ואיכא ו' עונות עכ"ל. ויש לדקדק דמאי קושא דלימא דקושא דר"ע לית ליה נמי דהשכמה עלה אלא מנחם הן קושא דלענול המורה צני שמי קאמר רבי עקיבא דהקפידה מורה גם על הלילה כדי שיהיו ה' עונות ויש לישב דו"ק: בפירש"י בד"ה ולטיבולו בשבתא בצפרא ולמא הוצרך לירד בהשכמה דיום בו' עכ"ל. ליתא למימר דלכך הוצרך לירד בהשכמה לאשמעין דלעונות קפיד קרא אלא לא ירד בהשכמה לא הוה ידענא דעלמא אי אעונות קפיד אי אימס כנראה מדברי הסו' ד"ל דמ"מ צמח מורה לא הוה צריך לירד בהשכמה כיון דהוה מצי טעלי צפרא וכו' צריך לומר לעיל דפריך ל"ל למימר להו והאמר רב הונא ישראל קדושים בו' ליתא למימר דלענול למימר להו לאשמעין דעלמא דלעונות קפיד קרא דמ"מ צמח מורה לא הוה צריך לירד בהשכמה וק"ל: תוס' בד"ה וכתוב התם בו' פריך אהאי קרא גופיה מומאי

מהדורה בתרא

דף פה ע"ב גמרא איתביה רבינא לרב אשי וכו' ורואין אותה כמבטא מרובעת וכו'. וק"ק דלמא עכ"פ צעין מרובע ג"כ בשביל הקרנות, וצמחה אכתי יש לומר שאף צעגול מותר. ויש לישב וק"ל:

חכמת שלמה

דף פה ע"ב גמ' רב אשי אמר אין עירובו מבטל את השורה וביטל השורה את הערוגה כ"ל. ונ"צ כן ל"ל לנש"י: רש"י בד"ה ולא יהא בו' כראש תור נ"צ ס"א כראש שור ונ"צ כן משמע שרש"י פי' ראש שור אלא צריש סוכה פי' צעין אחר כי שורת המלס נקרא מור על דרך מורי וזה וכן עיקר ע"ש: בד"ה שורה אחת מבטל א' הוי עירוב דלא חשיבא כל חד שדה לנפשה אלמא תלם א' הוי עירוב כ"ל והס"ד: בד"ה עבודת ירק בו' כדי עבודתו הס"ד: תוס' בד"ה אמר רב ערוגה בו' הד"א עד (מנין לפולטת) [גזירה] כו': בד"ה גזירה וכו' אף ע"ג דלית הרחקה בו' כ"ל: תוס' בד"ה והאיכא ביני וביני אמר רב ערוגה בו' שהאלכסון ש"ל טפח ע"ל טפחיים בו' נ"צ פי' האלכסון של טפחים על טפח אינו עדיף מטפחים כמו שהאלכסון טפח על טפח עדיף מטפח ודו"ק:

חידושי מהר"ם

דף פה ע"ב בתוס' ד"ה ושמאל אמר ערוגה וכו' וד"ה בנוטה שורה לכאן וכו'. הד"א: דף פו ע"א בגמ' רישא טהורה שמענא ליה. כצ"ל: ברש"י ד"ה לג' ימים דהקפיד הכתוב וכו' וקס"ד עם יום וכו'. נ"ל שצ"ל וקסבר עם וכו' דו"ק היטב: דף פו ע"ב ברש"י ד"ה ראוייה קאמינא וכו' וקסברי הני תנאי וכו' כל ג'

לא ידקדק רק צניס שהם הקרן הסמוך לפנימית ומלד הפנימית ודו"ק: בפרש"י בד"ה בממלא את הקרנות בו' אב"ל המזרחי והמערבי זורע מעט בו' עכ"ל. צמחני פירש"י צפשיטות טפי דכלל הרמות צוה ממלא כל הרומ עד סמוך לקרן עכ"ל. ור"ל שנקרנות לא זרע כלום והרי יש כאן היכר צשו הרומ זרועה לפון ודרום וזו זרועה מורה ומערב אלא הכא דמוקי לה צממלא את הקרנות שגם הקרנות זרועים צרות לפון ודרום מן המורה למערב הולך לפרש דרומ מערב ומורה לא זרע רק מעט ולא זרע עד הקרנות דלכ"ל לא הוי היכר כיון דגם הקרנות זרעו וק"ל:

ח"א דף פה ע"א יושבי הארץ אמו כ"ע יושבי רקיע בו'. בכמה מקראות מצינו כיצא בו יושב הארץ היינו כשמוכר בפירוש הארץ מיוחדת משא"כ הכא דכתיב (בראשית לו כ) יושבי הארץ סתם ולא פי' איזהו ארץ דמשמע יושב ארץ עולם התחתון ולכך פריך אטו כ"ע יושבי רקיע כו' וק"ל: וחזרי שהיו מריחין את הארץ בו'. ממלות הפוכות כמו כשב כשב שלמה שלמה ולכך לא הביא רש"י בחומש דרשה זו אלא כמ"ד הכא חזרי מלשון בן חורין שהוא יותר פשוט ודרשו כן מהחזרי שהוא שם משום דלא מצינו ה' הידיעה בשמות אלא בשם היחוס כמו הראובני השמעוני הכנעני החזי בשמות שכבר נזכרו בקרא אבל החזרי לא נזכר כבר בקרא ולכך לא נראה להם לפרש שהוא שם היחוס אלא להך דרשות וק"ל: כחויא בו'. וכתבו התוס' דלאו החזי הנזכר בו' אומות קדריש דהא לא דריש כולם אלא בני שעיר אקרי חזי כדכתיב (בראשית לו ב) בת צבעון החזי עכ"ל. ונראה שהוציאו הכא החזי מפשוטו שהוא שם המיחוס לאחד מבני כנען בכמה מקומות לפי שאהליבמה הנזכרת היא יהודית הנזכרת בפרשה תולדות כפירש"י בחומש וכמפורש בדברי הרא"ם ולפי שבפרשה תולדות ייחסה למשפחת חתי דכתיב (בראשית כו לד) יהודית בת בארי החתי והכא ייחסה למשפחת חזי דכתיב (בראשית לו ב) אהליבמה בת ענה בת צבעון החזי ע"כ דרשו הכא דלא נתייחסה הכא למשפחת החזי אלא שהוא שם התואר שהיו טועמין בו' והרא"ם כתב על פירש"י בחומש ונתייחסה לחתי וחזי כמו כו' שבאו חתי וחזי על אשה אחת ונולד ממנה צבעון ואין דבריו מובנים שהרי צבעון בן שעיר היה והחתי והחזי אינן אלא שם הייחוס לו ועוד דא"כ גם צבעון ממזר היה ולא חשיב בב"ר ובתנחומא רק ג' דהיינו ענה ואהליבמה ותמנע וי"א אף קרא כמפורש בפירש"י בחומש גם נעלם מעיני הרב סוגיא דשמעתין דלכך דרשו החזי אבל החתי ודאי שם הייחוס הוא כמ"ש ודו"ק:

דף פה ע"ב תוס' בד"ה ושמאל בו' דאפילו מלא הקרנות בו' דסבר דיש ראש תור בו' ובד"ה והא בו' שעליהן שלמעלה מעורבבין יחד ואע"ג דאיכא ראש תור בו' עכ"ל. ק"ק דלכ"ל מאי קא קשיא ליה לעיל לרצ ולא יהא אלא ראש מור ואימא דלע"ג דאיכא ראש מור מלמטה אסור כיון דמערבצי מלמעלה כסדרת המקשה דהכא ויש לישב דהמקשה דלעיל הוה ידע צניטא דהכא דאיכא לאוקמא צנוטה שורה וכו' אך קשה ומאי קשיא ליה לשמואל דלימא דשמואל לא איירי צממלא הקרנות דגוזלי וזרע שפיר מאגרלי ופליג ארצ צהא דלא גזור שמה ימלא הקרנות ושפיר מצי סגר נמי שמואל דאין ראש מור צערוגה ולא תקשי ליה

רק ד' עונות ולרע"ק לעיל בשמעתין דמסיק דסבר כר' יוסי ומצריך ה' עונות שלימות ודו"ק: ומה ישראל וכו'. עיין בתוס' ובפרק הבע"י תירצו עוד דאטו משום שצוה לבטל פ"א מפריה ורביה יבטל הוא לעולם וק"ל: וקבע להם זמן. כתבו התוס' תימה לר"י וכו' ע"ש באורך ועוד י"ל דחדא מילתא היא ומה ישראל וכו' אלא שעה א' ולאותה שעה גופה קבע להם זמן אני שכל שעה שכינה מדברת עמי בוודאי בלי קביעות זמן על אחת כמה וכמה ותו לא מידי וק"ל: ומניין דהפכים כו'. דאי כפשטיה לא לכתוב רק שובו לכם או שובו לאהליכם וכתוב בתריה ואתה פה עמוד עמדי וגו' דאי כפשטיה לא לכתוב רק פה עמוד ול"ל לכתוב עמדי אי לאו להך דרשה לפרוש מן האשה ובמסכת מגילה (כא.) דריש נמי מיתורא דעמדי דהרב יהיה עומד עם התלמיד ושקולים הם וכתבו התוס' ואם תאמר מנלן דפירש מדעתו קודם כו' נימא זה הוא צווי גמור שצוה לפרוש כו' ע"ש גם בתוס' פרק הבע"י בקצת שנוי באורך וק"ל: פה אל פה אדבר בו כו'. בסוגיא דפרק הבע"י ל"ג ליה ורש"י בחומש פירש פה אל פה אמרתי לו לפרוש מן האשה והיכן אמר לו בסיני לך אמור להם שובו לכם לאהליכם וגו' עכ"ל אבל מלשון התלמוד הכא ואת דאמרי כו' משמע שהוא מלתא וראיה אחריתא והיינו דמה שא"ל הקב"ה לא כן עבדי משה וגו' פה אל פה אדבר בו וגו' הרי הסכים הקב"ה עם משה על שהתירעמו עליו שפירש מן האשה וק"ל: שבר הלוחות מאי דרש ומה פסח כו'. מפורש פרק הבע"י ע"ש: יום אחד הוסיף משה מדעתו. כפירש"י דליום השלישי לרבי יוסי נמי לא משמע אלא לפרוש ד' וה' דכך א"ל הקב"ה אלא דמשה הוסיף יום אחד דהיינו גם יום ו' ואמר היו נכונים לשלשת ימים דהיינו ימים שלמים ולרבנן צ"ל לשלשת ימים נמי לא משמע אלא ד' וה' ולא ג' ימים שלמים וכתב הרא"ם ראייה לזה מקרא דויאסף אותם אל משמר שלשת ימים ושם כתוב ויאמר אליהם ביום השלישי וגו' ע"ש ואין ראייתו זו מכרעת דאע"ג דליום השלישי לכ"ע אף לר' יוסי לא משמע ימים שלמים מ"מ ביום השלישי משמע שפיר ימים שלמים כדפירש"י בהדיא בשמעתין לרבי יוסי אקרא דכתיב (שמות יט טז) ויהי ביום השלישי בהיות הבורק דימים שלמים קאמר ודו"ק: וישב משה וגו' ויגד משה גו'. עיין פירש"י וכמו שפירשו התוס' לפירושו כיון דלא כתיב ביה מידי כו' אית לן למשידי מצות הגבלה אהיהא אמירה כו' ע"ש ולי נראה דבהך אמירה גופה (שמות יט ט) ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן וגו' מפורש בה מצות הגבלה כי מצינו בכתוב שמשה לבד נגש אל הערפל שהוא עב הענן והוא אל ההר כמ"ש (שם כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ולזה אמר בכאן הנה אנכי בא אליך בעב הענן כי לך ניתן רשות לעלות על ההר תוך עב הענן אבל העם ישמעו תחת ההר בדברי עמך ועי"ז גם כך יאמינו לעולם כנבואתך גדולה שהרי לא ניתן רשות לעלות לשם רק אתה וק"ל: בתחלה פירש עונשן ולבסוף פירש מתן שכרן. נראה דכל זה היה לפי הדין בגרים דאז נכנסו ישראל לברית ונעשו גרים ואמרינן פרק החולץ (יבמות טו.) גר שבא להתגייר כו' מודיעין אותו עונשן של מצות כו' וכשם כו' כך מודיעין אותו מתן שכרן כו': בפירש"י בד"ה לכתובתו כו' וה"ק יום ג' לדברות התחיל כו'. עיין בחדושי הלכות:

דף 19 ע"ב תוס' בד"ה כאשר צוך כו' ויהי ביום השביעי יצאו מן

מהדורה בתרא

יש ליישג דוודאי מסגרת ענמס אין שייך להקשות על הקצ"ה למה לזה לפרוש ולא לאחר, כי נהדי כנשי רחמנא למה לך. אך כתבו שהטעמות של אהרן ומרים היא כי צוודאי משה עשה מדעתו מאחר שלא לזה לפרוש, כמ"ש המוספות הלא גם צנו דינר וק"ל:

חכמת שלמה

דף 19 ע"ב גמ' ויבאו כל ערת בני ישראל אל מדבר סין וגו' בה' וכו' ראשון לשכון בישראל ראשון לברך ישראל כו': דאשתקד בד' בשבת וכו' ואין בין ר"ה לר"ה ואין בין פסח לפסח אלא ד' ימים וכו' נ"ל: רש"י בד"ה למסען אף למסען וכו' נ"ץ פי' ציוס א' נסעו ולא נסעו כלל בשבת אלא מחלת

צהר לבנין

היום שבת היה, ובתור הכי כתיב ששת וגו' ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וגו', ואשר בזה אינו מהסכמת מהרש"ל לגרוס דכתיב ויהי ביום

חידושי מהר"ם

היתה שבת ראשונה דכתיב ויסעו מאילים ויבואו וגו' ששת ימים תלקטוהו וגו' ואמר בסמוך דאותו היום וכו'. כצ"ל: בא"ד ויניחו אותו עד הבקר ויאמר משה אכלוהו היום וגו' ששת ימים תלקטוהו וגו' ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וגו'. כצ"ל: תד"ה ואותו יום וכו' וע"כ קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה נס וכו'. כצ"ל:

דבריש ירחא כו' עכ"ל. לליכא למימר דהכא פסיקא ליה דנתיב ירחא הוה למאי דמסיק הסם דיליף מדנר ממדנר דל"כ לא ה"ל לתלמודא להשמיט מלאתי הכא הך דרשה דמדנר ממדנר וק"ל:

ח"א דף 19 ע"ב וקבלו תורה ביני שמי כו'. מפורש במדרש תנחומא שמעו זאת היא התורה שנאמר וזאת התורה אשר שם משה וגו' כי לא מראש דהיינו בתחלת נתינתה לא דברתי אותה בסתר דהיינו בלילה אלא בגלוי ביום וכמ"ש שלא ליתן לאו"ה פתחון פה לעתיד אילו נתת בפרהסיא קבלונה ודו"ק: כתיב הכא ביום הזה וגו'. דה"ל למיכתב ביום ההוא באו וגו' וכה"ג דרשו גבי בנינו זה וגו' ולכך דרשו הכא דזה אתי לג"ש והתם ודאי איצטריך הזה לגופה דאמרי' במדרש שאמר הקב"ה למשה כזה ראה וקדש שהראה לו באצבע ומה שיש לדקדק ע"ז עיין בתוס' וק"ל:

דף 19 ע"א בפירש"י בד"ה שלשי בשבת כו' קשיא לרבנן כו' וא"כ ע"כ בתרי כו' וכו' נתנה תורה כו' עכ"ל. נפשיטות טפי ה"מ לפרש דפריך למאי דמפרש רנא נפלוגמיהו קשיא לרבנן דשלישי נחש לא הוה שלישי נשנת אלם משום דלא נזכר מפורש דנר זה נפלוגמיהו מפרש הפירכא נמלי דמפורש נפלוגמיהו דקאמרי רנא נ' נחש נמנה תורה והכא מוכח דנ' נמנה וק"ל: בפירש"י בד"ה לכתובתו כו' וה"ק יום ג' לדברים שהתחיל משה להמשיך ליום כו' עכ"ל. דענין זה להמשיך ליום כו' א"ל משה גם נר"מ לליכא למימר דלא א"ל ולא מידי משום חולשא דאורחא אלם נדנר ששמע משה מפי הקצ"ה שיאמר כן לישאלא כגון פרישה והגבלה וק"ל:

ח"א דף 19 ע"א א"ל מצות הגבלה וכו'. עיין פירושו בתוס' פי' לדבריהם דודאי באמצעות נמי כתיב (שמות יט ט) הנה אנכי בא אליך וגו' אלא דלא כתיב באותה אמירה מידי שיהיה שב עליה ויגד משה וגו' דמה א"ל הקב"ה למשה שיאמר לישראל ושאמרו ישראל שוב למשה על כך שהוצרך משה להגיד למקום ב"ה אלא זו מצות הגבלה והכי מפורש בהדיא לקמן בביריתא ודו"ק: בתרי בשבתא. עיין פירש"י וכתב הרא"ם ואי קשיא א"כ הא דאמר רבא וכו' בחד בשבתא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא כו' מאי חולשא דאורחא דקאמר הא בלאו חולשא דאורחא א"א בו ביום משום דכל עליותיו בהשכמה היו י"ל דהא דאמרינן כל עליותיו בהשכמה היו אינן אלא בעליותיו שעלה מעצמו אבל בעליות שע"פ הדבור א"א להעביר וכו' עכ"ל ע"ש ואין תירוץ זה מחזור דהא מהאי קרא דיליף דכל עליותיו בהשכמה היו דהיינו וישכם משה בבקר ויעל וגו' מפורש בו שהיה ע"פ הדבור דכתיב לעיל מיניה ועלית בבקר אל הר סיני וגו' ועוד דלשון כל עליותיו בהשכמה היו לא משמע כן ונראה לפרש משום דסבר רבא דלא פסיקא לן ואפשר דבהשכמה באו להר סיני דהכי מסתבר דזרזין מקדימין למצות ואתמול חנו ישראל קרוב להר סיני וא"כ בו ביום שבאו היה ג"כ יכול משה לעלות בהשכמה אי לאו משום חולשא דאורחא דאתמול והכי נמי למאן דאמר לעיל דירד נמי בהשכמה ביום רביעי צ"ל דעלה ואח"כ ירד הכל היה בהשכמה דהיה שהות בהשכמה לעלות ולהשיב ולירד אחר כך לצוות מצות פרישה הכל בהשכמה הכי נמי היה שהות בהשכמה לבא ממקום קרוב ולעלות להר סיני אי לאו משום חולשא דאורחא ודו"ק: היום כמחר וכו'. עיין בתוס' ונראה דאף לפי הדרש דהיום כמחר לא זו נמי מהיום ממש דהיינו יום רביעי דאל"כ לא הוה הפרישה

דף 19 ע"א בתוספות ד"ה ואתה פה וגו' וכו' שהרי לאהרן ומרים לא אמר לפרוש וכו'. וק"ל לפי זה מאי נתיב למתן היאך היה מערער אהרן ומרים וכו', נקטור יכולים למתן אם איתא דהקצ"ה אמר להם לפרוש, למה לא לזה לאהרן ומרים לפרוש, אלא וודאי דמשה פירש מדעתו ובדרך שרונה לילן וכו'.

דף 19 ע"א גמ' פה אל פה אדבר בו וכו' נ"ץ פירוש לפירוש מן האשה: שם התורה כולא כאן וישראל וכו' נ"ל: רש"י בד"ה אמר לך וכו' ד' וה' והוא הוסיף וכו' הכל דעור אלה: בד"ה תא שמע בחדש היה שלשי כו' ג' בחדש הס"ד והד"ה: בד"ה וישב ויגד כו' בא וגו' הס"ד:

דף 19 ע"ב תוס' ד"ה כאשר צוך כו'. בסיום הקושיא, קודם ועוד מקשים, ע"פ המובן מדברי מהרש"א, היה הגירס' ואמרי' בסמוך דאותו

דף 19 ע"ב גמ' ראשון לברכת ישראל. כצ"ל: דהאי שתא חדא בשבת דאשתקד ד' בשבת. כצ"ל: דתניא אחרים אומרים אין בין פסח לפסח ואין בין ר"ה לר"ה וכו' ואם היתה שנה מעוברת ה' ה"ל וכו'. כצ"ל: ברש"י ד"ה לשכון בישראל וכו' דעד השתא לא שכן. כצ"ל: ברש"י ד"ה ז' חסרים עבוד. כצ"ל: בתוס' ד"ה כאשר צוך וכו' והא לא

במעלה מהשני כמ"ש (חגי ב ט) גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון אבל ראשון הנאמר בו יתברך ב"ה הוא ראשון ואין שני ואחרון לו כמ"ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים ר"ל לא כשאר ראשונים שיש להם שנים ואחרונים כי אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים שני ואחרון ועד"ז אמרין במדרש דלכך נאמר יום אחד ולא יום ראשון להורות שה' אחד ואין שני לו שביום ראשון בבריאה היה ה' אחד וביום שני התחיל השניות ולכך נאמר אחד במקום ראשון שראשון של ית' ב"ה והוא מורה על אחדותו שאין שני לו ועד"ז כווננו בענין הדכא במדרש רבה דהל"ל יום ראשון ושני ושלישי כו' אתמאה פרע להם הקב"ה להלן בהקמת המשכן שנאמר (במדבר ז יב) ויהי המקריב ביום הראשון לבריאת עולם כאלו בראתי עולם באותו יום תניא י' עטרות כו' דר"ל דלפי' הלשון ה"ל למכתב נמי בבריאת עולם יום ראשון כמו שני ושלישי אבל כתב אחד להורות על אחדות שהוא ראשון ואין שני לו אבל פרע להן הקב"ה לכתוב ראשון במקומו בהקמת המשכן שהיה ג"כ יום ראשון לבריאת עולם כאלו כתוב אותו ראשון בבריאת עולם ממש שהיה ראוי לכתוב שם אלא שנכתב שם לשון אחד להורות על ראשון שלו שהוא ממש אחד ואין שני לו והשתא קאמר על אותו יום של יום הקמת המשכן שנכתב בו הראשון שהיה לו י' עטרות להורות על מדותיו עשר ספירות שהם אחדות הגמור עד כתר העליון וכל הנהו י' ראשון דחשיב הכא הם מורים על זה שהוא ראשון ואין שני לו: וחשיב **ראשון למעשה בראשית**. כמ"ש שע"כ נאמר כאן ראשון במקום אחד שנאמר במעשה בראשית להורות על ראשון שלו שאין לו שני: **וראשון לנשיאים**. מפורש במדרש רבה (נשא יב כא) נשיא אחד ליום וגו' א"ל כו' משה כו' נתנו פניהם בנחשון שקידש שם שמים על הים כו' כדאמרין במסכת סוטה לו. ור"ל דנשיא אחד ליום שהוא יהיה הראשון ע"ש שקידש ויחד שמו של הקב"ה שאין שני לו: ואמר **וראשון לכהונה**. שהיה עבודתו ביחוד לה' כמ"ש באהרן (דברי הימים א כג יג) להקדישו קודש קדשים דהיינו מכלל הלוי: **ראשון לעבודה**. דהיינו קרבן צבור כבש האחד בבוקר וגו' שישתתפו בו כל ישראל כאיש אחד לעבודת הא' האמיתי שאין שני לו: **ראשון לירידת אש**. שהוא משגיח בכל העולם ובורא אחד לכלם: ואמר **ראשון לאכילת קדשים**. שיטתו ויקדש האוכל עצמו לידבק בשכינה להיות האוכל ג"כ מעין דוגמא דלמעלה בקדושה ואין לו שני למטה: ואמר **ראשון לשכון בישראל**. שיהיו כלל ישראל עם אחד למטה דוגמתו למעלה שאין שני כמ"ש (שמות לג טו) ונפלניו אני ועמך וגו': **וראשון לברך את ישראל**. שזה הוא דבר הנוגע באחדותו שאין שני לו לבטל ברכתו יתברך ב"ה כמו שמצינו בענין בלעם: **וראשון לאיסור במות**. שיהיה מקום מיוחד לעבודת ה' במקום אשר יבחר והוא מורה על אחדות וראשון הגמור שאין שני לו: **וראשון לחדשים**. שהוא חודש מיוחד לעשות בו ניסים ושהוא אחד לבטל כח ראש המזלות שהוא טלה וכמ"ש בש"ר (בא פרשה טו א) א"ל הקב"ה אין לך חודש גדול מזה לפיכך נקרא ראשון כו' ד"א כביכול הקב"ה שנקרא ראשון שנאמר אני ראשון וגו' וע"פ הכוונה שאמרנו והשתא ניחא דלא חשיב רק י' ראשון והם י' עטרות נגד י' ספירות המורים על שהוא אחד וראשון ואין שני לו ודו"ק:

חכמת שלמה

על שם ימים שיהיו אחר השנת שלקטוהו ששת ימים וק"ל: **בד"ה לרבנן וכו' נקט נמי לרבנן שמונה י"צ דומק גדול צעני דמשום אידי דר' יוסי נקט מ' והוא שקר דהא מסקי לעיל דענדרו לאיר ע"כ נראה צעני דשפיר קאמר תלמודא לרבנן מ' חסרים ענין דנהי דצין ניסן לניסן לא תמלא כי אס ו' חסרים אצל צין סיון לניסן צע"כ איכא מ' חסרים שאס לא כן לא ינא תשטנן מכוון שיהיה ר"ס ניסן ציוס א' כ"א ציוס צ' לפי שסיון יהיה ציוס ה' והאמת שם' חסרים הוא חדוש גדול וצריך להיות ה' חסרים זו אחר זו מרחשון כסליו טבת שנת אדר ונחשטנן שלנו מעולם לא תמלא ה' חסרים בשנה תמימה שמיים ליום ותמחיל צלזזה חודש שנתה כי אס ו' חסרים ונקראת שנה חסרה והכא חסרים הרבה על כן אמר לרבנן ענין מ' חסרין ודו"ק (עיין צמח"ש א):**

צהר לבנין

ישראל שבת ראשונה ל"ש בהן או"ל, שנאמר ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט, וכתוב בתרא ויבוא עמלק וכו' ממילא בסיום הקוש' זו דיו דהוכיחו דהיה שבת א' בין מרה לשבת דמן דלא שמרו, ול"ל לסיום הקרא ויהי ביום השביעי יצאו, הא מיני' קאי דהביא בכל כתבי אמנם אח"כ בועוד מקשי' קאי, אף כי נימא כאשר צוך במן [כס"ד בא"ת מנ"ל הני"ל] דקשה דלא היה שבת ראשונה, מדיוק סדר הכתובי', לכך שפיר צריכו גם לסיים ויהי ביום השביעי וכו' ומובן תכלית כוונת מהרש"ל בזה ודו"ק:

שם בתום ד"ה לרבנן ח' חסירין עבוד. עיי' היטב דברי מהרש"ל ומהרש"א חשבונם לו' וח' חסירי' בזה, נמצא דגם מהרש"א אינו מכחיש

העם ללקוט כו' עכ"ל. כתב מהרש"ל דאין כאן מקומו ושייך לקמן צסוף הדבור ויניחו וגו' ויהי ציוס השביעי כו' עכ"ל לפי הגהתו יהיה עיקר הוכחה כאן דיוסעו מאלים כו' בשבת היה נצמד בשבתא ירד להם המן שנאמר (שמות טו כו) ששת ימים תלקטוהו כו' אצל א"כ לא הוו צריכי לפרושי צעוד מקשים כו' ראשונה כשנסעו מאלים ואחר אותה שבת ירד כו' וע"כ נראה לקיים נוסחת לשון התוס' שלפינו דהוכחה זו נפשטות לפי דברי התלמוד דלמות יום שבת היה וכתב הכי כתיב ששת וגו' ויהי ציוס השביעי יאלו וגו' א"כ ע"כ לאו בשבת ראשונה יאלו אצל לדברי ועוד מקשים משמע להו פשטיה דקרא דששת ימים וגו' דנכתב אחר שירד מן שצו מיום אחד שעבר כשהגידו העדה למשה שלקטו לחם משנה כו' כמ"ש התוס' כל זה לקמן וא"כ אחרי הששת ימים נאמר (סס טו מ) ויהי ציוס השביעי וגו' משמע ששבת שלישית כו' וק"ל: **תוס' בד"ה לרבנן ח' חסירין כו' נקט נמי לרבנן שמונה עכ"ל**. כתב מהרש"ל דומק כו' דהא מסקינן לעיל דענדרו לאיר ע"כ כו' לרבנן מ' חסרין ענין דנהי דצין ניסן לניסן כו' אצל צין סיון לניסן צע"כ איכא מ' כו' עכ"ל לא יענה אמאי לא קשיא ליה הכי לפיכך דפי' צהדיא לרבנן מ' חסרין ענין כו' ונמלא דלשטקד צע"ש עכ"ל ולעיל מסקינן דענדרו לאיר לרבנן אלא ע"כ דאית לן למימר דהשתא למאי דקאמר לרבנן מ' חסרים לא קאי אהא דקאמר לעיל דענדרו לאיר והנהו צריכות דלעיל כר' יוסי תמיין והכי משמע להו מ' חסרין ענין לרבנן דהיינו מניסן לניסן דומיא דשצעה חסרין ענין לר' יוסי דהיינו נמי מניסן לניסן אצל א' הוה ענדרו לאיר לא הו' מ' חסרין מניסן לניסן ומו לא מידי וק"ל: **ח"א דף טז ע"ב כאשר צוך במרה מ"ס אתחומין לא איפקוד ומ"ס אתחומין נמי איפקוד כו'.** ומה שיש לדקדק כאן

בשמעתין עיין בדברי התוס' ובחידושי הלכות: **ואותו יום ה' בשבת היה כו'.** עיין בתוס' אבל בטור א"ח סימן ת"ל הביא המדרש הזה בע"א שהיו שיניהם קהות על ששוחטין אלהיהם ולא היו רשאים לומר דבר כו' ע"ש ואחרי הדקדוק במאמר כפי מה שכתבו התוס' כשלקחו פסחיהם נתקבצו בכורות כו' מפני מה נתקבצו הבכורות מעיקרא יותר משאר העם שהרי עדיין לא הגידו להם שיהרגו בכורי מצרים אבל הכוונה כי מזל טלה הוא ראש ובכור לכל המזלות והוא עצמו מזלן ואלהיהן של מצרים ומהבכורות ועל כן נתקבצו הבכורות טפי כשלקחו פסחיהן שהיה טלה שהוא מזלן ואלהיהן של הבכורות והיו שיניהם קהות כו' והלכו אצל אבותיהם כו' דהשתא ב' המדרשים נתכוונו לדבר אחד וק"ל: **עשר עטרות נמלא אותו יום כו'.** יש לדקדק ממאמר הזה למאמר דפרק הניזקין (גיטין ס) דח' פרשיות נאמר בו ביום אמאי לא חשיב נמי הכא ראשון לשילוח טמאין ולאיסור שותיי יין דחשיב התם דנאמרו בו ביום וכן לא חשיב הכא ראשון ללויים ומיהו הא דלא חשיב הכא ראשון להדלקת נרות משום דהוי בכלל ראשון לעבודה גם קשה אמאי לא חשיב בתרתי ראשון לחודש וראשון לחדשים כמו דחשיב ראשון למעשה בראשית ואמאי לא חשיב נמי ראשון להקמת המשכן והתוס' תירצו בזה דאקרא קאי שהזכיר בו הקמת המשכן אבל קשה דא"כ לא יזכיר נמי ראשון לחדשים שהזכיר בקרא בחודש הראשון ובכלל קשה מאי רבותי' דהנך עשר עטרות דמפיק ליה מהאי קרא. הוא מבואר ע"פ מ"ש דראשון הנאמר בו יתברך ברוך הוא כמו שנאמר (ישעיה מד ו) אני ראשון אינו כלשון ראשון הנאמר בשאר דברים דההוא משמע ראשון משום דיש שני אחריו ואפשר שהראשון פחות

הנסיעה מרפדים והמנוחה צמדנר סיני הכל היה ציוס א' וק"ל: **בד"ה ריש ירחא וכו' הוא לעולם הס' ד:** בד"ה וריש ירחא דסיון בא' בשבת שהרי אייר וכו' כ"ל ודכ"א: **בד"ה חיסר צ"ל חסר אייר עשאהו חסר כסדרן כ"ל הס' ד:** והשאר נמחק: **בד"ה עטרות כ"ל עשר עטרות ואח"כ מ"ה שכן ראשון לנרן וכו':** בד"ה ד' ימים חוץ מו' ימים הס' ד: **תוס' בד"ה כאשר צוך וגו' ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וגו' נמחק.** ונ"צ אין כאן מקומו ושייך לקמן צסה"ד ויניחו אותו עד הנקר וגו' וכתיב ציוס השביעי יאלו מן העם ללקוט ולא נמלא משמע וכו' כ"ל ודו"ק (עיין צמח"ש א): **בד"ה ובתיב ששת ימים וגו' והמן כבר ירד מיום ראשון שעבר** נ"צ לפי האמת אצל ק"ל מנא לן דילמא ירד צאמצע השצוה מאחר דלא אמר ששת ימים תלקטוהו כי אס בשבת אחר שירד כבר המן ואמר

השביעי יצאו מן העם ללקוט וגו' נמחק ונ"ב אין כאן מקומו וכו' עכ"ל ע"ש, ועיי' מהר"ם לובלין, הנה מהרש"א כתב בזה וז"ל וע"כ נראה לקיים נוסחות לשון התוס' שלפינו וכו' עכ"ל כהנ"ל ואמינא להקדים בדיקדוק אתוס' דהקדימו להקשות וא"ת מנ"ל דבמרה וכו' דילמא כאשר צוך במן וכו' ות' וי"ל וכו' ומסתמא כי היכי דהאי כאשר צוך במרה ה"נ האי וכו' עכ"ל ואח"כ מקשינן וא"ת וכיון דבמרה איפקוד אשבת היכי אמרי' בפ' כל כתבי וכו' עכ"ל שייכת והמשך סדר התוס' בזה נראה, דאי הוי אמינא כאשר צוך במן כס"ד בא"ת מנ"ל הני"ל, לא הו' מקום להקשות מפ' כל כתבי, והיינו ע"פ פשוטת יסדו דבריהם דכאשר צוך אבמרה קאי והאיך אמרי' בכל כתבי אלמלי שמרו

קבורתכם כקבר המוקף גם בצדדין ועיין עוד בזה פ"ק דמסכת ע"ז וק"ל: **בתוס' כפה עליהם כו' ואע"פ כו'.** ועוד י"ל דבדבורם שהקדימו נעשה לנשמע אין זה קבלה גמורה עד שקבלו עליהם אח"כ בכריתת ברית ובשבועה וק"ל: **קיימו מה שקבלו כבר כו'.** דלפי פשטיה דקאי אמגילה ה"ל למכתב קבלו וקיימו דקבלה ודאי קדמה לקיומה וה"נ מה"ט דרשו מינה נמי במגילה (ו) קיימו למעלה מה שקבלו למטה ובמס' שבועות (לט) דריש מינה עוד אמגילה דדבר שנתחדש כגון מקרא מגילה נאמרה מהר סיני שנאמר קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר והדרשות שקולים הם ויבאו כולם וק"ל: **משמים השמעת דין ארץ וראה כו'.** פרש"י דין תורה עכ"ל. ויותר נראה לפרש דין ממש השמעת בשעת מתן תורה לעשות דין בארץ שיחזור לתוהו ובוהו אם לא יקבלוה וענינו מפורש פ"ק דע"ז ע"ש: **יום הששי ה' יתירה ל"ף מלמד שהתנה כו'.** מפורש פ"ק דע"ז ע"ש: **בשעה שהקדימו כו' קשרו לו ב' כתרים כו'.** עיין בתוס' והוא מבואר שע"י כתר תורה זכו עוד לשני כתרים שהם המלכות והכהונה וז"ש במ"ת ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' דהיינו כתר מלכות וכתר כהונה ומשום שהקדימו נעשה לנשמע דהיינו שקבלו עליהם שני חלקי התורה הא' עשיים שבתורה דהיינו נעשה והב' הלאוין שבתורה דהיינו נשמע והקדימו לקיים העשיים קודם שמיעת הלאוין זכו עוד לב' כתרים הללו דהיינו מלכות וכהונה וכל מלאך מששים רבוא נשא ב' כתרים האחד בימין כנגד הכהונה שהיא מדת חסד וכתר הב' בשמאל היא כתר מלכות על שם מדת הדין ובדוגמא זו נגד נעשה שהם העשיים על שם מדת הרחמים ונשמע שהם הלאוין על שם הדין ואמר כיון שחטאו בעגל ועברו על עשה של אנכי ועל הלאו דלא יהיה לך דמפי הגבורה שמענום כדאמר' במס' מכות (כד) ירדו ק"כ רבוא מלאכי חבלה שאז שלט בהם מלאך המות כדאמר' פ"ק דמס' ע"ז (ה) מדכתוב (תהלים פב ז) אכן כאדם תמותון וגו' ופרקו מהם הב' כתרים שהם המלכות והכהונה שניתן בזכות שאמרו נעשה ונשמע שהוא עשיים ולאין והיינו שפרקום כשגלו ישראל בחטא עגל כמ"ש (שמות לב לד) וביום פקדי ופקדתי וגו' ואמרין פרק חלק (סנהדרין קב) רש"י ד"ה פסוק) דהיינו בזמן החורבן שנאמר (יחזקאל ט א) קרבו פקודות העיר וגו' ואז בטל ונכרת מהם המלכות והכהונה כמ"ש שני זיתים נכרתים וכתוב (יחזקאל כא לא) הסר המצנפת והרם העטרה וגו' שהן מלכות וכהונה כמפורש בפ"ק דגיטין (ז) ומייתי ליה מדכתוב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב דהיינו בזמן המקדש שנקרא הר יהיה

מהדורה בתרא

שאינו רואה לעשות המצוה מאחר שאינו יודע הטעם למה עושה אותה. ואגב אפרש ג"כ ענין שאינו יודע לשאול. מקשים למה משיצים לו תשובת הרשע, דלמא מה שהוא שותק מפני שאינו קשה לו כלום. ואפשר שמתוך צמא שאלת פתח לו, ר"ל מאחר שאין ידוע מה כוונתו של האינו יודע, לכן פתח לו. ר"ל פתיחת והסתלק הדברים תמיד לו, ולא מה שאלת מקשה שני של הרשע, ומסיים לי ולא לו אילו היה שם וכו', רק הפסוק תמיד לו. ולדידי נראה שאין הפי' שאינו יודע לשאול היינו ששומק. רק ה"ק שאני רואה זו שאינו יודע, ומסופק אם ישאל שאלת חכם או שאלת הרשע, את פתח לו. ר"ל אמה התחיל להגיד לו תשובה מה שמשיצים לרשע על שאלתו, ממילא ישאל שאלת החכם אח"כ. וזוה מיושב נמי דקדוק קצת במ"ש ר"ג אומר כל שלא אמר ג' דברים נפסק וכו', פסק על שום מה וכו', מזה שאנו אוכלים על שום מה וכו'. שקשה אריכות הלשון להל"ל בקינור פסק למה אכלו אצותינו וכו', וכן מזה למה אנו אוכלים וכו', וכן מרור וכו'. אלא הכוונה שאין לו לשאול על המצוה טעם למה אנו עושין, כי עכ"פ מחויב לעשות המצוה אף בלא טעם. ולכן אינו יכול לומר למה אוכלין, רק מדויק בלשונו ואמר מזה שאנו אוכלין.

חכמת שלמה

דמשמע נמי ויתנצלו את עדים מהר חורב ל"ל והס"ד: בד"ה עושי ל'שמוע כו' ל"ל נעשה לנשמע מוכיני כו': תוס' בד"ה אמר רבא כו' התם רבה א"ש כו' ל"ל: בד"ה ירדו כו' ויתנצלו דריש תרי זימנא וי"ם שכתב בהן ל'הדיא וינצלו כו' ל"ל:

צהר לבנין

וכו' בתוס' שם, שפיר התמי' מהרש"ל וכ' ודוחק גדול בעיני דמשום אידי וכו' עכ"ל, ואחר שהמציא דיהיה איך שיהיה עולה לרבנן ח' חסירים או בלא עבורי לאייר ומניסן לניסן, או באם שתרצה לקיים ח' תי' דעבורי לאייר יהיה ח' מסיון לסיון וזהו מאשר לא תמצא בשנה תמימה, שפיר יש לפרש בוודאי דברי הגמ' כפי' רש"י לפשוטן הנ"ל, ומובן להמכר דלא נפגמו דברי מהרש"ל להמעיי' בזה מדברי מהרש"א בחץ השנון ותל"מ וק"ל:

חידושי מהר"ם

ירדו ק"כ וכו' ויתנצלו דריש תרי זימני ויש ספרים שכתוב בהם בהדיא וינצלו לא נאמר וכו'. כצ"ל:

ה"א דף פח ע"א **בחמישי בנה מזבחה כו'.** כיון שלא עלה בה' מסתמא לא הלך בטל באותו יום אלא שבנה מזבחה כו' וכל הענין בפרשת משפטים ואין מוקדם ומאוחר בתורה כפירש"י בחומש ע"ש: **בששי לא היה לו פנאי כו'.** אין לפרש דלא היה לו פנאי משום טורח שבת ואל"ה היה נותן הקב"ה תורה בו ביום בע"ש דהא לר"י קיימין הכא דס"ל דמשה הוסיף יום א' מדעתו משום פרישה ודריש היום כמחר דלילו עמו אלא דר"ל דמשום טורח שבת לא עלה בו ביום בע"ש כמו שעלה בג' ימים שלפניו ומיהו אי לאו משום פרישה לא היה מוסיף משה יום א' משום טורח שבת דלא הוה שביק קבלת התורה משום טורח שבת וק"ל: **אוריין תליתאי כו'.** נתכוון לחשוב כל הני תליתאי בנתינת תורה שהם על כוונה אחת דהיינו שהראשון יש לו שום מעלה והשני מוסיף במעלה על הראשון והשלישי עולה במעלה על גביהן וז"ש אוריין תליתאי שהראשון במעלה הם כתובים שניתן ברוה"ק ולמעלה ממנו דהיינו נביאים שנאמר בנבואה ולמעלה מהם התורה שנתנה על ידי משה רבינו באספקלריא המאירה כמ"ש (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחזירות וגו' ולעם תליתאי דהיינו ישראל קדושים הם במעלה להבדילם מן האומות ולמעלה מהם הלויים בקדושה כמ"ש (במדבר ח יד) והבדלת את הלויים ולמעלה משניהם כהנים כמ"ש (דברי הימים א כג יג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים וע"י תליתאי דהיינו שמרים היתה לה למעלה בנבואה אך בדברים שאינן נוגעין במצות התורה ויותר ממנה במעלה אהרן שכמה פרושיות בתורה נאמרו לו מפי הקב"ה ויותר מהם במעלה נבואת משה שלא קם כמוהו וכל התורה נקראת על שמו וביום תליתאי דיום הראשון מהפרישה לא היו פרושים מתשמיש של לילה ולמעלה ממנו כל יום שני של הפרישה שהיה לילו עמו ולמעלה מהם יום ג' שנגמרה הפרישה להיותם טובלים אז וטהורים לקבל את התורה ובירחא תליתאי לפי שישראל כשהיו במצרים היו שטופים בעבירות כמעשה מצרים ולא היו ראויים לקבל התורה עד אחר ג' יום כדי שיזדככו באותן ימים ובחורש ראשון שהוא ניסן נתן להם הקב"ה עול שני מצות שהם מילה ופסח כדי שיפרשו עצמן ממעשה מצרים כדאיתא במדרשות ובחדש השני היה (לשם) מעלה יתירה להם כמה מצות שנתנו במרה ובמן כדאמרין לעיל ובחדש הג' באו למעלה עליונה עד שהיו ראויים לקבל התורה ודו"ק: **שכפה עליהן ההר כגיגית כו'.** מדלא כתיב תחת ההר וכתוב בתחתית משמע בתוך התחתית כגיגית שמוקפת גם מצדדין והיינו נמי שם תהא

דף פח ע"א גמ' דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה ל'נשמע באו וכו' שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכו'. נכאן מקשים כל המפרשים וגם האלשיך ממ"נ. או ראוי לקשור שלשה כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, ועוד שלשי' נשציל שהקדימו נעשה לנשמע, או רק כתר אחד נשציל שהקדימו. והנראה ליישע ע"פ מה שכתב הרמב"ם בספר המורה, וגם בספר חובת הלבבות. שכן ראוי להיות סדר הלימוד צמזמז. מתחילה ע"פ הקבלה כאשר קיבל מאבותיו, וכאשר צוה לנו משה צמורה כן יקיים אותה. ואח"כ יתבאר צמזמז, מחויב ללמוד ולחקור צמזמז עד מקום ששכלו מגעת, אולי ימצא על הכל טעמים המיישצים על הל"ל. וסיים הרמב"ם ונלמד שלא יזיז מן הקבלה וכו'. ר"ל אף ששכלו אינו מגיע למצא טעם נכון, מ"מ נשציל זה לא יעבור ח"ו, רק ישמור לעשות כפי מה שצא הקבלה. וזוה מיושב אצלי החילוק שצין שאלת חכם לרשע נסדר הגדה. והיינו שהחכם אינו שואל טעם על המצוה למה יעשה, כי הוא מקיים אותה עכ"פ כאשר צא בקבלה, רק אח"כ שואל על המורה להגיד לו אולי ימצא טעמים צמזמז על המצוה. משא"כ הרשע שואל מה העבודה,

דף פח ע"א גמ' אכתי בפזיוותייכו קיימיתו כו' ל"ל וכן נרש"י: רש"י בד"ה ושוב לא ע"ה כו' שע"ז כו"ם הס"ד: בד"ה אלא אימא כו' לא ע"ה הס"ד: בד"ה ק"ך כ"ל אחד ואחד נמ"ל את כתרו ל"ל והס"ד: בד"ה טענו הכתרים והכי משמע את עדים אשר היה להם מהר חורב ל"ל והס"ד: בד"ה בחורב פירקו

ההמצאה דע"כ בין סיון לסיון [באם דנימא לרבנן דעברוה לאייר] איכא ח' חסירים, מעתה שפיר ראה וידע מהרש"ל דפי' רש"י עולה ח' חסירים כפשוט' מניסן לניסן, [ובלא עברו] לאייר דומי' דבשבועה חסירים לר' יוסי, אלא דלולא המצאה ממהרש"ל, ע"פ הנראה דברי תוס' הנ"ל לפשוטן דלא הווי צריך למימר לרבנן ח' חסירים אלא שבעה, ואייר עבורי עברו' כדלעיל, וההכרח לומר ח' חסירין לרבנן לא יהיה כ"א מצד דרך אלא משום דלר' יוסי

דף פח ע"א בגמ' ההוא מינא דחזייה לרבא. כצ"ל: ברש"י ד"ה מאה ועשרים כל אחד נוטל כתר א'. כצ"ל והוא ס"ד: בתוס' ד"ה

ח"א דף פח ע"ב תומת ישרים וגו'. עפירש"י וע"ל ע"ד בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו והבא לטהר מסייעין אותו והיינו תומת ישרים שרוצים לילך בדרך ישר גם כי קשה עליהם לעשות תנחם לסייעם מן השמים וההפך סלף בוגדים לילך דרך סלוף ואינו ישר ישדם דהבא לטהר פותחין לו וק"ל: **לכשתעשי בו'**. נ"ל שיש לאדם ראייה חושית וראייה שכלית והן הן ה' עינים בתחלה היה לבך שלם באחת מעיניך היינו ראייה שכלית שאמרת נעשה ונשמע ולכשתקיים ותעשי יהיה לבך שלם עמי בב' עיניך גם בראיה חושית שנופל בו לשון העשייה ממש וק"ל: **עלובה בל"ה בו'** דכתיב נתן ולא הסריח בו' ות"ר הנעלבים בו'. מפורש פרק השולח: **ה' יתן אומר גו' כל דיבור ודיבור בו' נחלק לנו'** לשונות בו'. שלא ליתן פתחון פה לאו"ה לעתיד אלו שמענוהו בלשוננו קבלנוהו ומייתי ליה מקרא דכתיב ה' יתן אומר דהיינו אמירה אחת מבשרת לצבא רב לכל האומות ותנא דבי ר"י מייתי ליה מקרא דכתיב (ירמיה כג כט) וכפטיש יפרצץ סלע בו' ע"י בזה בדברי התוס' פאד"מ והכא ובחידושונו שם: **סמא דחייא בו'**. עפרש"י וענינו למיימינים בה היינו לשמה ולמשמאלים בה היינו שלא לשמה וכי האי גוונא דרשו בפרק בא לו וזאת התורה אשר שם וגו' זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המות בו' וכן הוא בפירוש הריטב"א שם: **ד"א נגידים בו'**. דנגיד מלשון שררה וכתר מלכות הוא ונגידים בלשון רבים מיעוט רוב שנים וענינו ב' כתרים לכל דבור שמשמעו שני פנים דהיינו הנגלה והנסתר ולכל אחד משני הפנים קשרו לו כת"ר א' דהיינו ב' כתרים לנגלה ונסתר וק"ל: **אע"פ שמיצר בו'**. עיין פירש"י וע"ל ע"ש בכל צרתם לו צר שהש"י עמנו בכל גלות וז"ש אע"פ שמיצר וממר לי בגלות בין שדי ילין עש"ה בצל שדי יתלונן וק"ל: **מי שהכל שאלו בו'**. ויותר נכון גי' הילקוט איש שהכל שלו ושייך בהקב"ה איש שנאמר בו (שמות טו ג) ה' איש מלחמה וכה"ג קאמרין בסוטה פ"ב (מז). אשכולות איש שהכל בו ואמר מכפר על עון גדי עיין פירש"י ולפי מה שפירשו בלא תבשל גדי דאף עגל וכבש במשמע שאין גדי אלא לשון ולד רך ממש כו' וכפירש"י בחומש נחא כפשטיה דעין גדי משמע שפיר עון עגל

מהדורה בתרא

שני דברים שלקחת. הענין הוא כמ"ש כל המפרשים שתרעומות המלאכים לא היטה על פשוטו של תורה, רק על הסודות ושמות וזיכרונות שצמחה. והנה ידוע שהתורה נחלקת לשלשה. דהיינו תורה שכתב, ותורה שבעל פה, והנסתרה הסודות שצמחה. וזה כוונת מחילת מדרש רבה פרשת בראשית (פר' א' 6): רבי הושע פתח ואהיה אלו אמון, פדגוג, מכוסה, מונע. רואה לומר תורה שכתב הוא פדגוג ומנהיג את העם, להלך בדרך ישרה וצמחות ה'. תורה שבעל פה, הנדרש מן התורה שכתב, הוא מכוסה. ר"ל ע"ד אי לא דדלא לך חספא לא משכח בו', רק שהיא מכסה התורה שכתב. וכאשר לוקחים הכיסוי, בקל ימלא את הדרש של תורה שבעל פה. ועוד מונע הוא סודות וזיכרונות התורה, שהוא עמוק וקשה למלא כדבר שהוא מונע צמח ממילא משה הטעה המלאכים, ואמר נשכיל שני דברים שנחנו לי מן השמים. רואה לומר ע"ד הגמ' נגדרים (לח). כל ארבעים יום היה משה לומד תורה ומשכחה, עד שנתן לו הקב"ה צמחה שנאמר ויתן אל משה גו'. ממילא אמר משה למלאכים, אף אם אני לומד תורה שצמחה כמו המלאכים, וזה נעוד שאני עמכם צמחוס. אצל כשארד לארץ, אין כח נאדם החומרי לשמור התורה זאת בגוף האדם. ודייק נשכיל שני תורות דהיינו שכתב ובעל פה, אילו ניתנו לי צמחה מן השמים שלא אשכח אף אם ארד לארץ. אצל תורה השלישית דהיינו הנסתרה, אין לי צמחה מן השמים על הארץ, רק נשארתי בשמים אצלכם, והניחוח. וזהו ענין הגמרא הנ"ל, כי משה הטעה את המלאכים ואמר רבש"ע תורה שאתה נותן לי מה כתיב צה וכו', והל"ל בקיור רבש"ע מה כתיב צמורה אנכי וגו'. גם מה טעם שכל אחד נעשה [ולן] אוהב ומסר לו דבר. לא די שלקח מהם התורה, למה יתנו לו עוד מתנות. גם הלשון שאמר בשכר שקראוך אדם, מה ענין לשון קריאה, הל"ל בשכר שאתה אדם. ורש"י מיישב ואמר בשכר שמרפוך בו', והוא דוחק. וע"כ הנראה כי דברי תורה הם עניים צמקון ועשירים צמקוס אחר וע"פ המדרש ילקוט פ' האזינו (פ' ז' רמז תתקמ"ג): נעשה שעלה משה למרום נקשו מלאכים להורגו. א"ל נשכיל שני דברים שנחנו לי מן השמים אדם רואים להרגני, הניחוח. משל לכן מלכים שמהלך בדרך, עמדו עליו לטעים להרגו, א"ל נשכיל חמשה סלעים שצדי אדם בו', הניחו אותו. כשצא לעיר, התחיל למכור אבנים טובות ומרגליות בו'. כך משה כשהיה צמקוס סכנה, אמר שני דברים ואחת היו צידו בו'. כלל העולה ממדרש זה, שמה הטעה את המלאכים שלא היו יודעים מה שלקח אלו מן השמים. ועדיין צריך להבין מה ענין הטעות, ומה הן השני דברים, ומהו האריכות הדברים נשכיל שני דברים שנחנו לי מן השמים. הנה ליה למימר בקיור, נשכיל

חרב ומפרש לה רבי חמא דבחורב טענו ובחורב פרקו כו' ולא הוזכר חורב במפורש אלא גבי פריקה דכתיב (שמות לג ו) ויתנצלו וגו' מהר חורב על כוונה זו דהפריקה מב' כתרים שהם כהונה ומלכות יהיה בחורב דהיינו בשעת חורבן שאז יתקיים ובוים פקדי וגו' כמ"ש לעיל וכפל במלאכי חבלה ק"כ רבוא ע"ש שבשני חורבנות יפרקו מישראל המלכות והכהונה בכל חורבן ס' רבוא ואמר וכולן זכה משה ר"ל דשני כתרים אלו שהם מלכות וכהונה ודאי דתלויים בכתר תורה דאין לך גדול ממה בתורה שנקראת על שמו ולכך זכה למלכות שהיה מלך וזכה לכהונה בו' ימי מלואים כמפורש במסכת זבחים (קב). וזה שנשמך ומשה יקח את האהל דהיינו האהל של תורה ולכך זכה גם לב' כתרים האחרים ולא פירקום ממנו ואמר גם כשנפרק מישראל אלו ב' כתרים בשעת החורבן עתיד הקב"ה להחזירן להם ולא יפרקו מהן לעולם שנאמר (ישעיה לה י) ופדויי ה' וגו' דהיינו בגאולה העתידה שתהיה ע"י הקב"ה ולא ע"י מלאך כמו שהיו גאולת עוה"ז שנאמר בהם (ישעיה סג ט) ומלאך פניו הושיעם אז שמחה שעל ראשם דהיינו ב' הכתרים יהיו לעולם ועד: **מי גילה לבני רז זה שמ"ה בו'**. דזהו דבר סודי שהמלאך כולו רוחני ואין לו דעת אחרת כ"א לעשות רצונו ית' ב"ה והוא מוכן כאלו עשה משא"כ האדם מחובר בגוף ונפש שיש בו גם דעת היצה"ר ואינו מוכן לעשות רצון אביו שבשמים כי היצה"ר מסיתו לרעה אבל ישראל במ"ה נגלה להם סוד זה להיות להם דעת א' להיות מוכנים לעשות רצון אביהם שבשמים כמ"ש (דברים ה כו) מי יתן והיה לבבם זה וגו' דהיינו שב' הלבבות שהם ב' יצרים היו להם דעת אחד כמלאכים הללו שהם מוכנים לעשות קודם שמיצה וק"ל: **דכתיב כתפוח וגו'**. סיפא דקרא כתפוח בעצי היער כן דודי וגו' ולפי הענין הקב"ה נמשל לתפוח כת"י וכפירש"י שם וכל דודי הנזכר בש"ש כן הוא דקאי אהקב"ה ואפשר לפי הדרש דהכא קאי אסיפא דקרא דלעיל דכתיב (שיר השירים ב ב) כן רעיתי בין הבנות דהיינו ישראל בין האומות ועלה שפיר קאי כתפוח בעצי היער כן ישראל בין האומות וקאמר לומר לך מה תפוח זה פריו וכו' מדמה המעשה לפרי והשמיעה לעלין כי המעשה עיקר כמ"ש (אבות פ"א מ"ז) ולא התלמוד עיקר אלא המעשה וק"ל:

עכ"פ אנו אוכלין אף שלא תמיד הטעם, רק רצונו לתקור גם אם יש טעם עליו. וזה מיושב הגמרא ג"כ, ענין הקדימה נעשה לנשמה הוא, כי אם לא הקדימו, רק אמרו נשמע ונעשה, היה הפירוש נשמע מקודם אם יהיה לנו איזה טעם נכון אז נעשה ונקיים אותו, ואם לאו לא נעשה. או אף כפשוטו, אילו לא הקדימו היו מציינים כדרך העולם שאומרים נשמע דברך ונקיים אותו, ממילא אז לא היו ראוים רק לכתר אחד, כי הכל אחד, כי השמיעה בלא נעשה אינו כלום. לאפוקי כשהקדימו נעשה, אז א"א לפרש כפשוטו, מאחר שכבר אמרו שיעשו לא יצריים לומר ונשמע וודאי ישמעו. אלא וודאי שכוונתם שאמרו נעשה, עכ"פ צין שיהיה לנו טעמים על הדברים צין לאו, עכ"פ נעשה אותם. ואח"כ נשמע ג"כ, נראה לתקור ולשמע צמופת טעמים עליו. ממילא נעשה ונשמע הם שני דברים, כל אחד ענין בפני עצמו, ולכן נטלו שני כתרים אחד נגד נעשה ואחד נגד נשמע ודו"ק:

דף פח ע"ב גמ' ת"ר הנעלבים ואינן עולבים וכו'. עיין פ' הוהז מ"ש: שם ואריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לי יצור אשה וכו' עד ואף מלאך המות מוסר לו דבר וכו'. ידוע מה שנחקשו צו כל המפרשים כל אחד פונה לדרכו. ואני אוסיף איזה דקדוקים מה שלא הזכירו הם. אחד אריכות דברים שהשיב משה רבש"ע תורה שאתה נותן לי מה כתיב צה וכו', והל"ל בקיור רבש"ע מה כתיב צמורה אנכי וגו'. גם מה טעם שכל אחד נעשה [ולן] אוהב ומסר לו דבר. לא די שלקח מהם התורה, למה יתנו לו עוד מתנות. גם הלשון שאמר בשכר שקראוך אדם, מה ענין לשון קריאה, הל"ל בשכר שאתה אדם. ורש"י מיישב ואמר בשכר שמרפוך בו', והוא דוחק. וע"כ הנראה כי דברי תורה הם עניים צמקון ועשירים צמקוס אחר וע"פ המדרש ילקוט פ' האזינו (פ' ז' רמז תתקמ"ג): נעשה שעלה משה למרום נקשו מלאכים להורגו. א"ל נשכיל שני דברים שנחנו לי מן השמים אדם רואים להרגני, הניחוח. משל לכן מלכים שמהלך בדרך, עמדו עליו לטעים להרגו, א"ל נשכיל חמשה סלעים שצדי אדם בו', הניחו אותו. כשצא לעיר, התחיל למכור אבנים טובות ומרגליות בו'. כך משה כשהיה צמקוס סכנה, אמר שני דברים ואחת היו צידו בו'. כלל העולה ממדרש זה, שמה הטעה את המלאכים שלא היו יודעים מה שלקח אלו מן השמים. ועדיין צריך להבין מה ענין הטעות, ומה הן השני דברים, ומהו האריכות הדברים נשכיל שני דברים שנחנו לי מן השמים. הנה ליה למימר בקיור, נשכיל

חכמת שלמה

וע"ד המדרש הטו אונסם ולכו אלי שמעו ותמי נפשכם בו' ומשום הכי מקושר המאמר של אחריו אמר עולה עלוזה כלה בו': שם מאי דכתיב ה' יתן אומר בו' שגנוזה לתתקע"ד דורות בו' כל"ל ונמחק משפט ימי בראשית: רש"י ברה"ה בין שדי יצין בו' לעשות לו מושבן להיות מצומצם בו' כל"ל:

דף פח ע"ב גמ' בתחלה באחת מעיניך בו' נ"צ פ"י נגד נשמע וצמקון נגד נעשה ונ"ל דקרא ה"ק לנצמתי עמה נצמתי עיניך מאחר שכבר לנצמתי נצמתי ונ"מ דוחק הוא שהיה לו למכתב לנצמתי נצמתי מאחר שחזרתי לנצמתי ונ"ל משום שנצמתי לא נשאר להם אלא לצד אחד מעינים שהרי קלקלו נעשה ועשו את העגל והספידו נעשה ולא נשאר אלא נשמע

הוא דמה אנוש כי תזכרנו אמרו מ"ה קודם שנברא האדם ולא נקרא אדם אלא אחר בריאתו כמ"ש (בראשית ה ב) ויקרא את שמו אדם וכן אדם כי תפקדנו אמרו מ"ה במתן תורה שהיו ישראל בני אדם וניחא דאמרין לקמ' (פס). בשכר שקראוך אדם וכו' דלא קרו אותו אלא בבריאת עולם ואמרו ותחסרהו מעט מאלהים היינו לגלות לו נסתר של התורה כמ"ש (נדרים לה.) מ"ט שערי בינה נגלו לו למשה וכבוד והדר תעטרנה היינו שני עטרות וכתרים שנתנו להם בסיני שהם המלכות והכהונה כמ"ש לעיל ואין ראויין לזה כי הם באים מילוד אשה ואינן מוכנים לקבל נסתר של תורה שהוא דבר רוחני אבל תנה הודך שהוא נסתר התורה על השמים למ"ה שהם מוכנים לקבל דברים הרוחניים וא"ל הקב"ה חזור להם תשובה וא"ל מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל כו' ר"ל שינצחוני בהבל פיהם שהוא כולו רוחני מוכן יותר להשיג דבר רוחני מבן אדם המוטבע בחומר או ר"ל ינצחוני בהבל פיהם שאינו של חטא משא"כ הבל פיהם של בן אדם שהוא בחטא כמ"ש לעיל וא"ל הקב"ה אחוז בכסא כבודי ר"ל גם שהאדם מוטבע בחומר הגוף כי הוא ב"ו מ"מ מצד שהוא אחוז בכסא כבודי שנשמות הצדיקים צורות בצרור החיים תחת כסא הכבוד מוכן הוא לקבל דברים הרוחניים ומושכלים גם דברים נסתרים וזה שפירש שדי מזיו שכינתו עליו דהיינו אצילות רוחני לקבל סודות ונסתרות ומעתה בא משה בטענה מאחר שדרך הנסתר של התורה ראוי ג"כ לבן אדם ראוי ליתן לו התורה יותר מליתנה על השמים מצד הנגלה דמה כתיב בה (שמות ג ו) אנכי וגו' ותשובה זו אפשר שהוא מפורש במזמור זה (תהילים ח ז) תמשיליהו במעשי ידיך כל שתה וגומר כמ"ש (בראשית א כח) ורדו בדגת הים ובעוף השמים ופרט כל מיני בע"ח צונה ואלפים וגו' וא"כ אם לא נתן להם תורה ומצות לא יהיו ראויים לכך כמ"ש (פסחים מט:) ע"ה אסור לאכול בשר אבל מצד הנשמה שבהם שקיבלו תורה ומצות ה' זכו להיות מושלים על כל ואמר מיד הודו המ"ה שראוי ליתן התורה לישראל יותר מליתן הוד וסוד התורה בשמים משום הנגלה דאינו שייך בשמים שנאמר ה' אדונינו וגו' ואלו תנה הודך גו' ואמר עוד שראו ושמעו מפי הקב"ה שהאדם מוכן גם לקבל סתרי תורה מצד הנשמה והשכל כ"א מהמקטרגים נעשה לו אוהב לגלות לו דבר מרזי התורה ומייתי ליה שנאמר (תהילים סח ט) עלית למרום שבית שבי דהיינו הנגלה שהוא כמו שבי במרום כי אין שם מקומו אצל מלאכים כטענת משה גם לקחת מתנות דהיינו סוד התורה שנתן לו כ"א מהמלאכים ואמר בשכר שקראוך אדם ואין אתה ראוי לקבל סתרי תורה כמ"ש וכן אדם כי תפקדנו וגו' עתה שראו תשובתך הנצחי נתנו לך סתרי תורה במתנה ואמר שגם מלאך המות שהוא עיקר מהמקטרגים נתן לו מתנה ומסר לו דבר שנאמר (במדבר יז יב) ויתן את הקטורת וגו' ופרש"י מנא ידע הלא בתורה לא נכתב עכ"ל ואע"ג דמצינו כמה דברים דלא נכתב ציווי שלו בתורה ומתוך הספור ידענו אותו שנצטווה משה על כך מהקב"ה הכא מסברא אית לן למימר דלא נצטווה על כך מפי הקב"ה לכפר עליהם בקטורת דהא לעיל מיניה בסמוך כתיב שאמר הש"י (במדבר יז י) הרומו מתוך העדה ואכלה אותם וגו' אלא דלא ידע אותו משה אלא מפי מלאך המות גופיה במתנה זו וק"ל:

ח"א דף 99 ע"א בא שטן ואמר רבש"ע תורה כו'. כתבו התוס' וכי לא היה יודע השטן כו' אבל ריב"ל גופיה אמר לעיל דמלאך המות מסר לו דבר כו' דמשמע דידע שמשה קבל התורה במרום ונראה

מהדורה בתרא

תורה, דהיינו אמרתך אמרות טהורות, כמי שמואל אח"כ שהיה לו שלל רב, גזילה גדולה למפרע. ומתחילה כשאל לידו לא ידע שהוא שלל רב, ואחר כך מואל שהיה שלל רב. כמ"ש במדרש הנ"ל משל לנשטים כו'. וכן אמר משה שני דברים צידו והיה צידו אצנים טובות ומרגליות. אמר א"כ צא לידו אותן אמרות ע"י שקר, שהוכרתי להגיד שקר צפני המלאכים והטעמית אותם, ע"כ אמר וודאי שקר שנאמי מעולם לשעבר, ואמעצה להצא. אך ההכרח לא יגונה כי תורתך אהבתי, וע"כ הייתי מוכרח להגיד שקר צפני המלאכים. גם יש רמז בחוכה, על אשר חדשים מקרוב צאו צעו"ה הדרשנים המטעים את העולם בשקריהם. הן שאומרים מדרשים שקרים, והן שאומרים צו דברי שקר מה שאין המדרש והדעת סובל. וכל מי שיותר יוכל להגדיל השקרים, הוא משוכם צעני המון. וזה אומר דוד שקר שנאמי וודאי תורתך אהבתי, אבל השקרים שאומרים בתורה שנאמי וממועד כשרץ. וראוי להרחיק אנשים כאלו לשמוע תורת פלסתר שלהם ודו"ק:

דף 99 ע"א גמ' א"ל הקב"ה לְמִשְׁה הוֹאִי וּמַעֲמַתָּה עֲצִמְךָ תִּקְרָא עַל שִׁמְךָ שֵׁנָא זְכֵרוֹ תוֹרַת מוֹשֶׁה וְגו'. יש לפרש הענין ע"פ מדרשי ילקוט פ' ויקרא (פ"א רמז תתק). מה כתיב למעלה מן הענין פ' המשכן, כאשר נא ה'

חכמת שלמה

יום עלייה כו' ג"צ פירוש וקבלה צדינו שעלה צר"ח אלול כדאיתא בפירקי דר"א ומצינו לפרש שעלה בראש חדש ר"ל ציוס ראשון של ר"ח שהוא ל' באל כו' אז מלא ומשום הכי מוקיעין ציוס ראשון לר"ח של אלול אבל לרש"י שאינו מונה יום העליה א"כ המנין מתחיל בראשון לאלול א"כ

וק"ל: **שכרמתי ל' כו'.** פירש"י שאספתי להתאוות כו' ולישנא דמכנש גרסינן בנו"ן ומדברי הערוך ערך כרם נראה דגרס לישנא דמכנש הוא בב' מלשון כבישה הוא שכובשין הבגדים עליו כדי שיהיה מקופל ומשים עליו מכבדות מלמעלה וק"ל: **לחיינו כערות וגו' כל דבור ודבור שיצא כו'.** לחיינו מלשון לוחות דהיינו כל דבור ודבור שבלוחות שיצא כו' וענין הבשמים להשיב נפשם כי היו חלשים מחרדת הקולות: ואמר **והיה מעביר ראשון.** פירש"י לג"ע עכ"ל דג"ע ודאי מחזיק את כל הבשמים אכל דבור ודבור שהעולם אינו רק א' מס' בג"ע כדאמר' במס' תענית: ואמר **א"ת שושנים אלא שושנים כו'.** נראה דלפי דרש הזה הוא מלשון שינו דהיינו ששינה בכל דבור ודבור להוציא רוח להעביר המור ובפ' ב"מ דרשוהו בע"א ע"ש וק"ל: **יצאה נשמתן כו'.** ריב"ל שהוא מרא דהני דרשות לכאורה הוא סותר דבריו שאמר לקמן שחזור לאחוריהן י"ב מיל אבל לא מתו ולעיל נמי אמר שנתמלא עולם כולו בשמים כדי להשיב נפשם כדאיתא במדרשות משמע דלא מתו וי"ל דכתות כתות היו לפי הטבע יש מהן דמחרדת הקולות נעשו חלשים ולא מתו לאותן הועילו הבשמים ויש מהן יותר חלשים בטבע עד שמתו ויש מהן שחזרו לאחוריהן: **דבור שני היאך קבלו כו'.** וה"ה דהמ"ל היאך חיו אח"כ אלא דרבנותא אשמעינן ד' פעמים מתו ושוב חיו דהיינו בין כל דבור ודבור ומייתי ליה מדכתיב גשם נדבות בלשון רבים ולעיל מיניה כתיב (תהילים סח ט) ארץ רעשה וגו' דהיינו שעל ידי זה מתו ואתה גשם נדבות תניף וגו' להחיותם וקרי לטל גשם נדבות שהוא בא בנדבה לעולם שהטל אינו נעצר משא"כ הגשם לא בא אלא בזכות וק"ל: **ידודון ידודון א"ת כו'.** מכפל ידודון דריש ליה דהראשון כמשמעו הם עצמם המלאכים ידודון והשני ידודון את האחרים שחזרו לאחור וק"ל: **מה ל' ציד כו'.** קיצר בדברי הפסוקים ומדרשים במזמור הזה ה' אדונינו מה אדיר וגו' וע"פ שאמרו (פסחים ק"ט). שיש לתורה נגלה ונסתר באו המלאכים לקטרג בנתינת התורה לישראל ואמרו מה לילוד אשה בינינו דמקומו בארץ וא"ל הקב"ה לקבל תורה מן השמים לארץ בא וא"ל: **חמדה גנוזה כו'.** היינו נסתר וגנוזה התורה והיינו ממה שאמרו מה אדיר שמך בכל הארץ וגו' ליפרע מן הרשעים כמ"ש (מנחות נג). יבא אדיר הקב"ה ויפרע מאיריים מפרעה וזה הסבה אשר תנה הודך שהוא סודות התורה על השמים ולא על הארץ שע"כ לא נתנה תורה בדורות הקודמים תתקע"ד דורות קודם שנברא עולם וכו' דורות משנברא לפי שאינן ראויים לכך גם עתה לפי שהם ילוד אשה מוטבעים בחומר ואין ראוי להיות להם עסק בנסתרות והיה התשובה ע"ז (תהילים ח ג) מפי עוללים ויונקים וגו' ע"פ מ"ש פ' כל כתבי (לקמן ק"ט). אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תשב"ר דאינו דומה הבל שיש בו חטא לאין בו חטא ור"ל גם שהגדולים אינן ראויין ליתן להם התורה הנה מפי עוללים וגו' יסדת עוז שהיא התורה שאין בהם הבל של חטא וא"ל עוד לא די שנתנית התורה לישראל היא קיומה של עולם התחתון אלא שהיא גם קיומה של עולם האמצעי כי אראה שמך וגו' ירח וכוכבים אשר כוננת כי כן ויסוד שלהן הוא התורה שנא' (ירמיה לג כה) אם לא בריתי חקות שמים וארץ לא שמתי וגו' שוב קטרגו המלאכים: **מה אנוש כי תזכרנו וגו'.** ובפ' אחד ד"מ (סנהדרין לה.) אמרו שאמרו מ"ה מה אנוש כי תזכרנו בשעה שבא הקב"ה לברוא את האדם וי"ל מדכתיב הענין כפל דהיינו זכירה היינו פקידה דרשו דתרי

נתקשו צוה המדרש, וכי נשציל אכילה אחת יקח דבר שלא יערכנו זהב ומרגליות. ועוד יש לי לדקדק אחר כל הדרש שדרש על הפסוק עליה למרום, אמר צאונה שעה בקשו כו', על מה קאי לשון צאונה שעה. גם לשון שירדתם אללו ואללתם, הל"ל בקיטור לא זהו שאללתם אללו. ולכן הגרסה שכל המדרשים הם עולין לסיגנון אחד, דהיינו שאמר צאונה שעה, על מה דסיים שניתן לו צמחנה למשה. צאונה שעה שנתן לו צמחנה שלא ישכת, בקשו המלאכים להרגו. משא"כ אם לא היה לו צמחנה, לא היו מקפידים כי יחזור וישכת אותו. מה עשה הקב"ה לר קלטת פניו כצורה, ואמר אי אתם מתציישים. הכי הוא חשוב וגדול יותר מכם, שאם אכלתם אללו כשירדתם לארץ, והוא ארבעים יום לא אכל ולא שפה. אלא נריכים אתם לומר כשהוא בשמים אז הכל רוחניות, ויש כח בגוף לסבול צלל אכילה. ואם כשאללתם אללו, ירדתם לארץ במקום חומרי, לא הייתם יכולים לסבול צלל אכילה, כי טבע הארץ גורם זה. א"כ אין לכם להורגו, כי מה שניתן לו צמחנה היינו שאר המורות. אבל סודות עליונות ושמות נירופים, כשירד לארץ לא יסבול כח גוף חומרי לזכור אותם. וע"ז יש לפרש הפסוקים שש אנכי על אמרתך כמואל שלל רב. שקר שנאמי ואמעצה תורתך אהבתי (תהילים קט קסב-קסג). ר"ל משמח אני על סודות וסתרי

כמ"ש בפרק הקומץ (מנחות כט.) ברבי עקיבא שהיה דורש על כל קרץ וקרץ תילי תילים של הלכות ע"ש: **וא"ל משה אין בו' כלום יש עבד שנותן בו'.** והתוס' הקשו ע"ז מהא דאמרין כדי שאילת תלמיד לרב ע"ש ונראה ליישב דשאילת שלום ונתינת שלום תרתי מילי נינהו דשאילת שלום היינו שבעל הבית שואל את האורח הבא אצלו אם היה שלום לו בדרך וממקום שבא וזהו שייך ג"כ בתלמיד לרב אבל נתינת שלום הוא שהאורח נותן לבעל הבית שלום וזה אינו בתלמיד לרב: **וא"ל הקב"ה היה לך לעזרני.** כפירש"י וכן מצינו בברעז שאמר לקוצרים ה' עמכם והצדיקים בדיבורם מוסיפין כח וגבורה בפמליא של מעלה וז"ש ועתה שאתה אומר לעזרך בדיבורי הרי יגדל כח ה' כאשר דברת לי לאמר שאומר איני והאי קרא אינו כתוב לגבי מתן תורה אלא בשילוח מרגלים ואפשר דה"ל לריב"ל קבלה שהאי קרא נאמר אדחכא ואין מוקדם ומאוחר בתורה וכל דברי המאמר לא מצינו לו רמז בקרא אלא דברי קבלה הם ודו"ק: **אלא באו שש בו'.** דלפי פשוטו מלשון איחור כמו בושש רכבו לא הזכיר הכתוב במה ראו עכו"ב בו ביום יותר מכלל הימים שעברו וע"כ דרשו ממה ש"ל בו ביום מ' בבוא שש אני בא ופירש"י דעיקר טענתם שחשבו שאותו יום שעלה מן המנין כו' ע"ש באורך וכן פירש בחומש אבל התוס' כתבו דע"כ דקושטא הוא דאותו יום מן המנין כדאמרין פ"ק דיומא (ד:) וכו' כ"ד דסיון ושיטתו דתמוז מלו להו מ' יום ובי"ז בתמוז נחית כו' ע"ש ואין כאן קושיא דחשיב מ' יום מכ"ד דסיון עד י"ז דתמוז היינו לפי שטעו והיו סבורים שאותו יום שעלה הוא מן המנין כפירש"י אבל לפי האמת לא היה אותו יום שעלה מן המנין כיון דאין לילו עמו ותדע שהרי משה לא ירד עד שבעה עשר בתמוז ומה שהקשו עוד אם לא תחשוב יום עלייה לא ישלמו מ' יום אחרונים עד אחר יום הכפורים כו' כבר תירצו בזה התוס' סוף פרק מרובה (ב"ק פב. ד"ה כד) הא דכתיב כימים הראשונים היינו כימים ולא כלילות האחרונים היו חסרים לילה א' ועוד תירצו בזה דההוא שתא עברוה לאלול עיין שם באורך וכתבו שם דבסדר עולם איתא כפירש"י וניחא לפירש"י א"ל באו שש ולא השגיחו עליו משום שגם הם היו מסתפקים שמא מ' יום ולילו עמו קאמר משה עד שהראה להם כמ"ש (ר"ה כ.) גבי החדוש הזה וגו' כזה ראה וגו' דזה משמע שהראהו להם כמ"ש (ר"ה כ.) גבי החדוש הזה וגו' כזה ראה וקדש ושאריו לא ידענו מה היה לו גם שהראהו להם מת היו מסתפקים בקצת דשמא מעשה שטן הוא וק"ל: **מאי הר סיני א"ל וכו'.** כדמסיק דס"ל דחורב הוא עיקר שמו שהוא שם הראשון שנקרא בו בתורה כמ"ש (שמות ג א) ומשה היה רועה וגו' ויבא אל הר האלהים חורבה ומ"ד דסיני עיקר שמו היינו משום דעל הרוב נקרא כן בשם סיני בכתוב וקאמר ה' שמות יש לו וכו' היינו ה'

מהדורה בתרא

שאמר ח"ו שמשה יעשה דבר זה לכתוב מה שהוא מצקש, ואפילו עושה צענין שהסופק יום אחד ושיצר הלוואות, אין לחוש שיסתפח ענינו לתלות הגדולה לענינו, לומר אני נתתי התורה וכתבתי, כי נאמן הוא שנאמר בכל ימי נאמן הוא. ר"ל בכל צנין צימו שהוא המשכן, היה נאמן וכתב כאשר צוה ה' את משה. לא תלה הכבוד לענינו רק לי, להש"י, דהיינו נאמן שאין מצקש של אחרים, אפילו כבוד של אחרים. אין לחוש שיכתוב מה שהוא מצקש, כדי לומר אני הוא שנתתי התורה. וזה הענין הגמרא, מאחר שמעט עמך ואמרת מי אני שימן לי התורה, לכן אקרא התורה על שמך. כי אין לי חשש אם אקרא על שמך, שתתגלה ותתפאר עמך אני הוא שכתבתי ונתתי התורה, כי אני רואה מדת ענוה לך שמייעט עמך, ממילא אין לי לחוש כלל וזה כוונת המדרש רצה פ' תצוה (פר' לו ד.) ואתה הקרב אליך, הרע למשה. א"ל הקב"ה תורה היתה שלי ונתתיה לך כו'. ר"ל היה רע צענין משה על גדולת אהרן, א"ל הקב"ה תורה היתה שלי ונתתיה לך, לקרוא התורה על שמך כאלו היא שלך. ומאידך טעם עשיתי זאת, אלא בשביל מדת ענוה שלך, ואיך עכשיו מדת הגאווה אלך, וק"ל. ועי' בפרק כל כתיב מ"ש שם:

חכמת שלמה

סבירא שהרי דחק ופירש צ"ט עלה ולא פי' צ"ח שערך את העגל עלה אלא משום דס"ל כל עליומיו נהסכמה היו ודו"ק: **בא"ד בסופו מ' יום האחרונים ביו"ב** וכו' ונאמר אני דאין לתמוה על רש"י כי כך תמצא בתנאומא ואתא שהתוס' צמריה הקשו על התנאומא וכתבו שאין ליישב אם לא שנאמר דעברוה לאלול ע"ש ורבי אליהו מורחי לא דק צפי' החומש ע"ש: **בד"ה מדבר צין בו' בתחלת דרומה בו' נ"צ פי' מקצוע מורחית דרומית: בא"ד ובתיב ונסב לבם הגבוה בו' נ"צ** שהוא הרבה רחוק מן המקצוע משוך ללד מערב שהרי מעלה עקרבס וזניה צין מדבר צין לקדש צרנו וק"ל: **בא"ד וחשוב במה מוסעות בו' נ"צ כ"א** מסעות נסעו מרחמה שהיא פארן עד אשר הגיעו למדבר צין: **בא"ד וכן בין פארן לסיני בו' נ"צ** היה לו להציג נמי ממסעות דכתיב (במדבר לו טו) ויסעו ממדבר סיני ויחטו בקצרות התאוה ויסעו מקצרות התאוה ויחטו בתצרות ויסעו מתצרות ויחטו צרתמה שהיא מדבר פארן נ"ל: **בא"ד שהבאתי ואיך יתכן בו' כ"ל:** בד"ה אף על פי בו' שייך לעיל במתני:

דהוא השטן והוא היצר הרע הגם שהודו כל המלאכים על נתינת התורה אמר אחר שירד משה בא לקטרג ולהסית שיחזרו מלקבלה מפני עומק המושג וקוצר המשיג של בעלי חומר וא"ל להם לקיימה למטה: **וז"ש תורה היכן היא.** איזה מקום למטה שתוכל להתקבל התורה שהרי ארוכה מארץ מדה וא"ל הקב"ה: **נתתיה לארץ.** שהוא כלל עולם התחתון: **הלך אצל ארץ.** דהיינו לשר הממונה על הארץ וכה"ג כתבו התוס' בפ"ק דחולין (ו. ד"ה אמר) גבי גנאי נהרא: **וא"ל תורה היכן היא.** שהרי ארוכה מארץ מדה והמיעוט אינו מחזיק המרובה ואי אפשר להתקיים בה: **א"ל אלהים הבין דרכה.** והוא ידע מקומה דהיינו באיזה מקום בעולם התחתון שתוכל להתקבל ולהחזיק אותה ולהתקיים בה. וכן **הלך אצל ים.** שהוא שר של ים. **א"ל תורה היכן היא.** שהרי היא רחבה מני ים. ואמר ג"כ **אין עמדי.** מה"ט שאין העולם מחזיק אותה. וכן השיב התהום **לא בי היא.** כי לא תוכל להחזיק אותה ג"כ התהום: **הלך אצל אבדון ומות.** שהוא שר ממנה על הגיהנם כי שם אפשר שתנתן התורה מצד מקומו שהוא גדול הרבה כמ"ש (תענית י.) העולם אחד מוששים בגן וגן אחד מס' בעדן ועדן א' מס' בגיהנם. ואמר **באזנינו שמענו שמעה.** דהיינו שלא קבלנוה אבל שמענוה בנתינתה כמ"ש בפ"ב דזבחים (קטז.) וישמע יתרו מתן תורה שמע כשנתן הקב"ה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו כו': **חזר ואמר בו' חפשתיה בכל הארץ.** דהיינו בכלל כל העולם התחתון ולא מצאתי שתוכל להתקבל שם כי המועט אינו מחזיק המרובה. וא"ל **לך אצל בן עמרם כו'.** קראו בן עמרם במקום הזה שהורה להשטן שנתנה התורה ליד בן מי שהוא אביו כמלאך ה' שאין מלאך המות שולט בו כמ"ש (לעיל נה.) דעמרם מת בעטיו של נחש ומלאך המות לא השגיח בזה והלך אצל משה כאלו לא היה מיוחס לבן עמרם: **וא"ל תורה שנתן הקב"ה לך היכן היא.** שא"ל לך לקיימה מעומק המושג וקוצר המשיג דילול אשה אתה: **א"ל וכי מה אני שנתן לי הקב"ה כו'.** כאלו הודה לדבריו שאין סוד ונסתר של התורה נתנו לו כי אם הגלה מטעם כי הסוד ונסתר התורה עמוק הוא מי ימצאנו בילודי אשה: **וא"ל הקב"ה למשה בדאי אתה כו'.** שהרי תוכל לקבל גם הנסתר כדאמרין לעיל שפירש שדי מזיו שכנינו עליו דהיינו על הנשמה האחוזה בכסא כבוד והשיב משה: **חמדה גנוזה כו'.** דהיינו סתרה וגנוזה התורה שאתה משתעשע בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי שהרי מצדי שאני ילוד אשה לא הייתי ראוי לכך אי לאו שפרשת מזיו שכנינת עלי: **וא"ל הקב"ה הואיל ומעטת עצמך כו'.** ולא החזקת טובה לעצמך אלא תלית בי גם אני תולה התורה בך שתקרא על שמך שנאמר זכרו וגו' ודו"ק: **שהיה קושר כו'.** והם התגין והזיינין כפרש"י והם רומזין לפי הנסתר גם לפי הגולה

את משה וגו'. משל למלך שזוה את עצדיו לעשות לו פלטרין. על כל דבר ודבר שהיה צונה, היה כותב עליו שמו של מלך כו'. אמר המלך כל הכבוד הזה עשה לי עצדי, ואני מצפנים והוא מצחוק, קראו לו שיכנוס לפניס. כך משה על כל דבר שהיה צונה היה כותב עליו כאשר צוה ה' את משה. אמר הקב"ה כל הכבוד הזה עשה לי משה, ואני מצפנים והוא מצחוק, קראו לו שיכנוס לפניס לפיכך ויקרא אל משה כו'. שהענין הוא לדעת, כי אדם אחר לא היה המלך מניח אותו לילך לפניס לחדר שהמלך שורה בו, שלא יתגלה לומר שהוא שזה למלך וליקח גדולה לעצמו. משא"כ לזה האיש שרואה המלך בו שמשפיל עצמו שלא ליקח שררה לעצמו כלל, רק תולה כל הכבוד במלך, אין חושש המלך כלום ומניחו לילך לחדרו ממנו. וכן משה שתלה כל הכבוד וגדולה בהש"י, וכתב כאשר צוה ה' את משה, לכן קראו אותו הקב"ה לחדרו. וזה יכול להיות כוונת המדרש סוף פ' כי תשא (פר' מו טו.) כתוב לך התחילו המלאכים לומר אתה נותן רשות למשה שיכתוב מה שהוא מצקש שלא יאמר לישראל אני הוא שנתתי לכם התורה אני שכתבתי ונתתי שלא יאמר. אמר הקב"ה ח"ו שמשה עושה הדבר הזה, ואפי' עושה נאמן הוא שנאמר בכל ימי נאמן הוא. כל העולם נתקשה צמדרש זה. ולדידי מיושב,

שמות יתירות לו ע"ש התואר ושם הששי אי למ"ד חורב הוא שם העצם לו להר וכתבו התוס' בזה דהכל מדבר א' וגדול היה וכו' ומיהו קשה לר"י דהא מדבר קדמות היה במזרח של ארץ ישראל וכו' ע"ש באורך וע"פ דבריהם נראה דודאי כל התורה לאו במקום אחד ממש נתנה דיש בה מצות מסיני ויש מאהל מועד ויש שנשנו בערבות מואב וע"ז כוונה התורה בשמות הללו מדבר צין שנצטוו ישראל עליו הם המצות שנצטוו מסיני ומדבר קדש הן המצות שנצטוו ממקום שנתקדשו ישראל עליו דהיינו מאהל מועד ומדבר קדמות הוא מזרחה של א"י והוא בערבות מואב כמ"ש התוס' והיינו דקאמר שנתנה קדומה עליו ר"ל התורה הקדומה כבר בסיני נתנה שנית עליו שהיא משנה התורה ואמר פארן שפרו ורבו וכו' כפירש"י דכ"א נתעברה אשתו זכר במצות וכו' ולא ידענא היכא רמיזא עכ"ל וי"ל דלהתירם בתשמיש כדאמרין לעיל ובפ"ק דביצה (ה.) ה"ל לפרושי כן אלא שבא לבררם שובו לכם לאהליכם להנאתכם דהיינו בשורה שיולידו זכרים וק"ל:

דף 98 ע"ב תוס' בד"ה תבלין כו' משכחת לה שני מינין משם א' כו' אב"ל תימה וכי כו' עכ"ל. ממה שלא כתבו כן נדברי ת"ק נראה דלא הוה גרסי נדברי ת"ק משלשה מינין ושם אחד כו' אלא או משלשה מינין אסור כו' וכן הוא בסדר המשנה גם רש"י נפ"צ דע"ז פי' כן דאפילו שלשה מינין משלשה שמות מנטרפין משום דתנלין למתק צאו והוה כאלו טעם אחד ומין אחד הוא אצל נדברי ר"ש הוה גרסי ב' מינין משם א' אין כו' כמו שהוא בסדר המשנה ומשמע לכו דנשאר מינין דלין תנלין ולא צאו למתק איירי מדלתה לה נשם א' ומש"ה קשיא לכו שפיר וכי נשגיל כו' דהא ודאי אין מנטרפין כיון שהם ב' מינין ואין טעמם שוה שלא צאו למתק והתוס' לפי שטעם דב' שמות היינו ב' אסורים מה שכתבו לקמן לאצי דרננן פליגי עליה דר"מ צ"ב מינין וס"ל דלין מנטרפין היינו ב' מינין דלין תנלין ולא צאו למתק אצל ב' מינין תנלין דצאו למתק מודו לרננן דמנטרפין כדקמי' צממני' דהכא ואצי מוקי אפילו אלינא דרננן ודו"ק: תוס' בד"ה אסורין כו' מצטרפין הן ל'מלקות וכן מוכח במעילה כו' אב"ל לאכילה מצטרפין והא כו' לר"ש דאמר ב' שמות כו' עכ"ל. ואע"ג דלר"ש לאכילה מנטרפין דקאמר היינו ע"כ לאסור קאמר ולא למלקות דהא אית ליה דכל שהוא למכות מ"מ משמע לכו לרננן דפליגי עליה הא מנטרפין אף למלקות כי הכא צממתינן דמנטרפין היינו למלקות לרננן ודו"ק: בא"ד ומיהו לפי זה מצטרפין דרישא אלא הוי כו' ולא ל'מלקות אי נמי אסורין כו' עכ"ל. כ"ל:

ה"א דף 98 ע"ב כשנים ה'ל' שפדורות ובאות וכו'. היינו לענין רבוי חטא כשיעור שנים ומסתמא כשנים הסדורות ובאות מששת ימי בראשית דאין לומר כשני שנים דמיעוט רוב שנים דבתרתי חטאים מאי רבותיה הא אמרינן פ"ק דר"ה (יז.) ראשון ראשון מעביר ולא בעי כשלג ילבינו וק"ל: לכו נא אל אבותיכם ויזכיהו וכו'. מבואר ע"פ מ"ש פ"ק דר"ה טז: ג' כתות הן ליום הדין א' של צדיקים נחתמים לאלתר לעה"ב וא' של רשעים וכו' בינונים יורדין וכו' וכה"א ורב חסד מטה כלפי חסד והשתא הכא בביונים מיירי וא"ל הקב"ה אבותיכם יזכיהו אתכם על מחצה עונות ועבירות שבידכם כפי הדין בב"ד של מטה ודקדק לומר אבות כי בודאי רחמי אב על הבן והיתה תשובתם: אצל מי נלך אצל אברהם שאמרת לו ידוע תדע וגו'. והוא לא בקש לפי רחמים שלך כי לפי מדת טובך ורחמך ורב חסד מטה

מהדורה בתרא

ריבנס הגישו עצמותיכם והם אומרים מי עושה קומיטריסין של ישראל. והוא אומר כציכול אני. ושני עכו"ם אומרים וכי משא פנים כו'. ממילא לפי זה אמר לכו נא ונזכרה יאמר ה'. ר"ל הקב"ה יאמר לישראל לכו נא, אתם תלכו, ואינכם צריכים להמונה צממפט עס שרי העכו"ם, רק אני אמונה יאמר ה'. אני והם נמונה צמד יאמר הש"י, כי הוא יהיה מליץ, ותהיו צמטם אם אוזכר אז אם יהיו חטאים כשנים כשלג ילבינו ודו"ק:

חכמת שלמה

והכא שנו לאהליכם וק"ל: בד"ה ארד עמך כו' כאן רמז ד' גליות נ"צ פי' והיה לו לנצק על שאר הגליות אצל על גלות מנרים כבר נגזר צימי אצרהם ולא הספלו ודו"ק: בד"ה ואמר חזקיהו כו' נ"צ רש"י פי' צע"ז פ' צמח דמין ג' ואפי' ג' שמות קאמר ומש"ה צריך חזקיה לומר טעמא אמאי מנטרפין מאחר שג' מינים הם וג' שמות לפי שכולן צאין למתק הקדירה וכלו טעם א' הן ומין א' הוא ע"ש: תוס' בד"ה אסורין כו' דחל"ב ופיגול ונותר כו' ומיהו לפי זה מצטרפים לא הוי כו' ל'מלקות א"נ אסורין כו' כ"ל:

חידושי מהר"ם

לכזית וחייב מלקות ור"ש אית ליה דהיכא דאוכל בעין אפי' כל שהוא חייב מלקות אבל בתערובת לאסור הקדירה אין מצטרפין ואם יש בקדירה כדי לבטל כל אחד בפני עצמו מותרת כמו שמפרשים התוס' לקמן בדבור זה ועיין בתוס' במס' ע"ז דף ס"ח ובמעילה דף י"ח: בא"ד ומיהו לפי זה מצטרפין דרישא לא הוי פי' כמו וכו'. כ"ל:

שמות יתירות לו ע"ש התואר ושם הששי אי למ"ד חורב הוא שם העצם לו להר וכתבו התוס' בזה דהכל מדבר א' וגדול היה וכו' ומיהו קשה לר"י דהא מדבר קדמות היה במזרח של ארץ ישראל וכו' ע"ש באורך וע"פ דבריהם נראה דודאי כל התורה לאו במקום אחד ממש נתנה דיש בה מצות מסיני ויש מאהל מועד ויש שנשנו בערבות מואב וע"ז כוונה התורה בשמות הללו מדבר צין שנצטוו ישראל עליו הם המצות שנצטוו מסיני ומדבר קדש הן המצות שנצטוו ממקום שנתקדשו ישראל עליו דהיינו מאהל מועד ומדבר קדמות הוא מזרחה של א"י והוא בערבות מואב כמ"ש התוס' והיינו דקאמר שנתנה קדומה עליו ר"ל התורה הקדומה כבר בסיני נתנה שנית עליו שהיא משנה התורה ואמר פארן שפרו ורבו וכו' כפירש"י דכ"א נתעברה אשתו זכר במצות וכו' ולא ידענא היכא רמיזא עכ"ל וי"ל דלהתירם בתשמיש כדאמרין לעיל ובפ"ק דביצה (ה.) ה"ל לפרושי כן אלא שבא לבררם שובו לכם לאהליכם להנאתכם דהיינו בשורה שיולידו זכרים וק"ל:

דף 98 ע"ב תוס' בד"ה תבלין כו' משכחת לה שני מינין משם א' כו' אב"ל תימה וכי כו' עכ"ל. ממה שלא כתבו כן נדברי ת"ק נראה דלא הוה גרסי נדברי ת"ק משלשה מינין ושם אחד כו' אלא או משלשה מינין אסור כו' וכן הוא בסדר המשנה גם רש"י נפ"צ דע"ז פי' כן דאפילו שלשה מינין משלשה שמות מנטרפין משום דתנלין למתק צאו והוה כאלו טעם אחד ומין אחד הוא אצל נדברי ר"ש הוה גרסי ב' מינין משם א' אין כו' כמו שהוא בסדר המשנה ומשמע לכו דנשאר מינין דלין תנלין ולא צאו למתק איירי מדלתה לה נשם א' ומש"ה קשיא לכו שפיר וכי נשגיל כו' דהא ודאי אין מנטרפין כיון שהם ב' מינין ואין טעמם שוה שלא צאו למתק והתוס' לפי שטעם דב' שמות היינו ב' אסורים מה שכתבו לקמן לאצי דרננן פליגי עליה דר"מ צ"ב מינין וס"ל דלין מנטרפין היינו ב' מינין דלין תנלין ולא צאו למתק אצל ב' מינין תנלין דצאו למתק מודו לרננן דמנטרפין כדקמי' צממני' דהכא ואצי מוקי אפילו אלינא דרננן ודו"ק: תוס' בד"ה אסורין כו' מצטרפין הן ל'מלקות וכן מוכח במעילה כו' אב"ל לאכילה מצטרפין והא כו' לר"ש דאמר ב' שמות כו' עכ"ל. ואע"ג דלר"ש לאכילה מנטרפין דקאמר היינו ע"כ לאסור קאמר ולא למלקות דהא אית ליה דכל שהוא למכות מ"מ משמע לכו לרננן דפליגי עליה הא מנטרפין אף למלקות כי הכא צממתינן דמנטרפין היינו למלקות לרננן ודו"ק: בא"ד ומיהו לפי זה מצטרפין דרישא אלא הוי כו' ולא ל'מלקות אי נמי אסורין כו' עכ"ל. כ"ל:

ה"א דף 98 ע"ב כשנים ה'ל' שפדורות ובאות וכו'. היינו לענין רבוי חטא כשיעור שנים ומסתמא כשנים הסדורות ובאות מששת ימי בראשית דאין לומר כשני שנים דמיעוט רוב שנים דבתרתי חטאים מאי רבותיה הא אמרינן פ"ק דר"ה (יז.) ראשון ראשון מעביר ולא בעי כשלג ילבינו וק"ל: לכו נא אל אבותיכם ויזכיהו וכו'. מבואר ע"פ מ"ש פ"ק דר"ה טז: ג' כתות הן ליום הדין א' של צדיקים נחתמים לאלתר לעה"ב וא' של רשעים וכו' בינונים יורדין וכו' וכה"א ורב חסד מטה כלפי חסד והשתא הכא בביונים מיירי וא"ל הקב"ה אבותיכם יזכיהו אתכם על מחצה עונות ועבירות שבידכם כפי הדין בב"ד של מטה ודקדק לומר אבות כי בודאי רחמי אב על הבן והיתה תשובתם: אצל מי נלך אצל אברהם שאמרת לו ידוע תדע וגו'. והוא לא בקש לפי רחמים שלך כי לפי מדת טובך ורחמך ורב חסד מטה

דף 98 ע"ב גמ' לכו נא ונזכרה גו' בואו נא מבעי ליה. יש לי לישע ע"פ מדרש ילקוט פ' אחרי מות נשא השעיר עליו את כל עונותם נוטל הקב"ה את כל עונותיהם של ישראל ונותן על עשו הרשע כו'. צאזזה שעה נוטל הקב"ה את כל עונותם ונותן על נדביו ונעשו אדומים כו'. ונעשו לצנים, שנאמר לצויה כחלג חיור. וגם צמדרש ילקוט תהלים על פסוק יעקב ה' ציוס צרה, הקב"ה אומר לעכו"ם קרבו

דף 98 ע"ב גמ' אתה ה' אבינו גואלנו כו': שם או משלשה מינין ושם אחד אסורין כו' כ"ל. ונ"צ לשון המשנה או ממין ג' אסורים אצל הרמז"ס פי' להדיא דהיינו ג' מינים ושם א' וכבר פי' התוס' ודך התלמוד לשנות לשון המשניות שמצי' מסדר זרעים או טהרות אצל לפירש"י לא יתכן וק"ל: רש"י בד"ה שפרו ורבו כו' ולא ידענו היכא רמיזא נ"צ ואצי אומר ויש הוכחה צדורה מאחר דלפ"ה גצי מינון צית המקדש אצל שלמה המלך שמנאו נשומיהם טהורות וכל אחת ילדה זכר ק"ו צמנאות ממין תורה וגם שם נאמר וילכו לאהליהם

דף 98 ע"ב בגמ' ושם אחד אסור ומצטרפין וכו'. נ"ל דלפירש"י לא גרסינן ליה וכן הוא במס' ע"ז ע"ש: בתוס' ד"ה אסורין כו' היינו לאסור את הקדירה וכו'. פי' שיש בקדירה כדי לבטל כל אחד מהן בפני עצמו אבל אין בו כדי לבטל שניהם מצטרפים שניהם ואוסרין הקדירה הואיל ואין בו לבטל שניהם ולמלקות היינו בלא תערובת אלא שאוכל בעין חצי זית מזה וחצי זית מזה מצטרפין

המצניע פרק עשירי

וגו'. ר"ל בזכותו של יעקב משכו אותו בחבלי אדם דהיינו ע"י יוסף ולא בשלשלאות ובעבותות אהבה של יוסף כמ"ש (בראשית לו ג) וישראל אהב את יוסף מכל בניו מן הראוי שהיה לו ליוסף לבא אל אביו לארץ כנען אבל בשביל גזירת גלות שירדו למצרים אהי להם כמרימי עול וגו' ר"ל כפרה זו החורשת כשבאים ליתן לה מאכל מרימין ומקילין העול מעל צוארה שתוכל לאכול בנקל ולפעמים המאכל רחוק ממנה ומטה לה הנותן ומראה לה האוכל שתלך לשם אל האוכל כן עשה הקב"ה ליעקב שהראה והטה אליו שם האוכל כדי שיבא לשם וכמ"ש (בראשית מה יא) וכלכלתי אותך שם כי עוד חמש שנים רעב פן תורש אתה וביתך וגו' וק"ל:

דף צ ע"א בתוס' בד"ה תרי גוויני בו' או לגירסא אחרת תרי גוויני אה"ל בו' עכ"ל. מהרש"ל מחק כל זה מדברי המוס' ואפשר שהוא הבין דאכל היינו אהל ואינו כן דלפי דברי המוס' דהא נראה דאכל נלל אלף ואהלל נללף אפילו שם אחד לא הו' ותלתא גירסאות הו' חדל דגרסי' לעיל מאי צריט זה חול וגירסא אחרת לעיל מאי צריט זה אהל וגירסא שלישיית לעיל מה צריט זה אהלל ולפי אותה גירסא כתב דל"ש דה"ק לעולם (ו) כי' והשתא דברי המוס' קיימים על נכון נלל מחק ודו"ק: תוס' בד"ה המוציא בו' ומיהו היה לו להזכיר רבי יהושע עכ"ל. מהרש"ל הגיה נסוף דברי המוס' אלא ר"ל ר"א דמחייב אטולדה במקום אז עכ"ל אולי הוא מנא כן בתוספות שנים ולולי דבריו הייתי אומר דר"ל ר"א דמחייב נקלר וחזר וקלר בהעלמה א' בהעלמות הרבה שלא תאמר כן צמיטס הרבה ודו"ק: סליק פרק רבי עקיבא

חכמת שלמה

דף צ ע"א גמ' עד מ' יום נתר בו' הוסיפו עליהן ההלביצין והלענין בו' נל"ל וכן נגמ': שם והתניא הבורית והאהל אלא בו' שמיה ומשתבח בנוקבא בו': [שם] ת"ר האומר הרי עלי בו' נל"ל: רש"י בד"ה במיני בו' ומתני' לא מפליג נל"ל: בד"ה שיש לו בו' שאין לו עיקר הוא כמו זה ולא כמו שמפרשין אותו פיוניא נל"ל. ונ"ב פי' והוא מן אלו: בד"ה שפון דין לא אתפרש בו' ועי' גערון [ערך] אשגל שמפרש שהוא עשן שמייצין אותו וטומנין אותו וזמלנין צו את ידיהם והוא מוציא את הוהמא: בד"ה צנורא מזלג קמן שמוחטין בו פתילות ומנקבין ראשיהן בו' נל"ל והשאר נמחק: בד"ה מקב בו' איילא פה וזה נל"ל והס' ונמחק דמאני דרמוני: תוס' בד"ה תרי גוויני בו' תרי גוויני חול משום דקים ליה בו' נל"ל והשאר נמחק (עיין במהרש"א): אחר ד"ה מכלא עורב נ"ב כלל עורב פי' נקוטנטס מסמרים חדים מוחצין נלאש גג הסיכל ללכות העורבים שלא ישבו עליו וצמקוס אחר פי' כמין טנלל חדל זקופה על גידה ומדודה לחמוך כמו סכין עכ"ל תוספות מנמחו דף ק"ו: בד"ה המוציא בו' אלא ל"א ש"א תאמר מינין הרבה יעשו בהעלמות הרבה ויהא חייב על כל אחת ואחת קמ"ל פי' דסלקא דעתיה בו' נל"ל: בא"ד ומיהו היה לו להזכיר ר' יהושע אלא ר"ל ר"א דמחייב אתולדה במקום אב נל"ל והס' ד. (עיין במהרש"א):

צהר לבנין

דף צ ע"א בתוס' ד"ה תרי גוויני אה"ל. עיי' במהרש"ל דמוחק הא דאיתא בתוס', או לגירסא אחרת וכו' ע"ש, ועיי' נמי מהר"ם לובלין, והנה מהרש"א כ' עליו וז"ל ואפשר שהוא הבין וכו' ואינו כן וכו' עד שסיים ותלתא גירס' הו' חדא מאי בורית זה חול והאחרת מאי בורית זה אהל והשלישית מה בורית זה אהלא ולפי אות' גירס' וכו' עכ"ל. ולדבריו יש לדקדק ל"ל לתוס' לעיל מזה לסיים בוד"ל, ולספרים דגרסי' הכא בורית זה אהלא אתי שפיר עכ"ל וזהו מגירס' השלישית, הלא ליישב הא דלעיל דיו בהא דגירס' שניי' אלא ע"כ דליתא לגירס' התוס' אלא חדא מתרתי או דבורית זה חול, או

חידושי מהר"ם

דף צ ע"א ברש"י ד"ה שיש לו עיקר וכו' דבר שאין לו שורש הוא כמו וכו'. כצ"ל: בתוס' ד"ה תרי גוויני וכו' ולעיל דלא שני תרי גוויני חול משום דקים ליה וכו'. כצ"ל: תד"ה המוציא וכו' ור"י מצא וכו' לא נצרכא אלא לר' אלעזר שלא תאמר וכו'. כצ"ל:

סליק פרק רבי עקיבא

(ב) בתוס' ד"ה תרי גוויני בו' ולעיל דלא שני בו'. עי' במהרש"א שהשיג על המהרש"ל. ונפלאות בעיני אשר המהרש"א העלים עין מדברי הש"ס נדה ס"ב אשר משם נראה בעליל דאהל היינו אהלא כדעת הרש"ל דפרין שם הש"ס ארב יהודה דאמר זה אהלא מהא דתניא הבורית והאהל. והיא היא הבוריתא דהוסיפו עליה. וגם אחר זה אלא מאי בורית אהלא. והתניא הבורית והאהל. תרי גוויני אהלא יעו"ש. אברא מדברי התוס' עצמם שם ד"ה אמר בו'. זה אהל. בסוף דבריהם וא"ש לפי גירסת בו' ולא קאמר אלא לעולם בו' אשר לפי גירסתם שם אהל. היה צריך הש"ס לתרץ אלא תרי גוויני אהלא בו' וכן בתוס' שם ד"ה תרי גוויני אהלא בו' יעו"ש הרי להדיא דאהל היינו אהלא אשר לזאת הש"ס אינו מדרקד בשמו והיא היא ודברי המהרש"ל ז"ל ברורים [מאת הרב ה"ג ר' חנוך בכרך ז"ל בן הגאון נמוקי הגרי"ב ז"ל]: (נימוקי הגרי"ב) (ג) תוס' ד"ה או דילמא בו' ולא מבעי אקמייתא בו'. עיין מהרש"א מ"ש דעל איבעיא ראשונה הוציא חצי גרוגרת בו' ליכא למבעיא בנמלך קודם שתפחה דאין רגילות כן ע"ש. ועדיין קשה דמ"מ הו"ל למבעי אם אירע כן. אבל מדברי הרמב"ם פי"ח מהלכות שבת הלכה כ"ו נראה בהדיא דבזה בודאי הוא דחוי שהרי כתב שם הוציא פחות מגרוגרת לזריעה וקודם

דף צא ע"א תוספות בד"ה או דילמא בו' ולא מבעי ליה אקמייתא בו' עכ"ל. וצנעיל דלעיל דהוציא חצי גרוגרת לזריעה ותפחה ונמלך בו' לא תיקשי לכו דאכתי מינעי ליה אי הוה דיחוי אלא שנת וכוון שנמלך לאכילה ואח"כ תפחה דאין סבירא לימלך לאכילה קודם שתפחה כיון שאין זה שיעור לאכילה (ק) וכן דהך איבעיא דהוציא גרוגרת לאכילה וצמקה בו' לא קמבעיא ליה צנמלך לזריעה קודם שתמקה דלא לא הו' דיחוי דאין סבירא לימלך לזריעה קודם שתמקה כיון שיש צו שיעור לאכילה ודו"ק: תוס' בד"ה אי לענין בו' כגון דאיכא פחות מכביצה אובליין בו' מצטרף בו' עכ"ל. ק"ק המס' ל"ל למימר צה"ג דלא הו' כביצה אלא ע"י צירוף הא איכא למימר דאיכא מעיקרא צנעילא דאיסורו צפסח חושבו לטמא טומאת אוכלים וצנעיל ימות השנה אי קפיד בו' ודו"ק: בא"ד ועוד דלא בו' מדרקתני לא פסל אלא מקום מגעו בו' עכ"ל. פירוש דצריהס צמח' פרק אלו עוברין אמאי פסול מקום מגעו ומו לא כיון דחשיב כמו כולה תרומה ע"י דימוע יפסול הכל או לא כלום עכ"ל ע"ש: בא"ד ורש"י חזר בו בכריתות וגבי פרה מטמא טומאת אובליין בו' עכ"ל. הלשון מנומנס דהך דפרה מטמא טומאת בו' לימא כצריחוס אצל צפרק אורו ואת צנו אימא וצפרק"ש שם מהך דצריחוס פרק דס שמיטה דאיידי הכא וק"ל: תוס' בד"ה כגון דאיכא בו' אב"ל לבית טהור לא אע"ג דחשיב לעליות עליו זר בו' עכ"ל. נ"ל דר"ל אצל לבית טהור בו' ולאשכומי דאמיין צהדי הדדי כגון דזרק פחות מכזית לפחות מכזית צנעילס דהו' אמיין איסור שנת ואיסור זכות צהדי הדדי ואהא מירלו כיון דאיסור זכות לא צא ע"י הוצאה זו עכ"ל ר"ל

דף צ ע"ב רש"י בד"ה המוציא חגב חי טהור כל שהוא בו' נל"ל: בד"ה הא דזריע בו' א' מהם אב"ל בו' הד"ל: בד"ה אי הכי טהור בו' משום כל' תשקצו דכל דבר מאיס אית ביה משום כל' תשקצו במסכת מכות כדרב כהנא בו' נל"ל והד"ל:

סליק פרק רבי עקיבא

פרק המצניע

רש"י בד"ה חזר בו' והבניסו אינו חייב בו' הכל דעור אחד:

דף צא ע"א רש"י בד"ה התם הוא בו' היה בו כשיעור למחשבתו ושיעור למחשבתו שנייה בו' נל"ל: בד"ה יש דיחוי בו' בינתיים אלו בו' לא מיחייב הס' והד"ל: תוס' בד"ה אי לענין בו' ל"מ משקין מיב"ע בל"עי בו' נ"ב פי' צלועין הן צמון הוגין והיכא דנטמאו הוגין מצמח נטמא אף היין הצלוע צו ולא אמרינן מפקד פקיד ולא צלוע כי היכי דלא מהיזי מיזור ולא נטמא היין צנעילס לעולם עד שזלא וק"ל: בא"ד וכן בפרק אלו עוברין וכו' נ"ב פי' ג"כ לשם יש לדקדק דמשמע דלא כרש"י אלא שזמין לישנן ודו"ק: בא"ד אי לא קפיד אלא רוצה בקיומו לא אלא בו' נל"ל: בד"ה כגון בו' בהדי הדדי קא אתין בו' נל"ל:

דבורית זה אהלא בסיוס אות אלף. ושפיר הבין מהרש"ל כוונת תוס' וכן הוא וק"ל:

שם ד"ה המוציא וכו' אסיוס דברי תוס' וז"ל ומיהו ה"ל להזכיר וכו'. כ' מהרש"א אמהרש"ל בזה אולי הוא מצא כן בתי' ולולי דבריו הייתי אומר וכו' עכ"ל ע"ש ולפענ"ד לולא דברי מהרש"א ז"ל שכתב ד"ל שמצא כן בתי' בלאה"נ א"א לקיים סברת מהרש"א ע"פ דברי תוס' בזה בא"ד מקודם שכתבו ואפי' רב יוסף דמחייב אליב' דר' אלעזר בקצר וחזר וקצר בהוצאה אחת פשי' דפטור, עיי' בכל זה ותמצא דברי מהרש"ל נכונים:

הנחה חזר וחשב עליו לאכילה פטור ואם תפחה בו' קודם שימלך לאכילה בו' משמע דבגווא דרישא פטור אף אם תפחה. ובהלכה כ"ו הוציא בו' הרי זה ספק בו' וזה האיבעיא בגמ'. אבל ברישא פטור בלי ספק. והיינו טעמא כיון דבמחשבתו בטל בודאי נדחה ולא דמי לצמקה דמילמא. וכההיא דבעינן תחילתו וסופו בשגה כנודע. וההיא המוציא כגרוגרת דריש הלכה כ"ו בע"כ טעמו כמ"ש התוס' כאן. ובזה ניחא מאד מה שיש לעמוד על סדר הרמב"ם בה' כ"ו הנ"ל שכתב הך דינא במוציא כגרוגרת בו' חייב במחשבתו בו' ברישא. ובגמ' הוא להיפך ובכא השניה שכתב הרמב"ם הוא בגמ' בפשיטות יותר באת"ל הראשון ע' היטב אשר לכאורה הדבר תמוה על רבינו ז"ל אבל לפי הנ"ל ניחא כי בזה להורות נתן בסדרו דבהוציא פחות מכגרוגרת לזריעה ואח"כ נמלך לאכילה קודם שתפחה פטור בודאי בלי ספק. ועיין במ"מ שסיים שם וכתב רבינו בו' ומוכרח הוא. והיינו כמ"ש. וממ"ש הרמב"ם בה' אלו שהוא מדברי הגמרא תראה להדיא דלאכילה אינו מועיל מחשבה פחות מכשיעור והמשנה למלך חקר בזה שם בהל' כ"א ע"ש ולא ידעתי למה לא הביא מזה. ועיין חידושי הרשב"א ריש פרק המצניע שכתב להדיא כן מזה. עיין היטב בכ"ז: (נימוקי הגרי"ב)

דף צב ע"ב תוס' בד"ה ואת"ל אנשי בו' ופרוך בית מנשיא הוי רובא דעלמא ומשני אין בו' עכ"ל. לעיל גבי ואנשי הוצל רובא דעלמא כו' הוה להו למסמך קושיותא זאת אלא כדי לחזק קושיותא נטרי עד הכא דקושיותא דהכא אפילו לגבי עצמן של עיר לא הוי אחרת דאנשי הוצל רובא דעלמא וצטלה דעמן כו' והתם אמרינן דאחרת דערציה הוי רובא דעלמא אפילו למיזל צתרייהו צמקומות אחרים ודו"ק: תוס' בד"ה רבי יהודה בו' בלומר שחזור דבענין זה מיירי רישא דברייתא עכ"ל. דנרשא נמי גבי אשה החוגרת נקט צמלמיה ראו להיות חוזר ושיך לומר שכן לצלרי כו' ולאפוקי מפרש"י דלא שיך לומר שכן לצלרי כו' כיון שלא נזכר זה לעיל מניה וק"ל:

דף צג ע"א תוס' בד"ה אמר מר זה יכול וזה אינו יכול נראה דר"י דהאי אינו יכול יכול היינו בו' עכ"ל. נראה דלעיל גבי זה אינו יכול הוה אינו יכול לא פירש כן לר"ש דפוטור משום דלעיל לא פוטור ר"ש משום דמסייע הוי אלא משום דגלי קרא לפטור אע"ג דכל אחד ואחד כולה מעשה עבד כמ"ש התוס' לקמן והשתא איכא למימר דתפסת מועט תפסת ולא פוטור קרא אלא צאנו יכול כלל אצל חופסה צעין שאינו יכול ויכול הוא צאנו לא פטר קרא (ו) אצל הכא צוה יכול וזה אינו יכול לא פטר ליה קרא אלא דאנן מסבירא פטרינן לזה שאינו יכול דה"ל מסייע א"כ מה לנו לזכור כיון דהשתא מיהא אינו יכול והשני יכול לא ה"ל זה שאינו יכול אלא מסייע צעלמא וק"ל: תוס' בד"ה הי מינייהו בו' אפילו שאינו יכול כמו דר"י ור"מ דאמרי לעיל זה אינו יכול בו' עכ"ל. אע"ג דר"ש פוטור צוה אינו יכול וזה אינו יכול ומשמע דלד"ה קאמר הכא לפטור מדכתבו להסתחייב נמי זה שאינו יכול י"ל דר"ש דפוטור לזה אינו יכול וזה אינו יכול היינו משום דגלי קרא צעושה כמ"ש התוס' לקמן אצל צוה יכול וזה אינו יכול כיון דזה היכול ודאי חייב אימא דלחייב נמי זה שאינו יכול כמו לר"מ ור"י כו' ודו"ק: תוס' בד"ה מפני בו' כיון דזימנין עקרה בו' בזב המתהפך ואפילו בד"ה טמא עכ"ל. ר"ל דליכא לאוקמא הך דתחת רגלי צהמה טהורות משום ספק טומאה צר"ה דטהור צעלמא דספק טומאה כה"ג דודאי איכא רגלים מינייהו דטמאות צעושה שעקרה אחת הני ג' אחרים טמאים אלא דלא דיעינן הי מינייהו יטמא אפילו צר"ה כמ"ש צהמה דוכתינן מהך דב' צעלין וק"ל: בפרש"י בד"ה מפני שיהי' בו' ואינו אלא מסייע וסתמא בר"י דזה יכול בו' עכ"ל. לכאורה פירושו תמוה כיון דמדמה הך דתחת רגלי צהמה טהורות לזה יכול וזה יכול וסתמא כר"י ומייתי מניה לזה יכול ולזה אינו יכול א"כ מדרי

דאילו לא היה כאן נמי צית ורשות אחרת היה צא איסור זרות ע"י זירוף ואיסור שנת לא צא אלא ע"י צית ורשות אחרת אצל צית טמא ניהא דאיסור טומאה נמי לא צא אלא ע"י צית ורשות אחרת ואילו לא היה כאן צית לא היה טמא כלל ודו"ק:

דף צא ע"ב בפירש"י בד"ה בהדי הדדי בו' לא קבל טומאתו מן האויר דהא בו' עכ"ל. מהרש"ל מחק זה מפירש"י צנכאן משמע להדיא דס"ל כפי' התוס' שפחות מכביצה לא מקבל טומאה כו' ולעיל פי' דאיירי כו' עכ"ל ממה שפירש לעיל ועל ידי הנחה זו נטמאו עכ"ל נמי משמע דלענין טומאת עצמו קאמר אצל אין כל זה מוכרח דטומאת עצמו נקט כדי לטמא שוב אחרים כמו שפי' בכל דוכתא ועיין בפירש"י צפרק אלו עוברין גבי צנך צנכדקי עריצה שפירש כן דנגעה צהן טומאה ואיטמו והדר נגעו צהן אורכלין טהורים עכ"ל והתוס' שכתבו לעיל דמשמע להו מהכא דלענין קבלת טומאת עצמן קאמר ולא כדי לטמא שוב אחרים נראה דהיינו שסמכו עצמם צמה שכתבו דנקט כוית תרומה מנו דחל ע"י זירוף איסור טומאה מנאטרף לענין שנת לא שיך למימר הכי אלא צטומאת עצמם אצל לטמא אחרים אכתי לא חל השתא איסורו ודו"ק:

דף צב ע"א תוס' בד"ה במרפקו בו' ועוד דבפרק האומר משקלי בו' ומשני דאורייתא קיבורת בוליה בו' משמע דמקום תפיילין למעלה מן העציל עכ"ל. וזו הראיה ה"מ נמי לאתויי לעיל דע"כ מרפק לאו היינו אשיל"ש כפירש"י אלא הוא קוד"א כיון דע"כ מקום תפילין למעלה מן העציל אלא הגוף אס נאמר דעציל ומרפק היינו אשיל"ש דהיינו צית השני א"כ מקום תפילין למעלה ממנו אלא הגוף היכן הוא ודו"ק: בפרש"י בד"ה תלתא מלעיל בו' למעלה מראשיהם או מכתיופו בו' עכ"ל. הכא איכא לפרושי תלתא מלעיל היינו מראש או לעיל מכתף שנושא עליו דצין כך וצין כך הוי יוחר מ"י טפחים עד למטה ולכן פי' קרוצ לשליש של עשרה אמות ולא צמכוון משום דאיכא לאסתפוקי בתלתא מלעיל אי מראש אי מכתף אצל לקמן גבי ארון כתב רש"י וארון אינו תלוי למטה מכתפיהן אלא ששה טפחים וז' כו' דתלתא מלעיל היינו לעיל מכתף ולא לעיל מראש שחרי ה"מ טפחים הן מכתף כמ"ש התוס' ויש ליישב ודו"ק: בפרש"י בד"ה ואיבעית בו' לא גביהי אלא ו' אמות ואין בו' אלא ב' או ג' טפחים בו' עכ"ל. גם אס נפרש דתלתא מלעיל היינו לעיל מכתף ולא מראש הוי צמכוון עד למטה צ' טפחים אלא דמסתפקא ליה דאימא לעיל מראש ולכן נקט נמי או ג' טפחים וק"ל:

ח"א דף צב ע"א אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר בו'. מפורש פי' אין בין המודר (נדרים יב. ד"ה אעפ"י) ופ"ק דב"ב:

חכמת שלמה

בבבלי בו' הד"א: בד"ה שכן משא בו' שמן א' בימין ושמן א' בשמאל בו' נ"ל: בד"ה המוציא בו' מן הארץ עשרה קאמר בו' נ"ל: תוס' בד"ה אשתבה בו' ובן בוליה וראשיהם היו וכו' נ"ל:

דף צב ע"ב תוס' בד"ה הא לאחרי ובה לאחרי פטור לעיל בו' נ"ל: דף צג ע"א גמ' ואם לאו פטורין בו' ורבי שמעון לטעמיה דאמר יחיד שעשאה בו' נ"ל: רש"י בד"ה ור"ש בו' לישנא אחרינא נמחק עד ואפי' מסייע לא הוי ונ"צ פי' של חספסות הוא: תוס' בד"ה הי מינייהו בו' לא בעי למימר שיהא פטור בו' נ"צ אצל מלשון רש"י דפי' לא מיפטר לא משמע אלא שאחד יהא חייב והשני פטור ודו"ק: בד"ה ור' שמעון מטהר בו' ואין נראה לרשב"א בו' נ"ל: בד"ה מפני בו' אחרים יכולין הס"ד בד"ה וכיון בו' בזב המתהפך בו' נ"ל: בד"ה לאורכן בו' מסייע שאין בו ממש בו' נ"ל:

צהר לבני

מוכרח דטומאת עצמו נקט כדי לטמא שוב אחרים וכו' ע"ש. ולהיות מקום יישוב ודרך ק"ל כוונת מהרש"ל בזה נראה לומר דאדרב' מהא דהביא מהרש"א ראי' מפי' רש"י בפרק א"ע גבי בצק וכו' הרי מהמובא סיום לשון והדר נגעו בהן וכו' משמע הכי דפי' להדי', והדר נגעו בהן וכו', הוא דנקט כדי להראות בסתמ' לא קאי אכדי לטמא שוב אחרים, והאיך, וע"י הנחה זו נטמאו, איכא למימר דקאי אאוכלין הנוגעין בו' הנטמא, אבל לא הא, לא קבל טומאתו וכו' הנ"ל דע"כ קאי אטומאת עצמו, ועי' היטב ודו"ק:

חידושי מהר"ם

כצ"ל: בתוס' ד"ה אמר רב זביד וכו' קשה לר"י דהכא אית ליה וכו'. כצ"ל: בא"ד אמר ליה איכא רב זביד דקאי וכו'. כצ"ל: תד"ה ור"ש וכו' ואין נראה לרשב"א דשאני התם וכו'. כצ"ל: תד"ה מפני שיכולה וכו' עד והג' אחרים כו'. והוא סה"ד ומה שכתבו התוס' אח"כ וכיון דזימנין וכו' הוא התחלת דבור אחר:

המצניע פרק עשירי

דף צב ע"ב בגמ' והתנן לאחר ידו וכו'. נ"ל דברייתא היא זו וכן משמע לעיל בתוס' בד"ה לאחר ידו לכן צ"ל והתניא וכו': ברש"י ד"ה דיוקא דמתני' קשיא וכו'. כצ"ל:

דף צג ע"א ברש"י ד"ה לארכן כגון וכו' או פרקין וארכו מוטל על אורכן.

(6) אבל הכא כו'. נ"ב אין דבריו מבוארינן דלעיל בזה א"י וזה א"י אם בעל כח הרבה ה"ז כמו זה יכול וזה יכול דפטור אף לר"י ועיין: (קריני ראם)

יהודה גופיה דסבר גבי שבת בזה יכול זה יכול דפטור ה"ל לאתויי אזה יכול זה אינו יכול דגבי שבת אצל המוספות נשמרו מזה דמדמיין דך דתחת רגלי בהמה טהורות לזה יכול זה אינו יכול דהשתא מיימו ליה שפיר אזה יכול זה אינו יכול ויש ליישב פרש"י לפי מה שנדקדק דכתב טעמא דפטור זה יכול זה יכול לרבי יהודה משום דלא אורחיה למיעבד בתרי משא"כ זה אינו יכול זה אינו יכול דאורחיהו למיעבד בתרי וז"ל האי טעמא הא איכא טעמא אחרינא דהיינו דזה יכול זה יכול אינו אלא מסייע בעלמא משא"כ זה אינו יכול זה אינו יכול דכל אחד כולה מעשה עבד כפירש"י הכא אלא דאי ליכא טעמא דזה יכול זה יכול אלא משום דמסייע א"כ תפשוט מדרבי יהודה גופיה דפטור זה יכול זה יכול אזה יכול זה יכול אלא דליכא למפשוט משום דליכא למימר בזה יכול זה יכול טעמא אחרינא דהיינו דלא אורחיהו למיעבד בתרי משא"כ זה יכול זה אינו יכול ולכך הוצרך לאתויי דתחת רגלי בהמה טהורות דזה יכול זה יכול הוא ולימא ביה טעמא אלא משום דמסייע וה"ה לזה יכול זה אינו יכול וכיון דבזה יכול זה יכול הכא ליכא טעמא אלא משום דמסייע אית לן למימר דזה יכול זה יכול גבי שבת דפטור לרבי יהודה נמי טעמיה משום דמסייע הוא וסתמא דהכא כר"י ודו"ק:

דף צג ע"ב תוס' בד"ה ויבול לעמוד בו דבעיא הוא בפרק הוציאו לו בהניח סיב בו עכ"ל. נראה לי ליישב דבריהם על מכוונם דלהכי לא הציאו הסוס' דהכא להקשות נמי אמאי דמציעא לן הסוס אפילו צמין צמין כגון מורק בתוך מורק אם הוא חוץ אם לאו ולמד לישא מסיק הסוס צפישטות דמין צמין אינו חוץ והכא קאמר צאנן על הרפסה דהו מין צמין וחוצן משום דמסיק הסוס צהדיא אקושיא דהסוס דמורק בתוך מורק מבטל ליה וא"כ מכ"ש אבן דהכא אצל עיקר קושייתם מסיב דלא אסקי אדעתיהו דמבטל ליה ולהכי הקשו מהא דמציעא הסוס צביד אם חוץ אם לאו וכדי לחזק קושייתם קאמרי דה"ק מין צמין חוץ דאבן מין רפסה הוא וכ"ש

חכמת שלמה

דף צג ע"ב רש"י בד"ה נעל בו היא צידתו הס"ד: בד"ה ורבי שמעון פוטר בו אפילו שאינה צריכה אלא לסלקה בו כ"ל: תוס' בד"ה ויבול לעמוד בו חוצין דאבן הוא ממין הרצפה ומין בשאניו מינו דחוצין בו כ"ל: ונ"צ פירוש הדיבור הזה מגומגם מאד דמה ז"ל מין בשאניו מינו דחוצן מאחר דהכא אפילו מין צמין חוץ גם מה ז"ל גבי סיב דודאי מבטל ליה ולא אמר סתמא הסוס מבטל ליה אצל הכא לא מבטל ליה ועוד הלא מסיקין לשם דלית חוץ אפילו בכלי כגון הניח מורק בתוך מורק דליכא ליה נמי הסוס אי חוץ או לא ומסיק דלית חוץ ומסתמא גבי כלי ליכא למימר דודאי מבטל ליה ונראה צעניי אס אין טעות סופר לר"ך ליישב דבוחק דה"ק מהכא ליכא למיפשוט דמין צמין חוץ והסוס צמסקנא קאי דלית חוץ ומין בשאניו מינו נמי מניין הכא דחוצן והסוס קמציעא ליה משום דגבי סיב דודאי מבטל ליה ומ"מ קמציעא ליה מאחר שהוא מין בשאניו מינו אצל אם אינו צבור דמבטלינן ליה הוה דודאי חוץ דגבי מין צמין הוא דליכא ליה לשם צפרק הוציאו לו אי חוץ בו וצעי למיפשוט מהא שהניח רגלו על רגל חברו שחוצן ואומר שאני רגל דלא מני מבטל ליה פי' אצל מורק בתוך מורק מני מבטל ליה ומשמע דוקא צמין צמין הוא דקצעי בתחלה אי חוץ הא בשאניו מינו דודאי חוץ דהיינו דומיא דמורק דמני מבטל ליה וא"כ מאי קמציעא ליה צביד בו אי לאו דודאי מבטל ליה משום הכי קמציעא וא"כ הכא גבי אבן דודאי לא מבטל ליה משום תקלה וכ"ש כלי על גבי

דף צד ע"א גמ' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בו כ"ל: רש"י בד"ה דבי וייאדן בו שנותנין על הסוס בו עד סוף הדיבור נמחק ונ"צ כלל ספרי רש"י אינו וא"ל לפירושו דפירש לעיל משרבטו בו לפי שהן נשמטין מתחתיהם בו וצטופות הציידים כגון נך ומינו להיפוך מוכנים לעוף ומקלין עצמם וק"ל אלא הוא בע"כ פי' דקאי אעופות חיון הנילודין אף שהן קשורין מ"מ אינן כפופים או מושצין אותן צללוז של עופות על הסוס ופי' זה הוא פי' ר"מ והוא פי' משרבטי נפשיהו הוא דרך טעם שלהם אפילו אין רוצה להשמט ודו"ק: בא"ד נ"ן ומינו לצוד שאר עופות ומשרבטי נפשיהו אף דלא קשירי כ"ל (עיין נמהרש"א): תוס' בד"ה אבא אדם בו בסה"ד דחי נושא את עצמו ושמוא בפרק נוטף איירי בתינוק בן יומא כ"ל והס"ד: בד"ה ר"ש בו דלא בעי גבי מר בו וספר תורה כדי להגיה לא הוי בו כ"ל: בא"ד קשה מסותר על מנת לבנות בו נ"צ ולעיל צממעין דחס על הפמילה פירשו הסוס' צעניי אחר ע"ש:

חידושי מהר"ם

דף צג ע"ב ברש"י ד"ה שיעור צידה בו ומדר' יהודה נשמע לר"מ בשניהם יכולין. כצ"ל: בתוס' ד"ה ואמאי וכו' דתשלומי כפל נוהג וכו'. כצ"ל: תד"ה דלמא וכו' עד לאורג מפה לזה ולזה חייב. הוא ס"ד ומה שכתבו התוס' אח"כ אלא אימא וכו' הוא התחלת דבור אחר: תד"ה ששגג על וכו' ונראה דהשתא דמוקי בהזיד בכלי איירי וכו'. וצ"ל דלפי זה לא גרס בגמ' כגון ששגג על האוכלין וכו' אלא כגון שהזיד בכלי: דף צד ע"א בתוס' ד"ה ר"ש וכו' דהא בעי במר לעשות בו טס וס"ת כדי להגיה בו וכו'. כצ"ל: בא"ד אי נמי מפסי מורסא וכו'. ס"א א"כ מפסי מורסא וכו':

מוכח דהא חדא, ועוד ע"פ המעיי' בהרמב"ם להלכה בענינים אלה, מוכח להדי' דלא כסברת מהרש"א במה שכת' דמורק בת"מ מבטל ל' וא"כ מכ"ש אבן דהכא דהנ"ל, דהנה בהלכות ביאת מקדש פ"ה ה' י"ח מענין זה שפסק רגלו אח' עד רואין כל שאילו ינטל הכלי או האבן וכו' ועד ואם לאו עבודתו פסולה, ע"ש ועיי' כ"מ היטב [ואין א'] מנושאי כליו להרמב"ם סותרים דברי כ"מ הרי לך דכולם מסכימי' דהכי הוא, דהרמב"ם פסק דאבן ברצפה חוצץ ובכי אף דמין במינו הוא] ובהלכות פסולי המוקדש' פ"א ה' כ"א פסק וכתב נתן מורק לתוך מורק וקיבל כשר וכו' עכ"ל עיי' בנושאי כליו שם, הרי מפסקי הלכות אלה מבורר היפך סברת מהרש"א בהא דהנ"ל, מעתה ההכרח יאמר דשפיר קאמר המהרש"ל בכל הקושי' שהקשה בזה, וע"כ דבריו כאשר כ' בעצמו וז"ל ונראה בעיני אם אין טעות סופר צריך ליישוב בדוחק וכו' עכ"ל

המה בנויים על צד הצריך אריכת לשונו בזה ועש"ה ודו"ק:

דף צד ע"א רש"י ד"ה דבי וייאדן של צייד עופות. כ' מהרש"ל שניתן על הסוס וכו' עד סה"ד נמחק וכו' אלא הוא בע"כ פי' דקאי אעופות חיון הניצודין אף שהן קשורין, מ"מ אינן כפופים וכו' עכ"ל ומהרש"א בפירושו סיים ומהרש"ל הגיה לאין צורך ע"ש דבריו בזה, ועיי' בחדושי הרשב"א והוא מהראשונים בהאין כל חד מהמה אלה מפרשים הש"ס, והלא איהו נקט בשם רש"י וז"ל ד"ה דבי וואדין פי' רש"י ז"ל צייד עופות וקושרין ומניחין על הסוס כשהן חיון וכו' עכ"ל, הנה הא לך לעינים דפי' מרש"י אינו כרצה בזה המהרש"א דכ' וז"ל ומש"ה פי' דאיירי בעופות הצודין וכו' כיון דאינן קשורין לא משרבטי נפשי' לר"נ וכו' עכ"ל [ולולא דברי הרשב"א הנ"ל בלאה"נ סיוע דבריו כיון דאינן קשורין] לא משרבטי נפשי', לר"נ דייק,

למה חכמים הכא אלא משום שבות ה"מ לאזכורי דאי פסיק רישיה הוא לכולי עלמא חייב חטאת כמ"ש לקמן לר"א וכדמוכח בתוס' בפרק כירה ואפשר דלא פסיקא להו כ"כ למימר הכי דפסיק רישיה לכולי עלמא חייב חטאת אבל הך מילתא ודאי פסיקא להו בכמה דוכתין דנפסיק רישיה מודה ר"ש דלכל הפחות לא שרי לכתולה וק"ל: **תוס' בד"ה שרא זי"הא כו' אבל לרבנן לא חמיר האי שבות כו' הלכך אינו נוהג במקדש עכ"ל**. אע"ג דמחזק לעורה נמי שרי לרבנן במקום רפסה כדקאמר דשרא זי"הא בנחוצא קאמר תלמודא הכס לרבנן דאין שבות במקדש דאי נמי לא הוי רפסה במקדש הוי שרי משום דאין שבות במקדש ר"ל שבות כי האי דמחזק לעורה נמי לא הוי אלא איסורא לרבנן וצוה יתיישב נמי דמעיקרא צעיקר קושייתא לא קשיא להו הכס [אלא] לר"א דקאמר דשלא ברעון חכמים היינו ר"א ולא קשיא להו נמי לרבנן דלא שרו הכס אלא משום דאין שבות במקדש והכא שרו מקום רפסה אפילו מחזק לעורה דאיכא למימר דלרבותא קאמר הכס לרבנן דאפילו לא הוי רפסה במקדש שרי משום דאין שבות כו' ודו"ק: **תוס' בד"ה ורבינדהו ר"ש כו' וצ"ל פ"ז דאין תורמין לר"ש מן הנקוב ע"ל כו' כמו באינו נקוב דאזלינן לחומרא כו' עכ"ל**. לאורא דברייהם תמוהים דמאי דומא דל"ל לפי זה דהא ודאי לכל הפירושים למאי דמסיק נמי דלכל מילי לר"ש כחלוש משוי ליה ז"ל כן דאין תורמין לר"ש מן הנקוב כו' ויש ליישב דברייהם דקשיא להו השתא דמשוי נקוב ואינו נקוב לחומרא לענין תורם לא הווינן שוין דהמורס את שאינו נקוב על גידולי קרקע ודאי דלא חל שם תרומה עליה כלל ותורם עלה ממקום אחר וכל שם תרומה עלה מדינא אבל תורם מנקוב על גידולי קרקע ספק אם חל שם תרומה עלה ואם תורם עלה ממקום אחר ספק אם חל [נמין] שם תרומה עלה וספק טעל היא דשמא כבר חל שם תרומה על הנקוב ולמה כתבו דל"ל לפי"ו לדחוקי דהא דמשוי נקוב ואינו נקוב גבי תרומה היינו דאין תורמין מהם לכתחלה על הגדלים בקרקע דאזלינן לחומרא אבל לענין שאם תרם ודאי דלא משוי מה שאין כן למאי דמסיק דלכל מילי הוי כחלוש אפילו להקל נחא דבדיעבד אם תרם נמי משוי להו דלא חל שם תרומה כלל נמי על הנקוב ותורם עלה ממקום אחר וכל שם תרומה על מקום האחר מדינא כמו באינו נקוב דאינו חל שם תרומה כלל עלה ודו"ק:

דף צה ע"ב **[תוס' ד"ה ורבינדהו]**. והשתא משני שפיר שאני לענין **טומאה כו' עכ"ל**. אבל לפירוש ר"ת לא אתי להו שפיר כ"כ האי שינויא דאע"ג דגלי קרא דהכשר ורעים דהוי כמחזק הוה לן להחמיר לשווייה כחלוש כיון דנשבת הוי כחלוש אפילו לקולא ואקרא גופיה קשיא הך סברא כיון דכחלוש הוי אפילו להקל לענין שבת אמאי לא משוי ליה כחלוש להחמיר דהכשר ורעים כסדרת המקשה וק"ל: **תוס' בד"ה ומודה רבי שמעון כו' אבל בבבלי המיוחד כו' דאפילו לרבנן לא חשבי ליה כמחזק כו' עכ"ל**. יש לדקדק ומאי ראיא משם דאימא דההיא נמי דוקא בכלי שאינו מיוחד למשקין איירי אבל במיוחד למשקין סגי בכונס משקה אפילו דהכשר ורעים דהכא משמע דאיירי באינו מיוחד למשקין דומיא דתנא הכי ועדיין כלי הוא לקבל צו וזתם כו' דאיירי באינו מיוחד למשקין דנעני כמולא וזת ונראה ליישב דמשמע להו דשיעורא דשורש קטן דנקט דהכשר ורעים איירי אפילו בכלי המיוחד למשקין דלכ"ה הא איכא עוד מדה אחרת דלא חשיב לה דהכשר ורעים במיוחד למשקין דשיעורא בכונס משקין אבל הא לא קשיא אמאי לא חשיב מדה אחרת לקבל טומאה

חכמת שלמה

בד"ה המחבץ כו' ונותן הקפוי בתוכו כו' נ"ל: בד"ה המכבד את הבית הס': בד"ה חייב חטאת לקמיה מפרש טעמא דהרודה חלת דבש כו' נ"ל והד"א: בא"ד מחבץ חייב משום בורר נמחק:

דף צה ע"ב גמ' אמר אביי ואי איתמר ל"ה דר"ו כו' נ"ל: **תוס' בד"ה ורבינדהו ר"ש כו' ור"י פי' דהבי פריך כו' נ"ב והנראה צעני דה"ק מדקתני ר"ש פוטר צוה וצוה ולא קתני רבי שמעון פוטר אף צנוק אלמא דהכי קאמר פוטר צוה כמו צוה כלומר שאין שום דבר לחלק בין נקוב לשאינו נקוב כי הכל אחד הוא ורמיניהו כו' אלמא דמחלק בין נקוב לשאינו נקוב כגון לענין ורעים ומשני לעולם שוין הן לכל מילי ומכא סברא אין לחלק ציניהם לשום דבר אם לא נזכרים דגלי קרא ודו"ק:**

צורה לבנין

בכפות, עד כאן [הנה] זה מדרך ראשונים לדחות דברי זה, ולנקט דברי חבירו, אבל לא נאמר דינקוט שינוי לשון ויכתוב לא דק] אמנם רשות נתונה להאחרון אחר הרשב"א ליישב דברי רש"י ולתת קשי' רשב"א ולזאת מטעים מהרש"ל דבריו במה שכתב לשונו פי' דקאי אעופות חיי' הניצודין אף שהן קשורין מ"מ אינן כפותים, עד כאן, לית' ממילא מקום השגה ארש"י מהא דמוד' ר"נ בכפות, דשפיר אף שחולק בקשור, [ע"פ מהרש"ל בדברי רש"י] מוד' בכפות וק"ל, ונסתלק מגגום כל וכל אמהרש"ל ממהרש"א בזה, ועיי' היטב ודו"ק:

חידושי מהר"ם

דף צה ע"א ברש"י ד"ה המחבץ כו' ונתן הקום בתוכו כו'. ס"א ונתן הקפוי כו': סליק פרק המצניע

דרי נמן נמי מודה בכפות וקשור דהנהו ודאי משרבטי נפשייהו ומש"ה פירש דאירי בעופות הניצודין כגון נץ ומינו כיון דאינן קשורין לא משרבטי נפשייהו דרי נמן אבל עופות הניצודין כיון דקשורין מודה דהו' ר' נמן בכפות ומהרש"ל הגיה לאין נזק ודו"ק: **תוספות בד"ה ר' שמעון פוטר כו' וכן סותר ע"ל מנת לבנות נמי לא מחייב רבי שמעון כו' כגון שסותר ע"ל מנת לתקן יותר ממה שהיה בתחלה כו' עכ"ל**. ויש לעיין צוה דסותר ע"מ לבנות ממש לכאורה אי יליף ממשכן הא אשכחן נמשכן דהיה סותר ולא היה צננין האחרון טוב יותר מהראשון כמו הקמת המשכן וכה"ג כתב התוס' פרק צמה מדליקין דנמשכן לא היה מתקן בסמירה זו יותר משלם היה צנוי שם מעולם דבסמירה לא משכחת לה שיהא מתקן בסמירה זו יותר משלם היה צנוי שם מעולם והיינו דהקמת המשכן ויש ליישב דברי התוס' דהכא ודאי מהקמת המשכן לא ילפינן כלום שלא גמרינן ליה מלאכה דשבת אלא ממעשה המשכן וסותר על מנת לבנות דומיא דמכבה על מנת להצטיר שהיה מכבה ע"מ שיהיה צננין האחרון יותר טוב מן הראשון כגון לעשות פחמין למלאכת המשכן שיותר טוב לזרפן בפחמין מאילו היה העץ לא נשקף כלל וזה שדקדקו לשנות פירושם ונאדו התוס' הכא ממה שפירשו בפרק צמה מדליקין דודאי בסמירה א"ל לאשכחיה שיהא מתקן בסמירה יותר משלם היה צנוי שם מעולם כמ"ש שם התוס' אבל הך מילתא אפשר לאשכחיה דסותר על מנת לבנות ממש שיהיה צננין אחרון יותר טוב מהראשון ודו"ק: **בא"ד ואע"ג דבהוצאה לא בעי ר"ש שיהא לגמרי כמו שהיה במושבן כו' שבמושבן הוצאת הגרבה היתה כדי לתקנה כו' עכ"ל**. דמסבירא לא חלה הכחוש נמשכן אלא צריך לגופו ולא צריך לגופה של הכלי אבל נמשקלן מסבירא לא חלה הכחוש שיהיה מלאכה ומיקון אלא צניניהם שהיו נמשכן וק"ל:

דף צד ע"ב גמרא והתניא חצי זית חייב מאי לאו הא כו'. ואי לאו הך צרייתא דתני חצי זית חייב אפשר לאוקמא מתני' דפטור חצי זית באפיסק חצי זית מכזית ואע"ג דאהני מעשיו לטורא הבית מטומאה לא מחייב באיסורא דשבת דהא לא אהני ליה לגבי שבת וליכא נמי שיעורא דאיסורא כלל לא לשבת ולא לטומאה וליכא לחיובי בשבת אלא צהויא כזית דהוי שיעור מיהם לענין טומאה ולכן מיימי הך צרייתא דבכזה"ג צהויא חצי זית מכזית דחייב וע"כ ליכא לאוקמי פטורא דדיוקא דמתני' אלא צהויא חצי זית מכזית ומחלה ועוד י"ל דאי לאו צרייתא לא הוי יכול למידק דפטורא דמתני' היינו באפיסק חצי זית מוזית ומחלה דאי מכזית למה יהא פטור באם אפיסק חצי זית הא אהני מעשיו לטורא הבית דאימא דהכי אולא הדיוק דמתני' [אילו היה כזית צבית אף אחזי וזת] חייב דמטורא הטומאה מצית אבל אי לא הוי צבית אלא חצי זית פטור משום שלא אהני מעשיו כלל אבל השתא דע"כ צריכים אנו לתת הצרייתא דאירי שהיה יותר מכדי הולאה א"כ גם המתני' ז"ל כן שהיה שם יותר מכדי הולאה דלא נחא ליה למימר שהיו מחולקים צוה וא"כ ע"כ צריך לומר דמתני' איירי באפיסק מכזית ומחלה ודו"ק: **תוס' בד"ה אבל בבבלי כו' והא דקאמר מודה דתימא כו' פי' דסבירא ל"הו כר"ש עכ"ל**. ר"ל לפוס סברא דהשתא דקתני זו צו להודיעך כמו דר"א חתם לן למימר שפיר דרבנן בכלי כר"ש סבירא להו וק"ל:

דף צה ע"א תוס' בד"ה המכבד כו' דאי פסיק רישיה הוא היכי שרי לקמן ר"ש לכתחלה כו' עכ"ל. והוא הדין ממאי דלא קאסרי

צונם משקין בכלי המיוחד למשקין דכיון דחייב טהור מלקדש ולא מקרי כלי כ"ש דלא
הוי כלי וטהור מלקבל טומאה אם הוא מיוחד למשקין כמ"ש התוס' בסמוך אבל הכשר
זרעים דלא חלי מלמא בכלי אלא במחובר לא הוי בכלל הא דחייב טהור מלקדש וה"ל
למחייב ו' מדות אי לא דאפילו במיוחד למשקין שיעורו כשורש קטן ודו"ק: **בפרש"י**
בד"ה טהור מלמא בשיר זרעים לרבנן דהוי בו' עב"ל. ה"ה לר"ש דהכשר
זרעים לא פליגי ואפשר דנקט רבנן דמשמע להו דהנהו ה' מדות לרבנן נקט להו דלענין
שבת הוי שיעורו כמו דהכשר זרעים אבל לר"ש דהכשר זרעים איכא שיעור אחרת משנת
ושבת איכא עוד מדה דממסיק לעיל צניק למטה מרביעית וא"כ הוי ליה למחשך ו'
מדות ודו"ק: **תוס' בד"ה ניקב כמוציא בו' דהמ"ל שש מדות בכ"ל**
חרם בו' עב"ל. המדות הם הכלים הראויים לכל אחד ואחד אבל הנקבים ודאי דחשיב
ששה דהיינו מוציא משקה וכונם משקה שורש קטן וניקב כמוציא וזית וניקב כמוציא רימון
ונפחת רובו אלא דהכלים הראויים לא חשיב אלא ה' מדות דהיינו מוציא משקה ראוי
לכלי למי חטאת וכונם משקה ראוי לכלי להכשיר זרעים ושורש קטן ראוי לכלי לקבל
טומאה עד מוציא וזית ומוציא וזית ראוי לכלי לקבל טומאה במיוחד לרימונים עד מוציא
רימון ומוציא רימון ראוי לכלי צנמיד פתיל עד שיפחת רובו דהיינו ה' כלים הראויים
אחר הנקיבה ולזה הקשו דליחשך נמי דמוציא רימון ראוי לכלי עדיין לקבל טומאה במיוחד
השזרים לגיסטרא ודו"ק:

דף צו ע"א **תוס' בד"ה הא ברברבי בו' ובזוטרי שמוציא רימון הוא**
יותר מרוב סגי ברוב בו' עב"ל. ולא נחא להו לקיים פירש"י
דברצבי שהרוב יותר מרימון צבי רובא אבל בזוטרי שהרימון יותר מרוב צבי מוציא רימון
דלא מסתבר למימר הכי כיון דברצבי יפסל ברוב למה לא יפסל גם הזוטרי ברוב וכ"ש
הוא שהרי נפחת רובו ברצבי נשאר יותר מנפחת רובו בזוטרי ואם הגדול יפסל ברוב
כ"ש דהקטן יפסל ולא תצבי מוציא רימון ודו"ק: **תוס' בד"ה ולענין צמיד בו'**
וההיא דהגוזל בו' מייירי כשנפחת רובו בו' ובעי סתימא מעלייתא
בו' עב"ל. הך דצין מפיסה וצין מלידיהן בו' נמי הוי מלי לאוקמי דהכי אלא דנחא
להו לאוקמי בפשיטות שהנקט קטן אלא שהוא לזורך פתח וק"ל: **בא"ד וריב"א**
הקשה בו' העשוי למשקין שיעורו כמשקין בו' ובנקב כי האי נכנסת
הטומאה בו' עב"ל. ונלוא הך שיעורא דקאמר הכא עד שיפחת רובו לא תקשי ליה
הך דשיעורו צונם משקין דכונם משקה אהך דצין מפיסה וצין מלידיהן דמשמע אפילו צנצן

דף צו ע"ב **תוס' בד"ה הכנסה מנ"ל בו' וא"ת מאי צריך להאי סברא**
בו' משמע גבי זריקה בו' עב"ל. ואע"ג דהנחא לא מהני ליה
שהיתה צונם אי לא דכתיבה משום דמלאכה גרועה היא מ"מ משמע להו דצטרך דגלי
קרא דהנחא מהני נמי דזריקה מה שהיתה צונם ומחך זריקה דצונם דקשיא להו
היינו זריקה ארבע אמות ברשות הרבים אבל מזריקה מרשות היחיד לרשות הרבים דקמי
צונם דחייב משום דהיתה צונם לא קשיא להו דהתם ודאי איכא נמי סברא פשוטה
דמה לי הוצאה מרה"י לרה"ר ע"י העברה ומה לי הוצאה מרה"י לרה"ר ע"י זריקה
מיהו מה שמילתו התוס' אהך זריקה דצונם דהיינו זריקה ד' אמות צרה"ר דאיכא סברא
מה לי ע"י הוצאה מה לי ע"י זריקה הוא מגומגם לכאורה דמה שייכא זריקה ארבע
אמות צרה"ר להוצאה מרה"י לרה"ר ומדברי צנל המאור איכא להשוותם שכתב וכולהו
מולדות דרה"י לרה"ר ניהו לפי שד' אמות של אדם קונוט לו בכל מקום וכרשות דמין
וכשמוציא מוציא לכן כזרק או (כמעצרי) [כמוציא] מרה"י לרה"ר דמי ולכן נסחווה התוס'
דאיכא סברא מה לי הוצאה דאינו רק מלאכה גרועה והיא מרשות לרשות אחר ומה לי
זריקה ד' אמות דמלאכה גרועה היא מרשות לרשות אחר ויש בכל זה דרך אחרת בתוס'
פ"ק דשבת ע"ש וק"ל: **בא"ד ואי לא הות נמי במשכן לא הוה מחייבין**
ע"ה בו' עב"ל. וגבי הוצאה נמי אע"פ דכתיבה הא איצטריך נמי שהיתה צונם
שהורידו הקרשים מעגלה בו' ועין בתוספות דפ"ק וק"ל:

הכמות שלמה

כו' נ"ל: **תוס' בד"ה הזורק בו' רמוקי פלוגתא בו' ג"צ** לעיל גריס פרקין דף ד' מסיק
תלמודא צמר דצבי דהר פשטה ומוקי פלוגתיהו כחלוטם בו':
דף צו ע"ב גמ' **ארבעים חסר אחת ואינו חייב אלא אחת כנ"ל** ונמחק ואם עשאו
כולן צהעלם אחת: **תוס' בד"ה הכנסה מנ"ל בו' ואי לא הות נמי**
במשכן בו' ג"צ ולפי זה ג"ל דזריקה הות צונם מרשות היחיד לרשות הרבים מכת סברא
כמו שהיתה הוצאה ומשום הכי פרש"י גבי קרשים מתוך כונן לא היו מוקין ודו"ק: **בד"ה**
ול"א בו' בסופו לפי זה התולדות לא היו במשכן ג"צ פי' שאל מולדות חוץ
מהוצאה ודו"ק:

חידושי מהר"ם

במשכן משמע דאי הות במשכן הוה אתי ליה שפיר וס"ל להתוס' דגם זריקה דהעברת
ד' אמות ברה"ר הוה תולדה דהוצאה וכן משמע בתוס' ריש מכילתין וכן לקמן ברש"י
דף צ"ז ע"ב ד"ה ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא וכו' אלמא כיון דהוצאה גופא
כתיבא והתולדה הות במשכן אתי לן שפיר ולא איצטריך עוד לשום סברא וא"כ
הכנסה נמי דהות במשכן למה לי סברא דניהוי תולדה דהוצאה אלא דלא יתיישב
הא דקא משני התוס' וי"ל דבזריקה נמי איכא סברא מה לי ע"י הוצאה מה לי ע"י
זריקה דהא לא קאי בסמוך אמוציא ע"י זריקה אלא אמעביר ד' אמות ע"י זריקה
והכי ה"ל למימר מה לי ע"י העברה מה לי ע"י זריקה אלא שיש ליישב כיון דגם
זריקת ד' אמות ברה"ר הוה נמי תולדה דהוצאה לכך קאמרי התוס' לשון זה ור"ל
מה לי מוציא מרשות לרשות מה לי זורק ד' אמות ברה"ר דהוי נמי כמוציא מרשות
לרשות דכל חוץ לד' אמות הוי מוציא מרשות: **בא"ד דאי לאו סברא לא הוי**
מחשבינן ליה תולדה וכו'. חזור ג"כ לעיל אהכנסה וק"ל אלא שעדיין יש לדקדק
דהזורק מרה"י לרה"ר דקאמר לעיל דהוי תולדה דהוצאה כדקאמר מכדי זריקה תולדה
דהוצאה היא וכו' אע"ג דזריקה כה"ג לא אשכחן דהות במשכן וצריך לומר דכיון
דהוא מוציא מרה"י לרה"ר ע"י זריקה היינו הוצאה ממש דמה לי ע"י זריקה ומה
לי ע"י הוצאה והוצאה גופא כתיבה הוה נמי כאלו הוצאה ע"י זריקה נמי כתיבה
אבל הכנסה הוה ענין אחר לכך פריך הכנסה מנלן ומשני סברא היא וכו' והוי נמי
כאלו כתיב כמו הוצאה: **תד"ה ולר' אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב**
כו' הוי מצי למימר דנפקא מינה לענין התראה וכו'. פי' לענין שצריך להתרות
על התולדה בשם האב ואיכא למימר דהיינו דקא משני וכו' ר"ל הך דהות במשכן
חשיבא צריך להתרות בשם המלאכה שהיתה במשכן: **בא"ד אבל אי גרסי' הך**
דהות במשכן חשיבא וקרי ליה אב וכו'. ולפי זה צריך לומר הא דהכנסה קרי

דף צו ע"א רש"י בד"ה שאין אומרים בו' חסין ע"ז ומשום נקב בו' נ"ל: **תוס'**
בד"ה הא ברברבי בו' וקשה לר"י דאין זה שיעור מה קרוי ברברבי
בו' לידע איזה הוא כמוציא בו' נ"ל: בד"ה לענין בו' כי האי איך נכנסת בו'
נ"ל: **בא"ד** וסתמו שמרים כל הנקב בו' ג"צ דאי לא כל הנקב א"כ נכנסה הטומאה
צנצן קטן אפי' צונם משקה וק"ל: **בא"ד** דבעי רבא סתם אנה חציה מהו בו' נ"ל:
ס"ק פרק המצניע
פרק הזורק

רש"י בד"ה כיצד בו' קאמרי ל"ה הס"ד: בד"ה פטור בו' אלא לעגלה שלפניה שארצת

הזורק פרק אחד עשר

דף צו ע"א **במתני' היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושט חייב**
שכך היתה עבודת הלויים וכו'. כצ"ל: **ברש"י ד"ה פטור וכו'**
שלא היתה עבודת הלויים כך וכו' אלא לעגלה שלפניה שארבע עגלות היו
וכו'. כצ"ל: **ברש"י ד"ה והמושט חייב בו' ומפרש ואזיל כיצד מצינו וכו'.**
כצ"ל:

דף צו ע"ב **ברש"י ה"ג ודלמא שואליהן גביהן הוו יתבי.** טעמא של רש"י
דגרס כן משום דלא שייך לגרוס כאן ודלמא גבי הדדי הוו יתבי כדלעיל
פי' האורגים דא"כ לא הוה פריך מידי משום דאע"ג דכל האורגים הוו יתבי גבי
הדדי מ"מ אפשר שהשואל היה יושב בקצה זה והמשיאל בקצה השני דבשלמא גבי
זורקין מחטתין אין דרך לזרוק זה לזה אלא לזה היושב בצידו ולכן פריך לעיל גבי
הדדי הוי יתבי ולא היה ביניהם ד' אמות אלא בשואלין דרך להשאל אפי' לזה
שרחוק ממנו ולכן לא שייך למיגרס דלמא גבי הדדי הוו יתבי דהוה משמע דקאי
אכל האורגים אלא גרסי' ודלמא השואלים גבי הדדי הוו יתבי ולא השאלו זה לזה
מקצה אל קצה וק"ל: **בתוס' ד"ה וממאי דבשבת קאי וכו' דהא רחמנא**
קרייה מלאכה כדכתיב איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה בו' וכתיב ויכלא
העם מהביא. ר"ל דהא דקאמר קרא (שמות לו) אל יעשו עוד מלאכה הוי פירושו
מלאכת ההבאה מדכתיב בתר הכי ויכלא העם מהביא מכלל דהא דקאמר אל יעשו
עוד מלאכה הוי פי' שלא יוסיפו עוד להביא וכיון דקרייה רחמנא מלאכה ממילא
ידעינן דחייב עליה בשבת אפי' לא קאי ההוא קרא דמשה בשבת: **תד"ה הכנסה**
מנלן סברא הוה וכו' דהא בסמוך משמע גבי זריקה וכו'. פי' דקאמר בסמוך
והזורק ארבע אמות ברה"ר מנלן ומשני שכן אורגי יריעות וכו' ודחי לה דלא הות

שהחושד בו ולקחת ממנו היאור רמז לו שעתידה בו והוא ילקח על ידם ע"ש באורך דו"ש כאן שרמו לו באות ג' שהמים שנהפך לדם שאתה אין סופך להאמין וילקח ע"י המים כדכתיב (במדבר כ יב) יען לא האמנתם וגו' ודו"ק: **מזהרת לבא בו'** תרומתו בצדיק אמור כמפורש בש"ר מכאן שהפורענות שוהה על הצדיקים לבא ומדת הטוב מזהרת לבא ולא שייך הא דאמר' (יומא עו. רש"י ד"ה מרובה) מדה טובה מרובה על מדת פורענות ה' מאות דהתם במדת הצדיק לטוב לגבי מדת הרעה לרעה קאמר ונראה שזכר זה כאן לפי שעשה משה אלו האותות לעיני ישראל שיאמינו בו שהוא נביא ה' ואולי יחשבו שעושה כן בלהט וכישוף כמו שחשב פרעה ועבדיו ע"כ אמר שבאות זה ראו שהוא מעשה אלהים שהטובה מזהרת לבוא לצדיק ולא כן פורעניות ששוהה לבא כי לא כן מדת הלהט והכישוף שהוא ודאי משה מדותיו לטובה ולפורעניות וק"ל: **נס בתוך נס**. עיין פירש"י נראה מפירושו דנס אחד היא הבליעה גופה גם אם היה תנין ועוד נס שני שבלעו אחר שנעשה מטה אבל בתנחומא קאמר דאם היה בלעו כשהוא תנין לא היה זה נס כלל שאמר נס גדול נעשה במטה שאלו בלע תנין את התנינים כן דרך לבלוע זה את זה אלא נעשה מטה ובלען בו' ואלו היה עושה אדם כל אותן המטות שהשליכו ונעשו תנינים חבילות היו י' עומדים ובלען מטה אהרן ולא נתעבה יותר בו' ע"ש וייתיישב השתא שפיר לישנא דנס בתוך נס כי בתוך נס הבליעה כשנעשה מטה היה עוד נס אחר בתוכו שלא נתעבה המטה ע"י הבליעה אבל לפירש"י לא היל"ל אלא ב' נסים היו וק"ל:

דף צז ע"ב **בפירש"י בד"ה דאיתעביד ליה מחשבתו בו' ונעקרה והונחה משום דהוי תולדה במקום אב עכ"ל**. לפוס מאי קיימינן השתא כגון דלמך עד דנפקא לר"ה תנוס לא אנטריך האי טעמא דהויא תולדה במקום אב אלא דלעצמה לא מחייב משום דלא נתקיימה מחשבתו דאי להכא אלא היטאה קצעי לה דתנוס הכא לסוף ד' לא צעי דתנוס ולימא לזריקה בו' כדפרכינן לקמן אהא דסלקא דעתין מעיקרא וק"ל: **בפירש"י בד"ה ואי להכא אצל היציאה בו' והכא עם יציאת הפתח הא לא נח והעביר בו' עכ"ל**. ודאי דעס ילימא הפתח לא נח דהא אלא היטאה קצעי לה קיימינן השתא אלא דר"ל דהא עס ילימא הפתח לא נח על דעת להעביר עד סוף ד' דמחייב גם אהעצמה ולא מחייב אלא אהנחא דנתקיימה מחשבתו לנח עס ילימא הפתח וק"ל: **תוס' בד"ה לא ס"ד בו' א"נ לא מחייבי רבנן בו' ולדבריו דרבי יהודה בו' עכ"ל**. להאי מירון נמא נמי ז"ל כמו כן לרענן דשונט ומדקדק לאו היינו מולדה אלא היינו ממש מיסך ואורג וק"ל: **תוס' בד"ה הרי כתב בו' דלא הוה ליה לאתויי מלתא דרבינא אלא בו' עכ"ל**. דלפשוט איצטריא דליה נמכין לזרזי ד' זורק מ' הוה ליה להשיב נפשות דהכא דצעי הא לא נח ולא הוה ליה לאתויי מלתא דרבינא לא לאסמור גם פשיטותיה דליה וק"ל: **תוס' בד"ה ה"ג בו' ולספרים דגרסי אמר מר פריך לפי מה דס"ד בו' עכ"ל**. ומי דמי בו' הוה לשון קושיא וז"ל דהקושיא קיימת ולא קאמר קשיא וכה"ג איכא בתלמוד ודו"ק:

חכמת שלמה

דף צז ע"ב גמ' ממאי דלמא לעולם דעברה להא לחודא והא לחודא ור"י אתולדה במקום אב לא מחייב כל זה נמחק ונ"צ ס"א לא לעולם אימא לך דר' יהודה לא מחייב אתולדה במקום אב ונראה בו' רש"י בד"ה אמר ליה רב יוסף דרב חסדא כ"ל וס"ד: **בד"ה ועבר גרסי' צ"ל ועובר גרסינן מרה"י לרה"י ועובר ברה"ר בו' והד"א:**

חידושי מהר"ם

דף צז ע"ב **ברש"י ד"ה מאי מוסיף הלא לא נמנו אל אבות**. משמע דרש"י ס"ל כפי' הראשון של התוס' דס"ד דרבנן נמי מחייבי אתולדות במקום אבות ולא פליגי אלא בשובט ומדקדק וקאמר ר' יהודה דאף שובט ומדקדק הוו נמי תולדות מיסך ואורג ולכן כתב רש"י מאי מוסיף הלא לא נמנו אלא אבות ר"ל בשלמא אי פליגי בהא דרבנן סברי דלא הוו אבות אלא הני ארבעים חסר אחת דקחשיב במתני' דפ' כלל גדול אבל שובט ומדקדק לא הוו אבות קאי שפיר עלה דר' יהודה מוסיף שובט ומדקדק וקאמר דהני נמי מקרי אבות אבל אי פליגי דרבנן סברי דלא הוו אפי' תולדות ור' יהודה מוסיף דהוו תולדות מאי מוסיף הלא לא נמנו התולדות בדברי רבנן דקאמר עלה דר' יהודה מוסיף: **ברש"י ד"ה ולמאי דסלקא אדעתא וכו' הכא לאו תרתי וכו'**. והד"א: **בא"ד הכא לא מחייב אהעברת ד' דלא עבר מתחלת ד' לסוף ד' ברה"ר אלא אהוצאה לחודא הוא דמחייב וכו'**. כצ"ל: **ברש"י ד"ה ואי להכא אצל היציאה קבעי לה דתנוח הכא לסוף ד' לא בעי לה דתנוח וכו'**. דבעינן עקירה בתחלת ד' ברה"ר והנחה בסוף ד' ברה"ר. כצ"ל. ומיהו אהוצאה הוא דמחייב וכו'. כצ"ל והא דכתיב ברש"י שלפנינו והכא עם יציאת הפתח הא לא נח וכו' עד דניחייב אתרומייהו לשון מיותר הוא וק"ל: **בתוס' ד"ה למימרא דמחייב רבי וכו' ובפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש וכו'**. לשון זה אינו מדקדק דמשמע דרבי ורבנן פליגי בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל זה

ה"א דף צז ע"ב וימצאו איש מקושש בו' אף כאן צלפחד בו'. מפורש פרק י"ג (ב"ב קיט. ד"ה וראויה) ע"ש: דף צז ע"א **בפירש"י בד"ה ועבר גרסינן מרה"י לרה"י ועבר בו' עכ"ל**. הד"א ור"ל דל"ג אלא שעבר גרסינן דהשתא מצי מיירי נמעציר ממש ול"ג הזורק גניטא דל"ג האי עבר ע"כ ע"י זריקה ולא הוה ליה ללסמפוקי ונמאי אילמא נמעציר בו' וק"ל: **בפירש"י בד"ה אסור לזרוק בו' דאי משל"ו לשל חבירו לא הוי שרי שמואל עכ"ל**. וה"ה דהכי הוי מצי למידמי דאי משלו לשל חבירו אלא נקט הכא צ"ל לדי דה"ר ודו"ק:

ה"א דף צז ע"א אלא מדיכא הוה בו'. עי' בפירש"י דמשמע ליה לתלמודא דלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש דהיינו בחטאו המפורש בקרא ומשני דמועפילים היה דמפורש בקרא ויעפילו לעלות אל וגו' ויכנס ויכתום וגו' וק"ל: **ההוא בניזיפה בו'**. ולפי שמרים פתחה בדיבור כדאיתא במדרשות ותדבר מרים ואהרן וגו' מלמד שמרים פתחה היתה רגילה לדבר בפני אהרן כו' וכדאמר' (ספרי בהעלותך פסקא טז). שאמרה צפורה למרים אוי להן לנשותיהן של אלו כו' הלכה אצל אהרן ואמרה לו לכך נצטרע מרים ולא אהרן ולמ"ד נמי דגם אהרן נצטרע צ"ל הא דנתרפא אהרן מיד ולא כן מרים היינו נמי מה"ט לפי שהיא פתחה לדבר במשה ואמר כמ"ד שאף אהרן נצטרע דכתיב (במדבר יב י) ויפן וגו' שפנה מצרעתו משום דהו"ל למכתב וירא אהרן והנה היא מצורעת וק"ל: **החושד בכשרים בו'**. נראה שהוקשה לו בנתינת אות זה להיות נלקח בגופו וע"כ אמרו בעבור שחשדם משה שלא יאמינו לו ובקש לתת להם אות ניתן לו לתת אות להיות נלקח בו על שחשדם דהחושד כו' אמנם יש לעיין בזה דמה חטא משה בזה דהא גם אם קמי שמיא גליא דיאמינו לו קמי משה לא גליא וכי כל אדם שבא לדבר נבואה יאמינו לו בלא אות ועוד מאי מייית ראייה שהם מאמינים מדכתיב (שמות ד לא) ויאמן העם וגו' דכתיב בתר ויעש האותות לעיני העם וגו' הרי משה נמי (לא) אמר דלא יאמינו אליו בלי אות ובקש ליתן להם אות שיאמינו לו ע"י האות והנראה כלפי שאמרו במדרשות והביאו רש"י בחומש שהקב"ה אמר למשה ושמעו לקולך וגו' שהיה סימן מסור ביד זקני ישראל שבלשון פקד פקדתי יהיו נגאלים ולזה אמר שכבר אמר הקב"ה למשה ושמעו לקולך וגו' בדבר אמוני מקובל מאבותיהם היו דברי משה שלא כהוגן במה שאמר ולא יאמינו לי וקרוב לזה מפורש בש"ר ולזה מבואר נמי שהזכיר כאן שהם בני מאמינים כו' דר"ל שהם בני מאמינים ויש להם דבר מקובל מאבותיהם המאמינים ובש"ר מפורש שעשה לו הקב"ה ג' אותות כנגד אברהם יצחק ויעקב ומיייתי שהם מאמינים דכתיב ויאמן העם וגו' דמסיים בהאי קרא וישמעו כי פקד ה' וגו' דמשמע מיניה דבזולת האותות שקדמו האמין העם מטעם ששמעו כי פקד וגו' שהוא ל' שהיה מסור בידם והזכיר כאן אתה אין סופך להאמין ע"פ מ"ש בש"ר דבכל ג' אותות השיבו לו הקב"ה כשיטתו כו' תפש מעשה הנחש כו' כלומר עשית מעשה נחש כו' והנה ידו מצורעת וגו' מכאן אתה למד

ליה תולדה אע"ג דהוה במשכן היינו משום דמלאכה גרועה היא וק"ל: **תד"ה אי נמי הך דכתיבה וכו' הך לישנא לא איצטריך אלא משום דהוצאה**. לא חשיבא ומלאכה גרועה היא לכך צריך לטעמא דכתיבה אבל שאר אבות מלאכות שאינם מלאכות גרועות מיקרי אבות מטעם דהוו במשכן לחוד אע"ג דלא כתיבי דהא כל ארבעים אבות מלאכות חוץ מהוצאה לא אשכחן דכתיבי:

דף צז ע"א **בגמ' או דלמא למעלה מעשרה פליגי וכו' דמר סבר ילפינן זורק ממושיט וכו'**. נראה דלהך לישנא למ"ד דילפינן זורק ממושיט דהיינו ר"ע דמתנן ס"ל דאין חילוק בין אם השני רה"י שזורק מזה לזה עומדים בשורה אחת ובין הן זה כנגד זה דהא כיון דס"ל דילפינן זורק ממושיט לא איצטריך ליה למיהוי ממש דומיא דמשכן אלא ס"ל מה לי מושיט מה לי זורק ה"נ ס"ל מה לי זה אחר זה או זה כנגד זה וכן משמע במתני' דר"א ס"ל דזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע בכל ענין שעומדים הרשויות חייב וק"ל: **בתוס' ד"ה גזירה שוה לא גמיר וכו' ואור"ת שהיה להם בקבלה מנין ג"ש וכו'**. מלשון התוס' שכתבו שהיה להם בקבלה משמע שגם לר"ע היה לו בקבלה מנין ג"ש וא"כ נצטרך לומר או שהיה אותו מנין מקובל לר"ע ג"ש אחת יותר ממנינו של ר' יהודה או ששניהם קבלו מנין א' בשוה אלא שר"ע היה מוציא ג"ש אחרת שלא היה לומד במקום ג"ש זו וק"ל:

לד מערב (ג) או שנים זה אלל זה יהיו פונים ללד מורח ושנים האחרים זה אלל זה יהיו פונים ללד מערב (ג) דמסתמא לא היו הטבעות זקופין יותר מצ' טפחים וגם אם נדמוק לפרש קושיה רש"י לשלחפינהו לקרשים כו' ר"ל שיהיה קרש אחד יוצא ואחד נכנס ויצאו הטבעות זו אלל זו ולא זו כנגד זו (ד) ע"כ אית לן למימר דמסתמא לא היו הטבעות זקופין יותר מצ' טפחים דאל"כ לא היה ריוח צנינה צבוע דבין האמצעים יהיה ריוח יותר מצ' טפחים ועוד מוכח מפירש"י לקמן שלא היו הטבעות זקופין יותר מטפח וחצי ע"ש ודו"ק: תוס' בד"ה הניחא כו' ויחזיקו ששה סדרים ג' אמות כו' וכי שרית ליה בני כו' עכ"ל. ר"ל דיש לחלק ריוח צין כל ו' סדרים גם צין חודו של זה לעצמו של זה ולא להניח חודו של זה אלל עצמו של זה בלא ריוח וק"ל: בא"ד וא"ת מנלן דילפינן ממה שאינו מקורה ניצף מן המקורה שבו כו' עכ"ל. נראה מדברייהם דלא קשיא להו אלל למ"ד דכלין והולכין עד כלאצט ואפשר משום דלמ"ד דלמעלה נמי עובין אמה הוה איכא למימר דליכא למילף ממקורה שהיה שם דאימא דקושטא הוה דההוא מקורה נמי רה"י הוה כיון דרמזה אמה אפילו אי מונחין על חודן אמר"י פי תקרה יורד וסומם מכל זד אלל למ"ד דכלין והולכין עד כלאצט ליכא למימר פי תקרה יורד וסומם כה"ג וליכא פי תקרה רק מצ' לדין והוה המקורה נמי רה"י וילף מנייה ודו"ק:

דף צח ע"ב בפירש"י בד"ה הא עייף כו' קרש ש"ל מקצוע בולטת ויוצא לדרום כו' עכ"ל. המקשה נמי ידע שהקרש שנמקעע היה

הכמת שלמה

כו' נ"צ פי' כדי שיהיה חרוץ מכל ג' לדין זולת מה שמרוץ מנפנים שעל ידו נעשים ידות וכן מה שפירש"י בחומש מרזים מג' לדין פירושו נמי הכי וק"ל: בד"ה ה' מהן וכו' העורפות לר' יהודה כו' ה"ל: בד"ה לר' נחמיה כו' ועודפת של יריעה זו לזכסות כו' עכ"ל:

חידושי מהר"ם

בעי דתנוה בסוף ד' וכו'. כצ"ל: בא"ד דלא הוי ליה לאתויי מילתיה דרבינא וכו'. פירוש אלא הו"ל למימר ולא היו היינו דאמר רב אשי באומר כל מקום שתרחצה תנוח:

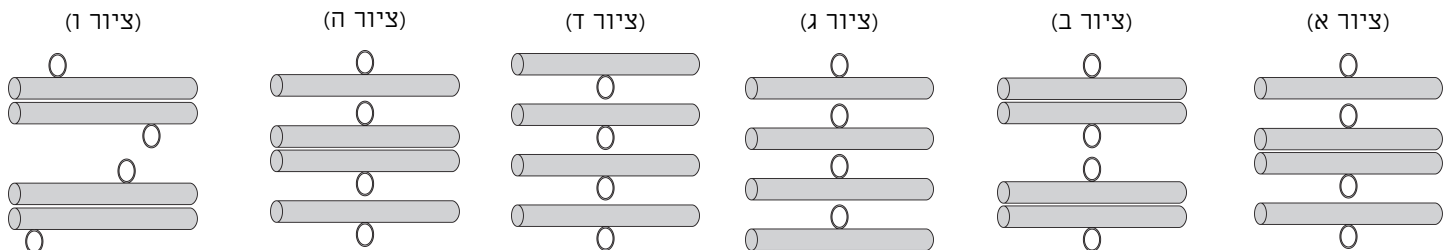
דף צח ע"א ברש"י ד"ה כמה מותיב כמה סדרים הוא מסדר ארבע דעל כרחק כל מה שיכול לסדר וכו'. כצ"ל: ברש"י ד"ה אמר רב כהנא באטבי וכו' ואותן טבעות זקופים היו וכו' וא"א לעמוד זה כנגד זה. פי' אם לא היה פונה הטבעות זה כנגד זה דהשתא היה צריך ד' רוחים לד' טבעות שבו' קרשים פשיטא שלא היה אפשר להושיבן אלא אפי' אם פונה הד' קרשים באופן שבריוח האמצעי היו פונים הטבעות של הקרשים של שני הצדדים זה כנגד זה לא היו יכולין לעמוד אם היה אמה ריוח ה"ז נחלקה בין כל קרש וקרש והיו דוחקין זה את זה וק"ל: בתוס' ד"ה הניחא למ"ד קרשים מלמטה עוביין אמה וכו' יכולים לסדר ששה סדרים וכו'. פי' ששה קרשים זה אצל זה דהא כל כמה שהיה יכול לסדר על פני אורך העגלה היה מסדר כדי שלא יצטרך להגביה להושיב הקרשים זה ע"ג זה: בא"ד ור' יצחק אומר דשמא מחציין ולמעלה היו כלין וכו'. פי' וכיון שלא היה מתחיל השיפוע שהיו כלין והולכין מתחלת עוביין אלא מחציין לא מסתייעא שיהיו יכולין ליתן חודו של זה כנגד עביו של זה שיהיו מונחים שני קרשים באמה אחת דהא לא הוי יכולין להיות מונחים שיפוע זה כנגד שיפוע זה כ"א עד חציו וחצי הקרש שהוא צד העבה של זו וזו ארכן של כל אחת היה צריך להיות נמשך לחוץ מרוחב העגלה וא"א להתקיים כאשר מובן מעצמו: דף צח ע"ב בגמ' שנאמר יהיו תמים על ראשו ולהלן הוא אומר תמו נכרתו והא כתיב תמים ההוא דליתו שלימים וכו'. ואע"ג דר' יהודה יליף מקרא דתמו נכרתו דתמים דהכא הוי נמי לשון כלייה לא דריש הכי אלא משום דמייתר ליה תיבה דתמים לכך דריש שהיו כלין והולכין אלא משום דאי לאו אשכחן בשום מקום דלישנא דתמים הוי לשון כלייה לא הוי שייך למדרשה

דף צח ע"א בפירש"י בד"ה כי קאמר רב תחתיהן ר"ה עכ"ל. אפשר דנקט תחתיהן משום דמיניה עיקר הקושיא אצל מלידיהן וצניניהן איכא למימר דלא קשיא משום דהא איכא ריוח כשמונחין על רחנן היה ריוח המריצין שכל קרש למטה בצמטע חצי אמה רחב צבועה אמה כפרש"י לקמן וכן כשהיו מונחין על חודן כשמסחר מן הדות מצ' צדיהן צבועה אמה הוה ריוח הרצה צין צ' קרשים כשמונחין זה אלל זה עם הריוח שצניניהן ואף לפירש"י שהקרשים ע"כ היו נוטים למעלה מן האהלים והצנינות צ' אמות כמ"ש המוס' לקמן מ"מ אפשר לפרש מזד שלמטה של הקרשים אשר היו עם המריצין היה מונח צנינה ולכן לא הוה עיקר הקושיא הכא אלל מתמחיתן ודו"ק: בפירש"י בד"ה כמה מותיב כו' ועוד מפני בליית המבעות כו' עכ"ל. גם לפי שיטתו של רש"י דאטבעי דקאמר לא היו טבעות ואפשר דלא היו זקופין אלל שוכנין מ"מ גם כשוכנין היו צולטין קצת וא"א להושיב חמש בחמש וק"ל: בפירש"י בד"ה אמר רב כהנא כו' לפיכך מושיב ב' זו אצ"ל זו בראש כו' עכ"ל. וה"ה דליכא לפרושי שהיו מושיבים הפנימים זו אלל זו צלמטע ופונה הטבעות לחוזה להן זו שלא כנגד זו (ה) דע"כ אף לפי פי' רבותיו שלא היו הטבעות זקופין יותר מחצי אמה דא"כ שהתא נמי דמושיצין כ"א אלל החלוזה לא יוכלו לעמוד זו כנגד זו כשציל הטבעות אלל דלפי פירוש רבותיו לא הרגישו לפרש שהיו מונחין הטבעות זו שלא כנגד זו (ה) דא"כ תקשי להו כקושיית רש"י לקמן לשלחפינהו לקרשים כו' שלא יהיו טבעותיהן מכוונים זו כנגד זו דהיינו ר"ל שכל הטבעות יהיו פונים ללד מורח (ה) או

דף צח ע"א רש"י בד"ה מצטרפות כו' אף בהעלם אחת כו' פי' כשהוא חצי זית וחזר והוא חצי זית:

דף צח ע"ב רש"י בד"ה אמר שמואל כו' דמתוך שהסדר גבוה ג' קרשים כו' עכ"ל: בד"ה לר' יהודה כו' ומחסר מן הדות מבחוץ ומשני צידיהן

(ב) כזה: (ציור א). (דובר מישרים) (ג) ר"ל משה"ה לא פירשו רבותיו כן, דהם לא רצו לפרש שהיו מונחין כל הטבעות זו שלא כנגד זו (כמו הציור הנ"ל) אלא דבאמצע היו מונחין הטבעות זו כנגד זו כזה: (ציור ב) דא"כ כו' פי' דאם היו מונחים זו שלא כנגד זו ה"י קשה להם ג"כ כקושיית רש"י לקמן. (דובר מישרים) (א) כזה: (ציור ג). (דובר מישרים) (ד) כזה: (ציור ד). (דובר מישרים) (ה) כזה: (ציור ה). (דובר מישרים) (ו) כזה: (ציור ו). (דובר מישרים)

זו אלא זו לא היה היות צניעה שזה דעין האמצעות היה יותר מב' טפחים מ"מ יותר מטפח וחצי טפח לא היה זקוף כ"א מהם וא"כ צלגלא אמה חסגי ליה דשלחפניהו שלא יהיו הטבעות מכוונים זו כנגד זו כקושייתם דלעיל וק"ל: **תוס' בד"ה כי היכי ב' אם לא שיש ריוח גדול ביניהן ודוחק עכ"ל**. כ"ל ור"ל שזה הפירוש הוא דחוק דמשום שיש ריוח גדול ביניהן לא יהיו משתרצצין כל כך וק"ל: **תוס' בד"ה ל"ד באמתא ופ"גא סגי עכ"ל**. כ"ל: **בא"ד ועוד היאך היו יבוצין ב' א"כ היו הקרשים נוקשין זה בזה ב'.** וליכא למימר שלא היו הקרשים סמוכים באמצע בין העגלות והיו נוטים על האהלים ועל החצירות יותר מב' אמות מכל זד דא"כ ללא היו מונחין על אמצען טפי לא היו יכולין לעמוד על אמתא ופלגא ועוד דאם היו יכולין לעמוד כך צלגלא היו מונחין על אמצען א"כ אפשר להיות נוטים יותר על האהלים והחצירות ולא היו מצריכין ריוח ה' אמות בין העגלות ודו"ק: **בא"ד ו"א כפירוש הקונט' שפי' אמה ורביע ב' עכ"ל**. (ה) דלשיטת ר"ת א"א לפרש כן שלא היה בכל זד רק אמה ורביע דא"כ לא היה מגיע אורך הקרש שהוא י' אמות על שני דופני החצירה וז"ל נמי לפר"ט דהדופנים גופיהו לא הוו בכלל צדיהן אלא בכל רוחב העגלה דא"כ לא היה מגיע אורך הקרש על הדפנים ולא כפירש"י דלעיל שפירש דעובי הדופן בכלל צדיהן ואין להקשות לשיטת ר"ת כיון דכל זד העגלה הוא ז' אמות וחצי ה"ל צדיהן באמצע עגלות ה' אמות וא"כ בכלל צדיהן היינו צניעין ד"ל כיון דשמי העגלות היו צנן א' אורך ה"ל כעגלה א' ואין ה' אמות שבאמצען קרוי צדיהן אלא צניעין ודו"ק:

דף צט ע"ב **תוס' בד"ה א"א אם כן עשו ב' או בור הרבים עכ"ל**. כ"ל: **תוס' בד"ה א"ד ב' ואמרינן ל"עיל המוציא משוי למעלה מעשרה חייב ב' עכ"ל**. וליכא לאקשוי דהא מיימין לעיל צפיקין הך דמוציא משוי למעלה ב' גבי זריקה דלמעלה מעשרה לכ"ע פטור וא"כ ע"כ זרק ומוציא אינן דומין ותיקשי להו מזורק דלעיל דאמרינן למעלה מ' לכ"ע פטור והכא קמבעיא ליה לחייב ד"ל דלעיל איירי בזרק מרה"י לרה"י דרך רה"ר למעלה מ' דהיינו מקום פטור דה"ל עקירה דהיתירא והנחה דהיתירא ומקום פטור באמצע דפטור לכ"ע משא"כ הכא דמבעיא ליה לחייב בזרק מרה"ר לרה"י דרך מקום פטור ה"ל עקירה באיסור והנחה באיסור ולכן קשיא להו דמוציא משוי למעלה מ' ב' דמשמע נמי דמוציא מרה"ר לרה"י דרך מקום פטור וחייב דהס' ה"ל לחייב הכא בזרק דאין לחלק בין מוציא לזרק ככה"ג דאיכא עקירה והנחה באיסור ומיהו ק"ק דא"כ מאי מיימי לעיל מהך דמוציא משוי למעלה ב' לחייב המעציר מרה"י לרה"י דרך רה"ר למעלה מ' דהא ע"כ גבי זריקה אינן דומין הזרק מרה"ר לרה"י דרך מקום פטור דהיינו למעלה מ' לזרק מרה"י לרה"י דרך רשות הרבים למעלה מ' דפטור לכ"ע וי"ל דהתם לא מיימי אלא מהאי טעמא דקאמר דחייב דמוציא משוי למעלה מ' שכן משא"כ בני קהה הכי נמי איכא לחייב מה"ט המעציר מרה"י לרה"י דרך רה"ר למעלה מ' משום שכן היה משא"כ בני קהה

חכמת שלמה

דף צט ע"א רש"י בד"ה הוה נקט לה ב' ב' צין האהלים והחצירות לזד דופן החצירות של כל עגלה יש חצי אמה ודו"ק: דף צט ע"ב רש"י בד"ה ממקום פטור ב' כנגד רה"י אב"ל האי ב' כ"ל:

חידושי מהר"ם

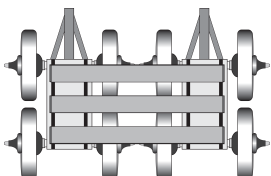
הו"ל למימר בקיצור בין עגלה לעגלה חמשה אמות ורוחב העגלה שני אמות ומחצה וכו' כדי שנלמוד מזה שרוחב רה"ר הוא ט"ז אמות ומה לו להזכיר מדת אורך העגלה ותיירץ דהא דנקט כאורך העגלה לא משום דזה תלוי בזה אלא נקטי לסימנא בעלמא שיהא לסימן שריוח שבין עגלה לעגלה היה כמדת אורך העגלה וכ"ל למה צריך להזכיר מדת אורך העגלה כלל לכך קאמר ואגב אורחא קמ"ל דאורך העגלה ה' אמות ודו"ק: **תד"ה למה לי וכו' ובין עגלה לעגלה כמו אורך עגלה פי' בין דופן עגלה זו וכו' וצד דופן העגלה עם האופן וכו'.** התוס' הוכרחו לפרש כן כדי שנמצא שמדופן החיצון של עגלה זו עד דופן החיצון של עגלה השניה הוי י' אמות כאורך הקרשים דאלו לפירש"י יהיה י"ב אמות וחצי ודו"ק: **תד"ה מסייע ליה לר' יוחנן וכו' תנינא חדא זימנא בפ"ב דעירובין וכו' ומוקי לה ר"י בגמ' בסמוכה לה וקמ"ל דבור וחוליותיו מצטרפים וכו'.** ואע"ג דרב הונא מוקי לה התם באוקימתא אחריתי מ"מ מקשו התוס' לר"י דמוקי לה דהתם נמי קמ"ל דבור וחוליותיו מצטרפים לעשרה א"כ תרתי מתני' למה לי: **בא"ד א"נ מיייתרא דמתני' שמעינן דמצטרפין לארבע וכו'.** והא דקאמר בגמ' מסייע ליה לר"י דאמר ר"י בור וחוליותיו מצטרפים לעשרה צ"ל דה"ק דכשם שמצטרפין לעשרה עומק ה"נ מצטרפין לרוחב ארבעה וק"ל:

דף צט ע"ב **תוס' ד"ה א"א עשו לו מחיצה וכו' אלא בבאר מים חיים**

משופע צעוביו לזד מערב כמו קרשים אחרים אלא צרוצו מזד דרום ומזד צפון לא הוה ידע שהיה נמי משופע וא"כ הא עי"ל כו' ולא מקרי יחדיו ומשני ליה דשפי ליה כי טורין שהם משופעים משני צדדין כך היה הקרש שבמקצוע משופע משני צדדין וק"ל: **כפירש"י בד"ה לרבי יהודה ב' חרוצין למטה באמצע חצי אמה רחב בגובה אמה ב' עכ"ל**. אלא צנומש פירש"י שהיה החריץ באמצע חצי רוחב הקרש ב' והקשה עליו הרמב"ן דא"כ יהיה עובי שפת האדן רביע רוחב הקרש כו' וא"כ כשאמה חורף הקרשים מג' צדיהן כך לא יאשר צדן כלום ושפתי האדנים היו שוות בכל זד כו' עכ"ל ולפירושו דהכא נחא דגם אם שפתי האדנים שוות בכל זד יהיה עובי שפת אדן רוחב רביע אמה וישר לידות חצי אמה דהיינו רביע אמה לכל יד לרוחב הקרש וחצי אמה לכל יד צעוביו של קרש וק"ל: **תוס' בד"ה ד"ל עשר ב' נומא ש"א היה עוביין א"א חצי אמה ב' עכ"ל**. ולפי זה לר"י נמי הא דכמי אמה מזה ואמה מזה לא היו מכסין כל האמה של אדנים רק חצי אמה של אדנים וכן לרבי נחמיה תסרמ מחצותיה יהיה אמה וחצי נגזרת ודו"ק:

ח"א דף צח ע"ב חרוצין היו קרשים ב'. הוא מבואר ע"פ מ"ש המפרשים במעשה המשכן שהיא דוגמת ג' עולמות חצר המשכן נגד עולם התחתון והמשכן עם יריעותיו נגד עולם האמצעי כמ"ש (תהילים קד ב) נוטה שמים כיריעה ולפנים מן הפרוכת נגד עולם העליון ששם השכינה שרויה על הכרובים כמו בעולם עליון וז"ש חרוצין היו הקרשים וחלולים היו האדנים שהם דמיון לעמודי השמים שעליהם פרושים היריעות זה ע"ג זה כמו השמים שנאמר בהם (תהילים קד ב) נוטה שמים כיריעה וז"ש דבדמיון זה היו הקרשים נראין בלולאות של היריעות ככוכבים בריקיע ואמר עוד על כוונה זו שהיו יריעות זו ע"ג זו כמו השמים ושמי השמים וגדולה חכמה ב' כמ"ש בשמים (שם קד כד) מה רבו מעשיך ה' והם השמים כמ"ש (שם ח ד) כי אראה שמך מעשה אצבעותיך וגו' ומסיים בהו כולם בחכמה עשית וגו' אלא שאמר גדולה חכמה שנאמר בעליונים ב' דהיינו דומיא דשמי שמים דשם חכמת העליונים דאלו בעליונות כתיב (שמות לה כו) בחכמה טוו את העצים כו' דהיינו מן העצים ע"ש הטהרה גמורה שיהיה טווי בב"ח דלא שייך טומאה כלל מחיים משא"כ יריעות התחתונות של תכלת כו' דהוה שייך במעשיהם בתלוש טומאה וק"ל:

דף צט ע"א **כפירש"י בד"ה בד' ופ"גא סגי שאם מסדרן על רוחבן ב' והרי בד' ומחצה יבוצ' ב' עכ"ל**. השתא לא חסיק אדעתיה דאמתא באמתא לא ימיז עד דמשני ליה ללא לידחקן אס צא לסדקן על רוחבן ולהכי לקמן דפריך באמתא ב' פירש"י וישיבס' כו' דכיון דאסיק אדעתיה דאמתא באמתא ב' א"א להשכינן אלא על רחבן וק"ל: **בא"ד מפני הפסקה ב' ובפ"גא ב' תסגי עכ"ל**. ז"ל דאף לשיטת רשמי שהיו טבעות זקופין יותר מטפח ואם לא היה מסדקן

(ה) דע דלשיטת ר"ת רוחב העגלה עם עובי הדפנות יחד היו ב' אמות ומחצה, ובין הדופן לאופן עם האופן יחד היו ג"כ ב' אמות ומחצה, ובין עגלה לעגלה הרי אמרינן בגמ' שהי' חמש אמות, הרי השתי עגלות יחד היו חמש עשרה אמות. והקרשים שהיו ארוכים עשר אמות היו מונחים על ב' העגלות (שהיו מחוברים לפניהם עם עץ אורך ט"ז אמות עם ארבע אופנים) והיו מגיעים על שתי דופניהם החיצונים עם העיבוי שלהם כזה: וכו' (דובר מיישרים)

דך רה"ר וכגון מוך ל' אמות אצל מוך ארבע אמות דרשות דהיתרא מינה לא שייך למימר ביה דכמי שהנחה דמי תדע (ו) דאל"כ לא לייבז לעולם למ"ד קלוטה כמי שהנחה דמי בזרק מוך ל' אמות דככל מוך ד' אמות נימא דקלוטה כמי שהנחה דמי ודו"ק: **בא"ד [מתני'] נמי הכי משמע דאחוי' בו' וי"ל דפריך לרבא דאמר בו' עב"ל** 5. ולא ניחא לכו למימר דודאי עיקר הקושיא מרישא דהסיפא ודאי איכא לאוקמי מוך ג' ד"ה חייב אלא כיון דע"כ הרישא לא מתקומא אלא צנח ע"ג משהו מוקמינן הסיפא נמי צנחי דמ"מ הסיפא לא ה"ל לאוקמא צנחי כיון דקודם דנח ע"ג משהו וצא לתוך ג' ד"ה חייב ודו"ק: **תוס' בד"ה אחותו בו' ונראה דע"ג קרקע אפילו לר"י דהיינו רבנן דקאמר רבא בו' עב"ל** 5. הוצרכו לזה משום דקשיא לכו דר"י אדר"י דלעיל דפרקין סבר ר"י דקלוטה כמי שהנחה דמי וצפרק צמרא דעירובין מוכח דלפיכא דר"י נמי קאמר רבא דלר"י הנחה ע"ג משהו וכל זה מפורש בתוס' פרק המוילא יין גז"ה והאמר רבא בו' ע"ש וק"ל:

דף ק ע"ב **גמרא לרב חסדא בו' שופכין ידידיה היכי שדי ליה בו'.** לכאורה לרב הונא הוה ניחא ליה דשופכין שדי להדיא מתוכה לים אף בלא זי משום דלא הוה אלא כמו במקום פטור ושדי אצל ק"ק דא"כ מאי מיימי דכחו צכרמליה שרי מהא דתניא ספינה בו' מטלטלין מתוכה לים בו' דש"מ כמו צכרמליה לא גזרו דאיימא דלאו היינו טעמא דצכרמליה לא גזרו אלא דהוי מקום פטור כרב הונא דאין ספינה מהלכת בצחות מעשרה ולהכי שרי דהוי כמו במקום פטור ויש ליישב דלרב הונא נמי לא הוי ניחא ליה דשופכין ידידיה אלא ע"י זי ושדי ליה במקום זי דלא מאיס המקום שימלא שם והשתא מיימי שפיר מהך צרייחא דקתני מטלטלין מתוכה לים אצל לא בו' דע"כ לרב הונא נמי דלפיכא זי איירי דאל"כ מן הים לתוכה נמי שרי ע"י זי כמ"ש התוס' לקמן ואפ"ה בלא זי שרי מן הים לתוכה משום דלא הוי אלא כמו ה"ג א"ל דכחו צכרמליה שרי ודו"ק: **תוס' בד"ה גמירי בו' מיהו צ"ל דאף הכ"ל שדו"ה בו' הוי למועצה בו' עב"ל** 5. לר"י דשרי לקמן לטלטל צרשיות דרצנן דרך מקום פטור לא הוי צריכי להכי דה"ג הכא א"כ דהכלי נשקע צמים ולא הוי למעלה מעשרה לקרקע והוי מקום כרמליה מ"מ כשמצניץ לספינה למעלה מ" דרך מקום פטור הוה אלא לרבנן דר"י דסביר לקמן צרשיות דרצנן נמי אסור לטלטל דרך מקום פטור הוצרכו לזה דאי הוה נשקע למטה מ"מ לקרקע צאו המים מכרמליה לרה"י דרך מקום פטור ואסור אצל אס לא נשקע צמים ונשאר למעלה מ"מ הרי צאו ממקום פטור לרשות היחיד מיהו צני זי משום היכירא כיון דלא ניכר דצאו ממקום פטור ועיין בזה לקמן ודו"ק:

דף קא ע"א **תוס' בד"ה ר' יהודה בו' אלא בעמוקה י' וגובה י' בו' דרך מקום פטור אסור בו' עב"ל** 5. וז"ל דהא דאסרין הכא מתוכה לים היינו לשפוך להדיא לים אצל על דופני הספינה דהיינו כמו שרי אפילו לרבנן

הכמות שלמה

פי' דוקא צרות צעינן הנחה ע"ג משהו אצל צקרקע לא צעינן הנחה ואפי' צנחגלגל קרוי הנחה ודו"ק: **בא"ד ברפ"י לע"ה בו' נ"צ דף פ' ד"ה והאמר רבא בו':**

דף ק ע"ב רש"י בד"ה ברמליה מארעא משהינן י' ש"ל אויר בו' נ"ל: **תוס' בד"ה עושה במקום ד' בו' אלא עושה במקום בו' נ"צ פי' מה שאמר עושה מקום ד' לאו למעוטי מחילה עשרה אלא משה"ה חפס ארבעה דצדיו שקאי על הויז שאמר רב הונא בלא שהוא פליגי ה"י עליה ואומרים דצעינן שיהא רחב ד' וממילא דצעינן נמי מחילה עשרה ודו"ק:**

דף קא ע"א רש"י בד"ה עמוקה הספינה הס"ל: **בד"ה עשרה לתוכה דהויא רה"י**

חידושי מהר"ם

דלאחרים עושה מחיצה דהיינו הבור לעצמו לא כל שכן לכך כתבו התוס' דלגבי חוליא דבור לא שייך למימר הכי וכו': **תד"ה כגון שזרק דף וכו'.** ט"ס וכצ"ל תחלת הדבור זרק דף וכו' הנחת חפץ ועשיית מחיצה וכו' וקאי אלישנא דבעי רבא זרק דף ונח ע"ג יתירות וכו': **בא"ד משמע דוקא על גביו אבל תחתיו לא וכו'.**

פי' דבשלמא אי הוה תחתיו ג"כ רה"י הוי כאלו זרק הדף לתוך רה"י והוי שייך לומר הנחת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי קא אתו אבל השתא דאפי' לאחר הנחת הדף לא הוי רה"י תחתיו א"כ היאך יתחייב בזריקת הדף הא לא זרק הדף לתוך רה"י ואמר ר"י כגון שיש מחיצה וכו' פי' ולכן ע"י הדף נעשה תחתיו רה"י וק"ל:

דף ק ע"א **בגמ' לאביי דפשיטא ליה דמחצלת מבטלת מחיצה וכו'.**

וצריך ליתן טעם כיון דס"ל דמחצלת מבטלת מחיצה והנחה וסילוק מחיצה בהדדי קא אתו ס"ל דפטור א"כ גבי עמוקה עשרה וזרק לתוכה מחצלת נמי ליפטר דהא ממעט עומק הבור כמו נתן לתוכה חוליא וצ"ל דכשנותן המחצלת לתוכה אין דרך ליתן אותה שם לבטל עומק הבור אלא להצניע אותה בתוכה אבל כשהולקה במחצלת נחכין למעט ולהפסיק רחבה: **בתוס' ד"ה פירות מבטלי מחיצה וכו' א"נ דבילה דבר מועט הוא וכו'.** יש לדקדק לעיל כי פריך תפשוט מדידיה וכו' וא"ר יוחנן בדבילה שמינה שנו הו"ל לשנויי שאני דבילה דדבר מועט הוא וצ"ל דעדיפא מינה משני דחילוק זה דטעם דבבילה משום דדבר מועט הוא לא ס"ל לאביי ודו"ק: **סליק פרק הזורק**

משא"כ בזרק דכה"ג מפליג צמחני' בין זורק למושיט ודו"ק: **בא"ד והא דמייית ראייה מהנושא ונותן ע"ג בו' דמייירי בכל ענין בין בזרק בו' עב"ל** 5. וק"ל דאמאי לא מוקי נמי הך זורק ממש על גביו שלא הלכה באלכסון כהך דאחד הזורק חייב דפ"ק דמוקי לה צכה"ג וי"ל דזוחק דהך הזורק דפ"ק משמע לכו לאוקמי צכה"ג שלא הלכה באלכסון דומיא דמוזיא ומושיט דקתני נמי התם אצל בזרק דהכא משמע דליירי בכל ענין דומיא דזורק דרישא דליירי בכל ענין ודו"ק: **תוס' בד"ה ואמאי והא בו' והרי הוא ככותל עב בו' ואם זרק מחט או קוץ ד' אמות היה פטור בו' עב"ל** 5. והא דפסיקא ליה לפטור על המחט יותר מעל הדבילה היינו משום דהדבילה כיון שהיא רואה את הקרקע חשיב כמנוח על גבי הקרקע משא"כ המחט שמונחת על גבי הדבילה שאין המחט רואה הקרקע והרי היא כמנוחת על הכותל ופטור עליה וכה"ג כתבו התוס' פ"ק דף ו' גז"ה וטח צפניה בו' ע"ש וק"ל: **תוס' בד"ה זרק דף בו' וא"ת אפילו ליכא בקיעת בו' מ"ש מטרסקל ועמוד ברשות הרבים בו' עב"ל** 5. מעמוד צרשום הרצים גבוה בו' ניחא דקשיא לכו דליירי דליכא צקיעת גדיים כדאמר' לקמן אצל מטרסקל דקשיא לכו הוה מגומגם דהא ודאי אית ביה צקיעת גדיים כדמוכח הסוגיא לקמן ולא מחייב אפילו על גביו לרבנן דפליגי עליה דר"י צר יהודה וצ"ע וק"ל:

דף ק ע"א **פירש"י בד"ה לרבנן דפליגי בו' ונ"מ נמי לזורק ד' אמות ובשבת בו' עב"ל** 5. דלהך מילתא דלעיל בזרק מרה"י לרה"י דרך ר"ה דאפילו מוך ג' צריך הנחה ע"ג משהו לא אצטרך ליה לרבא לאשמעינן דכיון דאין סופו לנח צרה"ה ממחני' ור' יוחנן נמי שמעינן ליה אלא דנ"מ נמי להך מילתא לזורק ארבע כו' דאע"ג דסופו לנח אשמעינן רבא דאפילו מוך ג' צריך הנחה ע"ג משהו כדמסיק בגמרא וק"ל: **תוס' בד"ה פירות מבטלי בו' ואפילו בחריץ בו' אע"ג דהוי לטקו"א בו' עב"ל** 5. דצאטורא דרצנן כגון צ' חצירות אמרו דאין ממעט אע"ג דהוי לקולא דצאטורא דאורייתא לא הוה אזלינן ביה לקולא דאין ממעט כיון דמן התורה ממעט והוצרכו לזה דאל"כ לא ה"ל למיסתם למימר כל דצר היטל אינו ממעט בו' כיון דלתומרא נמי נימא דממעט ודו"ק: **תוס' בד"ה והא לא נח וא"ת מאי פריך והתניא לע"ה תוך ג' ד"ה חייב בו' עב"ל** 5. ולעיל גבי הזורק צנחן חייב דפריך נמי והא לא נח בו' לא קשיא לכו מאי פריך והתניא לעיל מוך ג' ד"ה חייב ד"ל דא"כ לא ה"ל לאפלוגי צמחנייתין צין למטה מ" וצין למעלה מ" אלא ה"ל לאפלוגי צין למעלה מג' וצין למטה מג' ודו"ק: **בא"ד ואין נראה לומר דאתוך ד' אמות בו' וא"כ כשנח אח"כ חוץ לד' אמות בו' עב"ל** 5. דהכא ארישא ליכא לאקשווי מאי פריך ואימא מוך ג' הוי וכמי שהנחה דמי ופטור עליה ד"ל דלא שייך למימר קלוטה כמי שהנחה דמי אלא כשצמח לרשות אחר דצאטורא כגון המוילא מרה"י לרה"י

דף ק ע"א רש"י בד"ה זורק לתוכן מחצלת משום בו'. מקום מחצלת כ"ל והס"ד: **בד"ה תל המהלך בו' ונ"צ פי' ממקום שגיע שיפועו לעשרה משס והלאה אס יס ד' על ד' הוי רה"י אצל מלשון הרמז"ס משמע כפשוטו שהכל גופו נעשה רה"י וצ"ע:** **תוס' בד"ה והא לא נח בו' וי"ל דפריך לרבא דאמר בו' נ"צ פי' כמו שרצה פליג אצרייחא דאמר מוך ג' ד"ה חייב כך ר' יוחנן נמי פליג אהך צרייחא ולא ס"ל צרייחא אלא כסברא דרבא דצני לעולם הנחה על גבי משהו ומאן דפריך והא לא נח הוה ר' יוחנן צעמנו או א' מצני ישיצמו וס"ל כסברא דרבא וק"ל:** **בד"ה אחותו הרוח בו' ונראה דע"ג קרקע בו' נ"צ**

הוא דס"ל הכא בספינה דאית לה נמי מחילה י' ולא אמרי' גוד אחית ומ"ש מגזוטרטא דאמרי' זה גוד אחית וי"ל דאיכא למימר דשאני גזוטרטא שהמחילות נעשית לשם כך משא"כ בספינה דלא נעשית לשם כך להמיר טלטול בשבת ומיהו ק"ק לפי זה מאי קשיא להו לקמן אהא דקאמר תלמודא ומנא תימרא וכו' וא"ת אמאי לא פשיט ממתני' כו' דאימא דשאני התם דהמחילות עשויות לשם כך וי"ל דמ"מ ה"ל למפשט שפיר מהך מתני' דגזוטרטא דנקיעת דגים לא שמה נקיעה ודו"ק:

דף קא ע"ב בפירש"י בד"ה הא איכא כו' ועוד מאי דוחקיה דרב יוסף ל'שנויי הכי נימא כו' ואב"י גופיה מאי מותיב כו' עכ"ל. ר"ל לפרש"י ינאח דאב"י מוקי הך דעמוד כו' אפי' כרגנן דסתמא קמני ונ"ל דוחק לאוקמי כר"י כר"י אלא דרגנן נמי דפליג עלה דר"י כ"י כטרסקל מודו דעמוד וכדמסיק מאי אריא כו' הכא ה"ל מחילה שאין הגדיים כו' וא"כ ה"ה ספינה ה"ל מחילה שאין הגדיים כו' אבל לשיטת רצותיו של רש"י דע"כ הדיא דעמוד כו' כר"י כ"י אריא דלדידיה מהני מחילות שהגדיים כו' גבי טרסקל למימר גוד אחית אבל רגנן הא פליגי גבי טרסקל ומינה דעמוד דבר"ר כו' דלא מהני מחילות שהגדיים צוקעין זה למימר גוד אחית ואם כן כיון דאין נראה לרב יוסף דוחק לאוקמא הך דעמוד כר"י כ"י אם כן מאי דוחקיה לשנויי הכי מאי אריא כו' ולפלוגי בין עמוד לספינה ה"ל לשנויי בפשיטות דהך דעמוד אריא כר"י בר יהודה ורגנן פליגי עליה כדמתקין לה רב יוסף גופיה ועוד אב"י גופיה דמוציא לה מהך דעמוד כו' כיון דלא ידע לאוקמא אלא כר"י בר יהודה כמו בטרסקל מאי מותיב ליה ואת לא תסבירא כו' דלא חזינן וחסמיס פטרי וכו' ומהרש"ל כתב ליישב שיטת רצותיו ולחלק בין טרסקל לעמוד ואין לי להאריך כי דברים דחוקים הם בפרש"י וק"ק צעניי רש"י דמקשה לרצותיו מפ"ק בברי דוכתי דנקיעת גדיים מעכבי גוד אחית אמאי לא קשי' ליה בפשיטות מסוף סוגיא דשמעין דאין מחילה תלויה במתא אלא במים מוכח מזה דאדרבה דנקיעת גדיים מבטל מחילה ויש ליישב ודו"ק: תוס' בד"ה פשיטא כו' שמוא כו' ומתלמא מורה"י ל'ברמלית כו' עכ"ל. נ"ל דר"ל דאפשר שלא יכול להגיע ממוך הספינה אל החפץ צידו ויטכר לטול קנה ארוך צידו להושיטו ממוך לספינה אל המים להגיע אל החפץ והשאל שפיר קאמרי שיעטל הקנה ארוך מרה"י לכרמלית ואתי לאחוי שוב מכרמלית לרה"י החפץ והקנה וק"ל: תוס' בד"ה כי אתמר כו' והא דקאמר שכל מחיצה כו' ומסיפא דקתני כו' פריך ל'רב נחמן כו' עכ"ל. מוצא יוסף ברא"ש ע"ש:

דף קב ע"א בפירש"י בד"ה כגון שנתכוון כו' ואע"ג דאוגדו בידו לאו משום זריקה כו'. ר"ל דלא שייך אוגדו צידו לענין מלאכת שבת אלא באיסור הולאה וזריקה ולא באיסור חצירה וק"ל: בפירש"י בד"ה והא כי קתני כו' ואי סתם זורק כו' עכ"ל. אע"ג דזה הכלל איירי צמעציר דהוי צידו כמו זורק דאיירי בלכתא ומתנא דהוי צידו והוי שפיר דומה מ"מ משמע ליה כיון דזה הכלל איירי צמעציר סתם דומיא דהכי איירי זורק סתם וק"ל: תוס' בד"ה אלא אמר רבא כו' למה הוצרך להשימיענו ההיא דחבורה כו' וכן ל'רבא כו' עכ"ל. יש לדקדק בדבריהם דמשמע דלרב אשי לא קשה להו מידי ואמאי הא כיון דקתני צורק ד' אמות וזכר ולא חזר ושכח דפטור ל"ל למתני הכי גבי חצירה דמ"ל חצירה ומ"ל

חכמת שלמה

אסיק אינו שייך אלא להמשך המחילה כדי לעשות למעלה רה"י ואז מועיל נקיעת גדיים שהרי צריך להמשך המחילות כדי להיות רה"י למעלה ובמקום נקיעת גדיים צמקומה עומדת והוא רה"י או כרמלית ודו"ק: בד"ה ואמר שמואל כו' להיות אב הטומאה והספינה את הכלים שבתוכו דחרב הרי הוא כחלץ והוי אבי אבות הטומאה ל"ל וי"ז ס"א: בד"ה בדבר שאינו כו' המעמידה בנין כל שהוא כו' ל"ל: תוס' בד"ה פשיטא כו' ובשאינן קשורות ל"ל: בד"ה נפסקו כו' שלשה בתים ונפ"ל האמצעי כו' ל"ל: בד"ה כי איתמר כו' הראשון אף במזיד כו' דאפי' היבא דע"י כו' ל"ל: דף קב ע"א גמ' ר"מ אומר אף אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב כו' ל"ל: רש"י בד"ה קלטה אחר כו' וקבל או שקלטה כו' ה"ל: בד"ה אתאן ל'לכתא כו' נושאים ודורושים של יין כו' נ"ב פירש"י צ"ע פרק אין מעמידן לגינן קטנים והערך פי' שהיא חצית עגולה של עץ: בד"ה אביהא אחת זית אחד נ"ב לאו דוקא דהא צויה"כ צענין כחצית ודו"ק: תוס' בד"ה ר"מ כו' אף משום שבת ויזה"כ ל"ל והס"ד: סליק פרק הזורק

צורה לבנין

וק"ל דלא יהיו דבריהם טעות להדי' לזאת כ' ולפי דעת רבותי צריך לומר וכו' דבריו באריכות שם, ועיין היטב במחצית השקל סימן שס"ו סק"ה פי' למג"א שהביא בו' האגודה, ואח"כ כ' מג"א ובתוס' חולקי' וצריך לפרש המחבר הנ"ל דמה שכ' ובתוס' חולקי' לא קאי על האגודה כ"א על פי' רש"י, אם לא שנאמר דס"ל כפי' שדחה רש"י, וע"פ דידקוק לישנא דמג"א שם נראה דה"ל להביא דעת האגודה אחר שי' התוס', ומכאן זה כ' המחבר הנ"ל הא דאם לא שנאמר דס"ל כפי' שדח' רש"י, והוא שי' רבותי, מכל אלה הדעת נותנת דצריך דעת נוטה גם לשי' רבותי הנ"ל ולהראות במקצת לכוונת פירושים בזה, ואתי שפיר והבין:

דהא בספא מודו לר"י דשרי ממוכה לים ע"י כמו אפילו צאינו גבוה י' וק"ל: תוס' בד"ה עמוקה י' כו' דהכא מיירי בדל"כא זיז כ"ש כו' עכ"ל. ואפ"ה צרישא דעמוקה י' וגבוה י' שרי אפי' מן הים לתוכה אפילו בלא זיז דכיון דגבוה דופני הספינה י' מן הים הכל יודעין דרשויות דרגנן (הוי) [שרי] דרך מקום פטור כה"ג נמי צנשה וק"ל: תוס' בד"ה הני ביציאתא כו' ויש להם דפנות וקרקעית העשויות נסרים כו' עכ"ל. ר"ל דפנות שלמים אלא שהקרקעית עשויה נסרים ויש חלל כו' וכן נראה מדבריהם לקמן שכתבו כאלו דופני הספינה עוקמין ומסבבים הנסרים כו' ועוד שכתבו לקמן בספינה שיש מחילה י' כו' וכן נראה מלשון הערוך בערך צינית ע"ש וק"ל: תוס' בד"ה זורק ונח כו' למאי דס"ד השתא דאין חילוק בין מחיצות דמים כו' וס"ד נמי דלא פליגי רבנן על"ה כו' עכ"ל. דבריהם צריכין עיון דלפי סברת האמת נמי דמחילה דמים מהני טפי כפי שיטת רש"י כיון דס"ד השתא דלא פליגי רבנן עליה דר"י בר יהודה תקשה להו מהך דגזוטרטא דבעי מחילה אהך דטרסקל דלא בעי מחילה י' ועוד דלפי האמת נמי דפליגי רבנן עליה דר"י בר יהודה בטרסקל כיון דמיהת מודו ליה בזה דעמוד דבר"ר גבוה כו' כשיטת רש"י דליכא בזה מחילה גבוה י' כיון דלית בקצר שלו אלא ג' דאין המחילות עשויות למקום ארבע ומקשי להו בגזוטרטא אמאי בעי מחילה גבוה י' דליכא למימר דמחילות העמוד כיון שיש לו עוצי ארבע ובקצר שלו נמי מיהת יש לו עוצי ג' כפי' התוס' לקמן מקרי שפיר מחילות שלו עשויות למקום ד' דאם כן לפי המירון שכתבו דגזוטרטא בעי מחילה י' דהיינו לטלטל אבל לזרוק לא בעי י' ומטרסקל שפיר פריך כיון דטרסקל דאין שם י' הוי מחילה בלזרוק ה"ג בספינה שיש מחילה י' כו' ואם נאמר דהך דעמוד צרשות הרצים לא מקרי מחילה גבוה י' ינאח דפריך נמי מיניה בכה"ג אבל אם נאמר דעמוד צרשות הרצים מקרי מחילה י' יקשה לך דלכתי מאי פריך מעמוד צרשות הרצים כו' דאימא דלא מהני מחילה י' רק לזרוק אבל לטלטל בספינה לא מהני נמי מחילה י' גם ממה שכתבו התוס' לעיל דפרקין אהך דעמוד דבר"ר כו' דחייב היינו ע"ג אבל תחמינו לא מוכח דהמחילות שלו אינו מקרי מחילות גבוהות י' דאל"כ אמאי לא מהני מחילות י' שלו גם לטלטל תחמינו כמו בגזוטרטא דמהני המחילות י' לטלטל גם למטה והוכחה זו יש לדחות דבגזוטרטא עשויות המחילות לשם כך ולכן מהני גם לטלטל למטה משא"כ דעמוד דבר"ר כו' דאין המחילות לשם כך ולא מהני לטלטל תחמינו כמ"ש התוס' לעיל גם ההוכחה קמיימא יש לדחות קצת דאימא דהתוספות מספקי להו אי מקרי מחילות עמוד דבר"ר כו' מחילות גבוהות עשרה ולכן לא רצו להקשות מיניה לפי האמת אהך דגזוטרטא אלא דלפי תירוצם שכתבו דליכא לפלוגי בין לזרוק ובין לטלטל אית לן למימר דתלמודא ס"ל דאין מחילות עמוד מקרי מחילות גבוהות י' והשתא ינאח שהוצרכו למ"ש וס"ד נמי דלא פליגי רבנן כו' אבל מ"ש למאי דס"ד דאין חילוק בין מחילות כו' לא יתיישב אכתי מי הכריחם לזה ואולי שהתוס' מפרשים כשיטת רצותיו של רש"י דנקיעת (גדיים) [דגים] מהני טפי להוי מחילה ולמימר גוד אחית כו' והשתא ינאח ס"ד שכתבו צמקומה וצמקומה אלא ממ"ש לקמן דכ"ה ויש בקצר כו' ומצטלי נקיעת גדיים גוד אחית כו' נראה שהם מפרשים כשיטת רש"י ולא כרצותיו ודו"ק: בא"ד גזוטרטא שהיה כו' אא"כ עשו לה מחיצה כו'. יש לדקדק דמהך מתנימין תקשי לרב

הס"ד: בד"ה אבל לא כו' עמוקה עשרה דאי כו' להגביה את ידו כו' ל"ל: בד"ה הני ביציאתא כו' ל'מל"א בכוח מתקפה לה הד"א:

דף קא ע"ב גמ' דכתיב בחלץ חרב דחרב הרי הוא כחלץ אין אבל צענין שבת כיון דיבול להעמידה אפי' בחוט הסרבל ל"ל והשתא נמחק: רש"י בד"ה הא איכא כו' וע"ה מה שפירשו כו' לאב"י הכי מידי איריא הך דעמוד התם משום כו' ל"ל. ונ"ב ולפי דעת רצותיו צ"ל דטרסקל גרע טפי מעמוד שאין לו מחילות ראיות כל עיקר לומר עליהן גוד אחית ומש"ה פליגי רבנן עליה דרבי"ז משא"כ כשיש לו מחילות ראיות וראוי לומר עליהן גוד אחית מאחר שהגדיים צוקעין זה ואין להקשות א"כ גבי מחילה תלויה אמאי תימרו חכמים יותר מבחורבה הלא כשהגדיים צוקעים זה מועיל לגוד אחית ולא קשה מידי כי יש חילוק בין גוד אחית שאין כהן מחילה למחיצת עשרה אלא שהיא תלויה ובאת להמיר אפי' למטה ממנה שאין לה אפי' שורש אחת אלא הכל אורח ומשום תלויה באת להמיר כאלו קציע היא למטה דאז צודאי גדיים צוקעין גורעין אותה מלהיות למטה אלא צמקומה עומדת אבל גוד

פרק הזורק

דף קא ע"ב רש"י ד"ה הא איכא וכו' וע"ה מה שפי' רבותי תמהתי וכו' עכ"ל. ומהרש"ל כ' וז"ל ולפי דעת רבותי צ"ל וכו' עש"ה ומהרש"א ירה בחץ שינונו וכתב ומהרש"ל כ' ליישב שיט' רבותיו ולחלק בין טרסקל לעמוד ואין לי להאריך כי דברים דחוקים הם בפרש"י וכו' עכ"ל. אין בזה דחוי' לדברי מהרש"ל, הכי לא נדע באם הי' מקום ליישב בריווח דברי רבותי לא הי' רש"י ז"ל מדח' פירושה, עם כל זה מהדר מהרש"ל דעת נוטה בכוונת פירושה [דמשמעות לישנא כה"ג מש"ס, מידי אירי' התם וכו', להריטא נראה יותר דרב יוסף קמהדר לי' לאב"י, אשר זאת דחקו להו לרבותי

כ"ל. ור"ל משום דנפרק חזית קאמר דלול של תרנגולים עבד פיתחא לעילוי אירא ולפוקי הנלא קאמר דשמואל לא חשיב ליה להאי פתח עשו להכניס ולהוציא ופליג אסוגיא דהתם וד"ה אכל בהנך כו' קשיא להו לפי הנריכותא דעבדו לא הוה אנטריך למיעתא דלרב דמשהו לבתרייתא דרך גזין מכ"ש מציעתא ולשמואל דקמייחא לא חשיב גזין כ"ש מציעתא ולא הוה אנטריך פלוגמיהו אלא קמייחא משום רבותא דשמואל ובתרייתא משום רבותא דרב וקאמרי דפסיקא ליה לתלמודא שום סברא דמקמייחא ובתרייתא לא הוה ידעינן מציעתא אי לרב אי לשמואל וק"ל:

דף קג ע"א תוס' בד"ה אם לבדמה כו' דא"ל"ה מוחיב אשיעורא זוטא כדאמר ר' עי"א כו' עב"ל. מהא דפריך אטו כולו לאו לייסות מינהו אין ראייה דמחייב אשיעורא זוטא דהיינו משום דמלאכת השיעורא זוטא נמי נעשה ממילא שהרי הקרקע מתייפה מאליו משא"כ אם להיסק דשיעורא הזוטא לנעמה כמלא פי גדי לא נעשה ממילא ולכן הוצרכו לראיה מדאמר לעיל וק"ל: תוס' בד"ה באגם שנו ומתניתין דלא שייך לאוקמא באגם כו' דאירי באי"ן יבש כו' עב"ל. דהך דקמי צברייתא תפולש כו' אם לאכילה כו' שייך לאוקמא בגאס דמיני שם הקרקע אכל בממאי' דלא קמי אלא המלקט ענין כו' אם להיסק כו' ולא קמי תולש לא שייך לאוקמא בגאס דודאי שם נמי האילן מתקן כל שהוא אי לאו צאילן יבש והצרייתא לא שייך לאוקמא ה"נ צינש דמ"מ צמולש הקרקע מתייפה צנן וק"ל: תוס' בד"ה לא צריכא כו' דהא מפיס מורסא כו' ממוחט ש"י יד לימו"ל בה כו' עב"ל. דמטעמא דקאמר הכא דפטור משום דקעבד צאנרעא דחצריה ה"ל מלאכה שאינה צריכה לגופא כמ"ש הסו"ס לקמן ומש"ה מדמו להו הכא למפיס מורסא כו' ולמחט של יד כו' דהוה נמי מלאכה שאינה צריכה לגופא וק"ל:

דף קג ע"ב תוס' בד"ה א"א דאזכר כו' דהא ת"ק פטר אפילו שתי אותיות משם אחד כו'. ר"ל אפי' שם חס כו' דהוה שם צמקוס אחר שם מלשון ששה וכן חס מלשון נתינה משא"כ א"א דליתו שם גס צמקוס אחר ומשום ר"ש נקטיה דמחייב אפי' צנח"ג דאם לא כן תקשי ר"ש היינו רבי יהודה וק"ל: ח"א דף קג ע"ב נאמר בשני ונסכיהם כו'. מוכאן לניסוך המים כו'. מפורש פ"ק דתענית:

דף קד ע"א תוס' בד"ה גרוי קא כו' ועוד אי ר"ח בר אבא בסתומה איירי תקשה נמי כו' עב"ל. ר"ל דהתם לא אסיק אדעתיה מעיקרא לאפלוגי צין סתומות וצין פתומות ומקשה מהא דאין נציא רשאי לחדש כו' ומקשה ועוד

מהדורה בתרא

תשובה מפני מדה"ד. וצחלק (סנהדרין קא). גזי מנשה כתיב ויחמור לו, ויעמר לו מצעי ליה, מלמד שחמור הקצ"ה חמירה מתחת כסא הכבוד מפני המלאכים שקטרגו שלא לקבל תפלת מנשה כו'. אם כן אמר וליעול צהך לא מסתייע מלתא מפני מדה"ד, ומפני המלאכים שמעבדים שלא לכווס התשובה, וצריך הקצ"ה לעשות פתח אחר שמסס מקבל התשובה ודו"ק:

חכמת שלמה

דף קג ע"א רש"י בד"ה הקודה כו' בשלמא צרב דאמר נקב הוי כו' כ"ל: בד"ה מרדכי טסי משכן ציפוי קרשים עושים כן מכין כו' כ"ל: בד"ה ביצה קלה כגורגרת כו' כ"ל:

דף קג ע"ב גמ' וב"ת א"ל א"ל דאזכר וכו' וכן אח"כ דאזכר כו' כ"ל וכן צנש" וכן צמוס' וג"צ פסוק הוא ציטעיה סי' מ"ה אלוך ולא ידעמי וגו': רש"י בד"ה מוכאן כו' בלומר אכמא מ"ם דונסכיהם כו' כ"ל:

דף קד ע"א רש"י בד"ה ע"וי כו' התם וה"נ מיהוי הוה תרווייהו ולא ידעי כו' כ"ל והד"א: בד"ה גר דק בסאי כו' דוק שמים כ"ל: בד"ה אמרה גיהנם אים ש"י תן כו' כ"ל:

חידושי מהר"ם

מתתראו מתתנו וכו'. כ"ל: ברש"י ד"ה וכי תימא אלף וכו' שהם שתי אותיות מתיבה גדולה וכו'. כ"ל: ברש"י ד"ה כיון דאית וכו' בלשון לטין של מינין קלוטרוס וכו'. כ"ל: ברש"י ד"ה אחת מאחת וכו' כתב מהנה מ"ם יתירה ומאחת יתירה וכו'. נ"ל שצ"ל ומהנה יתירה: בא"ד כתבינהו ודרוש אחת הנה וכו' אחת שהיא הנה וכו'. כ"ל והכל ד"א: בתוס' ד"ה דגלטורי בעלמא וכו' ורבנן דפטרי במתני' וכו'. ר"ל במתני' דלקמן דפליגי ר"י ורבנן בנותרין:

דף קד ע"א בגמ' מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש. כ"ל: וליעול בהך וכו'. קושיא היא: אני חס עליהם מפני שבעטו בגיף וכו'. כ"ל: ברש"י ד"ה ע"כ מדת הרשעים כן הוא נדרש אצל וכו'. כ"ל:

זורק ד' אמות ועוד כיון דאפילו בשוין קשיא להו ל"ל למתני חצורה תקשי להו בפשיטות לרבא דקאמר תרתי קמיני ל"ל למתני זה הכלל דכ"מ מוסיף זה הכלל על המילתא דקמיני צרישא וכאן אדרבה כ"ש הוא כיון דזורק וזוכר פטור כ"ש צמער דהו צידו ויש ליישב דאי לא הוה קמיני זה הכלל ה"א דחצורה איירי דוקא בלכתא ומתנא ולא הוה מינין צרישא א"נ קלטה כו' אכל השתא דקמיני זה הכלל ליכא למימר הכי דפרכינן והא זה הכלל דקמיני אוריקה כו' (ו) ומה"ט נמי ל"ק להו לרב אשי דהוא לא הגיה המשנה אלא שהוא מפרשה כך כמ"ש הסו"ס לקמן ואי לא הוה תני חצורה הוה מפרשינן הזורק וזוכר כו' דרישא כפשטיה אע"ג דלא חזר ושכח חייב וסיפא דזה הכלל בלכתא ומתנא אכל השתא דקמיני [חצורה] וזה הכלל ליכא למימר הכי דפרכינן לקמן והא זה הכלל כו' אכל לרבא דקאמר תרתי והגיה המשנה א"נ לא נזכר כו' דהשתא זורק וזוכר כפשטיה דמשום זכירה הוה מפטר לא ה"ל למתני צמר הכי חצורה דמ"ש דליכא למימר השתא דלא הוה מינין צרישא א"נ קלטה כו' והוה מוקמינן זה הכלל בלכתא ומתנא הא (כל) זה הכלל לאתויי אתא כל מילי משמע אפי' בלאו לכתא ומתנא וע"כ צרישא א"נ קלטה מינין להו ודו"ק: תוס' בד"ה והוציאן חייב כו' ואע"ג דפיו צמער' מ' ואינה רחבה כו' ודמי לטורסא כו' עב"ל. קצרו דצנחיהם וזה צאנרס דקשיא להו כיון דלפי האמת פיו הוא למעלה מ' ואינה רחבה ד' אמאי משוי ליה מחשבתו למקום ד' טפי מצויאר ויריעה דמקרי מקום פטור ולא אמרינן ציה דמחשבתו משוי ליה מקום ותיצלו דלא דמי דפיו אינו מקום קציעות כמו צויאר ולכן משוי ליה מחשבתו מקום ד' וצטל אגב רה"ר דאין רה"ר פחות מד' משא"כ צויאר אע"ג דליכא מחשבתו לא משוי ליה מקום ד' דליתו צטל אגב רה"ר כיון דקציעות הוא טפי וכמזו דהך דהכא דצטל אגב רה"ר הוא כמו טורסא דאמר צפ"ק דלמטה מ' אע"ג דגזיה ג' ורחב ד' הוה דינו ככרמלית אמרי' ציה דצטל אגב רה"ר כמ"ש הסו"ס שם דאין כרמלית בכלים והיינו משום דצטלי אגב רה"ר ה"נ אית לן למימר הכא גזי פיו דלמעלה מ' אע"ג דדינו כמקום פטור צטל הוא אגב רה"ר וכמזו ועוד דמעבד למעלה מ' כלמטה כו' כדאמרינן צריש פירקין שכן היתה משא צני קתא משא"כ צויאר דלא מצינו ציה דהו כאלו הוה רשות הרבים ודו"ק:

סליק פרק הזורק

הבונה פרק שנים עשר

דף קב ע"ב תוס' בד"ה צול ש"ל כו' דלא חשיב להאי פתח עשוי להכניס ולהוציא עב"ל. הס"ד ואח"כ מ"ה אבל בהנך כו'.

דף קד ע"א גמ' וליעול בהך מסייע ליה צר"ל דאמר ר"ל כו'. צמנמות (כט): איתא גמ' זו. שם אמר וליעול צהך, לא מסתייע מלתא כדכ"ל. ופרש"י שם, לא מסתייע מלתא, מפני יתירה, וצריך הקצ"ה לסייעו. ולדידי נראה לפרש ע"פ הגמ' פ' ע"פ (פסחים ק"ט). א"ר יהודה נשיאה משום ר"ל מ"ד וידי אדם מתחת כנפיהן, ידו כתיב. זה ידו של הקצ"ה, שהיא פשוטה מתחת כנפי החיות כדי לקבל

פרק הבונה

דף קב ע"ב גמ' משום מכה בפטיש ממק: שם דימוס אבנים כו' כצ"ל: רש"י בד"ה כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת שיש מתקיימת כיוצא בו ואין מוסיף ע"ה כ"ל: בד"ה מבשלי כו' וחסרה למלאכתו והוצרכו כו' כ"ל: תוס' בד"ה האי מאן כו' בהחזרת תריסין או כו' כ"ל: בד"ה צול ש"ל תרנגולין כו' דלא חשיב להאי פתח כו' נ"צ ואף על פי דלקמן פ' חצית אמרי' להדיח דעשו ג"כ להכניס ולהוציא ע"ש דף קמ"ו היינו משום דאי לאו הכי לא הוה פתח כלל אכל מ"מ אינו עשוי להכניס שמה כשאר פתח שיהא שם צונה עליו ודו"ק:

הבונה פרק שנים עשר

דף קב ע"ב בגמ' כירה קטנה לשפות עליה קדרה קטנה וכו'. כ"ל: ברש"י ד"ה המצדד את האבן וכו' עד שמתיישבת בקרקעית וכו'. כ"ל: בתוס' ד"ה לול של תרנגולים וכו' עד עשוי להכניס ולהוציא. הוא ס"ד ומה שכתבו התוס' אח"כ אבל בהנך תרתי וכו' הוא התחלת דבור השני: דף קג ע"א ברש"י ד"ה ושביקיה בגויה לתלות בה. כ"ל: ברש"י ד"ה מרדכי טסי וכו' שמכין ג' על הטס וכו'. כ"ל: ברש"י ד"ה ביצה קלה כגורגרת מביצה וכו'. כ"ל: ברש"י ד"ה כל השם התיבה וכו'. כ"ל:

דף קג ע"ב ברש"י ד"ה אלא ב' אותיות וכו' כגון שש מששבצר וכו' תת

(ה) ומה"ט נמי צ"ק כו'. ג"ב תי' קשה להבין אבל מדברי רש"י נראה דהכא דבידו להחזיר ל"מ חזר ושכח וא"כ י"ל לרב אשי דתרי דיני קמיני וסיפא דחבורה בלכתא ומתנא ואפי' בחזר ושכח והבין: (קניי ראם)

חידושי הלכות מהגאון מהר"ם שי"ף

על מסכת שבת

נודע בשערים המצוינים בהלכה כמהור"ר מאיר שיף כהן הגדול אב"ד ור"מ דק"ק פולדא ופראג בן הגאון בנן של קדושים כמהור"ר יוקב שיף זצלה"ה עם ביאורים ותיקונים מהגאון הגדול ר' מרדכי מארדוש אב"ד דק"ק פאריצק

דבר"י יהוד"ה כו' דייקא ולהכי קאמר כו' ללא הו"ל לסיומי מלתא דרבינא כו'. ועוד אף אם לא הזכיר רבינא לרבי יהודה מ"מ מדבר אשי ליכא למיפשת דניחא ליה טפי לאוקמי באומר כל מקום שתרצה תנוח דלמא רבי ס"ל כר"ש אבל רבינא דמקשה מנ"ל להקשות דלמא רבי ס"ל כו' יהודה ונאלץ אם נאמר דלא צא לסתור הפשיטות רק לפשוט האיצעיה לא הו"ל לסיומא מלתא דרבינא דזה נפשת מרב אשי גופיה וק"ל. ו"א ד"ל דלמא לעולם לא לסתור הפשיטות רק לפשוט האיצעיה ומדבר אשי לא נשמע רק מכה דיוקא משא"כ רבינא אומר בפירוש אי להכא כו' לזה הורכתי להכריח מכה קושא הראשונה. קשה הא לא דמיא זה לזה כלל דיש לחלק דשם משמעון כוונתו אכתיבה הרבה אותיות וכבת מקלם מכוונתו וממלאכתו כאלו נתכוין לחרוש שדה גדולה כולה וחרש מקלם ממנה וכן נתכוין לזרוק שמונה ועשה מחשבתו וזיקה קטנה היינו הך ממש (למאי דלא אסיק אדעתיה סברא הוא כמה דלא זריק ארבע לא מוזדקי כו') משא"כ אי צעי שינוט בצוף ארבע לענין זריקת ארבע אמות כו"ה אף כי אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא בתחלת ר"ה לענין הולאה אין סברא לומר לענין מעביר ארבע אמות כרשות הרבים אף שיש להולמו וק"ל:

א"ל תיקשי בלא"ה כרש"י כד"ה (ואלו הכא) [ואי להכא] כו'. לשונו קשה המובן א' מה שכתב דענין עקירה מתחלת ארבע כו"ה למה לי זה ומיפוק ליה דלא נתקיימה מחשבתו ואף אם נניח דמחייב צלי עקירה מתחלת ד' כרשות הרבים רק בזרק ארבע אמות מרשות היחיד לר"ה [מחייב ג"כ משום מעביר] סוף סוף כאן לא היה מחשבתו לזה. ה"ב. מ"ש דהא נח כרשות הרבים שנטמך לדחוק שר"ל ע"י קלוטה וזה דוחק שאין זה במשמעות הלשון כלל וכלל. ונראה משום דרבינא מקשה למאי דס"ד כו' ולס"ד צא להכריח [דר"י מחייב שמים] דאי חדא מחייב מכלל דרבנן כו' הא אסיק כו' ואם ס"ד הלא אסיק אדעתיה סברת קושא של רבינא לפי מובן הפשוט דאי להכא קצבי כו' אלל ה"יאה לא נתקיימה מחשבתו כי נח בצוף ארבעה [ודלא כמפרש לה כרש"י וקושיתו] א"כ שפיר פטרי רבנן ודלמא צהכי קמיירי ומה המכריח דאי ס"ד חדא הוא דמחייב מכלל דרבנן כו' מנ"ל הך באומר [דתנוח לסוף ד'] דלמא הך באומר [עד דנפקא לרשות הרבים. וכדמתרחק לה באמת] דהא לסברת הס"ד נמי ס"ל לרבנן קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא כמ"ש כרש"י כד"ה ה"ג ואחת משום העברה כו' דהיינו הס"ד ורבנן פטרי אהעברה משום דלא ס"ל קלוטה כמי שהונחה דמיא כו' אלל הכרח הס"ד היה משום דהוא ס"ל אף באומר עד דנפקא לרשות הרבים תנוח כו' מ"מ לרבנן אין שייך לפטור משום דמ"מ נתקיים מחשבתו כסברת האיצעיה נתכוין לזרוק ארבע זורק שמונה דמספקא ליה לחיוב אף דשם לא שייך קלוטה דהכל כרשות אחד (א) או [הצביא] אויל לרבנן כמו שז"ל בלא"ה ע"כ אפ"ה יש לחייב ומיקרי נתקיים מחשבתו ה"ג לרבנן [דברי יהודה] אף דקלוטה לאו כמי שהונחה דמיא מ"מ יש לחייב דנתקיימה מחשבתו ולזה מכריח שפיר [דר"י מחייב תרתין] ולזה אתי שפיר שהורכך להאריך בשינויא אמאי דלמא כו' ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא ולא איבעיד ליה מחשבתיה דסברת הס"ד אף דקלוטה לאו כמי שהונחה דמיא מכל מקום מיקרי קיוס מחשבתו. ולזה פירש ואי להכי כו' דענין עקירה כו' דאלו משום דמחשבתו לא היה רק עד יציאת הפתח מכל מקום מיקרי קיוס מחשבתו כי היכי דהיה חייב משום הולאה לסברת הסלקא דעתך משום דחשבינן כאלו היה דעמו אוריקת ארבע לזרוק למקום שזרק באמת ה"ג מהאי טעמא גופיה היה מחייב משום העברה ארבע אמות אלו היה הדין שחייב משום ארבע אמות "כרשות הרבים" אם זרק מרשות היחיד לרשות הרבים.

אמר המעתיק (הראשון) לפי איזה דפין שצא לדינו ממסכת זו נראה שהאריך הגאון המחבר זצ"ל בכל שיטותיה ורואי להחלוק ולקונן על העלמן ואנו אין לנו אלא מה שעיינו רואות והנה מאותן ארבעה דפין שצידינו ששנים הראשונים מהן הם בשיטת קלוטה כמי שהונחה דמיא דף ז' סוף ע"א וע"ב ואחריו בשיטת קרשים ופרק ר"א דמילה אבל בשיטת קלוטה כו' אין לנו מחלוקת אלא מאמצע השיטה והוא מהחילוק שכתב הגאון זצ"ל לכך לא מנעתי ידי מלהעתיקן ולהעלותם לזכרון על הספר אחרי ראיתי שיש בהן תועלת גדול להמעיינים ואפשר שסופו יוכיח על מחלוקת קנת ממנה שספר ממנו מכתיבה יד הגאון המחבר זצ"ל וזהו: (ע"כ דברי המעתיק הראשון)

ואנחנו לא צאנו למלאות העדר הקודם. כי לזה נריך עת ופנאי לשום עיון תחת עיון צדי לבנות ולטעת נטיעות חדשות ולהרכיב הרבה קולטות קלוטה כמי שהונחו מדעת הגאון עצמו בקומתו ובצידינו לעשות קומה שלמה וכולי האי ואולי לא זאת היתה כוונתו ולא לצו הוליד זאת. ואנו אין איתנו שעת הכושר וזמן מוכשר לזה. כי לימודינו צוה צעת ההדפסה. והפועלים אלים למהר ולכלות מלאכתנו. גלל כן לא צאנו רק לתקן מה שלפנינו צמה שנגדר האפשר לפי השקפת השכל. ואנחנו בשם ה' מזכיר הוא יושיענו. ובמסלול האמת ידריכנו. ושערי כוונת הגאון יפתחו לפנינו.

[דף צז ע"ב] וזה החי' ונ"ל. למה שנראה מכללות כוונתו פה להכריח שכוונת הפשטן לסתור אף מה דפשיטא ליה בנתכוין לזרוק שמונה זורק ד' (כו'): לפרש בענין אחר [דמוכח דכוונת הפשטן לסתור אף הפשיטות דל"כ הו"ל לפשוט האיצעיה מאוקימתא דלפי האמת דר"י מחייב אחת ורבנן פטרי לגמרי משום דאמר עד דנפקא ליה לר"ה ולא איבעידא מחשבתו] והיינו ממש בעצמו כחלוקת נתכוין לזרוק ארבע זורק שמונה דמה לי נתכוין להולאה קטנה ונעשה הולאה אריכה או זריקה קטנה כו' אלל ז"ל [נמחק חיבה או שמים] [דבא] לסתור אף מה דפשיטא ליה. ולזה נתכוונו התוספות באמת לפי דעתי [במ"ש כד"ה הרי כו'] דלא הו"ל לאומי מלתא דרבינא כו' רק האמת וק"ל. וכ"כ בע"כ זה כוונת הפשטן. דמוכרח מיניה וביה [דכרואה לסתור אף הפשיטות]. דל"כ לא ליימי דרבינא רק דרב אשי וכ"כ ולטעמך [דבא לסתור נמי הפשיטות] נמי לא ליימי רק דרב אשי דכי היכי דנפשת האיצעיה מדבר אשי מדהורכך לאוקמי באומר כל מקום שתרצה תנוח ה"ג נסתר הפשיטות [מדלא אוקי באומר בצוף ד' תנוח] י"ל מדבר אשי לחוד דלמא אמרה אס"ד [דשמואל אמרה אהך] דרבי דלעיל אף דבאמת נסתר מכה דרבי לא מחייב אתולדה במקום אב מ"מ לסלקא דעתין דקארי לה מאי קארי [דשם נמי קשה אי להכא קצבי לה כו'] או לפחות כדי לישב גם אסלקא דעתין אדרבי אמרה וצדין דשם משמעון פליגי ר"י ור"ש בפרק הצונה ומפורש להדיא בגמ' דף ק"ג ע"ב (גרסא כאן על הגליון). והכא לא קאמר רק פשיטא כו' הרי כתב שם משמעון [ואף דאיכא פלוגתא צהא מ"מ הכי נמי קאמר] וכי היכי דפליגי שם פליגי נמי צהא ולכל מ"ד כדאית ליה. [ע"כ עה"ג] ורבי מצי סבר כר"ש דלא חייב אשם משמעון ולזה מוקמינן לה טפי באומר כל מקום שתרצה תנוח דע"כ ז"ל באומר [תנוח לסוף ד' דר"י וצדרי תנוח כר"ה] וכיון דלא נשמע היאך סבר רבי טפי נוקמי באומר באופן אף אם סבר כר"ש [דהיינו באומר כל מקום שתרצה] לזה מיימי דרבינא דמפרש צהדיא לרבי יהודה כו' וכיון דרבי יהודה הוא ניהו המ"ד דמחייב אשם משמעון "מאי דוחקי" "לאוקמתא דוקא באומר כל מקום שתרצה תנוח אף באומר (עד דנפיק לר"ה) [לסוף ד'. כז"ל] כו' חייב. ואפשר שזוהי נתכוונו התוספות שכתבו ורבינא נמי דפריך לרב אשי אמלתא

ביאור

לכן עזאי דמספקא ליה לריב"א אי אמרינן קלוטה בסוף ד' לר"ע ולזה כתב כאן או משום דהכל ברשות אחד לא אמרי' קלוטה אפילו בסוף ד' ור"י מיירי בשתי רשויות או לצד הספק דבסוף ד' אמרינן קלוטה אויל ע"כ האיצעיה לרבנן ולזה כתב או לרבנן כו':

(א) כוונתו דכי היכי דהלכתא גמירי לה דחייב משום זורק ד' אמות ולא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא וכנה בתוך ד' אמות וליפטר ה"ג לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה בסוף ד' לענין חיוב. והיינו כצד הספק שכתבו התוס' לעיל דף ה' ע"ב בד"ה בשלמא

נסתר קושייתו] אך עתה נסתר דא"כ היאך פשיט לחיובא ולא היינו דלמך ליה רבינא דאירי במתגלגל אזורק דמיבעיא ליה. בל"ז פושט במכ"ש. עיין לקמן בתוס' דף ק' ע"א דג"ה אחזתו הרוח חילוק בין קלוטה למטה משלשה מן הארץ או למעלה משלשה ובהכי מתרצין דר"י אדר"י (ו) ועיין בתוס' עירובין דף י"ח ע"ב דג"ה לימא כנאני חילוק בין אם תחלת זריקה לפחות משלשה או תחלת זריקה למטה מעשרה והלך אח"כ לפחות משלשה:

דף צז ע"ב **בתום' בד"ה לא ס"ד בו' דס"ד דרבנן נמי מחייבי אתולדה במקום אב בו'.** קצת קשה א"כ התרנן אמאי נדי מהך סברא ומוקמי דהיפך מסברת הס"ד דלס"ד לר"י תולדה ולרבנן אב ודוחה דהיפך לר"י אב ולרבנן תולדה יניח סברת הס"ד דלרבנן אב היינו מיסך ממסך ודוחק לומר דלס"ד זריכין מכת הכרת לדחוק בכך אבל למאי דדוחה מוקמי ברווחא.

ואפשר לומר דמוסיף לא אחי שפיר לפי"ז דגם לרבנן הוא אב רק ר"י מחלק לשונו ממסך מיבעיא ליה משא"כ לס"ד בלא"ה מוסיף לא אחי שפיר אליציה. ועוד לפי"ז הוא פלוגתא רחוקה דלרבנן מיסך ממסך ולר"י אפילו מיניה תולדה לא היו רק אב אחרינא משא"כ לס"ד או למאי דדמי השתא קרובים בסברתן וק"ל:

דף צח ע"א **גמ' מעביר ד' אמות בר"ה מקורה פטור.** עיין ברש"י פרשת נשא עגלת צב אין צב אלא מחופין א"כ נקשה עגלה גופא מקורה היו

ע"ש: **גמ' מי סברת בו' אפותייה דהו' בו'.** אין להקשות ממנה נפשוך אי קים להו לתלמודא היאך הוה פלפול זה למא להו אלא שרזו להכריח מכת הכרת א"כ דלמא אפותייה מנה להו. אפשר לומר דמשמע לתלמודא שאין נוחין להשכיבן אפותייה מפני הטבעות וזהו צעזעמו סברת המי סברת אפותי' בו': **בתום' בד"ה הניחא בו' הקשה הרב פורת בו' ששה סדרים בו'.** מניינין צאופן שיהיו כל הסדרים שוין שני קרשים זה על גב זה וכן י"ל בשמעתין צפותייה נקיט שלשה סדרים ויהיו ארבעה זה ע"ג זה צבועה ארבעה ויהיה שלשה זה ע"ג זה צבועה משא"כ חמשה או מספר אחר. ואין נזקק למ"ש רש"י בזה "בד"ה כמה מותין בו' דחמשה בחמשה לא יתכן בו'. ואפשר לומר נמי משום הטבעות לא כתבו סדרים יותר:

לקושיית הרב הר"ר פורת אין לומר דהקצר צד העצ היו מניינין בסמוך לו ממסך צלי ריוח צינתיים וא"כ לא יהיה רק שני רוחים לכל אחד כמעט אמה. דאין זה כלום. (דמ"ה שכתבתי) (דמאי שנה כל"ל) העצ והקצר סמוכין זה לזה משום שיכולין להשכיבן יחד דציוק היטב ה"נ יכולין להשכיב כולן יחד צלי ריוח אם ירצה דציוק צלי ריוח כלום צינתיים דמאי שנה אע"כ שהיו מחלקין הריוח צבועה: **בא"ד ור"י אמר דשמוא מחציין וצבועה בו'.** לכאורה מיד אם אין השיפוע מתחיל מלמטה אי אפשר להשכיבן צאופן זה אם לא שיהיו מחופין צאופן שיווגו יחד כזה דרך משל.

וכסברת (התוספות) [הס"ד כל"ל] (ב) לזה פי' דמכל מקום משום זריקת ארבע אמות צרשות הרצים לא מחייב אף אם נחשב כאלו מחשבתו היו לזרוק לכאן ומיקרי קיום מחשבה מכל מקום לא מחייב לה דענין עקירה מתחלת ארבע צרשות הרצים בו' זה על כל פנים אי אפשר לומר דנחשב כאלו היה מחשבתו לכך ולכך אף אם מחייב משום הוצאה וכמו שמכריחים מכל מקום משום זריקת ארבע אמות צרשות הרצים אין לחייבו ולזה מסיים שפיר ומיהו אהוצאה בו' דהא נח צרשות הרצים בלא טעמא דקלוטה כמי שהונחה דמיא רק כפשוטו ואף לרבנן דלא ס"ל קלוטה כמי שהונחה דמיא מ"מ חייב לסברת הס"ד ועיין היטב (ב) (כאן חסר דיבור שלם): **בגמ' לעיל' מר אהא בו' אנן אדרבי יהודה בו'.** למא לא שנאו רב יוסף אר"ע דמתניתין דמ"ש. לעיל מוקדם אשמואל גופיה דמתני ארבי לא קשיא די"ל שאין המכוון של שמואל לאשמעטין חייב תולדה במקום אב רק שלא תימא החיוב משום מעביר ד' אמות צר"ה. וכדלמך לקמן ריש ע"א קמ"ל רשויות מנטרפות דלא בו' דלא הוה נ"ט (ו) דלא כמשמעות פירש"י לכאורה. אבל כאן קשה. וכי"ת דמוקי פלוגתא דר"ע למעלה מעשרה קשה א"כ מנ"ל מקורה בשלמא בל"ז אי פליגי למטה מעשרה ולרבנן קלוטה [לאן] כמי שהונחה דמיא י"ל דמשמע ליה דכ"ע סברי כרבנן דמתניירו צענין אחר דהיפך ממתניתין [דנקיט מרה"י לרה"י בו'] אבל אי למעלה מעשרה פליגי קשה ממנה נפשוך אי למטה קלוטה כמי שהונחה דמיא לכ"ע למא נפרש הך כ"ע סותר ממסך דהיפך לכ"ע דלעיל ואי משום דמשמע ליה דמתנייר כן מ"מ צמתי' ניימא טפי דפליגי בקלוטה כמי שהונחה דמיא וק"ל אלא בתרתי פליגי וכר"א לעיל או למטה לכ"ע קלוטה [לאן] כמי שהונחה דמיא א"כ קשה מנ"ל דוקא מקורה דלמא לרבותא דרבנן נקיט כן ובל"ז י"ל דלא יחא לומר לרבותא כיון ש"ל דוקא מקורה דלמא לרבותא דרבנן נקיט כן ובל"ז י"ל דלא קשה וק"ל ועוד אי כר"א צ"ל צרימא דר"ה עזמא להודיעך כחו בו' ולא מפרש דזוקא נקיט (ו) וק"ל. ואפשר לומר דצקרה יותר לעיל נפשט לפי האמת דבקלוטה למטה מעשרה פליגי [וא"כ קשה אמאי לא שנאו רב יוסף אר"ע דמתני' אי למטה דוקא פליגי] ועכ"פ למטה נמי ואח"ל למעלה נמי פליגי [ולכך לא שייך לשנות אר"ע דמתני' שמים כיון דלמעלה מעשרה אינו חייב אלא אחת מ"מ] צ"ל להודיעך בו' וא"כ מנ"ל מקורה [דוקא דלמא לרבותא דרבנן וכמש"ל] עיין לעיל בתוס' ריש דף ה' ע"א. בל"ז י"ל דהכא איירי במתגלגל וכמ"ש התוס' לעיל דף פ' ע"א דג"ה והאמר רבא דקשה דר"י אדר"י דהכא ס"ל קלוטה כמי שהונחה דמיא וצעירובין ס"ל דצריך הנחה ע"ג משאו [ומזה הוכיח דר"י איירי במתגלגל] ע"ש ובה חייב שמים אבל אם קלט צאור נהי דהנחה אין צריך במקום ארבע עקירה ממקום ארבע צענין וכלעיל כל הפלפול צפ"ק דף ד' ולזה דוקא בפלוגתא דרבי דמקורה כמליא דמי מיקרי עקירה ממקום ארבע או במתגלגל [דרבי יהודה] משא"כ צר"ע דנקיט הזורק וצ"ה שם אין ה"א לחייב שמים [ועיין לעיל בתוס' ריש פרק כלל גדול דעת ר"ע לענין תולדה במקום אב וכאן צר"ן] דכתב להדיא דמוכח כצריכות דלא מחייב ר"ע תולדה במקום אב וממילא

ביאור

וכמ"ש הגאון למעלה בדיבור הסמוך. ודלא כמו שנראה מפירש"י דתרי מילי נינהו ומ"ש ולא אמרינן בו' היינו ועוד קמל"ן דלא אמרינן בו' ומש"ה פחות מד' פטור. וכדעת הגאון בזה כן הוא נמי דעת רב האי גאון הובא בשבע שיטות לרשב"א ע"ש. ולזה קאמר שמואל מחייב היה רבי שמים והיינו משום דקלוטה כמי שהונחה דמיא וממילא דאין רשויות מצטרפות: (ה) מ"ש אך עתה קשה ועוד אי כר"א בו'. ע"כ צ"ל דהיא חדא ומיתחזי כתרתי דתרווייהו צריכי לסתור למ"ש דלא ינחא לומר לרבותא. גם לא נכון לעשות פלוגתא רחוקה עלה מסיך אך עתה קשה. דהרי חזינן לר"א דמשוי פלוגתא רחוקה. לר"ע אפילו למעלה מ' חייב ולרבנן אף למטה מ' פטור וגם הא דלא ינחא לומר לרבותא נסתר מדר"א דע"כ צ"ל להודיעך ולא מפרש בדוקא. ולישנא דועוד אינו מדוקדק. אך עדיין לא נסתר בזה הך חלוקה שכתב הגאון אלא בתרתי בו' או למטה לכ"ע קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא. דבחלוקה זו לא משובין פלוגתא רחוקה גם אין הכרח דאמרינן רבותא: (ו) מן מ"ש בל"ז דהכא איירי במתגלגל בו' עד כאן ישנו כמה גמגומים. דאינו מובן כ"כ לשון בל"ז אהי קאי ולקשרו למא שלמעלה. גם מ"ש אח"כ אך עתה נסתר דא"כ היאך פשיט לחיובא דלפום ויהטא נראה דט"ס הוא וצ"ל לפטורא כנראה למעייין ולפ"ז אינו מובן מ"ש אח"כ בל"ז פושט במכ"ש היאך הוא כ"ש והיאך נסתר עתה. וכבר כתבנו למעלה בדיבור הקדום דלפי הנראה דישנו חסרון בפנים המחבר שני קצות דיבורים האלה ונעוץ סופו של זה בתחלתו של זה ושטחית כוונתו נוטה קצת דפשיט באמת לחיובא היה נוחא כ"ז דקאי הבל"ז אמ"ש למעלה בלא פלפול דלעיל היה אפשר דמיירי במתגלגל אך עתה קשה היאך פשיט לחיובא. בל"ז אף דבלאו הכי התוספות מוקי לה במתגלגל פושט במכ"ש לפטורא: ומ"ש ועיין לקמן בתוס' בו' חילוק בין קלוטה למטה משלשה או למעלה משלשה בו' ובהכי מתרצין דר"י אדר"י כוונתו דשם כתבו דמתגלגל גרע ובחילוק שכתב הגאון בין קלוטה למטה משלשה בו' הרואה יראה דאין זה שם בתוספות וכתבו שם חילוק אחר וע"ש:

(ב) דסובר דזה מיקרי נתיקיימה מחשבתו לענין הוצאה ה"נ לענין מעביר והוי נוחא דמחייב שמים משום הוצאה ומשום מעביר. ואף דעכ"פ אי אפשר לומר דנחשב כאלו היה מחשבתו לכך ולכך וכמ"ש הגאון בסמוך מ"מ הכא אין צריך רק לומר דנתיקיימה מחשבתו בהנחתו לסוף ד' וממילא דמחייב אהך הנחה גופא משום הוצאה ומשום מעביר. והוי נוחא לר"י. ואף דמ"מ היה קשה לרבנן אף לס"ד דר"י מחייב שמים מ"מ דרבנן דפטרי משמים דאף אי קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא מ"מ ליחייב אהך הנחה דבסוף ד' משום מעביר ומשום הוצאה. מ"מ קושיית רבינא אר"י לא הוי קשה כלל. לזה פי' בו': (ג) בכאן נראה בעליל שדברי הגאון בזה עדיין צריכין השלמה ואין זה גמר מלאכתו. והנראה דמה שנרשם מדברי המעתיק כאן חסר דיבור שלם היה שייך למא שלמעלה והוא היה הברית התיכון המחבר דברי הגאון בכאן עם הדיבור הסמוך יחדו יהיו תמים. ולכך דבריו שבסמוך קשי הבנה הם וכמו שנכתב בסמוך. וסוף דברי הגאון בזה באו בהפסק מאמר. דלפי דבריו תיקשי א"כ מאי פשיט מדריבנא לנתכוין לזרוק ארבע זורק שמונה דפטור הא אדרבה ככה"ג מוכרח לס"ד דמחייב וזה הוכחתו בעצמו דאי ס"ד חדא מ"ט דרבנן דפטרי. וקושיית רבינא אינו אלא אמאי מחייב שמים משום הוצאה ומשום מעביר דזה עכ"פ אי אפשר לומר דנחשב כאילו היה מחשבתו לכך ולכך. ואם נאמר דרצה הגאון לאסוקי למלתיה דבאמת פשיטותיה לחיובא וכמו שהוא לפנינו בדיבור הסמוך במ"ש אך עתה נסתר דא"כ היאך פשיט לחיובא בו' והוי ג"כ קצת נוחא דבריו שבסמוך כמבואר למעייין. אבל מפירש"י ומגירסתו מבואר להדיא דאינו כן. ומי שלבו שלם ומשנתו שלימה וקיימא ליה שעתא. מיניה תסתים שמעתא: (ד) ר"ל דמלשון הגמרא דנקיט דלא בו'. לא ולא משמע דנתינת טעם הוא דלהכי מחייב משום דלא אמרינן קלוטה בו' דאי הוי אמרינן קלוטה ליכא למימר דרשויות מצטרפות דכי נקלט ברה"י בתוך ד' הו"ל כנה בתוך ד' דפטור ואף ד' אמות בר"ה הלכתא גמירי לה ולא אמרי' קלוטה כמי שהונחה בתוך ד' וליפטר היינו ברשות אחד ולא ברשות אחר.

לו צערב שבת אחת ביום הששי ואחת בליל שבת כשאר ימים וציוס השבת יש לו שלשה שנותנין לו לשחרית ומנחה ומוצאי שבת ולענין סעודה דמלונין נחא צממה נפשך אם חיוב לתת לו סעודה לליל ולליל לא ידענא אלא כן כבד ישי צידו שהציא עמו ואותה או חילופה יחזור ויקח עמו על הדרך ואם אינו חיוב ואינו צידו א"כ אין חיוב לתת לו אכל אר' חידקא פריך והא צריך ליה סעודה בשבת ומשני דאית ליה סעודה צהדיה ואותה אוכל בשבת והשתא פריך שפיר דאם חיוב לתת לו סעודה ולכן פסיקא ליה דיש סעודה צידו מסתמא ואותה אוכל לליל צדא שבת א"כ צריך אולי והו"ל לתת לו יותר משלש סעודות ומשני דמלונין ליה כו' רק כיון דהמתרץ ראה צהמקשן שעיקר טעמו שסבור שסעודה שהציא עמו מעכב עמו לדרך ולא אסיק אדעתיה שנותנין לו [ציוס א'] סעודה על הדרך [ולוה השיב לו דאמרינן ליה כל מה דאיכא צהדך אוכליה] הו"ל [מיד] העיקר דמלונין ליה עוד סעודה צהדיה ומינה שסעודה שצידו אוכל בשבת והיינו לריכין לומר דלא שצקי' לאסוקי כוליה מלתא ופריכין וכי אולי כו' ואפשר שזה דוחק צענייה: ישי' אומרים מה שהתוספות מפרשים שלא כפשוטו שבת שצא סמוך לשבת [דכבר לקח צ' סעודות לע"ש צמקוס שצא משם והג' סעודות הם בשביל שבת] משום דאין מחלקין תמחו' צלילה. ולי נראה דהא"נ התוס' מפרשים כן שבת אם צא לשבת שם צין שצא ע"ש שחרית או ערביה נותנין לו בשביל שבת ג' סעודות מלבד שתי סעודות שנותנין לו צע"ש כשאר ימים דהא תנן אין פוחתין לעני כו' ומלתא פסיקא נקיט דלעולם אין פוחתין ממזון שתי סעודות ובשבת מוסיפין כו'. ומ"ש ונראה לר"י דכשצא ע"ש לעת האוכל כו' לאפוקי פירוש הראשון שכתבו [דצין הכל נותנין לו שלש סעודות]: בתוס' בד"ה דמלונין סעודה בהדיה כו' וצ"ב בנותנין לו שנים כו'. דהשתא יש לו שלש עם אותה שיש צידו כצד שליוו לו ציוס א' שאלכא אחת מיד ואחת צלילה ואחת להוליך עמו ובכל יום אין נותנין לו צמקוס שעובר רק שתי סעודות אחת לשחרית ואחת לערביה ואחת יש צידו מיזם א' דמלונין צהדיה וציוס ראשון דמנצחין לליל וציוס דציוס השבת אכל שם סעודה שיש צידו ממקום אחר לליל כן צ"ל לכאורה המכוון דא"ל שיתנו לו כל יום סעודה יתירה ללילה לדרך. אך לעיל בד"ה והא דתנן כתבו אע"פ שצא ימים נותנין לו סעודה שיוליך עמו עם האחרות כו' [דמשמע לכאורה דנותנין לו סעודה בכל יום לליל מלבד ה' סעודות] וצ"ל שכוונתם נמי כן צמקוס שיצא לא היה לו לתמו רק סעודה אחת ויאלכא סעודה שהציא עמו בשחרית וסעודה שנותנין לו צערביה. ולמחר כשילך ללילה אחת צהדיה רק נותנין לו מיד שתי סעודות יחד [כדי שיאכל לו אחת שהציא צהדיה להוליכה לדרך]:

ס"ד פ"ק ב"ב ב"ב

רבי אליעזר דמילא פרק תשעה עשר

דף קל ע"א גמ' תניא נמי הכי כו'. מיתורא דאין מציאו מכוסה משמע ליה אפילו מכוסה על פי עדים לא [דהא גס מתני' פי' מגולה אין מכוסה לא] ורש"י שכתב טעמא דר"א דאמר מגולה אין כו' ר"ל והדיוק מכוסה לא ר"ל צלא עדים: גמ' ת"ש ובסכנה כו'. [אף דגס צברייתא קתני עדים ומ"מ מביעי ליה. מ"מ פשיטא ממתי' טפין מלשון מכסה ע"פ עדים דמשמע ראובן מכסה ע"פ עדים אחרים חוץ מהמכסה משא"כ לשון שהיינו מציאין מכוסה סובל לפרש שהצאה היה ע"פ עדים עם המכסה. ואפשר לומר עוד מה שמציא האריות ובסכנה כו' אף דלכאורה עלה [על לשון עדים] קאי [האיצטא] דס"ד דהפשטן דהאיצטא לא מסופק מעולם בלשון עדים דמשמע תרי חוץ ממנו רק דלמא נוהגין כו' צמעשה שהיה כך היה וה"ה צמד להלכה ופשיטא ממתי' דקתני דינא. ודומה כו': גמ' שאין לו חלב אב. כצד אמרנו על ויקח חמאה וחלב כו': גמ' שמוסרו ישראל עצמן כו'. כמנהיג מישאל ועזריה וכמו שאמרנו מה ראו חנוני מישאל ועזריה שמסרו עצמן וכו'. וכל שלא מסרו עצמן כו' [כאלישע] דרך מלפניו כו' [וכפי' חוס' צד"ה אמר ליה. ולא כטעמייהו]: גמ' וצ"א אמר צ"ה שאר עופות כו'. איונה נתן טעם שנמשלו ליונה צקרא. והטעם כמו שאמר צמדריש מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה כו'. ואכנפים נתן טעם משום מגינות. ולכן א"ל דמיה לחרטום של שאר עופות. ואולי מה יונה מיוחדת צהגנה שלה מכל העופות אף ישראל מיוחדים צהגנה שלהם מכל האומות: ברש"י

ביאור

מה ישיבו ואם הלכה כברייתא אבל הכא מקשו דמשמע דפשיטא ליה דאין קורין וזה אין ה"א כלל שיהיה פשיטא להיפוך מברייתא שהביא הוא עצמו ועיין במהר"ם:

ובאופן זה אם הוא מחליין ולמעלה דוקא אי אפשר להניח. וכן אם נאמר שהאדנים היו נשארין עם הקרשים כשהיו מניחים על העגלות כי לא מצינו צבולי שמעתי' היאך היו מניחין האדנים וצמקרא מפורש שהיו שוכצין על הארבע העגלות הללו ואי חיימא למטה מהקרשים תוך העגלה א"כ העגלה היה מקורה על דין ולמעלה על הקרשים אין צבול גס לקושרן צמצלים צנדי העגלה ודו"ק: בא"ד וא"ת מנ"ל כו' גי' מן המקורה כו'. א"ל דלמא רצ קאמר המעציר צר"ה שכולה מקורה פטור אכל מצי מקורה חייב דומיא דעגלות וק"ל. ועיין לקשר הו"ת צמה שקודם גס [לקשר הו"ת] צתפסת התחלת הדיבור הניחא כו' ולא מוקדם:

דף קטו ע"ב גמ' בעי מניה ר"ה בר חלב כו'. צעיא דר"ה מצי למיפשט מצרייתא [דצמקוס] ס"ת שצלה כו' ויש ליישב [עיין צמהרש"א]: גמ' עשה צ"ה הקב"ה סימניות כו'. עיין צמ"ש שהנונין הן טעות ע"ש ועיין צש"ת רש"ל. ואפשר שכן דרך לעשותו כחצי עיגול כזה () והוא שאין זה מקומו: ברש"י שכתבו מקרא התרגום כו'. צמ"ש מוחק ויש ליישב [עיין צמהרש"א]: בתוס' בד"ה היו כתובין כו' וקשה צרישב"א כו'. אין רצונו להקשות רעגענשצור כיס משצשים (א) וק"ל: בתוס' בד"ה מציא כו' וא"ת א"כ כו'. דא"ל הא קאמר חיצוני למ"ד אין מציין כו' ואף שריש גלותא פשיטא ליה שאין קורין כאן [כן כתוב לפנינו ואפשר לומר שצ"ל צהן] ואפ"ה מסתברא ליה לומר כאן מציין טפי מדלעיל [הואיל וכחוצין צלשון הקודש] מ"מ מקשו שפיר מצכל לשון דקתני צברייתא הכא וא"ל דלמא הך צרייתא ס"ל ניתנו ליקרות ואינהו פליגי לעיל למ"ד לא ניתנו ליקרות מ"מ הקשו שפיר [דהא אין צין ספרים כו' אלא שהספרים נכתבין צכל לשון ומגילה כו' אשורית על הספר וצדיו משמע דשאר ספרים מציין אף שנכתבו צכל לשון וצלא צספר ודיו דודאי דלא ניתנו לקרות משום ריעותא דאין צספר ודיו וגרועין מהך דסס וסיקרא דלעיל כיון שאין צלשון הקודש] ודו"ק:

דף קטו ע"א גמ' בדי צהפסיק בין פורעניות כו'. וצפ"ק דצ"צ סדרן של נציאים ירמיה ישעיה כו' סמך פורעניות לפורעניות כו' וצסוף מועד קטן כתבו התוספות שסידרו חמש עשרה נשים אחר מועד קטן להסמך פורעניות כו'. י"ל פורעניות מענין אחד מועד קטן ויצמות איירי הכל ממינה ירמיה וסוף מלכים חורבן וצד לנצח אין מפסיקין צקללות משא"כ פה שני מיני עניני פורעניות ודו"ק או הכא שלשה פורעניות דהוי חזקה:

דף קיח ע"א בתוס' בד"ה והא דתנן כו' ומיהו איכא צמימר דבסמוך צרבנן נמי פריך אב"ל קשה כו' צרבי חידקא כו'. יש לראות דקארי לה מאי קארי לה צתחלה דלא אסיק אדעתא האי סעודה דאיכא צהדיך אוכליה לא היה נחא ליה לרבנן [וכי כולי יומא דמעלי שצתא צתענייתא מותצין ליה כו'] וצ"ל דהמקשה ידע האי סעודה דאיכא כו' וגס ידע כי מלונין כו' רק מ"מ לרבי חדקא חסר חד סעודה כמו שהקשו התוס' צאמת והמתרץ לא הבינו ואין אחריות עלינו לפרש היאך [הצין] המתרץ להמקשה למה נחא לרבנן וצממה דוכתי הו"מ למימר ולטעמך אף לרבנן לא נחא והתוס' עדיפא מקשו היאך מתורץ לפי האמת לרבי חידקא ודו"ק: בא"ד והמקשה משיב דפשיטא צ"ה כו'. יש לראות תחלה מקשה אסעודת מוצאי שבת א"כ מה יאלכא צמוצאי שבת כמ"ש התוספות והתורץ לא הבינו וה"ל לחזור ולהקשות קושיתו הראשונה ולא וכי אולי כו' ואם הצין [המקשה] שהשיב אסעודת מוצאי שבת יאלכא מסעודה שהציא עמו הו"ל להקשות לפי צצרתך וכוליה יומא דערב שבת צתענייתא מותצין ליה ונראה לי שזה דקדקו אף קשה ליה כיון דמתרצא דלכיל לכוליה דמשמע ליה מירצו כל מה דאיכא צהדיה אוכליה ואל תעכצס לנורך הדרך ודוחק (ע"ה) גמ' כתוב כזה ולא נרשם איה מקומו) ונראה לי ששייך לכאן. וזהו ואפשר שהמקשן היה סבור [צדעת המתרץ] שקושיתו היתה על מוצאי שבת אף לא מטעמיה משום דלריך לו סעודה צריך דלא אסיק אדעתיה סעודה זו רק היה סבור [שהמקשה לא היה יודע שהציא סעודה עמו] כו' [ולוה השיב לו המקשה וכי אולי צריך אולי ומטעם זה הקשימי צתחלה אמוצאי שבת דאסקית אדעתאי דלריך לו סעודה לדרך]. (ע"כ ע"ה) גמ' מלבד מה שהגהנו צצניס):

וצ"א הציונתי למה להו לומר המתרץ לא הצין להמקשה כו' הלא אחי שפיר צפשיטות והבינו זה לזה היטיב והמקשה הקשה לרבנן אחי שפיר דאוכל שתי סעודות שנותנין

(א) ר"ל דרעגשבורג היינו כשחזור בעל האיביעאי ומקשה על הפשיטות מברייתא קשה מאי מביעאי ליה הא ידע הברייתא ולזה לא תירצו התוס' כלום לענין הצלה א"ו דזה לא קשיא להו שכן דרך התלמוד בכמה מקומות ששואלו לדעת

מסכת

מרדכי

עד, ענה, עור, עט, צד, ק,

שבת

נשדים שאסור להקל לה ציד דאין הדער מותר אלץ ציניקט הצינוק צלנד מיהו י"מ דדוקא צכלי אסור דהוי מפרק והוי מולדה דדא אלץ צקרקע מותר לחלוץ מדלל קאמר לא מחלוצ קמס:

[עד ע"ב] **שניב** קלף במקום בשר דוכוסטמום במקום שיער. כותצין צו והאמת כן הוא דגויל הוא כשהשיר השיער מן העור וכותצין עליו (עב) שאינו מתוקן כדין ולא נתקן כלל כלפי הנשר כדאמר' גויל אצני דלא משפיין וקלף הוא שכותצין במקום נשר כשהפשט את ההנמה את עורה לוקחין את העור וחותכין אותו לשנים וכותצין צוה וצוה במקום חתך ועליון כלפי שיער והוא קרוי קלף וכותצין צו במקום נשר ששם הוא מתוקן היטב יותר כי הלצן שלו במקום חתך קרוב לנשר יותר מזדו האחר של חוץ אותו (ע"ל) [חלקן] קרוי קלף ומצוי המתחמן קרוי דוכוסטמוס וכותצין צו במקום שיער שהלצן שכותצין צו שזה מקום החתך קרוב לשיער יותר מזדו המתחמן של צד הנשר ורש"י פי' כן ויש שהיו רוצים לומר כי כל הקלפים שלנו יש להם דין דוכוסטמוס לפי כשמתקנין הקלף מסירין קליפות החלוטים (ע"ל איו) [עב] שכלפי השיער והיון] מזריכין לכחוצ ס"ת (ב) על צד [השיער] (א) כמו שעושין בגויל והיו פוסלין עליהן מפילין לפי שדינים על הקלף ופסולין על הדוכוסטמוס דהוי המסקנא הכי ואין צרכא לפסול מפילין שלנו דודאי כל הקלפין שלנו יש להם דין קלף כי אין מסירין הקליפה רק לתקנו (ד) והאי חתך העליון קרוי קלף ודינו לכחוצ עליו במקום נשר:

^{ס"י}ק פירקא

המצניע פרק עשירי

[ז' פנים מ"י. משמע נחום' דאסור לפרוק ראשו *המצניע [צד ע"ב] **שניב** והוא שפירשו נצטת לא ציד ולא נצמקס. אגודה: *ז' כלפי מעלה. פ"ה שאזנן שפירשו כלפי ראש האצבע קרוי למעלה ושפירשו כלפי יד קורא למטה ור"ת פי' איפכא ומספק יש לאסור צכל ענין: ^{ס"י}ק פירקא

הזורק פרק אחד עשר

הזורק [ק ע"ב] **שניב** כפינות קשורות זו בזו כו' ואם אינם קשורות (א) **אע"פ** *ז' רש"י פי' סמוכות זו לזו כמו אין מקיפין שמי *ח שמוקפות (מחילה) אין מטלטלין מזו לזו. חכמים: וכונן שאין הספינות גבוהות מן המים י' טפחים דאי גבוהות קא מפיק מרה"י לרשות היחיד דרך מקום פטור ושרי אפילו לרשות הרבים צינמים:

[ש] **כחו בכרמלית דא גזרו בה רבנן ד'**: נשאל לה"ר מאיר **שניב** על אגן שוקת שקורין וואשער שטיינ"ן צל"א שגופתין מים צרה"י והשופתין מתקנחין לרה"ר והשיב דאס אינו קמור פי' מכוסה ד' אמות צרה"ר אסור כדמתן פרק כ"ד משתתפין [עירובין דף פו.] ^ב ציצ שהוא קמור ד' אמות צרה"ר שופתין לתוכו כו' ואע"ג דאין לנו רה"ר וכל רחצות

ש"מי הגבורים

נצטת קאמר אלץ צענינים החלוקים שהיו מרווחת נהם צצת אחת. ואפי' נצמירת הזרעים ושמירת הפרה והמיעון שאינה מלאכה אסורה נצצת שגם שם פי' ו"ל אחת מאותם מלאכות שמירת קשואין ומ"מ זה שאמרת ודאי אסור לא יחא אלץ משום טלטול וטלטול דבר אסור הוא כטלטול האגנים ועוד שנודאי מוליד הוא בחורמו ומלאכתו משגבת היא ואסור. אדר"ת: ^ב כמו בצרמלית לא גזרו רבנן מכאן פסק רבינו משה שאם היה שופך על פי הצד והמים יוצאים לצרמלית הי"ז מותר ואפי' צימות החמה ס"ה:

בגדי ישע

הב' נשאר ואפ"ה יש שרצו לומר דגם הנשאר הוא דוכוסטמוס דהקליפה שהסיר הוא קלף ודחה הספר דבריהם ודו"ק: הדרן **עלף המוציא יין**

פרק יא (א) אע"פ שמוקפת מחיצה. ר"ל שמחיצה פי' דפנותיה סמוכות זו לזו או הספר פי' כמו שפי' הרמב"ם פ"ג מהל' עירובין ובפי' המשוניות שמוקפת ר"ל מוקפת מחיצה ממש מרה"י לרה"י דרך מקום פטור דלמעלה מעשרה הוא מקום פטור גבי כרמלית כמו גבי רה"ר ושרי אפי' רה"ר בינתים תימה דבהדיא אמר בש"ס דף צ"ז דאינו שרי למעלה מי' מרה"י לרה"י דרך רה"ר אלא בוורק אבל הוצאה ודאי אסירא וכן איתא בהדיא דף צ"ב אמר ר' אלעזר המוציא משור למעלה מי' טפחים חייב ודוחק גדול לומר דגם בכאן מיירי בוורק דזה אינו דהא בא לומר דמטלטלין מזו לזו וזהו ע"י הוצאה וי"ל כשמתלטל מספינה לספינה דומה לוזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר דטעמא מאי פטור התם בוורק הוא משום דהחפץ שזרק היה הולך כולו במקום פטור משא"כ במוציא משאוי למעלה מי' דשאני התם דרגליו עומדים במקום החיוב ולכן חייב דידו כשמגביה למעלה בתר גופו שהוא למטה מי' גריד ובוורק שהחפץ כולו במקום פטור צטור כן בגידון הוה בספינות שהן גבוהות י' כשהולך ודורס מדופן ספינה זו לדופן ספינה זו שרוצה לטלטל בה אז הוא כולו לעולם במקום פטור ולכן מותר לגמרי דהא כשאפי' רה"ר בינתים יכול להשתלשל חפץ מרה"י לרה"י כשהחפץ כולו למעלה מי' ודו"ק ובעל ש"ג כתב דף קל"ה ע"ב דהספר פוסק כרב דימי דשרי בפי' כיצד משתתפין דף פ"ה ע"ב להחליף ברשויות דרבנן וע"ש באורך כדנתן פ' כי"מ דף פה ע"א ל"ש שמחיצה חלומה מותרת בגזוטרעא שהיא למעלה מן המים אלא למלאות כו' דש"ה שאינו מתכוין שיצא לחוץ ואין להקשות הרי לקמן דף ק"פ ע"א בהגיה" כ' הסברא להיפך שהרי כתב ההיא דכיצד משתתפין דהתם גזוטרעא הוא דמתכוין שיצא לחוץ כדי שלא יתלכלך בו

ילקוט מפרשים ויחידושי אנשי שם

כשמקשה החלב בשדים שאסור להקל לה ביד דאין הדבר מותר אלא ביניקת התינוק בלבד כו'. נראה מדבריו דאין הדבר מותר להקל החלב אלא ביניקת תינוק לבד והוא תימה דמנא ליה לימוד זה דהא תינח אם יש לה תינוק כדי להקל החלב מדירה אבל אם אין לה תינוק והחלב מצער אותה למה אינה יכולה אפי' היא בעצמה להקל בידה החלב המצער אותה דהא אינה עושה כן אלא להקשט צערה מעליה ומן החוספתא שהביא לא שמעינן איסורא אלא דוקא כשתחלוב לתוך הכוס או לתוך הקערה משום דהוי מפרק אבל אם תחלוב ע"ג קרקע דאילו לאיבוד מה בכך וכי"כ התוס' בפי' ר"א דמילה (דף קל"ה ע"ב) ד"ה ומפי' הסכנה יעו"ש וכי"כ ר"י בנתיב י"ב ח"ט וז"ל אשה שיש לה חלב ומצטערע על רוב החלב ואין לה תינוק מותר לחלוב היא בעצמה שבת כמו מפסי מורסא כי"כ התוס' ע"ש משמע [רק] שאם יש לה תינוק עדיף טפי להקל מעליה ע"י יניקת התינוק: (טל אורוות) (עב) במקום שיער ולא במקום בשר: (הגהות מנורדכי יטו) (עג) גי' ג"מ. (גליון) ד' כחו בכרמלית לא גזרו רבנן מכאן פסק רבינו משה שאם היה שופך על פי רביבי והמים יוצאין לצרמלית הי"ז מותר ואפי' בימות החמה: (מורה"ם)

[עד ע"א] **כאן בקנון שם** ותמחויו. (ט) פ"ת דג' מיני צרירות הן ציד לאחתר מותר לכמתלה בקנון לאחתר פטור אבל אסור נצפה חייב חטאת אבל לצו ציוס אפילו ציד חייב חטאת (א) ולפי זה משמע דמילתיה דאצי מיירי הכל ציד:

[עד ע"ב] **שסד** (ע) ואי קפיד אמשחתא כו'. כתב הר"א ממיי"ן קיימא לן כל דבר שאדם מתקן ומקפיד על מדמו נקראת מלאכת מחמך:

[ש] **שסד** דסלית סילת"י. (פסק ר"י) (ר' פסקן] דמותר לפרר לחם אחרי שנטמן כבר דלא מזניז טוהן אחר טוהן:

שסו ת"ר התו"ש מן הבנף. פי' ר"א ממיי"ן [דוקא] תולש גויה אלץ תולש שאר דברים כגון זמר מכנש ושיער מן הסוס שדרכו נציצה לא עבר משום גזוז **שסז** הלכך אסור לתלוש גויה עוף במקום שחיטה ציו"ט דתולש חייב משום גזוז וכל שאפשר לעשותו מעיו"ט אסור לעשותו ציו"ט ועוד שאפשר לשחיטה בלא תלישה ואפילו ר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר וקי"ל כותיה לא שרי בצבורות אלא לפנות האמר אילך ואילך שאף על פי שלפעמים תולש הואיל ולא היו פסיק רישיה ולא ימות שרי אלץ לתלוש לא שרי לכמתלה א':

[עה ע"א] **המותח חוב ש"ל תפירה** כו'. א"כ צני דאס **שסח** הרגילין לתפור צמי זרועותיהם בחוט או צמשיחה וכשפושט ע"זמו ממחר אותם ומרחיניה וכשלושב אותם מהדק התפירה סביב זה אסור נצצת אבל אם כל נקב מוקף חפירה שחלל הנקב נראה מותר וכן מנהג נשים לאחר שלבשו קמיו"א ש'להם מהדקין אותם צמשימות לולאות דופני הכתונת מימין ומשמאל ב':

שסח (ד) נשאל לרבינו מאיר על עגות התינוקות שכותצין עליהן האותיות ותיצות איך אוכלים אותם התינוקות ציו"ט והשיב אי' משום מוחך ציו"ט ליכא איסורא דאורייתא צמוחק אלץ על מנת לכחוצ כדאמרין פרק כלל גדול מיהא איסורא דרבנן איכא וצמיווק אין לחוש דקטן אוכל נבלות אין צית דין מזוין עליו להפרישו היכא דלא ספינן ליה צדים ג': ^{ס"י}ק פירקא

המוציא יין פרק שמיני

[עו ע"ב] **המוציא יין** [בדי מציגת הכוס] **שע** (ע"דך כו') כתב רבינו אצי העזרי דשיעור הולאה היינו לענין חיוב חטאת *י מיהא פחות מכשיעור נמי אסור כדאי' פי' כלל גדול (לעיל דף עד.) וכי מותר לאפות פחות מכשיעור צמוסף' דצצת **שנא** פרק המוילא תניא לא תקל אשה מדדיה ותחלוץ לתוך הכוס או לתוך הקערה ותיקן את צנה פי' ר"ג גאון (עא) מכאן יש ללמוד דאשה (א) מניקה כשמקשה החלב

נצצת קאמר אלץ צענינים החלוקים שהיו מרווחת נהם צצת אחת. ואפי' נצמירת הזרעים ושמירת הפרה והמיעון שאינה מלאכה אסורה נצצת שגם שם פי' ו"ל אחת מאותם מלאכות שמירת קשואין ומ"מ זה שאמרת ודאי אסור לא יחא אלץ משום טלטול וטלטול דבר אסור הוא כטלטול האגנים ועוד שנודאי מוליד הוא בחורמו ומלאכתו משגבת היא ואסור. אדר"ת: ^ב כמו בצרמלית לא גזרו רבנן מכאן פסק רבינו משה שאם היה שופך על פי הצד והמים יוצאים לצרמלית הי"ז מותר ואפי' צימות החמה ס"ה:

(ג) **ולפ"ו משמע דמל"תיה דאביי**. פי' הא דאמר אביי ה"ק בורר ואוכל לאחתר ולבו ביום לא יבורר ואם בירר חייב חטאת איירי הכל ביד דאי בקנון מאי בורר לאחתר הוא אפי' לאחתר פטור אבל אסור וכי"ש דלא מיירי בנפה וכברה וק"ל: (ד) **נשאל לר"מ כו' מיהו איסורא איכא כו'**. מכאן ג"ל דאסור לרשום על הספר שם הספר מבחוץ על הדפין דהא כשיפתח אותו בשבת ויסתור האותיות מהדדי יהיה דומה למחיקה וכן שמעתי שנמצא כ"כ בס' החסידים אף שיש לדחוק קצת לומר דשאני האותיות שהם על העוגה שהיו מתחלה מחוברים משא"כ ברפי' הספר שכל א' נפרד מחבירו מ"מ יש ליוהר: הדרן **עלף בלל גדול**

פרק ח (א) מניקה את בנה. פי' שחולבת תחלה בידים שלאחר כן תניק את בנה שמתחלה אפשר שאינו טוב להניק כשהדידן מלאין חלב וראיתי בקצת ספרים שהגיה אלא תניק את בנה אבל בתוס' הוא כמו שהוא לפנינו: (ב) **על צדו השחור**. פי' על צד השיער: (ג) **כמו שנושין בגויל**. ר"ל שהם כותבין על צד החיצון כמו שאנו עושין בגויל דהיינו שלוקח עור שלם ואינה מחלקה וכותב בצד שיער כמ"ש הספר לעיל כן אותן הי"מ אין חושבין זה לעור שלם אלא לחצי' עור דהיינו שיהא נקרא דוכוסטמוס והקליפות שהסיר הם נקראו קלף ומאחר שזה נקרא דוכוסטמוס לפי' דעתם כותב על צדו החיצון. אחר כותבי זה מצאתי בהגהת מיימוני פ"א מהל' תפילין שכתב וז"ל וי"א שיש לו דין דוכוסטמוס לכתוב עליו במקום שיער דלא גרע מגויל כו' עכ"ל משמע דגם מ"ש בכאן כמו שנושין בגויל ר"ל שלא יותר גרוע מגויל ולא כמ"ש: (ד) **והאי חתך העליון קרוי קלף וכותב במקום אפרש בשר**. ואין להקשות שכל שאין לו גיזה חתך ובוסף"ב דיו"ט התיר ראבי"ה לתלוש החלב במקום שחיטה ציו"ט. ובידושלמי עוף שאין לו גיזה העור מהדדי ועדיין היא שלימה אלא שהסיר הקליפות למה יהא נחשב לקלף ולא לדוכוסטמוס ונ"ל דוראי קלפים שלנו חותכין אותו החלק שהוא אצל הבשר דהיינו הדוכוסטמוס ומשליכין אותו והחלק

(ט) **ומ"ש בשם ר"ת דשלשה מיני ברירות הם ביד לאחתר מותר לכתחלה כו'**. נראה דאינו מותר אלא כשהוא ביד ולאחתר דוקא וכבר ביאר מרן בס'י' שיי"ט דשיעור לאחתר הוא מה שמיסב על השולחן באותו סעודה בלבד אבל לסעודה אחרת של אותו יום בעצמו חייב הדוח כבורר להניח לאוצר ע"ש: (טל אורוות) (ע) כאן צ"ל ד"ה דסלית סילתי וכו' עד טוחן ואח"כ צ"ל ואי כו': (הגהות מנורדכי יטו) (א) ובסף"ב דיו"ט התיר ראבי"ה לתלוש החלב במקום שחיטה ציו"ט. ובידושלמי עוף שאין לו גיזה תלישתה זו היא גיזהו וחייב: (מורה"ם) (ב) אבל ראבי"ה כתב דוקא גבי תפירה שיעקר תיקונו להתפר בלי פירוד ועתה כשנפרד ומהדקי ומכוין למתוח החוט להתקיים בו הוה ליה כחופר מעיקרא וחייב הלכך מותר לנשים למתוח החוט בזרועותיהן ובצדעיהן שקורין פרייזין בלשון אשכנז ואפי' קושרין אותן אינה קשר של קיימא וכן למקטורין ולקמן באלו קשרים אפרש בצורת השי"י: (מורה"ם) (ג) ומביא קלופה ששאלת אמאי לא חיישינן לרור רעה כדאיתא פרק כל היד יפה כתב דרלמא לא שכיח בינינו אי נמי כתב ידיו שעליהם מציל. ושולם העני מאיר ב"ב ז"ל: (מורה"ם) (עא) **מכאן יש ללמוד שמוניקה**

נמתכין כגון שיטכחו שהוא שנת מחמת טרדנן שהרי דבר שאין מתכוין מותר כרבי שמעון:

[קב ע"ב] **שעב** **האי מאן דעייל שופינא בקופינא דמרא רב אמר חייב מישום בונה**. רבי אליעזר ממין פסק דלין גנין וסמירה ככלים ואם אבד מפתח של חיצה ישבר אותה לכתחלה ג) ורביה מממני דפרק כל הכלים [דף קגד]. דלת שידה חיצה ומגדל ניטלין ומפרש רבא משום דלין גנין ככלים:
ס"י'ק פירקא

שמונה שרצים פרק ארבעה עשר

שמונה שרצים [קח ע"ב] **ש"פ** (ע) אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בנחיים [עירובין ד:]. הלכך מותר לעשות מי מלח מועטים כרצנן לערבז מים ומלח ולשפוך על נחמי העוף זלוין דהא אין הלכה כר' יוסי בהילמי כ"ש ליתן מלח ושמן קודם על העוף ואח"כ ישפוך מים דההיא אפי' ר' יוסי מודה ד). **ש"פ**א נשאל לרבינו מאיר מן אשה אחת שהיה לה מכה על גופה והיא ליחה שקורין פיק"א בלשון אשכנז וכבר עזרו יותר מה' שנים שהחמילה המכה ושאלו לו אם היא יכולה (א) לתת זה אפר מקלה בשנת והשיב זרד' לית דין ולית דיין דבחול מותר דקים לן כרב אשי דהוא אמורא בתראה וסוף הוראה דמותר לאדם לתת אפר מקלה על מכחו **ש"פ**ב דמכחו מוכחת עליו אבל בשנת אסור אם אין זו פיקוח נפש גזרה משום שחיקת סמנין ומההיא דמי שי'ש לו חטטין בראשו סך כדרכו ציוס הכפורים ואינו חושש [וימא דף עו:] אין ראהיה להסיר דשאני התם דשמן לאו מוכחא מילתא דהוי לרפואה שכן דרכו לטון בלא מכה וכדמשמע פ' שמונה שרצים דתמן התם [דף קיא]. אבל סך הוא שמן ולא שמן ורד וצני מלכים סבין על מכוהיהם שמן ורד שכן דרכן לטון בחול אבל אם יש זו סכנה אפילו בשנת מותר דלין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש ודוקא סכנות נפשות של מיחה ולא של זער צעלמא:

[קי ע"א] **ש"פ**א **מהו ד'שתות מי רגלים בשבת**. משום רפואה מכלל דפשיטא ליה דבחול מותר ומיירי אע"פ שאין זו סכנה דאי בחולה שי'ש זו סכנה פשיטא דשרי וכוין דבחול מותר אפי' לכתחלה משום רפואה לחולה שאין זו סכנה ד"כ צדיעבז מותר אם השקין (ע) מינוק בנקדירה ועוד מדלא קאמר צנרק שמונה שרצים וכי בחול מי המירה כדאמר' פרק אלו קשרים [לעיל דף קיג:] גבי פסיעה גסה ואכילת אדמה מכלל דפשיטא דשרי ועוד דמסקינן פ"ק דצבורות [דף יז:] מי רגלים של חמור כיון דשתי להו אינשי לירקונא אסירי אבל מי רגלים של סוסים וגמלים כיון דלא שמי להו אינשא פירשא צעלמא הוא (ב) וה"ה למי רגלי תינוק (ה) ועוד יש ראהיה מכחוצות פרק (נערה) [אע"פ דף ס.] דקאמר וזה לכס הטמא ואין דם מהלכי שמים טמא משמע דה"ה מי רגלים:

[קיא ע"א] **ד'הביא גותב אחר בורת שהוא חייב**. ומיהו מותר באכילה אע"ג דאמר' פ' כל הנשר [חולין דף קד:] כל שמעצמי לך הרי הוא צבל מאכל הכי שרי מדאסר רחמנא לגבוה מכלל דלהדיטו שרי:

(עח) אין לועסין **ש"פ**ד מסטיכי בשנת משום רפואה ואי משום ריח הפה מותר פסק רבינו שמחה משפירא מכאן דמותר לאכול שרצים מתוקין ולגמוע צילה חיה בשנת כדי להנעים הקול הואיל ואינו אלא להבסיס קולו ואין זו רפואה דהא אין לו מכה בגרונו:
ש"פה נשאל לרבינו מאיר אלם שמש בראשו או צעניו מהו ללחוש בשנת מי שייך משום שחיקת סמנים או לא והשיב דודאי שרי ורביה מירושלמי פרק שמונה שרצים [הלכה ג']

בגדי ישיב

בר"ף דף צ"ט ע"ב ובא"ח סי' שמ"ח אבל השתא כיון דהוי תוך ג' לפי הנקב גידון כמו הנקב וא"ל כיון שהנקב לצד חוץ לא יחא גידון בנקב עצמו כרה"י כמו שפירש"י חורי רה"ר חורים שבכתלים כלפי רה"י ש"ה שעוברין ג"כ כלפי פנים והתם מיירי שבפנים אינם נראות אלא סתומים והכי משמע בהדיא ברשב"א והביאו ב"י סי' שמ"ה ע"ש: **(ד) ומשם נופלת ל'מטה כחו בכרמלית לא גזרו רבנן כו'**. ולקמן בהגהות דף ק"פ ע"ב מקשה ר"ת גופא ע"ז הא דפ' כיצד משתחפין דאייתי המרדכי בתשובה של ושרשטיין"ן דאמר' שם דבעיר גזרה כו' אך אותן ב"כ כלומר אע"פ שהבאתי ראייה לאסור מ"מ אותן בתי כסאות כו' שהיה ג"כ נראה לאסור מראיה שהבאתי מ"מ התיירו רבי' יעקב מקניזין והאי חיבת אך אהיתר קאי עכ"מ: **(ה) והוא דפליגי ע"ייה**. ר"ל רב אשי דפליג אחיאי בר רב פ"ק דשבת דף ז': הדרן ע"ץ הזורק

פרק יד (א) לתת בה אפר מק"ה בשבת. ר"ל אם אסור משום רפואה אף את"ל דאינו אסור משום כחובת קצקע: **(ב) וד"ה ר'אמר רב רגלים של תינוק**. וצ"ל דהא רפואה דלעיל לא שכיח דאל"כ הוי דומה למי רגלים דחמור וק"ל:

ילקוט מפרשים ויחידושי אנשי שם

מותר אלא כשאין לו מה לאכול בשבת אבל הוא במקום אחד ועירובו כו' מיירי במי שיש לו לאכול אז אסור לשבר וכן מה שמקשה משובר אדם כו' מיירי בשיש לו לאכול רק שרוצה בפירות אז אסור וק"ל:
ג"מ ול"ז דאפשר לומר דהכא מיירי דנאבד המפתח אבל יכול לפתוח ע"י סבין גדול וכיוצא בו בחזקה ואינו מכיון לשבור התיבה עצמה וזה מותר דהוה סתירה גרועה והא דקאמר ישיבור אותה וכו' לשון שביירה דדרך בני אדם הוא לקרות אותה פתיחה שביירה מאחר שפותח בחזקה ובסבין גדול וכיוצא בו אבל לקמן ובעירובין מיירי שמכיון לשבור התיבה עצמה דהאא דמחלק שם בין סתירה כל דהו לסתירה גמורה מייתי הא דתיבה וח"ל וא"כ תיבה שהיא סגורה וכו' וזה הוא שנקט שהיא סגורה דלכאורה הוא מיותר אלא מיירי כה"ג שאינו יכול לפתוח או לא ע"י שבירת תיבה עצמה ע"ש ותמצא שדקדוק נכון הוא וק"ל: **(ש"ו) (עו) לשון רי"ף**. [ד'גליון] (ד) משמע מדברי המחבר מודה ר' יוסי אא"כ ליתן מלח ושמן יחד על העוף קודם ובתוס' לא משמע הכי וח"ל ואם נתן מלח על העופות ואח"כ נתן משקין עליהם שרי אפי' לר' יוסי שהשמננותי ממתיק המלח כמו השמן: **(ש"ו) (עז) ס"א אדם**. [גליון] (ה) וא"ת והיכי קאמר לעיל דמי רגלי תינוק מותר והא הוי נמי משקה הואיל ושותין לרפואה והוה כמו מי חמור ותיירן הגאון מהר"י ליווא מפראג דשאני גבי חמור דרוב שתיית מי רגלי חמור הוי לירוקקין ולכך חשיב כמו משקה הואיל ושותין הרבה ומש"ה קאמר הואיל ושתי להו אינשי וכו' כלומר ששותין אותו הרבה לירוקקין אבל מי רגלי תינוק לא שותין כי אם פעם אחת לרפואה ולכן מותר ועוד תירץ דשאני גבי חמור דכל היוצא מן הטמא טמא ולכן אסור מה שאין כן גבי תינוק: **(ש"ו) (עח) ברי"ף**. [גליון]

שלנו כרמלית הן דלא מיקרי רה"ר אלא אם כן רחצ ט"ז אמה ומפולש משער לשער וס' רבא צוקקין זו וכיון כרמלית נינהו היה לנו להסיר דכחו כרמלית לא גזור כדליתא פרק הזורק [דף ק:] גבי ספינה שופכין דלידה היכא שדי להו ומשני אדופני ספינה דכחו כרמלית לא גזרו רצנן הא ליחא דהני מילי התם בצפינה ציס או צננה דלא אחי למיחלף בראשות הרצים דליכא הכא רשות הרצים אבל צעיר אפילו כרמלית גזרו רצנן (ב) דגזרו אטו רה"ר כדמשני ס"פ כילד משתחפין [עירובין דף פו:] לא שנו אלא למלחות אבל לשפוך אסור ואפילו לאיכא דאמרי דאמרינן התם לשפוך שרי והלכה כאיכא דאמרי דבשל סופרים הלך אחר המיקל אפי' הכי אסור דשאני התם דאינו מתכוין שינא לחון אבל הכא מתכוין להוציאם:

עוד נשאל על צית הכסא העומד צוקר חומות העיר **ש"ע** והוצאה נופלת לתוך החפירה המקפת העיר שהיא יתירה מצית סאתים שלא הוקף לדירה והשיב יש לדקדק אם הצית הכסא למעלה מעשרה טפחים א"כ הרי נזאה נופלת מרה"י לכרמלית דרך מקום פטור דהא חפירה כרמלית היא כיון דהוי יתר מצית סאתים שלא הוקף לדירה ואזיר כרמלית למעלה מ"י מקום פטור דאפקינא צה רצנן מקולי רה"ר ואי הלכתא כרב דימי דשרי פ' כילד משתחפין להחליף הרשויות דרצנן כגון מרה"י לכרמלית או איפכא דרך מקום פטור אע"ג דברשויות דאורייתא מרה"ר לרה"י אסור להחליף א"כ ה"נ שרי אע"ג דליכא מחיצה עד הקרקע אע"ג דועירי פליג עליה דרב דימי ואסר להחליף אפי' בראשות דרצנן [וכו'] [והאר"י] [עמורי האר"י] בלשוננו הרבה עד שכתב והשתא אפי' אי הלכה כועירי [לא מיעזין] אם צית הכסא עשוי כך שהוצאה נופלת על צדי הכותל אע"פ שאח"כ מתגלגלת ונופלת כרמלית למטה מותר דכחו כרמלית לא גזרו רצנן אלא אפילו אינה נופלת על צדי הכותל אלא שדף אחד (ג) [ואו קנה פחות משלשה] (א) או מידה אחרתא נגד פי הנקב בתוך שלשה וה"ל חורי רשות הרצים [בס"א רה"י] והוצאה נופלת עליו (ד) ומשם נופלת למטה כמו כרמלית לא גזרו רצנן כדליתא בשנת פ' הזורק גבי ספינה שופכין הכי שדי להו ומשני אדופני ספינה וסריך והאיכא כמו ומשני כמו כרמלית לא גזור רצנן ע"י) ומטעם מחיצה תלויה אין להסיר כגון שיש מחיצה י' סצבי צ"ל הנקב צ"ל למעלה צ"ל למטה דהא מחיצה תלויה אינה ניתרת אלא בזנים (דקולא) [דקלן] היא שהקילו בהמים בזמים משום דצוקעת [דגיס] לאו שמה צוקיעה כדליתא פרק הזורק. וסוף פרק כילד משתחפין פירש ר"י דהלכה כרב יהודה ואליצא דצ"ה ולפי זה נכון לומר מאותם צתי כסאות שעל המים אם לא נעשה להם מחיצה לשם מים ושחכנס מן המחיצה טפח בזמים לכל הפחות כדאמר רב יהודה אליצא דצית הלל. **ש"ע**ז אך אותם צתי כסאות שהם בחפירה צוקקע ושל שני שופכין היה נראה דאסור עד שיערבו והיה ה"ר יעקב מקניזון מתירן דיש למזאז להם היסר משום נזואה מקום פטור היא כדליתא פ"ק דשבת [דף ג.] (ב) (ה) [והא] [וההיא] דפליג עליה משום דמיפסע פסע ליה אבל הכא לא שייך למימר הכי והואיל דמקום פטור הוי אפילו בשותפות שרי כמו ששנינו פרק חלון [דף עו:] דקאמר אין זו ארבע אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין כר' יוחנן לגבי רב ודעת הרב נוטה שכן שמע מפי רבו ריצי"א: ס"י'ק פירקא

הבונה פרק שנים עשר

הבונה (ע"ה) [קמא ע"א] **דילמא [א]תאן [ב]שעה [א]שויי גומות [ג]קמתבויין**. פירש ר"י הכא וצטוק עירובין [דף קד:] גבי נשים המשחקות בצגונים דלמא אחי לאשויי גומות

דאין זה כלום דבהג"ה כתב לסברת ל"ק ובפנים הכא כתב לסברת לישנא בתרא דבסברא זו פליגי כדפירש"י בהדיא בפ' כיצד משתחפין וח"ל אפי' לשפוך שרי דמיהו לא איכפת ליה דליפקו לבראי אבל חצר הפחות מו' אמות ניהא ליה דליפקו לבראי והוא ממש הסברא שכתב ר"מ בהג"ה ללישנא קמא: **(ב) דגזרו אטו רה"ר**. אע"ג שאין לנו רה"ר מ"מ אפשר להיות רה"ר מקומות רבים גדולים: **(ג) או קנה פחות מג'**. ר"ל שמעמיד דף או קנה פחות מג' מפי הנקב או מידה אחרתא מה שהוא מעמיד בתוך ג' לפי הנקב דמאחר שהוא תוך ג' הוי חורי רה"י ובס"א מ"כ ה"ה והו"ל חורי רה"י והוצאהו והא דקאמר פחות מג' ובתוך ג' פירושו תוך ג' לפי הנקב שאז הוי הרף והקנה כלבוד לפי הנקב והוי חורי רה"י כמו הנקב עצמו ואם לא היה תוך ג' לפי הנקב אז היה חורי רה"ר או חורי כרמלית שאינו גידונין לא כרה"י ולא כרה"ר כדאיתא בשבת דף ז' ע"ב והיה הדין כך אם יש בהן ד' על ד' וגבוהין י' מהארץ רה"י ואם יש בהן ד' על ד' ואין גבוהין מהארץ י' הוי כרמלית ואם אין בהם ד' על ד' הוי מקום פטור ובלבד ובתוך מהארץ י' שאם אין גבוהין י' בטל אצל הקרקע אם הקרקע היא רה"ר גם זה רה"ר ואם היא כרמלית גם זה הוא כן והכי איתא בהדיא

ילקוט מפרשים ויחידושי אנשי שם

(א) י"ס מוחקים פחות משלשה ומהר"י ליווא מפראג אמר דשפיר הוא כמו לפנינו וה"פ שדף אחד או קנה פחות משלשה פ"י הם פחות משלשה טפחים מנקב בית הכסא ושוב כתב או מידו וכו' כנגד פי הנקב בתוך ג' כו' כלומר הכל פירושו שהן בתוך ג' לנקב בית הכסא ואז הוי כמו מוחיק שמחובר בבית הכסא דהא פחות מג' אמר' גוד אסיק וא"כ נופל מיד לכרמלית וכחו ככרמלית לא גזרו אבל אי לא הוי בתוך ג' או לא הוי כמחובר ואסור לועירי וע"י מזה התשובה בהגהות כי לא סיימה פה: **(ג"מ) (עד)** וכן ב' תולין (קמא). האי מאן דסחי במיא לינגיב נפשיה ברישיה והארץ עד דמסיק תלמודא ומשני כחו ככרמלית לא גזרו רבנן: **(הגהות ממרדכי י"ט) (ב)** פ"י רב אשי דפליג עליה דרב חיאי בר רב פ"ק דשבת דף ז' ובאלפסי דאמר רב חיאי בר רב צואה הוה מקום פטור ורב אשי פליג ואמר אף צואה לא הוה מקום פטור דרבי' בה רבים והטעם דפסעי על הצואה וכאן בבה"כ א"א לפסעו מודה ר' רבי אשי דהוה מקום פטור: **(ש"י) (עה)** מן דילמא עד כר"ש שייך לסוף פ' המצניע ג"מ: **(הגהות ממרדכי י"ט) (ג)** ובאגודה דף קכ"ז סי' קי"ז כתב דברי ר"א ממי"ץ וכתב ולא נהגו כן וקשה דלקמן כתב אבל פותחת של עץ או של מתכת אסור לשבר ולהפקיע וכו' וע"ק דבמס' עירובין פ' בכל מערבין כתב וא"כ תיבה שהיא סגורה ואבד המפתח אסור לשבר אותה בשבת משום דסתירה חשובה שייכא שפיר אפי' בכלים כו' ור"ל הא דלקמן הוא דעת ר"י ובעירובין מביא ר"י להדיא וכתב ר"י אוסר ועוד י"ל שכשיש בתוכה אוכלין לאוכלן בשבת שמא משום עונג שבת שהיא מצוה שרי כשאין לו מה לאכול ומ"מ קשה דמית' ראייה מהוא במקום אחד ועירובו במקום אחד דמיירי באוכלין ואפ"ה אוסר וכן בעירובין מקשה משובר אדם חבית לאכול הימנו גירוגות ומשני בדמסתקי למה אינו מחלק ומתירן באוכלין דמותר ור"ל דאינו

חמדי דוד יא

אֶחָד וְאֶחָד עַל הַדָּם א' וְעַל הַחֶלֶב א' וְעַל הַעֲצוֹדֹת כּוֹכְבִּים א': בְּבן אֵינוֹ:

פ"א **הַשׁוֹכֵחַ אֶת הַתּוֹרָה כּו'.** פ"א
 ששכח התורה שבכתב אלא ששכח
 מפרטי דינים שבתורה שבע"פ והדר
 מפרש כיצד יודע הוא שיש איסור חלב
 בתורה אבל סבור בדעתו שאין איסור
 אלא החלב שעל הקרב והרי יש עוד ב'
 מיני חלבים והיינו חלב שעל הכליות
 וחלב שעל הכסלים ומתחלה ידע
 ששלשתם אסורים אלא ששח"כ שכח
 וקסבר שאין שם אלא חד שעל הקרב
 ואכל חלב הכליות וחלב הכסלים שסובר
 דהם מותרים. וכן בדם מתחלה ידע שיש
 ג' מיני דמים שחיביין עליהם כרת והם
 דם הנפש היוצא בשעת שחיטה ודם
 הנוסס בתוך חלב וכן דם הקזה ושכח
 אח"ז בין מדם חלב ובין מדם הקזה
 ואכל: **ו' המוציא מורסן לאכילה**
כו'. במשנה ספ"ו איתא חוץ מקליפיה
 וכו' וסובין ומורסנן וע"כ דמשנה מיירי
 בשאר כל דאם דלא תאושבי לאכילה
 והתוס' מיירי באדם דמחשב עליה
 בהדיא לאכילה דמחשבתו משויא ל'
 אוכלא: **ז' המוציא יין כו'.** במתני' תנן
 כדי מזיגת הכוס קמ"ל הכא דאיכא מאן
 דפליג ומתנ' ר' יהודה היא: **ט' שטורי**
מקח וממכר כו'. נראה דאיצטרך
 לאשמעינן דאפילו אין בהם במקום
 הלובר כדי לכוזבין ואתיות ולא בכלול
 כדי לצור ע"פ פלוגיותו אפ"ה חייב כיון
 דצריך להצניעו לראיה מפני העוררין
 אשר יהיו אח"ז

אם בא לכלל ידיעה בשעת מעשה אף הוא איננו שוגג אלא מוזד:
ה' השוכח את התורה ועבר עבירות הרבה ב²] חייב על כל אחת ואחת:
כיצד] היה יודע שיש חלב ואמר אין זה חלב שחייבין עליו היה יודע
שיש דם ואמר אין זה דם שחייבין עליו חייב על כל אחת ואחת ר"ש
בן אלעזר אומר יכל שהוא כיוצא בו * כשר להצניעו והוכשר ב³] [ולו]
להצניעו והצניעו ובא אחר והוציאו ד⁴ הרי זה חייב ה⁵] [ואי אפשר לו
להצניעו יכול להוציאו אפשר לו להצניעו ומצניעו] ובא אחר והוציאו
הרי זה חייב: ו' המוציא מורסן לאכילה כנגזרת לבהמה כמלא פ
הגדי ב¹] [ולצבוע] חכדי לצבוע בו בגד קמן ט לולבי זרדין והחרובין עד
שלא ימתיקו ב²] [כנגזרות] משימתיקו ב³] [כמלא פי הגדי] אבל י הלוף
והחרדל והתורמוסין ושאר כל הנכבשין בין משימתיקו ובין עד שלא
ימתיקו כנגזרות שמן כדי סיכת אבר קמן ר"ש בן אלעזר אומר קמן
בן יומי ט⁴ ל הוצין כדי לעשות אוזן לכפיפה מצרית סיב אחרים אומרים
כדי ליתן ע"פ משפך ל¹ לסנן בו את היין א²: ? ז המוציא יין כדי גמיעה
ר' יהודה אומר] כדי מזיגת הכוס ב³ סיב כזית דברי ר' נתן חלב
כדי גמיעה ט⁴ ר"א אומר אם של בהמה כדי גמיעה אם של אשה
כדי ליתן ג²] [ע"פ קלור] פמים כדי גמיעה ג³ ר' יהודה אומר כדי לשוף
בהן את הקלור ז⁴ דם ושאר כל המשקין ברביעית רשב"ג אומר דם כדי
לכחול עין אחת שכך כוחלין לברקית ר"ש ט⁵ ב"א אומר [משם ר"מ]
דם כדי לכחול עין אחת שכך כוחלין ל⁶] [לחרוד]: ח' המוציא קשר
ט⁷] [המוכסין] עד שלא הראהו למוכס חייב משהראהו למוכס פטור ר'
יהודה אומר אף משהראהו למוכס חייב מפני שמשמרו [להראותו לבעל
המוכס]: ט המוציא ט¹] [שטר פרוע] ויש בו במקום הלובן כדי לכתוב
שתי אותיות ל²] [ובכחול] כדי לכרוך ע"פ צלוחית קטנה של פלייטין ה"ז
חייב ט³] ר' יהודה אומר אף המוציא שטר פרוע כל שהוא [ה"ז] חייב מפני
שמשמרו ט⁴] [להראותו לבעלי חובים] שטרי מקח וממכר שטרי דיתקאות
נ: י ש [קלף] דוכסוסטום כ¹] כדי לכתוב עליו את המזוזה כ²] יריעה [כדי
פרשה קטנה זו שמע] שיער ת לגבל בו את המיט מיט כדי לעשות פי
מהן צינורא קטנה ר' יהודה אומר כדי ליתן על פי כ³] מולידה קטנה:
ב על כתיפו וסנדליו וטבעותיו בקומצו ה"ז חייב [ואילן] היה מלוכש בהן
רגליו וטבעותיו בידיו ה"ז פטור כ¹] [שאיילן] הוציאן כמות שהן חייב ג חול
לכ²] [ב"ר] יוחנן בן ברוקא אומר ד עפר כדי לכסות בו דם צפור קטנה איזו

נוסחאות

ז א) של אשה: (ג) ר' יהודה: (ג) ר' אלעזר: (ד) בן
 ד א) ואי אפשר לו להניעו יכול להזניחו ואפשר לו להניעו ומניעו וזא חמר והזניחו הרי זה חייב
 חופו לו לזר נמצא כצ"י: ז ב) למזורד:

כאן אחיא כפשוטו דאם לא הצניע בעינן שיעורא דהיינו כשר להצניע ואם הצניעו חייב האחר בהצנעתו אף דליכא שיעורי שבת כגרוגרת משערינן: **לצבוע**. אם כוונתו לצבוע בגד קטן בסבכה מקום קליעת שער ונותנים שם בגד מעט: **ש**ל דמאכל במהה והגר"א גרס בהיפך ועיקר: **כגרוגרות**. דראוי לאכילת אדם ע"י הכבישה: **אבר קטן**. כן מבואר במשנה ומפרקי אצבע קטנה של קטן בן יומו לחומרא: **אוזן**. לאחוז את הכפיפה העשוי מצורי דקל ומיירי ברכין אבל בקשה שיעורו (ירושל' פ"ח הל"ב): **סיב**. הגדל סביב הדקל שער הוצאתו הוא: **ע"פ משפך**. שמוציא היין ומעכב הפסולת: **ז גמיעה**. לא גרס זה דליכא למ"ד הכי: **כדי מציגת הכוס**. והיינו רובע רביעית יין שאם ימזגנו יעמוד על רביעית כי דרך המזיגה שיעורו בכזית: **קילור**. סממנים העשויין לרפואה שדרכן לשוף בחלב אשה: **לברקית**. כולטת בעין ומשחינן לה בדמא דתורני בעין ומשחינן לה בדמא דעטלף ובגמ' הגירסא ליאורוד וכן הגיה הגר"א: **ח קשר מוכסין**. שהראש נותן לו נייר קטן לסימ' **משהראהו למוכס**. העומד על הגשר שוב אין צריך לו ופטור על הוצאתו: **לבעל המוכס**. של מעבר אחר להראות נא יעליל עליו (ע"ח ב' וקאוקימא דר"א שם): **ט ובכולר**. או בכולו והגר"א הגיה בהדיא או: **פלייטין**. מין בשמים שלא יצא הרי איש בטוח: **שטרי מקח וממכר**. דעומדין לראיה לעולם: **דייתקאות**. מתנת שכיב מרע: **ואפותיקאות**. אפותיקי ששע **בריא**. שכל אלו עומדין לראיה חייב בכל שהוא: **י קלף**. כמה שיעור הוצאה: **דוכסוסטוס**. העור נחלק לשנים ומקום הבי הוא החלק העליון לצד העור (וע"ה הגר"א): **זו שמע**. עד סוף הפרשה: **פי כור**. שהמפוח שנופחין האש כנס בו: **צינור** על ידי פחמין מועטין: **מוזידרה**. שם כלי: **יא מקופליין**. שלא כדרך לבישה: **בקומצו**. ולא לבש בהן: **ואלן**. כמו ואם: **לא** הוה הוצאה ומיירי בטבעת שיש עליו חותם דבאיש פטור בחדתן מלבוש דחכשתי הוא לו: **בידיו**. העליון מלבוש בהן: **פ** פטור דחי נושא א"ע: **כמו שהן**. ביד העליון: **חייב**. התחתון מחמת הכלים ולא בטלי לגבי העליון: **חול**. הדק דראוי לו: **כרוב לר"ע** וכרישא לרבנן במשנה פ"ח:

מצבה שמואל

ה **ה** עי' רפ"ז וירושלמי שם, **ו** (עי' עו. צא. וזבחים מז.) וירושלמי פ"י ה"א, **ז** עו; **ח** עט. ופט'; **ט** עי' שביעית פ"ז ופ"ג דעוקצין, **י** קכו. וקבח. תוס' ד"ה רשב"ג וירושלמי פ"יח ה"א, **כ** עז; וירושלמי פ"ח ה"א, **ל** (עז); וירושלמי פ"ח ה"ב, **מ** עי' ירושלמי פ"ח ה"א ופסחים פ"י ה"א ושקלים פ"ג ה"ב בע"א קצח, **נ** עו; וירושלמי שם ה"א, **ס** (עז) ועי' רש"י רפ"ח ועי' ירושלמי פסחים פ"י ה"א ושקלים שם ירושלמי שם, **ע** (שם); וירושלמי שם, **פ** ירושלמי שם ופסחים פ"י ה"א ושם, **צ** ירושלמי שם (עז), **ק** עז; וירושלמי שם ה"ב, **ט** ר שם ושם וכנ"י, **י** ש עט; וירושלמי שם ה"א, **פ** ע"ש ברש"י ותוס' כגיוסא דמכא, **צ** א (קמב), **ב** עי' ירושלמי פ"י ה"א, **ג** ירושלמי פ"ח ה"ד, **ד** עי' מנ"י פ"ח ה"א ממוסחא וז.

הגהות הער"א

שבעת מעשה נמי חייב קרבן וכגון ששגג בקרבן שלא ידע שחייב להביא קרבן בשוגג ואז הוה שוגג אף ששגג בלאו וכתרת: **אם בא. ר"ע קאמר ליה למנובו (וכן הגיה הגר"א א"ל) אין זה שוגג דשגגה בקרבן לאו כלום היא עד שישגג בלאו שבה ואיכא מ"ד מזיד בלאו ושגגה בכרת נמי הוה שגג (ס"ח ב' וט"ס ע"א): **ה חייב על כף אחד**. על כל דם עבירה שאכל בהעלם אוה"ע דם בפ"ע ועל חלב בפ"ע שהרי עבירות מחולקות גניהו שנעלם ממנו עיקר תורה הנה הוא אחד כשגגה בפ"ע ולגי' הגר"א אינו חייב כלומר שאינו חייב על כל עבירה בפ"ע אלא חטאת אחת אף שעשה הרבה פעמים וכדמסיים וכו':**

כיצוד. השתא מפרש כיצד מחייבין על כל דם בפ"ע ועל כל חלב בפ"ע אם חלקן בתמחוין דמחלקין ומפרש כגון שיודע של חלב אבל אינו יודע שזה חלב דלא נעלם ממנו עיקר תורה ואז חייב על דם בעצמו על כל דם ודם אם חלקן בתמחוין אבל בשבח עיקר תורה אף שחלקן בתמחוין פטור ואינו חייב אלא על כל עבירה בפ"ע: **כשר להצינינו**. שאוי הדבר הזה לאדם:

והננינו. באמת: ה"ו חייב. אף דליכא שיעורא דליחייב מחמת הוצאה נתחייב האחר במחשבה של זה דמיירי שהוציא בסתמא ואמרינן דע"ד הראשון הוציא וה"ל שיעור הוצאה כיון דאחשביה האחר ופליגי על האי דמבואר במשנה ס"פ כלל גדול דלא חייב אלא המצניע ואלא האחר: **ואי אפשר לו להצינינו**.

אם הדבר אינו כשר להצניע כגון דם נדה או עצי אשריה דלא חזי למידי אף שהמצניע אינו חשוב: **יכול להוציאו**. ל"ד לתחתלה אלא פטור קאמר דאם הוציאו פטור: הכי גרסינן **אפשר לו להצינינו ולא הצנינו ובא אחר להוציא ה"ו פטור**. וה"ל סיפא הפוכה דרישא ולפי לשון הגר"א דהכא ה"ל רישא ממש וכפל הלוקן הוה לנוסחת הגר"א: **ו לאכילה**. לעצמו: **כגרורות**. כל יומתיקו. דראוי לאכילה: **משימתיקו**. ש רשב"א דהיינו של קטן בן יומו והוא לעשות גדיל סביב השולים של הקופה ות מכדי לוגמיו וכ"ש מרכיבית והגר"א חלקים מים ואחד יין: **יבש**. יין שנקרש א ברא: **לחרוד**. טיפות לבנות הנולדות וגל העומד על הנהר להעבירו על הגשר: ואינו מבריך עצמו מן המכס כדי שלא **יבצעו חובבים**. אחרים להראות שהוא לו שדה וצריך לראיה לעולם: **מתנתו**. קרי דוכסוסטוס וכשר למזווה: **יריעה**. **קמטה**. והוא כלי קטן שיכולין להעשות **ובש מהן**. בטבעת פטור דדרך מלבוש ר. דבטייל לגבי אדם העליון ועל האדם זבל: **כזבץ**. והוא כדי לזבל קלח של

הגר"א

ל האס : [ג כיצא : צ : ד] נצעת : [ח] מטאת וכל
[ז] נצט : [ז] ממלא פי הגדי : [ח] כנרוגת : [ט] (ר")
נצ כדי לתת מתת אסףנין קטנה וכמה שיעורה
כמה שיעורה כלאו : [ז] יפה : [י] נמשיפה של
נסקין : [ט] מיר מחוק : [יז] צנולו : [יח] ואס
ות : [יא] קלס : [כב] גולי כלי נעשות יריעה:
[יא] [יב] קלס : [כב] גולי : [כג] נעל ר :

סיד. של סיידין: דברי ר"ע. כדי לזבל קלח של כרוב: בחול גס. שהוא כמלא כף סיד אי נמי כדי לזבל כרישא: קטנה. אצבע קטנה לבנות המגיעות לפרקן שהביאו שתי עשרות וקודם שהגיעו לכלל שנים דגנאי להן טופלות אותן בסיד: כ"ב. להשכים השער שבצדעין: אנדפי. להאדים המצח שלא במקום שער: ה"ג דברי ר"ג בזמן שהוא עשוי כביצה ודברי ר"י בזמן שהוא בחבוט. וכביצה היינו במעט מים ונגבל ועשויה ביצים ביצים מהניא למצח להאדים: בחבוט. שהרבה מים מעורב בסיד עשוי לסוד כלכול: יב מוגיע. משעת אחיות הקנה לכתוב עולה ארכו עד הקשר ומספקא לן בגמרא אי עד קשר העליין שעד אמצע היד או קשר התחתון של אמצע אצבע: בולמוס. חוליות גרסינן כנוסחת הגר"א: זכובית. שיעור הוצאתו: כדי לפצוץ. לחתוך שניהם ובמשנה מבואר כדי לגרור ראש הכרכר והוא עץ האורגין וראשו חד ואידי ואידי חד שעורא הוא: ה"ג צרור או אבן. משקל י' דינרים דבמשנה מבואר שיעור לר"א כדי שיוזק בבהמה וירגיש ומפרש דהוא משקל י' דינרים ובגמרא גרסינן עשרה זוז והיא של מדינה ולא של צורי דסלע של צורי הוא ד' דינרים וסלע מדינה הוא שמנית שבסלע צורי: מסיפס. שיעור הצרור או האבן שיהיה ראוי למסיפס הוא מחיצה קטנה המבדיל בין חצר לחצר: יג למאדים. שחובל בעור עד שהדם נצטר ונעשה אדום: מאדמים. שנעשו אדומים ע"י חבלה והיה מלאכה זו במשכן וחייב בשבת: חבורה. מאבות מלאכות דמני החובל: שאין יכול לצאת. ובאותן שיש להן עור דה"ל חבורה שאינה חוזרת וחייב עליה בשבת: יד לדם שהוא משקה. להכשיר ורעים שמקבלים טומאה אחרי כן: ישתה. נאמר שתיה בדם אלמא משקה: חמר. יין: דבש מסלע. ולשון יניקה נאמר אלמא משקה הוא: מן הגיזה. מלא הספל מים אלמא דקרי ליה מים: מקור נפתח. ובנהר יוצא מירושלים נאמר סיפא דקרא לחטאת ולנדה והוה משקה לענין טומאה שמטמא בתורת משקה ברביעית ולא תורת אוכל: שהוא משקה. ביוצא מן הוב שמטמא כמענותיו: ועפעפיו.

לשון אף: מן מנין לזרוע שהוא משקה: שמתוק מאיר את העינים: פלח דביצה. נאמר בשמואל (א' ל') וימצאו איש מצרי בשדה וגו' ויאכל וישקהו מים ויתנו לו פלח דבילה וגו' וישב רוחו אליו כי לא אכל לחם ולא שתה מים שלשה ימים וגו' והך פלח דבילה מועיל לאחר אכילה דקודם אכילה מגרר גריר כמבואר ביומא (פ"ב ב'): מן ה"ג המוציא כלי נצרים חייב. וכן הוא בירושלמי. כלי נצרים כלי העשויה מצורי דקל: תורי דקל. ונברא בר קורא יש למטה ממנו כמו גידים הראוין לתפור ותופרין בהן וראויה לתפור פי דלעת יבשה קטנה ששותין בה יין. והרמב"ם גורס חורי דקל והן קליפי חריות: ה"ג זמורות לנטיעה שתיים. וכן הוא בירושלמי ויש חילוק בכוונתו למה הוציא: ולבהמה. לאכילה: לעצים. להסקה: כשיעור העצים. כדי לבשל בהן ביצה קלה: להזאה. למי חטאת כשיעור הזאה שני גבעולין: ה"ג אם להיסק כדי לבשל ביצה קלה וכו' כנוסחת הגר"א. וה"פ לבשל ביצה קלה היינו כגורגורות מביצת תרנגולת שהיא קלה לבשל מכל ביצים: לחשבון. לסימן המנין שנותנים לכל דינר פשוט וכמו כן מניחים זה לסימן: לחשבון חמש. דעד ד' כללות חשיב אינשי ולא מינשי אבל חמשה מינשי ונותן סימן לכולהו: כ"ש חייב. דצריך להן לשורפן וקאי על המשנה ס"פ ר"ע: יז חיים פטור. דס"ל חי נושא את עצמו: פ"י א' לכשפים. לנשבים גרסינן. לצוד עופות: זיפים. שערות של חזיר: חטרתו. גבו חייב דשערות אלו ראוין אבל לא משאר גופו: ב כ"ה הנטוין. שראויין לטוות מהן בגדים: הסימ. רחב בין אצבע לאמה: כפול. בין גודל לאצבע: לטמאן. מדרס הזב הבגר ג' על ג' והשק ד' על ד' והעור ה' על ה' דבזה חשיבותו: ג כליים גדולים. שגורר ע"ג קרקע: שלחבת. שדבקו בדבר דלית ביה שיעורא כגון בקיסמא דאין בו כדי לבשל ביצה קלה דחייב על השלחבת

הגהות הגר"א

א) כלי של סיידין: ב) הדק: ג) הגס: ד) אלנע: ה) חצני: ו) כליה הסיד: ז) יב ו) חוליות: ח) צו: ט) כליה: י) י' עורות: יא) המוציא צ' ימין מונח הסוס ומונח הפרה מיצ שמנעין אותן לנשכים (נקסא) [מקשה] על חזיר א' יב) נצרים: יג) אם להיסק כדי לבשל ביצה קלה אם לחשטן: שמים: יד) כמול: יז) ויין: יח) שמונעין לנשכים: יט) ימין מן הקסה: כ) יין: כלא: יכ) לטומאם: ג) בן: כא) פטור:

היא [דם] צפור קטנה זה דרור ה' חול הגם כדי ליתן על [מלא] פי א) [הקפ סיד] א"ר נראין דברי ר"ע בחול ב) [דק] ודברי חכמים בחול ג) [גס] סיד כדי לסוד ד) קטנה שבכנות ר' יהודה אומר כדי לעשות כלכל רבי נחמיה אומר כדי לעשות אנדפי ו"א ר' נראין דברי ר' יהודה בזמן שהוא ה) [כביצה] ודברי רבי נחמיה בזמן שהוא ו) [חביט]: יב) זקנה כדי לעשות קולמוס מגיע לקשרי אצבעותיו ז) [בולמס] לעשות [הימנו] א) צלוחית קטנה של פלייטין ח' זכוכית אחרים אומרים כדי לפצוץ ח) שתי נימין ט) = [כאחד] צרור ואבן ר"א בן יעקב אומר ט' משקל עשרה דנרים [רבי אלעזר אומר כדי לעשותו מסיפס]: יג) מנין למאדים בשבת שהוא חייב שנאמר (שמות כה) א' אלים מאדמים איזו היא חבורה כל ישיצא ממנה דם נצטר הדם אע"פ שאין יכול לצאת ה"ז חייב: יד) מנין לדם כ' שהוא משקה שנאמר (במדבר כג) ודם חללים ישתה מניין לין שהוא משקה שנאמר (דברים לב) ודם ענב תשתה חמר מנין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקו דבש מסלע וגו' מנין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כה) משתה שמנים משתה שמרים מנין לחלב שהוא משקה שנאמר (שופטים ד) ותפתח את נאד החלב ותשקהו מנין לטל שהוא משקה שנאמר (שם ו) וימץ מל מן הגוזה וגו' מנין לדם נדה שהוא משקה שנא' (ויקרא יב) ממקור דמיה ואומר (זכריה יג) ביום ההוא יהיה מקור נפתח [לכית דוד] וגו' מנין לרמעת העין שהוא משקה שנאמר (תהלים פ) ותשקבו בדמעות שלישי מנין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפיו יזלו מים: מן ל' מנין לזרוע שהוא יד שנאמר (שופטים טו) ותהיינה העבותים אשר על זרועותיו כפשתים וימסו אסוריו מעל ידיו: מ' מנין למי שאחזו בולמוס שמאכילין אותו דבילה קעילית שנאמר (ש"א ל) ויתנו לו פלח דבילה וגו': מ"ז א' המוציא שני יב) [נסרים] כאחד הרי זה חייב ס' תורי דקל א' וזמורה [אחת] לנטיעה שתיים ע' לבהמה כמלא פי הגרי לעצים כשיעור העצים פ' חבילי אוזב צ' הסיאה והקורנית שהכניסן לאכילה כגורגורת לבהמה כמלא פי הגרי לעצים כשיעור העצים להזאה כשיעור הזאה ק' גרעינין לנטיעה שתיים לבהמה כמלא פי חזיר כמה מלא פי חזיר אחת ג' אחרים אומרים [לחשבון] חמש: י המוציא מאבני בית מנוגע מעציו ומעפרו כל שהוא ה"ז חייב יד) [כחל] רשב"א אומר שאם לרפואה כדי לכוול עין אחת אם לתכשית כדי לכוול שתי עינים: יז) המוציא [מין] בהמה [מין] חיה טו) [מין עופות] בין חיים ובין מתים ה"ז חייב ר' נתן אומר מתים חייב חיים פטור:

פרק י א' המוציא שני נימין מזנב הסוס ומונח הפרה ה"ז חייב מפני טו) [שמתקין לכשפים] המוציא שני יז) [זפין מן ב' הקש] שבחזיר ה"ז חייב ר"ש ב"א אומר אפילו אחד ג' יש חולקין חטרתו לשאר גופו: ב' המוציא מצמר גפן ומצמר כלך מצמר גמלים ומצמר ארנבים ומצמר חיה שבים ד' ושאר כל הנטוין כולם יח) [מלא] הסימ כפול ה"ז חייב ה' הבגר השק והעור כשיעור טו) [לטמאן] כך שיעור להוציא: ג' המוציא בין כלים גדולים כ) [ובין כלים קטנים הרי זה חייב] המוציא גחלת כל שהוא ה"ז חייב שלחבת כל שהיא ה"ז כא) [חייב] ז' כולל רשב"א

נוסחאות

מז (ב) שנים זמורה לנטיעה אחת לבהמה וכו':

אור הגנוז

יב א) יניורה קטנה: ב) כליה לא גרסינן כ"י:

יב בולמוס לעשות הימנו צלוחית קטנה כו'. אין לזה הבנה ונראה שיש כאן ט"ס וכצ"ל בלסם לעשות הימנו צלוחית קטנה של פלייטון. והערוך מביא בשם כ"י מעט צרי בלסם ע"ש והנה במתני דפ"ו דחכמים פוטרין בצלוחית של פלייטון ופירש"י בלסמא משחא דאפרסמא ונודע דצרי היינו אפרסמון ונראה שהיה ידוע ביניהם כמות צלוחית הקטוף של פלייטון שהיו רגילים לישא עליהם והיינו דקתני שהמוציא מהבלסם שיעור שרגילין להניח בצלוחית חייב: יד מנין לדם שהוא משקה כו'. נראה דהנך מילי נישנו כאן אידי דתנן בפ' אר"ע אידך מילי מנין מנין דכולהו נתינהו אגב דבעי למתני מנין שמרחיצין את המילה וכו' ואגבייהו תנא תוספאה נקט להנך וכולהו בחדא מחתא שאינם אלא אסמכתא: מן המוציא מאבני בית מנוגע מעציו ומעפרו כ"ה שהוא. הך תנא נראה דר"א חסמא הוא דתנן בפ"ד דנגעים אבניו ועציו ועפרו מטמאין בכזית ר"א חסמא אומר במה שהן דמדמה לאברים של מת כדפי' הר"ב שם וסבר כר"י דחייב במלאכה שא"צ לגופה דמשה' נמי תנן במכילתין פ"י דהמוציא כזית מן המת או מן הנבלה וכעשהו מן השרץ חייב כדפירש"י דהואיל ומטמא הוצאה חשובה היא להציל עצמו מן הטומאה וא"כ מה"ט מחייב הכא בכ"ש לפום שיטתיה: פ"ב המוציא מצמר גפן כו'. אע"ג דאית בהו מינין דבעי שיעורא טפי מאידך שאין כל הנטוין יכולין לעשות כ"כ דק מ"מ רבנן לא פלוג ומילתא פסיקתא קאמרי ועי' ברמב"ם בפרק י"ח: ג ברזל רשבי"א אומר כדי לעשות ממנו דרבנן. בפר"ע איתא מיני מתכות כ"ש ואמרינן שם דף צ' למאי חזי תניא רשב"א כו' וא"ש גס הך תוספתא דקאי

ה' (שם) ועי' ירושלמי פ"ח הל"ד כנוסחת דהכא, יב ז' (שם) וירושלמי פ"ח הל"ה בשם רבי יוחנן, ח (פא.) ועי' ירושלמי פ"ח הל"ה, ט (פירוש שיעור כדי לזרוק בבהמה) (שם) ועי' ירושלמי פ"ח הל"ו, יג י' ירושלמי פ"ח הל"ב וברפ"ד, יד כ' עי' נדה לה, טו ל' עי' תוס' מנחות לו. ד"ה קיבורת, מ יומא פג: ועי' ירושלמי פ"ח הל"ה שם, מ"ז ג' צ: ירושלמי פ"ח הל"ב, ס (צ:), ע ירושלמי פ"ח, פ ירושלמי שם, צ עי' מ"י פ"ח שם הל"ז, ק צ: ירושלמי שם, ר צ, ש, פ, יז ת צד. ועי' ירושלמי פסחים פ"ד הל"ז וע"ג פ"א הל"ו, א א (צ:), ירושלמי פ"ח הל"ב, ב נשתבש זה בדיס שכתב שם הקש והוא הקשה כמו בנוסחת הגר"א, ג עי' ירושלמי פ"ח הל"ב, ב ד (עט). עי' ירושלמי פ"ח הל"ב כט. ובק"ע ע"ש ועי' ירושלמי פ"ט הל"ה, ה עט. ועי' ספ"ז, ג ו' (ביצה לט). וירושלמי שם פ"ח הל"ה, ז צ.,

על כל שהוא המזכר לעיל וה"ק גם כרזל הוא בכ"ש כי ראוי לעשות ממנו דרכן: **ו' שנים שעשה אחד מהם מלאכה בו**. אודא לטעמייהו דבכריתות פ' דם שחיתא תנן חתיכה של חולין וחתיכה של חלב אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה רש"א שניהם מביאים חטאת אחת ר"א אין שניהם מביאין חטאת אחת דס"ל לר"י דלא מהני תנאה בקרבנות הבאין על חטא ושם בגמרא נתבאר דלר"י מייתי כל חד מתרייהו אשם תלוי ע"ש. והא דקתני כאן ר"י פוטר והא ר"י מחייב יותר דשניהם מחייבים להביא אשם תלוי ולר"ש דמחייב סגי להו בחטאת בת דנקא ולר"י כל חד מתרייהו מביא אשם תלוי דהוא בכסף שקלים וכדיאתא בכריתות ולא עוד אלא שאם נודע אח"כ מי שחטא צריך להביא גם חטאת ולא נפטר בזה במה שהביא אשם תלוי וא"כ מאי פוטר דקתני. וי"ל כיון דאשם תלוי אין מביאין רק באיקבע איסורא (או בחתיכה אחת מב' חתיכות) כדיאתא התם הלכך שפיר קתני ר"י פוטר אי לא נקבע איסורו דאז פטורים הם לגמרי: **ח הנוטל מלא הוזג משערו בו**. עי' בפרק המצניע דף צ"ד ומשם נראה דמשער לרא דדוק דה"ה משל חבירו. ואע"ג דאיתא התם א"ר"א מחלוקת לעצמו אבל לאחרים ד"ה פטור זהו דוקא ביד אבל בכלי חייב גם לאחרים וע"ש בפירש"י ז"ל: **יא התולש בין בימינו בו**. בלאחר ידו ברגלו כו' וקמ"ל דגם בשמאלו חייב ולא מקרי שנוי רק בפיו ובמרפקו:

אומר כדי לעשות ממנו דרכן נחושת כדי לעשות ממנו צינורא קטנה נעורת של פשתן כדי לעשות ממנה פתילה קטנה לגר משיחה ר' נתן אומר כדי לקשור בה בין כתיפו^א מוכין כדי ליתן בתוך כדור קטנה כמה כדור קטנה כאגוז^ב ארגמן כדי לטול ממנו דוגמא לאירא^א [סמים] וקוץ ופואה כדי לצבוע בהן כגד קטן כמה כגד קטן פי סבכה: **ד' המתכות** להוציא בפונדתו ופיה למעלה והוציא בפונדתו ופיה למטה בתוך פונדתו והוציא בין פונדתו לחלוקו [ובשפת חלוקו פטור] המתכות להוציא בפונדתו ופיה למטה ר' יהודה מחייב^ב אמר ר' יהודה אני ג' [אומר] דבר אחד והן אומרים דבר א' אני אומר להם כ'אי אתם מודים במתכות להוציא לפניו ובא לו לאחריו שהוא פטור ואם נתכוין והוציא לאחריו שהוא חייב והם אמרו לי אי אתה מודה במוציא^ד [באחר ידו ואחר רגלו] בפיו ובמרפקו שהוא פטור שלא הוציא כדרך המוציאים אני לא מצאתי תשובה לדבריהם והם לא מצאו תשובה לדברי: **ה' לשנים אווזין במלגו ולונוזין בכרכר ושובטין בקולמוס וכותבין בקנה והוציאיהו לרשות הרבים** [שנים פטורין] בעגול של דבלה והוציאו לרשות הרבים בקורה והוציאיהו לרה"ר שנים פטורים מ' יהודה אומר אם אין אחד יכול להוציאה והוציאיהו שנים חייבין ר"ש אומר אע"פ שאין אחד יכול להוציאה והוציאיהו שנים פטורין שאין שנים חייבין על^ה [מלאכה] אחת: **ו' שנים שעשה אחד מהם מלאכה ואין ידוע איזה הוא יביאו שניהם חטאת בשותפות ויתנו עליה ותאכל דברי ר"ש ור' יוסי פוטר מודה ר' יוסי^ג שזה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי ומודה ר' יוסי בשנים שהיה אחד מהם מחוסר כפרה ואין ידוע איזה^ה [הוא] שיביאו חטאת בשותפות ויתנו עליה ותאכל: ז' הוציא כחצי גרוגרת וחזר והוציא כחצי גרוגרת בהעלם אחד חייב בשני העלמות פטור^ז נאכל ע' הראשון עד שלא הוציא השני בין בהעלם אחד^ח [ובין] בשני העלמות פטור פ' הוציא כחצי גרוגרת ונתנו^ט [בתוך ד' אמות] וחזר והוציא כחצי גרוגרת^י [ונתנו] בתוך ארבע אמות^א [אחרות] אם צ' העבירן דרך^ב [עליו] חייב ואם לאו פטור: **ח' הנוטל מלא הוזג משערו** [ה"ז] חייב ג' אליעזר אומר אפי' יד^י [אחד ר' הבורר] שחורות מבין לבנות ולבנות מבין שחורות חייב^{טו}: **ט' ר"ש בן אליעזר** אומר ש' צפורן שפרשה רובה וציצין שפרשו רובן^{טז} [ונטלן בשבת פטור נטלן] בכלי [ה"ז] חייב^{יז}: **י' ת החולב והמחבץ והמגבן כגרוגרת** [ה"א והמרבץ] [והמרחיץ והסך] והרודה חלות דבש^{יט} בשבת חייב חטאת^כ [וביו"ט] לוקה ארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים בין בשבת בין ביו"ט אינו [חייב] אלא משום שבות ר' שמעון בן אלעזר אומר כ"א [משום ר' אליעזר ב' הכוחלת והגודלת] ג' הפוקסת לעצמה פטורה לאחרות חייבת וכן היה ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' אליעזר^{כב} [לא תקנח אשה פניה בבגד שיש בו סרק]: **יא התולש בין בימינו ובין בשמאלו** ה"ז חייב^{כג} [באחת] ידו ברגלו ד' בפיו ובמרפקו או שהיה מהלך על גבי הארץ ונתוו צורות מתחת רגליו ונפל ע"ג עשבים ותלש פטור ה' מהלך אדם ע"ג עשבים וע"ג צורות בשבת**

דפטור וחד לזה יכול וזה יכול: **ש' אין שנים חייבין**. כללל הוא אף בזה א"י וזה א"י דס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ואיתר ליה מעוטא לזה א"י וזה א"י: **י' ויתנו ע"יה**. אם לזה או לזה: **ותאכל**. לכהנים: **פוטר**. דבעינן ידיעה ודאית בתר החטא דכתיב או הודע אליו חטאתו אשר חטא: **ש'זה מביא**. שכל אחד בספק הוא וידיעת ספק מביאה לאשם תלוי: **מחוסר כפרה**. לקדשים כגון מצורע או יולדת דלאו לכפרה באה אלא למשתרי בקדשים בזה מביאין ומתנה דלזה לא בעינן ידיעה כלל (כריתות ז' ב'): **ז' בשתי העלמות**. שהיה לו ידיעה בינתים: **פטור**. דהעלמות מחלוקת אף בשיעור אחד: **פטור**. לא אהני מעשיו לשיעור שלם: **דרך ע"יה**. על גבי החצי גרוגרת הראשון אע"פ שנתרחק מחצי גרוגרת הראשון מ"מ חייב וכגון שהעביר פחות מג' סמוך להחצי גרוגרת הראשון דהנחה היא דכל פחות מג' כארעא חשיבי במעביר שהרי ידו פחות מג' והרי מנחא בידו ולנוסחת הגר"א וכן הוא בגמרא גרסינן ברישא: **י' והמחבץ**. המעמיד החלב בקיבה אי נמי שעושיין כמין כלי גמי ונותן הקפיו לתוכו ומי החלב שהן נסיובי נוטפין: **המכבד גרסי**. את הבית: **והמרבץ**. במים את העפר שלא יעלה: **חייב חטאת**. מכבד ומרבץ ומגבן חייב משום בונה חולב משום מפרק תולדה דדש מחבץ משום בורר שהפסולת יוצא מן האוכל והרודה חלת דבש משום תולש דכתיב ויטבול אותה ביערת הדבש מקיש דבש ליער מה יצר הוה במחומר אף דבש במחומר והתולש ממנו חייב: **כוחלת**. משום צובע: **גודלת**. שעה: **פוקסת**. מתקנת שעה במסרק או ביד ויש מפרשים טחה כמין בצק על פניה וכשנטלו מאדים הבשר וחייב בזה משום בונה: **לעצמה**. שאינה יכולה לעשות יפה ואין דרך בנין אלא אשה לחברתה שרואה ועושה: **סרק**. צבע אדום הוא הבא בקנים שצובעת את הפנים והוה תולדות צובע: **יא באחר ידו גרסינן**. והגר"א הגיה לאחר ידו והיא היא: **ותלש**. דהוה שלא כדרך תלישה:

מצפה שמואל

ח עח: ט (צ). (עט). ופט: ד י (צב): ב עי' ירושלמי פ"א הל"א ב. וביירושלמי פ"י הל"ד, ה' ל ספרא פרשת ויקרא (צ): וירושלמי פ"י הל"ה ופ"יא הל"ב ופ"יב הל"ו וחגיגה פ"ב הל"א, מ עי' צג. וירושלמי שם ושם, ו' עי' ירושלמי יבמות פ"ד הל"ב, ז ס (פ"י ירושלמי פ"א) הל"א וברכות פ"א, ע (שם ושם), פ שם ירושלמי פ"א, צ ירושלמי שם, ח ק (צד:), ר (שם), ט ש (שם), י ת (צה). ועי' ירושלמי פ"ו הל"ב ל, א עי' ירושלמי פ"ו הל"ב כד, ב (צה). ועי' ירושלמי פ"י הל"ו, ג עי' מ"ק ט: ד"ה פוקסת, יא עי' מ"ש התבואות שור בסוף ומו"ש עליו בספר עיקרי דינים חא"ח סימן ד' אות פ"ו מתוך זו, ה עירובין ק:.

צו"ט: כא הגודלת והכותלת: כב לא תעביר סרק על פניה מפני שזוועות: יא בנ לאחור:

הגהות הגר"א

א [עי' (פ"מ) נגמ' ג]. שם הגירסא ארגמן כל שהוא המוציא סממנים שרויין כדי לצבוע בהן דוגמא לאלול אסטים: ד ב [ומכמים פוטריין: ג] אמרתי: ד לאחור ידו כרגלו: ה [ה המלאכה: ו] מן: ז [ז] רבי מאיר אומר נהעלם אחד נרשות אחד חייב נהעלם א' נשתי רשיות או נשתי העלמות נרשות אחד פטור: ח [ז] נרש"ר: ט [א] אש חממה: יא [לראשונה ר"י אומר: יב] עליה: ח [ג] וכמה מלא הוזג שמים: יד אחת ומודים חכמים לר"א צנור: טו [ודבר זה אף בחול אסור משום לא ילגש וגו': טז [זו] ציד מותר: יז [ח] חטאת: יח [ח] המכבד: יט [ח] שגג: כ [ח] הוצד

ואינו חושש: יב התולש עולשין ולאכול כגורגרת לבהמה כמלא פי א[הגדי] לתקן הארץ כל שהן ז' אם נתכוין בכולן חייב שתיים ח' אם היה מתעסק ותלש פטור ט המזורד ורדין לאכילה כגורגרת לבהמה כמלא פי הגדי לתקן ב[אילן] כל שהן אם מתכוין בכולן חייב שתיים אם היה מתעסק וזייר פטור: יג י החופר החורש והחורץ מלאכה אחת הן כ' הדש ג[והכותש והנופץ] מלאכה אחת ד' ל התולש והקוצר והבוצר והמוסק והגורד ה[והעורר] מלאכה אחת המכבש והסוחט מלאכה אחת ר' ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקה אומר ו[מ] צבעים קבעו י סחיטה מלאכה בפני עצמה הבורר ו[והטוחן והמרקד] ותלש והאופה ס לאכילה ח[בכגורגרת] לבהמה כמלא פי ט[הגדי] לצבוע כדי לצבוע בו י קמן ושאר כל הדברים כשיעור לטומאתן כך שיעור להוציאן ע התולש כנף מן העוף א[הקוטמן] והמורטו חייב שלש טמאות: יד פ אין יונקין מבחמה טהורה ביו"ט ו[אצל] בשבת אבא שאל אומר יונקין היינו מבחמה טהורה ביו"ט צ לא קתל אשה מדריה ותחליב לתוך הכוס או לתוך הקערה ותניק את בנה ר' אין יונקין לא מן הנכרית ולא מבחמה טמאה ואם היה דבר של סכנה מותר ש שאין כל דבר עומד בפני פיקוח נפש חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים:

פרק יא א י הזורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע ב[בתוך ד' אמות פטור חוץ לד' אמות חייב]: ב שתי סרטאות זו על גבי זו ג[זרק] מן העליונה לתחתונה חוץ לארבע אמות חייב ד[לתוך ד' אמות פטור א זרק מן ט[האסרטא] לדיר ולסהר ט[למוקצת] ולחצר אפילו ה[ן] בבקעה ה" חייב ב הזורק מן החנות דרך סמיו לפלטיא י[פטור] מן החנות לסמיו ומסמיו לפלטיא ט[חייב]: ג שתי בקעות זו על גבי זו זרק מן התחתונה לעליונה ומן העליונה לתחתונה [בתוך ארבע אמות] פטור ט[חוץ לד' אמות חייב ג אסתרטא] ע"ג בקעה זרק מן ב[האסתרטא] לבקעה פטור ר"ש אומר ד אם יש במקום השוק עומק עשרה טפחים כא[ה"ז] חייב: ד [מבוי] ישוה ז' לרשות היחיד ועשויה מדרון לרשות הרבים ח' אם יש גבוה י טפחים בתוך ד' אמות אין צריך לחי וקורה רה"ר ט השופע לרשות היחיד הרי הוא כרשות היחיד שוה כב[לרשות הרבים] יעשויה מדרון לרשות היחיד] אם יש גובה עשרה טפחים ב בתוך ד' אמות אין צריך לחי וקורה רה"ר כג[ששופע] לרה"ר הרי הוא כרשות הרבים שוה לכאן ולכאן [וגבוה מן האמצע] אם יש ל גובה י טפחים בתוך ד' אמות אין צריך לחי וקורה [רשות היחיד השופע לרה"ר] הרי הוא כרשות היחיד לרשות הרבים הרי הוא כרשות הרבים: ה תל כרשות הרבים ר' חנניא ב"ג אומר מ' אם יש גבוה י טפחים

קמן גרסינן: **ישאר כל הדברים**, נתבאר לעיל הלכה ב' גבי שיעורא דהוצאה: **התולש**, נוצה מן כנף העוף: **הקוטמן**, לאחר שתלשו חותך ראשו שהוא דק וראוי להניחו בכרים: **והמורטו**, לצד גבו מורט מכאן ומכאן ומשליך הקנה ונוטל השיער ומניחו בכר וכסת: **תולש**, משום גזוז: **קוטם**, משום מחתך דקפיד לחתוך עד מקום הראוי וגם מן הקנה אורג כובעים: **מורטו**, חייב משום מלאכת עור דהוה ממחקן שעשורו חלק: **יד ביו"ט**, אף דאוכל נפש מותר מ"מ גזרו שלא לינק דהוה כמו תולדה דמפרק רק כלאחר יד הוא ומ"מ אסור מדרבנן: **גזרינן היינו**, מיירי במקום צער דשבת דאיסור סקילה גזרו רבנן ביו"ט דאיסור לאו לא גזרו אבל שלא במקום צערא אף ביו"ט אסור (יבמות ק"ד): **לא תקף**, אם נתרבה חלבה הרי מוצצת בידה לתוך הכלי דהוה מפרק דבר מגידולו ותולדה דדש הוא: **טמאה**, דחלב בהמה טמאה אסור מה"ט כדמרבינן בבכורות פ"ק: **פ"א א הזורק**, כללא דיציאה מרשות היחיד לרשות הרבים או להיפך חייב אף בפחות מד' אמות ברה"ר עצמו בעינן ד' אמות: **בתוך ד"א**, אם הוריקה לא היתה ד' אמות ממקום עקירה למקום הנחה: **פטור**, ולא אמרינן כמו שהונחה ברה"י דמאי כיון דעברה דרך עליה דלחייב אף בפחות מד' אמות: **חוץ**, אם בצירוף רשות הרבים הוה ד"א חייב וקמ"ל דרשויות מצטרפות: **ב סרטאות**, הוא סרטיא דהוה רה"ר: **זו ע"ג זו**, שהיה רה"ר אחד גבוה ואחד נמוך: **הן בבקעה**, שנומדות בכרמלית ודרך מקום כרמלית זרק מ"מ חייב דהא לא נח בכרמלית: **סמיו**, הוא איצטבאות שלפני החנויות דה"ל כרמלית: **לפלטיא**, רחבה דהוה רה"ר: **חייב גרסינן**, מן החנות לסמיו, שנח בסמיו ואחר כך הוציא מן הסמיו לפלטיא: **פטור גרסינן** דמכרמלית קא מוציא: **ג שתי בקעות**, בבקעות רה"ר עסקינן ולגירסת הגר"א אתיא כפשוטו ומבקעה לבקעה כרמלית: **פטור**, אם הוא בתוך ד' אמות, ולגירסת הגר"א דבקעה כרמלית אפילו חוץ לד' אמות פטור: **עומק י טפחים**, והוה רה"ר וחייב אף בפחות מד' אמות דהבקעה הוה רה"ר מצד המחיצה המוקף לה גבוה י טפחים דהוה כמחיצה: **ד מבוי**, הוא מוקף ג' מחיצות ופתחו מצד הרביעית ומה"ט שרי לטלטל בתוכו ורק מדרבנן הצריכו תיקון ברוח רביעית: **שוה לרשות היחיד**, שרקעיתו גבוה כקרקע רה"ר: **מדרון**, משופע עולה ופונה: **נמוך ממנו**, בתוך ד"א, שפוע היה גבוה י טפחים אם מעמידין ע"י כבושה: **אין צריך לחי וקורה**, דה"ל כמחיצה דגוד אסיק מחיצתו אבל אינו מתלקט י מתוך ד' אמות הוה כשוה וצריך תיקון: **השופע**, שמכל צד הוא משופע לרה"י כרה"י ממ"מ אם יש י טפחים משך ד' הוה רה"ר בפ"ע ואם לאו הוה רה"י מצד מחיצות רה"י: **שוה לרה"ר**, למעלה הוא רה"ר שוה במשך אמה או קצת יותר לרה"ר אלא שהמחיצות שופעות לתוכו שהמבוי הוא עמוק מכל צד אם יש י טפחים במשך ד' אמות מכל צד הוה רה"י ולג' הגר"א ועשה מדרון לרה"ר אבל למטה הוא מקום מדרון הוה רה"י: **רה"י**, כגון תל ברה"ר אם השפוע הוא לרה"ר ואין בגבהו י טפחים במשך ד' הוה כרה"ר ומיירי שלמעלה יש י טפחים במשך ד' אם למטה ליכא כן מקום השפוע הוה רה"ר: **שוה לכאן ולכאן**, מקום הממוצע בין רה"י ורה"ר אם יש גבוה באמצע כגון תל מתלקט י מתוך ד' הוה רה"י וא"צ לחי וקורה דמכל צד ה"ל מחיצה בגוד אסיק, ולגירסת הגר"א אתיא כפשוטו דלמעלה הוא שוה לרשות היחיד אלא שרקעיתו גבוה מרשות הרבים ונעשה מדרון בצד פתחו לרשות הרבים: **השופע לרה"י**, מקום השופע הוה רה"י אף שאין בגבהו י טפחים במשך ד' במקום הזה נחתנין זה לרה"י תחתון: **לרה"ר**, אם התל עומד ברה"ר ולמטה אין בגבהו י טפחים במשך ד' דיינינן כרה"ר והגר"א לא גרס זה וא"ש יותר כי אתיא בלי דוחק:

מציפה שמואל
יב ו קג, ז ע"י ירושלמי ביצה פ"א הל"ג, ח (קג) עב: עג. כריתות יט: ט ע"י ירושלמי ספ"א וע"י ירושלמי פ"ז הל"ג כז, יג י (עג): וירושלמי פ"ז הל"ב וע"ש דחני בשם ר' חייא וסנהדרין פ"ז טוף הל"ה וכלאים פ"ז הל"א, ב שם, ל שם, מ ע"י מ"י פ"ט הל"א ופכ"ב הל"ט ופכ"ח הל"ז ובמ"מ פ"ט הל"א וע"י ברין ספ"ד מדין אב מלאכה דסוחט אי אתי ביה משום מפרק וע"י סימן ש"כ ובביאורי הגר"א שם ס"ק לז, ג ירושלמי פ"ז הל"ב וכנ"י, ס שם כט, ע (עד): ירושלמי שם, יד פ יבמות קיד, וע"י בני" שם, צ ע"י שו"ע סימן שכ"ח ספ"ד, ק ע"י תוס' קלה, ד"ה מפני, ר' ירושלמי ע"ג פ"ב הל"א וע"י ברין רפ"ב שם וב"ק פ"ד הל"ג, ש ע"י פסחים כה, וע"י ירושלמי יומא פ"ה הל"ה ירושלמי סנהדרין הל"ה ומו"ט ע"ג פ"ב הל"ב ושביעית רפ"ד, א (צז) וצח, ב א ירושלמי פ"א הל"א (וע"ש), ב ו. וע"ש וע"י ירושלמי שם כל הסוגיא וע"י ירושלמי ב"ק פ"ג הל"ד, ג א (קג), ד ע"י ק. וע"י חידושי הרשב"א, ה ע"י מ"י פ"ד הל"ה ובהשגות הראב"ד שם ומ"מ והלכה כר"ש דלא פליג על ת"ק וע"י בשו"ע סימן שמה ספ"ה יח בהגה"ה, ד ו שם וע"י שבת ח: ועירובין לד, ז ע"י מ"י פ"ז הל"ד ובהשגות שם ובמ"מ ובחידושי הרשב"א, ח ע"י ירושלמי עירובין פ"א הל"א, ט (ק), י שם ושם, ב ע"י ירושלמי פ"ק דעירובין הל"א ובפ"ה הל"א, ל ע"י ירושלמי, ה מ שם),

הגהות הגר"א
יב א גדי אם להסיק כדי לצלל צלע קלה: ב האילן: ג יג והמנפט והמנפץ: ד הן: ה והאורה: ו הנצעים שמיצושים אין עושין: ז הטון הוזהר: ח כגורגרת: ט גדי: י נגד: יא והקוטמו: יב גד"ל חייב פחות מד"ל פטור: יג ג' חרק: יד נתון: טו רה"ר: טז ולמוקצת: יז מיצ: יח פטור: יט אין איסטיטיטיו: כ האיסטיטיטיו: כא ורומח: כד כן נרשות הרבים יעשה מדרון: כה רה"ר: כג השופע:

ומס' ע"ג פ"ב הל"ב ושביעית רפ"ד, א (צז) וצח, ב א ירושלמי פ"א הל"א (וע"ש), ב ו. וע"ש וע"י ירושלמי שם כל הסוגיא וע"י ירושלמי ב"ק פ"ג הל"ד, ג א (קג), ד ע"י ק. וע"י חידושי הרשב"א, ה ע"י מ"י פ"ד הל"ה ובהשגות הראב"ד שם ומ"מ והלכה כר"ש דלא פליג על ת"ק וע"י בשו"ע סימן שמה ספ"ה יח בהגה"ה, ד ו שם וע"י שבת ח: ועירובין לד, ז ע"י מ"י פ"ז הל"ד ובהשגות שם ובמ"מ ובחידושי הרשב"א, ח ע"י ירושלמי עירובין פ"א הל"א, ט (ק), י שם ושם, ב ע"י ירושלמי פ"ק דעירובין הל"א ובפ"ה הל"א, ל ע"י ירושלמי, ה מ שם),

ז הזורק בכותל וכו' וישבה לה בחור שהוא כו' הרי זה חייב שהן מטלטלין מרשות לרשות וכן אלו שמשחקין וכו' כצ"ל: יא לא יתלה אדם בשרשי אילן למעלה מג' טפחים כו' כצ"ל. וה"פ אדם שרוצה לטבול מטמאתו בנהר ומתיירא שלא ישטפוהו חוזק המים ולכן תולה גופו בחבל הקשור באיזה דבר ביבשה ומשליך עצמו בנהר וטובל קתני הכא שלא יכול לקשור החבל בשרשי האילן אם הם גבוהים למעלה משלשה כי אין משתמשין באילן ותנן נמי בפ"י דעירובין שרשיו גבוהים מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ורק אם רגליו נוגעות בארץ מותר להשתא אין זה נתלה באילן ומה דהאילן יועילנו כי לא ישטפוהו המים הא לא מדידי הוא ומסיים אבל נתלה בחבל הקשור בסלע או בספינה ויורד וטובל אע"פ שאין רגליו נוגעות בארץ ואין בזה איסור משום ששט ע"פ המים כי ככה"ג לא שייכא הגזירה שמא יעשה חבית של שייטין ומכאן נראה דמותר לטבול בנהר דלא כמג"א בסימן שכ"ו:

בתוך ד"א א^א [ונטל הימנו ונתן על גביו] חייב פחות מכן בתוך ד' אמות פטור חוץ לד"א חייב גג ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ונטל הימנו ונתן ע"ג חייב פחות מכן [בתוך ד"א] פטור [חוץ לד"א חייב] עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה ונטל הימנו ונתן ע"ג חייב פחות מכן [בתוך ד' אמות] פטור [חוץ לארבע אמות חייב]: ו' מגורה י ברשות הרבים גבוהה עשרה ופרח שבראשה ב^ב [רוחב] ד' ונטל הימנה ונתן על גבה חייב היה פחות מכן בתוך ד"א פטור חוץ לד"א חייב ענלה ס ברשות הרבים גבוהה י טפחים ג^ג אחד הפורק ואחד הטוען הרי זה חייב: ז הזורק בכותל ע למעלה מעשרה טפחים והלכה וישבה ד^ד [לה בכור] שהוא ד' על ד' [טפחים] ה"ז חייב שאין מטלטלין מרשות לרשות כגון אלו שמשחקין בכדור ברה"ר ויצאה ה^ה [כדור] מתחת ידו של א' מהן ו^ו חוץ לד"א חייב פ קופה ברה"ר גבוהה י טפחים וכן גומא אין מטלטלין מתוכן לרה"ר ולא מרה"ר לתוכן אבל יורד לתוכן ואוכל פחות מכן תוך ד"א פטור חוץ לד"א חייב צ לשון ים ח^ח [שנכנס] לחצר אין ממלאין ממנו בשבת אלא א"כ עשו לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים בד"א בזמן שנכנס בפרצה שהיא יתירה על י' אמות אבל הנכנס בפתח א"צ כלום קסלע ט^ט [שבבים] גבוה י טפחים אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מים לתוכו פחות מכן ה"ז מותר ובלבד שיהא י^י [כבית] סאתים: ח י הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים יא^א [ומן הים לספינה ומספינה לים ומספינה] לחברתה פטור ורק מן ב^ב [האסתרטא] לים פטור רש"א

ש אם יש במקום שזרק יג^ג [ת עמוק] י טפחים ה"ז חייב ובכור אפילו יד^ד [עומק] מאה אמה ה"ז חייב ספינה שבים גבוהה י טפחים אין מטלטלין לא מתוכה לים ולא מים לתוכה ר' יהודה אומר עמוקה עשרה ואינה גבוהה עשרה מטלטלין מתוכה לים אבל לא מים לתוכה: ז א ספינות קשורות זו בזו ב מערבין ומטלטלין מזו לזו הותרו טו^{טו} [חזור לאיסורן] חזור וקשרום בין אנוסין בין שוגגין בין מוידין בין מוטעין חזור להיתין מחצלות פרוסות ברה"ר מערבין ומטלטלין מזו לזו טז^{טז} [הוקפלו חזור לאיסורם] חזור ופרסוהו בין אנוסין בין שוגגין בין מוידין בין מוטעין חזור להיתין יז^{יז} שכל מחיצה שנעשה בשבת בין שוגגין בין מוידין בין אנוסין בין מוטעין הרי זו מחיצה: י ג בתים שבספינה חייבין בערוב ח^ח [ושאר ספינות] שאין להם בתים הרי הן כשרוין בחצר לווחין שבספינה ד אין מטלטלין אותם אם היו מכסין בתן פירות או ו^ו כלים הרי הן ככסוי כלים ומטלטלין אותן: יא לא יתלה אדם בשרשי אילן למעלה ט^ט [מ'] טפחים ויורד וטובל א"כ היו רגליו נוגעות בארץ אבל נתלה בחבל הקשור בסלע או בספינה כ^כ [ויורד] וטובל: יב הזורק מרשות היחיד לרה"ר יג נזכר לאחר שיצתה מידו קלטה אחר או קלטה כלב או שנשרפה ר' מחייב וחכמים פוטרין מודה רבי לחכמים שאם זרק מרה"ר לרשות היחיד שהוא פטור עד שעה שתנוח: יג זה הכלל כל חייבי חטאות י אין חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה [תחלתן וזוין וסופן שגגה] תחלתן שגגה וסופן וזוין פטורים עד שתהא תחלתן וסופן שגגה יאם יש בשגגה של אחד מהם כדי לעשות מלאכה כא^א [חייב כיצד] היה יודע שהוא שבת והויד במלאכה זה הוא מויד האמור בתורה יאם היה מתעסק פטור שגג בשבת ט והויד במלאכה או שהיה יודע שהוא שבת ונתכוין לעשות בה מלאכה אבל לא היה יודע י שעל אותה מלאכה חייב חטאת זה הוא שוגג האמור בתורה:

נוסחאות י (ב) אוכלים:

ניחא תשמישיה: חייב. דזורק מרה"ר לרה"ר: ואין גבוה עשרה. שהמחיצות בתוך הספינה י אבל מהלכת בתוך המים שקוע ואין גבוה המחיצות עשרה מן המים: לים. שופקין מים על דופני הספינה והולכת למים דכחו בכרמלית לא גזור: לתוכה. דליכא תשמיש אלא להדיא ולא בכחו וקא מטלטל מכרמלית לרה"ר ודוקא אין גבוה י' דאי גבוה י' מן המים מותר לטלטל מן הים לתוכה דרך מקום פטור מטלטל שהי מגביה למעלה מייד ומותר להחליף כה"ג ברשויות רבנן מכרמלית לרה"ר דרך מקום פטור ואי אינה עמוקה ייד ואם כן כרמלית היא כמו הים ופטור מטלטל מזה לזה אף בלא כחו: ז מערבין. ערובי חצירות אם הם שני בני אדם דאסרי רשותן זע"ז ואם ערבו מותרין דכל רשותן נעשה אחד על ידי עירוב שמונת במקום אחד והוא כאילו דרו כולם במקום הפת: דותרין. מקישורין ונפסקו זה מזה בטל עירובן: שוגגין. שגגת שבת או מלאכה: מוטעין. שנתעסק בדבר אחר ונעשה הקשירה ממילא: חזור להיתרן. אף לטלטל מזו לזו אף במזיד כיון דבלא"ה היה רה"י מהני הקשירה אף במזיד אף לטלטל בתוכו קנסוהו במזיד (ק"א ב' תוס' שם ד"ה כי אתמר): י בתים. שני בתים בספינה אחת של שני ב"א: בחצר. ואין אוסרים זע"ז אא"כ דרים בבתיים דמנא דחצר שרי לטלטלו מחצר לחצר אף בלא ערבו: אין מטלטלין. דמלאכתן לדבר האסור מלאכת הספינה: יא למעלה מג' טפחים גרסינן. דקא משתמש באילן והוה שבות: נוגעות. דאז לא נקרא שמוש: יב הזורק. בשוגג: מידו. כשכא לרשות האחר קודם שנת: קלטה. או קלטה דלא הוה הנחה: מחייב. דקלוטה כמו שהנחה דמיא וחייב מיד כשכא לרשות האחר ואיפכא גרסינן הזורק מרה"ר לרה"ר דבהא ס"ל לרבי קלוטה כמו שהנחה דמי דאזיר רה"י עד לרקיע: זרק מרה"ר לרה"ר שהוא פטור גרסינן. דברה"ר בעינן הנחה וכיון שנזכר קודם הנחתו לא הוה תחילתן וסופן שגגה וכן בקלטה לא הוה הנחה: יג ש' אחד מהן. בקלטה אחר דפטור דה"ל שנים שעשאוהו ופטורין מפרש כאן דאם היה באחד מהן מלאכה כגון שלא נעקר האחר ממקומו וקבל אלא עמד במקומו ונח על גבו דהמלאכה נעשית מראשון חייב הראשון: כיצד. חיובי שוגג דבשבת: מתעסק. שידע שהוא שבת והמלאכה אסורה רק שנתכוין לחתוך התלוש וחתך המחובר לרבא ולאביי שלא איכוין לחתיכה: זהו. גם זה הוא שוגג ומונבו היא דס"ל דשוגג בקרבן היה שוגג אבל רבנן ס"ל דלא הוה שוגג וכדפרישנא (בפ"ט ה"א):

מצפה שמואל

י ג ירושלמי פ"א הל"א, ס ע"י צח. רצט. ירושלמי שם וע"י ירושלמי פ"י הל"ט, ז ע"י דף צט: ובתוס' שם ד"ה או וע"י רשב"א שם וירושלמי פ"א הל"ג ר פ"א הל"א ב, פ (ח). ירושלמי פ"א הל"א ופ"ו הל"ב ע"ש, צ עירובין יב, ק שם סז: ירושלמי פ"א הל"ה, ח ר ק, ש ק, ת (ק) קא. וע"י ירושלמי פ"א הל"ה, ז א ע"י מג"א סימן שנה ס"ק ט וסימן שש ס"ק ד, ב (קא) וע"י ירושלמי שם, י ג ע"י סימן שסו סע"ב ב בהגה וסוף סימן שפב, ד ירושלמי פ"ז הל"א, ב ה קב. ירושלמי פ"א הל"א ב, י ג ו שם וע"י ירושלמי פסחים פ"ז הל"ה, ז ע"י ירושלמי ספ"א, ח עב, ט (קב). וע"י ירושלמי ספ"א, י טט. ירושלמי פ"א הל"ו,

ה על גביו. מרה"ר: פחות מכן. שאינו י' במשך ד' דינו כרה"ר וצריך ד' אמות לחיובי: גג. אף שתחתיה רה"י דמקורה מ"מ אם אין המחיצות עשרה לא הוה רה"י: פחות מכן. כגון גבוה ט' דרבים מכתפין עליה הוה רשות הרבים אבל פחות מט' לא ניחא תשמישתיה והוה כרמלית וכן בעמוד: ו ופרח. הוא הרחב שהנר מונח עליו: חייב. אף שלמטה אינו רחב ד' וכר"י בר"י אתיא דס"ל הכי בפ"ק דמכילתין: פחות מכן. גבוה ט' ורחב ד' אבל אינו רחב ד' הוה מקום פטור ולג"ה הגר"א דלעיל לא גרס החילוק שבין ד' או פחות וכאן מחלק היינו משום דלעיל מיירי בכרמלית וכאן דבכלי הוא אין כרמלית בכליל והוה רה"ר ולא מקום פטור: ז בחור גרסינן. דהוה רה"י אף למעלה מייד ואם אינה ד' על ד' פליגי ר"מ ורבנן דר"מ ס"ל חוקקין להשלים ורבנן פטרי: כגון אלו. ענין בפני עצמו אותן חייבין בד"א: קופה. גבוה י' ורחב ד' וכן גומא: עשו לו מחיצה. למעלה מן הים מקום שנכנס לחצר דאל"כ ה"ל כנפרץ למקום האסור ואסור בטלטול: בפתח. שאינו רחב י' אמות הוה כסתום ומותר לטול מן המים שבים שבתוך החצר: פ"ע. הוה רה"י אם גבוה ייד ורחב ד': מותר. דמכרמלית לכרמלית קא מטלטל: כבית סאתים. דכל שלא הוקף לדירה ביתר מבית סאתים כגון מאה אמה על חמשים אסור לטלטל בתוכו ומה"ר רה"י הוא ולכן אם הוא יותר מטלטלין לתוך הים אף בגבוה ייד ורחב ד' דמקפץ לכרמלית שר רבנן לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה כדי דלא לימרו רה"י גמורה היא ומותר גם לטלטל בתוכו והכי מסקינן בגמ' עירובין (ס"ז ב'): ח מן הים. ים הוה כרמלית: לספינה. דהוה רה"י דגבוהות המחיצות י': ומספינה לספינה. מרה"י לרה"י דרך כרמלית: מן האסתרטא. הוא סרטיא דהוה רה"י: פטור. דהוה ים כרמלית: עשרה טפחים. בפ"ע אף שהמים מכסים אותו הוה רה"י וחייב דמים לא מבטלי מחיצתא: ובכור. אם זרק מרה"ר לתוכו: מאה אמה. דלא

הא הנהגות הגר"א
ה א (י) הנוטל הימנו והטען ע"ג: ז (ב) רחב: ג (ד) רחב: ד (ה) הכדור: ו (ז) לכוהל וזמורה
לחמוריה: ז (ז) רחב ד': ח (ח) הנכנס: ט (ט) שחא: י (י) צית: יא (יא) מן הספינה לים מן הים לספינה ומן
הספינה: יב (יב) ומן האסתרטא: יג (יג) עומק: יד (יד) עומק: טו (טו) נאכסר: טז (טז) נאכסר: יז (יז) הנאכסר:
י (י) והשאר שנספיקה: יא (יא) מן: יב (יב) יורד: יג (יג) כאן חייבין:

ליקוט

החבור מעשה חשוב להוציא מידי טומאה. ואפשר דזהו גופיה פלוגתא דר"א ורבנן אי מחובר לקרקע חשיב מעשה להוציא מידי טומאה: [מצפה איתן]

מותר להכניס. עיין רש"י ברכות י"ט ע"ב ד"ה כל:

[ר' אליהו גוטמאכער]

רש"י

ד"ה טורטייני מאזנים. נ"ב עי' ב"ב פ"ט דא"א לפרש שם טורטייני מאזנים ורשב"ם פ' שם צורך וא"א לפרש כאן צורך ובערוך פ' כפרש"י ועי' ברפ"ב דנדה הא דמרטנין ובסוטה דל"ד טורטייני וטורטני דטורטני יעו"ש ובב"ק קי"ט וטורטוני לפניהם: [מלא הרועים]

ד"ה אבל לא הפאים כמו שקל כו'. נ"ב ולעיל דע"ג ע"ב שדי פיסא לדיקלא: [יעב"ץ]

תוס'

ד"ה חפי וכו' דאתיא כו'. נ"ב עי' לעיל דף נט ע"ב: [כחמת מנחת]

בא"ד וכן משמע בסמוך דטעמא כו'. לא לאפקוי מרש"י ז"ל כתבו כן אלא דלא נימא דבעץ איירי ומשום פשוטי כלי עץ: [רא"מ הורוויץ]

דף פא ע"ב

גמ'

והאר"י ה"כה כסת"מ ותנן כו'. קשה הא לעיל (דף נד) איכא נמי סתמא אחרינא דאוסר דבר שא"מ ועדיפא ליה ההוא סתמא דהוי לחומרא. וי"ל כמ"ש התוס' לעיל (דף מא) ולקמן (דף צה) וכן (בדף קי ע"ב) בשם השאילתות דגבי שבת קיל דבר שא"מ מבשאר איסור: [מצפה איתן]

רש"י

ד"ה שדוחה לא תעשה שבתורה דכ' והתעלמת וכו' וה"נ טלטול דרבנן. נ"ב דברי רש"י תמוהים מאד דהרי בש"ס (ברכות י"ט ע"ב) מוקמינן בלאו דלא תסור ומתחלה רצה הש"ס להביא ראי' מהך דוהתעלמת. וקאמר הש"ס שאני ממון דאתיהיב למחילה. וא"כ איך כ' רש"י דהך דדוחה ל"ת מוקמינן בזקן ואינו לפי כבודו. ועוד דרש"י מסיים וה"נ טלטול דרבנן הוא. הרי והתעלמת הוא דאורייתא. ועי' מהרש"א (מגילה ג' ע"ב) דהתעורר שמה ע"ד רש"י שהן כעין דברי רש"י כאן ועי' בהגהותי שמה:

ד"ה חופף מחליק שער. נ"ב ע' לעיל ד"נ פרש"י חופף שער בנתר וחול: [מלא הרועים]

ד"ה אבל לא סורק כו' פסיק רישא כו'. נ"ב יעוין תשובת (רמ"א) [ריכ"ש] סי' שצ"ד: [רב"פ תאומים]

תוס'

ד"ה והניחו. והגיה הג' מהרי"ב **וישם איתא ר' זיראן**. וע"ש בתוס' ד"ה אמר דחילוף גירסאות היה לפניהם שם בזה: [בן אריה]

בא"ך האי מחייב מכות מרדות מדרבנן. נ"ב ברש"י שלפנינו אינו מבואר דחייב מכות מרדות. רק דרש"י כ'

שבת אמר רבי עקיבא פרק תשיעי

דף פא ע"ב- דף פב ע"ב

דלאו דוקא אלא אסור. אולם מהראהי דמביא רש"י מהך דמחייב משום נשג"ז. מוכח שפיר דלקו מכות מרדות כמו התם. עי' רמב"ם פ"ב מהל' איסורי ביאה ה"ב. וז"ל לא אסרה רק דרך חתנות. אבל דרך זנות מכין אותו מכת מרדות מדברי סופרים ע"ש. ודע כי דברי רבינו בה' א"ב סותרים לדבריו בס' המצות ל"ת נ"ב. שכתב וכשהתאמת על אדם שבעל בת אל נכר בעדים והתראה לוקה מן התורה עכ"ל וצ"ע: [מהר"ץ חיות]

ד"ה והאמר כו' בהא דפסיק כר"י. נ"ב וע"ש בתוס' ד"ז א' שכי דר' יהודה א"ש ס"ל אפילו במחלוקת ואח"כ סתם אין הלכה כסתם: [מלא הרועים]

בא"ך ור"י אית ליה דאפי' בתרי כו'. נ"ב עי' תוס' ב"ק צ"ד ע"ב ד"ה ותנן כו': [נמוקי הגרי"ב]

בא"ך ומחלוקת בברייתא. עיין היטב בירושלמי פ"ק דמגלה סוף הלכה ד': [ר' משה סופר]

בא"ך ואמוראי נינהו. נ"ב ע' מהר"ם ודבריו תמוהים ודברי רש"א נכונים למבין: [מלא הרועים]

דף פב ע"א

גמ'

ור"מ לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא מידי דחשיב כו'. דלר' יוסי קרא כפשטיה דשניהם שיעור חשיבות ביש לו בית קיבול בלחשוף מים ובאין לו ככר לחתות:

[רא"מ הורוויץ]

רש"י

ד"ה בין פצים לחבירו כו' שלא יתקעם. נ"ב עי' ב"ב ד"כ ב' ברש"י שפי' פ' אחר: [מלא הרועים]

פרק אמר רבי עקיבא

רש"י

ד"ה כותלו אף לבית ע"א. במקומו פירש"י שעבר להבית עצמו ועי' כאן ע"ב ולרע"ק וכו' למשמשין ע"כ המשנה לא איירי במשמשין: [ר' אליהו גוטמאכער]

דף פב ע"ב

גמ'

מטמאין כשרין. במקומו פירש"י אפילו חלקו אסור ומטמא דאין ברירה. עיין תוס' דרע"ק שם אות י"א מה שהניח בצ"ע אולם ע"ש בהר"ן דבעצם לא ניכר האיסור וההיתר רק מכח דעתו ועתה דלא ניחא ליה בכך דומה קצת למקדש ברצונו ואח"כ ע"י הכרח כגון כתובות ג' גויטין ל"ג בטלו הב"ד למפרע הקידושין ולא חשו על כל בעילות שהיו לעשותן זנות כן הכא נתבטל רצונו שאז מחמת רצונו עתה ונשאר כבתחלה לא ניכר משא"כ בתוס' תמורה למ"ד דבעצם יהו נכרין: [ר' אליהו גוטמאכער]

רבי עקיבא אומר כנדה שנאמר תורם. טומאת ע"ז אינו רק דרבנן לכן יש ראיה גם מנביאים ועי' תוס' יו"ט במקומו פ"ג מ"ז ד"ה ואבניו הא טומאה דרבנן ונימא יש ברירה אולם כיון דלאיסור הוי דאורייתא ואין ברירה

מפרשים

עד

הכרח לנו לטמא'ג גם כן משא"כ במה שהוא דרבנן לחוד ועיין בתשובת רע"ק בסתירה כוז בסימן ס"ד:

[ר' אליהו גוטמאכער]

צא תאמר לו הכנס אף תאמר לו. יש לפרש ע"פ מ"ש שלהי תענית היתה ירושלים לנידה ביניהם מה נדה יש אחריה היתר כו'. והנה הכתוב הקיש ע"ז לנדה. והנה ע"ז של עבודת כוכבים יש אחריה היתר ע"י בטול. וזה דומה לנדה גם לענין אחריה היתר. אבל שם הכתוב מיירי בע"ז של ישראל ואינה בטלה עולמית. ולזה בא הכתוב לפרש תורם כמו דוח. וזכה אינו כמו נדה רק צא תאמר לו הכנס ע"י בטול אל תאמר לו כי ע"ז של ישראל אין לו בטול: [נמוקי הגרי"ב]

[רש"י

ד"ה לְמִשְׁמָשִׁין שאין כו'. הוכרח לזה דאי היקשא לחומרא קשה מנ"ל דהא איצטריך שלא יטמא באהל כמת אי נימא דמנדה לא ילפינן לקולא כמ"ש רבינו לקמן ד"ה אליבא. אבל לקולא מנ"ל דכל מאי דאיכא למידרש לקולא דרבנן ולא סתר להיקשא דנדה כלל דרשינן:

[רא"מ הורוויץ]

ד"ה לְמִשְׁמָשִׁיה תירוצא הוא. נ"ב צ"ע מה בעי רש"י בזה ומדוע לא פ' רש"י זאת לעיל דג"כ תי' למשמשיה ונ"ל דלקמן דף פ"ג ע"ב קאמרי ג"כ ורבנן למאי הלכתא כו' ושם כוליה אתקפתא הוא. ורש"י נוהר שם לפרש דהכל בכלל אתקפתא הוא. ועמוד וראה דלקמן קאמרי בלשון ורבנן וכאן ג"כ קאמרי בלשון ור"ע ע"כ ג"כ נוכל למיטעי דהכל בכלל אתקפתא הוא כדלקמן ולעיל איתא בלשון ולר"ע ע"כ ל"צ רש"י לפרש דתירוצא הוא: [ריח"ל מייזליש]

תוס'

ד"ה אבניו כו'. נ"ב עיין מהרש"א ולא תיקן כלום דאף דהא דע"ז אינה לאברים י"ל דמיירי שלא נשברה מאליה. מ"מ הא לא ביטלם ע"ז דאל"כ אף בהנאה שרי. ועי' בדף שאח"ז ע"ב בתוס' ד"ה כי תבעי כו'. לכן נ"ל דחד מינייהו נקטו תו' להקשות או דיש לדחוק דלא נטמא אלא בשנגע בהיותו הכל ביחד: [ר"ש מדעסויא]

ד"ה אמר כו' ונראה לר"ת כו' אע"ג דשאר קראי נדרשות לקולא כו'. ועפ"ז מיושב יפה מה שהקשו בתוס' חדשים (בע"ז) אמאי לא הביא מקרא דדברי הימים (ב' כ"ט ה') והוציאו את הנדה מן הקודש. דהוה מפורש טפי ע"ש. ומשום דאי מההוא קרא ה"א דלקולא הוקש. לכך הוצרך להביא האי קרא דתורם דמוכח מיניה דלחומרא מקשינן לנדה וכפ"י ר"ת: [בן אריה]

בסוה"ד אי לאו דממעטינן מדאיתקש לשרין. אלא דר"ע מחמיר טפי מרבנן דדריש צא תאמר הכנס אל תאמר. שכל החומרות שלמדנו מנדה א"א להקל בהו כלל מילפותא אחריתא. ולרחב"ג מספקא ליה תו אי אמרינן דלר"ע לא ילפינן לקולא מנדה כלל: [רא"מ הורוויץ]

ד"ה באבן ואורי דאבן מסמא נפקא לה. ולענ"ד אין מקום לקושיתם דמעיקרא מיעט כלים הראוין למשכב למושב דלא מיטמו כלל תחת המדוה. כי היכי דלא מיטמו תחת משכב למושב הזב. והדר מיעט דאפילו אדם לא מיטמו תחת המדוה באבן מסמא כמו תחת משכב ומושב.

חידושי הרש"ש

כאן והמקנח בצרור כו' ודאי משמע דלא קאי רק עליו ולפירש"י קשה מדוע חשיב להו בתלתא דע"כ הני לאו דוקא מדפריך מינייהו אמדוכה:

רש"י ד"ה **והא קיי"ל**. **גבי גמי לעשות מטאא כצ"ל**:

רד"ה כזית. שהגדולה פוחסת כו'. והוא מלשון פחסה (בע"ז נג) במשנה ופירש"י מיעכה ובגלילין בשם מהר"ם בר"ן איתא פוכסת בר"ן שלפנינו איתא פורסת:

רד"ה לִיסְתַּכֵּן. דא"מ עמוד החוזר כו'. הוא (בברכות כה) וש"נ:

ל: [מטהר ונראה שהוגה כן עפ"י הגר"א ז"ל:

דף פא ע"ב **גמרא אמר אביי פרפיסא הואיל ואתא לידן כו'**. כה"ג אמר גמי בספ"א דביצה. ובב"ק פ"ט. ובב"מ טז ב' אמרה כן סתמא דגמרא (ובשבועות מח) אמר כן ר' אמי [וביבמות (כב) אמר כן ר"נ]:

תוס' ד"ה **וחכמים**. משום דסברי ל"נ **עצים אלא להסקה**. כן פרש"י שם בביצה והתוס' השיגו עליו שם ופירשו טעם אחר ע"ש:

תד"ה והאר"י. ופלוגתא כפ"כ **דביצה רי"א כה"כ כו'**. ע"ש דת"ק מחמיר טפי ואוסר אף בעגלה וא"כ אין מחלוקת אלא סתמא כר"י ועי' לעיל (מא ב) בתד"ה מיחם וכן לשון התוס' (ביבמות מב ב) צ"ע:

פרק תשיעי
דף פב ע"ב תוס' ד"ה **לְמִשְׁמָשִׁיה**. משמע דאי לאו כו' [הוו מטמא כע"ז. בכ"ף צ"ל]. עיקר הגהתי הוא במס' ע"ז:

אבל במשא בלא אבן מסמא מטמא האדם כמו נושא הנבילה: ^[דר"מ הורוויץ]

בא"ד ואורי דאבן מסמא נפקא ל' בו', נ"ב ועיין זבים פ"ה משנה ב' דלא משמע הכי כדברי ר"י ז"ל:

[ר"ש מדעטוריא]

בסוה"ד אף מאכ"מ שהוא טומאה קלה, נ"ב עי' תוס' עירובין דף כ"ז ע"א ד"ה כל: ^[שער הלקוטות]

ד"ה ולרע"ק הא איצטריך לאפוקי שלא יטמא באהל כמת, אבל משי"ה לחוד ה"מ לאקושי לנבילה: ^[רא"מ הורוויץ]

ד"ה למשמשיה מנלן דמשמשין לא מיטמו במשא כמו ע"ז עצמה, וי"ל דאי להא לחוד ה"ל לאקושי לנבילה ומ"מ לא משמע להו בכולי קרא ליתי למשמשיה. ועוד דכיון דלא ס"ל צא תאמר הכנס אל תאמר כר"ע כמש"ל. כל מאי דמצנין לאקוליי מקרא דשרץ מקילין: ^[רא"מ הורוויץ]

[רא"מ הורוויץ]

ד"ה ור' אלעזר דהא איצטריך למעוטה מאבן מסמא, וי"ל כנ"ל דה"מ לאקושי לנבילה. ול"ל משום דלא ה"מ למילף בתר הכי מנדה דאינה לאברים. דהוי קולא לחוד והשתא הא סבר ר"ע כרבנן אליבא דרבה דהא גופא קשיא לקשייה לנבילה ולנדה ולא לכתוב תזרם וצא תאמר כלל: ^[רא"מ הורוויץ]

דף פג ע"א

רש"י

ד"ה בין אחרים שהסיטו אותן בו' בין הן שהוסטו ע"י אדם, צ"ע דמ"מ קשה השתא הסיטו הן הוסטו מיבעיא. דהא לא מצינו בכל התורה שיטמא בהיסט ולא בהוסט. ולו"ד היה נראה דרב אשי פריך מאי הן. ר"ל דהא תני נכרי ונכרית כו' ע"כ היינו מגען דבה ל"ש ומאי הן. ומשני שפיר דהן היינו הוסטו. והסיטן היינו הסיטו. ויש ליישב פרש"י דתנא הן לגלויי דהסיטן הסיטו הוא: ^[רא"מ הורוויץ]

רבינו חננאל

ביאור לפירוש רבינו חננאל, א"ה ראיתי כאן למלאות דברינו אשר ירדנו לעיל דף פ"ג ע"א בשולי הדף שבסוף המסכת יבוא ביאור ותיקון לדברי הר"ח ז"ל שם אשר הם באמת משוללי הכנה והדברים מוכיחין שנשתבשו ונתחלפו השורות אחת בחבירתה משגת המעתיק עד שמשום זה א"א לעמוד כלל על תוכן כונתו וביאורו והנה אחר העיין היטב בדבריו ז"ל נ"ל דכן צריך להגיה בדבריו לפי הנראה לענ"ד כמו שנעתיק לפנינו כאן ואח"כ נבוא לביאור דבריו הקדושים. וה' אלהי הצבאות. יציילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות: הנה שם בריש שורה כ"א בפי' הר"ח נדפס שם דאהרדינן צ"ל ואהרדינן ומריש שורה ל"ב המתחלת ומותבינן עד מתקוף לה רב אשי פריך להיות כן ומותבינן נמי מגע נכרי ונכרית ע"ג ומשמשיה הן ולא היסטן ר"ע אומר הן והיסטין פי' היסט נדנוד שאם נטל אדם קנה או קיסם ונדנד את הבגד אומרים שהסיטן ואם נשא כלום [נ"ל דצ"ל כלים] כבר היסטן ויש מסיט שלא במשא הרי שמן המשנה הוז נלמד שע"ג מטמא במגע ואינו מטמא בהיסט וה"ה שאינו מטמא במשא אלא אם נוגע באמת כמו דאמר מגע נכרי וכו' ופריקנן דאמר לך רבה וליטעמן דקאמר נכרי ונכרית ולא היסטן שאמרה הן ברייתא אין נכרי ונכרית מטמאין בהיסט הלא גזירה הוא שגזרו עליהם שיהו כזבים לכל דבריהם והרי הזב מטמא בהיסט אלא רבה מפרש

חידושי הרש"ש

דף פג ע"א רש"י ד"ה הן ולא הסיטן. קס"ד בו'. ולא כשאר הפיטות שבהש"ס דמשמעו שהטמא הסיט האחרים. אנכי תמה דהלא מצינו הרבה שם הסיט על הטהור שהסיט אהט"מ ברפ"ה דזבים המסיט את הזב ובמ"ג שם חוץ מן המסיט דר"ל דוקא אם אדם הסיט את הנבלה דכל טומאות המסיטות טהורות כדלקמן ובסוף המשנה שם ואדם בזמן שהוא מסיט וכן עוד שם במ"ז ז' ח' ולולוי פירושו הנל"פ דגם למסקנא לתירוצא דר"א פי' הסיטן היינו שהוסטו ופי' הן היינו שהסיטו וא"ש דמפרש תחלה הן המוקדם ואח"כ היסטן המאוחר דלפרש"י מפרשם שלא כסדרן וגורס בברייתא הסיטן ולא הן ודו"ק:

רד"ה מתקוף לה. אי רבה כו' שהסיטום אחרים כצ"ל:

דף פג ע"ב רש"י ד"ה טהורים. דתנן כל שהוב בו' חוץ מן הראוי למ"מ והאדם כצ"ל. והוא בזבים פ"ה מ"ב:

לטעמיה ור"א מפרש לטעמיה רבה מתרך לטעמיה דנכרי ונכרית וכו' וע"ג היא והסיטה והיינו משא כי הנושאה

מסיטה לפי שהיא מתנדנד דרבה מוקי לה בכחו כדפרשנין לעילא ור"ע אומר הן והסיטן ואבן מסמא שלה ופלוגתא באבן מסמא אבל לענין כל המסיט ע"ג טמא והנושא בכלל מסיט ומסלק היסט מפלוגתא אבל לר"א במשא פליגי ניתא הא ברייתא אלא דר"א מסלק פלוגתא מן נכרי ונכרית לענין היסט ומוקי לה לפלוגתא לענין ע"ג ומשמשיה בלחוד. כצ"ל שם לפי הנראה מתוך הענין כי כמעט כל התיבות שנמצא שם העתקנו כאן רק כי שם נכתב בסירוס ואנו העתקנום על סדר הנכון בעז"ה. והא לך פירושו הנה בתחלה צריך להקדים כי רבינו היה גורס בברייתא מגע נכרי ונכרית וכמו שמפורש להדיא בדבריו שגרס כן [ולא כגו' דילן דתני סתם נכרי ונכרית] ולפי גירסא זו הכי פירושו מגע נכרי ונכרית שנגעו הן באחרים או אחרים בהן וכן בע"ג שנגעו אחרים בה טמאין אבל לא היסטן כגון שהסיטו את אחרים או שהוסטו ע"י אחרים טהורים רבי עקיבא אומר הן והסיטן ופריך מינה לרבה דאמר דבמשא כו"ע לא פליגי דמטמא דהא בברייתא תני דע"ג אינו מטמא בהיסט לרבנן וה"ה דאינו מטמא במשא דהא אמר מגע וכו' משמע דדוקא במגע ממש הוא דמטמא אבל לא במשא ומשנינן דאמר לך רבה וליטעמין נכרי וכו' אלא רבה מתרך לטעמיה ור"א מתרך לטעמיה רבה מתרך לטעמיה נכרי ונכרית הן והסיטן ואבן מסמא שלה וכו' ונראה מדברי רבינו דרבה אינו משבש לברייתא כלל דצ"ל בברייתא כך וכך אלא דהברייתא צ"ל כמו שהוא רק דרבה מפרש דהברייתא נשנית לצדדין דהא דתני בברייתא דנכרי ונכרית מטמא ר"ל דמטמאין לכל הטומאות הן והסיטן ואבן מסמא שלהן וכן הא דתני ע"ג ר"ל לענין טומאת מגע והיסט אבל לא לענין אבן מסמא והא דמסיים ברייתא הן ולא היסטן אמשמשיה קאי ולר"א קאי הן ולא היסטן על ע"ג ומשמשיהן וכל זה בדברי ת"ק אבל בדברי ר"ע לדברי רבה צריך להוסיף בדבריו ואבן מסמא שלה אבל לר"א אין צריך להוסיף ולהגיה כלל בדברי הברייתא לא בדברי הת"ק ולא בדברי ר"ע והיינו דמתקף לה רב אשי אליבא דרבה דמאי הן והסיטן דאמר ר"ע הלא בהן והסיטן גם ת"ק מודה ולא פליג וכן באבן מסמא והו"ל לר"ע לומר דאף אבן מסמא שלה [וזה אינו שייך לומר דהתנא טעי בלישנא ונתחלף לו בין תיבות אבן מסמא לתיבות הן והיסטן דאין זו דרך התנא וכדאמרין בגיטין דף פ"ה כשר בפסול מיהלף ליה הרי זה בדברי הכל לא מחלף ליה וע"ש בפירש"ן] ולכן מתרך רב אשי אליבא דרבה דת"ק ור"ע פליגי באמת בהיסט ע"ג וכמו דתני בברייתא וא"צ להגיה כלל רק דפליגי בהיסט שהסיטה היא את אחרים דת"ק ס"ל דטהור דהא אפי' מת המסיט את אחרים טהור דקי"ל דכל טומאות המסיטות את אחרים טהורין חוץ מהיסט הזב ור"ע ס"ל דטמא משום דאיתקש לנדה [וודוק לרבה יש לפרש שן אבל לר"א דס"ל דאינה מטמא בהיסט כלל לת"ק. א"א לפרש כלל דהן היינו שהוסטו ע"י אחרים א"כ לא הן ולא היסטן קמבעיא ליה למתני אלא ע"כ לר"א צ"ל דהן היינו מגען ממש. אכן באמת על ר"א מעיקרא לא הוי קשיא ליה כלל וכמש"כ לעיל] כן הוא פי' השמועה לרבינו חננאל ז"ל והוא הנכון מכל הפירושים שנאמרו בסוגיא זו דהפי' שהביא רש"י משם רבותיו דרב אשי קשיא ליה לשון הן שאמר ר"ע דהו"ל היא כלשון יחיד כבר מחי רש"י ז"ל לפי' זה במאה עוכלי בעוכלא וגם הפי' שראיתי שפי' בו רבינו יוסף הלוי אבן מיגש ז"ל בתשובותיו [שנדפס בווארשא שנת תר"ל לפ"ק] בהשטות שבסוף הספר דרב אשי קשיא ליה לשון רבים

דהן לרבה אליבא דרבנן ולר"א אליבא דר"ע דהא לרבה אליבא דרבנן ע"ג לא דמאי לא לנכרי ונכרית ולא למשמשיה ולא שייך למתני לשון רבים וכן לר"א אליבא דר"ע הגם שעל פי' זה לא שייך כלל הקושיות שהקשה רש"י ז"ל על פי' רבותיו דו"ק ותשכח מ"מ קשה דכיון דס"ס צריך להגיה בדברי ר"ע ולהוסיף אבן מסמא גם בדברי ת"ק יש להגיה דצ"ל באמת היא והיסטה בלשון יחיד וכן לר"א אליבא דר"ע ג"כ יש להגיה בדברי ר"ע דצ"ל היא והיסטה. וגם פירש"י דמפרש דרב אשי מקשה דתיבת הן מיותר והו"ל למתני מגען ולא היסטן נ"ל דהנה זה ודאי לא קשיא דכיון דכבר אמר נכרי ונכרית ע"ג לא שייך למתני אח"כ הן דפשיטא דאהן קאי דכן דרך התנא לפעמים למתני אח"כ בלשון הן כמו בפסחים דף נ' ע"ב כותבי ספרים הן ותגריהן וכו' וכן בסוכה דף כ"ו כותבי ספרים הן ותגריהן וכו' פטורין מן הק"ש ומן התפלה וכו' אלא הנראה מדברי רש"י ז"ל דהעיקר קושית רב אשי דלאיזה ענין תני תנא הן דאי לאשמעינן דהן עצמן טמאין דכיון דפליגי לענין היסטן פשיטא דהן עצמן טמאין דאי הן עצמן טהורין היסט מנא להו ואי דכיון בלשון הן לאשמעינן דמגען טמא הו"ל למתני בפירוש מגען ולא היסטן דהגוי' לשון היתור מפורש דהא לא בא התנא לתסום אלא לפרש [כן נ"ל כוונת רש"י ז"ל בד"ה בשלמא. ומש"כ רש"י השתא היסטו טמא וכו' והיינו לר"ע ומסיים הכי מבעיא ליה למתני מגען ולא היסטן והיינו לרבנן ולכאורה דברי רש"י ז"ל לא רישא סיפא ועוד דבד"ה מתקף פירש"י ז"ל הקושיא בדרך אחר דהו"ל למתני אין היסטטה טמא נ"ל דרש"י ז"ל ר"ל דכיון דפליגי לענין היסט ולר"ע אף היסטטה טמא פשיטא דהן עצמן טמאין וא"כ לא מבעיא לר"ע דודאי לא היה צריך למתני הן אלא נכרי וכו' היסטן טמא אלא אפילו בדברי הת"ק הו"ל למתני מגען ולא היסטן וכל זה לפי ההור"א דאכולהו קאי אבל לפי המסקנא דלא קאי רק אע"ג שגי דלתני אין היסטטה טמא וממילא ידעינן דמגעה טמא כמו בנכרי ונכרית דהא אינו מחלק בין ע"ג לנכרי ונכרית רק לענין היסט ודו"ק] ולפי הצעה זו י"ל דלא ניחא ליה לר"ח לפרש כן מתרי טעמי דחדא דא"כ הו"ל לרב אשי להקשות זה מיד כיון דהקושיא זו הוא על גוף הברייתא ועוד דכיון דבדברי ת"ק ע"כ צריך למתני מגען וכמו שפירש"י ז"ל בעצמו א"כ י"ל דטפי ניחא ליה לתנא למתני בלשון הן לאשמעינן דדוקא אם נגעו הן בעצמן באחרים או אחרים נגעו בהן אבל אם נגעו על קנה אינו טמא והלכך לשון הן הוא לשון היתור מפורש מלשון מגען. ועוד דהר"ח גורס באמת מגען בברייתא ושפיר תני הן אח"כ לפירושא דמגע דקתני היינו דוקא שנגעו הן בעצמן אבל פי' הר"ח ז"ל בדברי רב אשי הוא ברור כשמש ולית ביה גמגום וספיקא כלל הנלע"ד כתבתי בעז"ה: ^[ע"כ הגה"ה מהצער מפורחי כהונה שלמה הכהן מ"ץ דפה ק"ק ווילנא]

דף פג ע"ב

מתני'

מנין לספינה שהיא טהורה, נ"ב כלים פ"ב מ"ג:

[שער הלקוטות]

גמ'

לאפוקי ספינה שאינה מטמא מלא וריקן, נ"ב בבא מציעא פ' ע"ב:

[שער הלקוטות]

שממית עצמו עליה, עיין תיקוני זו"ח (דף קטז ע"ב) [מצפה איתן]

עיון יעקב

להסיר מעליהם כישוף כדאמרינן בש"ס דסנהדרין שהוצרכו לידע כשפים מטעם זה כדי שיוכלו לבטל הכישוף: **מאי אעבד לכו**, אע"ג דבאמת הועיל הכישוף לקשור הספינה מ"מ לא היה יכולת בידה לעשות שום כישוף בגופן משום שהיו נזהרין בג' דברים הללו וזה שמדוקדק מאי איעבד לכו דהיינו בגופייכו:

פרק אמר רבי עקיבא

דף פג ע"ב **אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש**, הכוונה דאע"פ שיועד בודאי שלומדים שם מה שכבר למד אפ"ה

דף 99 ע"א- דף 99 ע"ב

סוכה כא: ד"ה שאין כו' שאני ספינה כו'. ואולי לשיטתייהו דהכא. ועי' מ"ש שם בס"ד: [בן אריה]

דף 99 ע"א

גמ'

והבאה במדה טהורה כו'. עיין ברוקח סי' שע"ז דדוקא כלי עץ אתקוש לשק אבל שאר כלים אפי' גדולים מקבלין טומאה: [מצפה איתן]

ת"ר מדרס כלי חרס טהור. עי' ר"ש סוף כלים וכל מדרס כלי חרס טמא ואין זה בתוספתא סוף כלים רק דברי עצמו וגם הר"ש עצמו סיים כל שיש לו טהרה במקוה: [ר' אליהו גוטמאכער]

רש"י

ד"ה מאי אף ספינה. דל"ל דמשום דמוסיף קולא בכלי חרס. דהא קולא דספינה לאו משום כלי חרס הוא: [רא"מ הורוויץ]

ד"ה משכבו [הוא והמשכב הוזכר כאן]. נ"ב פירוש מדכתיב משכבו בו"ו הרי נזכר כאן הוא והמשכב ר"ל הזב ומשכבו כי הכנוי מורה על הזב ולכן איתקש: [חכמת מנחם]

בא"ד הוא והמשכב הוזכר כאן. לו"ד הי' נראה דמקיש המשכב להנוגע בו דתיבת משכבו מיותרת לגמרי דמעיקרא כתיב משכב ומושב. והל"ל והאיש אשר יגע בהם. ונראה דלהכי לא כתיב טבילה במו"מ דכ"ל להו בהדי דונוגע בהם. א"נ מיתורא דהאיש קדריש דהל"ל והנוגע בכולהו דענינא: [רא"מ הורוויץ]

תוס'

ד"ה ולחנניה תימה לר"י אמאי נקט כו'. לפי גירסתנו בגמרא היה נראה דבלשון קושיא אמר רבא. דבשלמא אי הוי מוקמינן הא דספינת הירדן כרבנן ושאני בין ים לנהר ה"א דלא בעי כלל טלטול. א"נ דטלטול מיס שמיא טלטול ובהכי ניחא דאייתי בתר ר' יוחנן הא דג' תיבות. דסברא מתני' דבעי טלטול. ומ"מ מטמא ר"י בה בית קיבול רמונים. ולהכי לא אייתי עריבה דבה פליג ר"מ בר"פ ט"ו ומתני' אתיא כר' יהודה ואיכא למימר דר' יוחנן כר"מ. להכי אייתי תיבות דבה מודי ר"מ לעיל פ' ט"ו ומסתברא ליה דספינה דמאי לתיבה: [רא"מ הורוויץ]

ד"ה הבאה כו' מלא וריקן. עיין תוס' לעיל (דף מד ע"ב): [מצפה איתן]

ד"ה אלף תימה לר"ת דל"ל להגיה כו'. נראה דה"ק דת"ק לא מחלק בין כ"ח לכלי עץ [מוסיף על השנוי במשנה ריש כלים] רק במדרס. ור"י מוסיף ספינה לת"ק דלא מפליג בספינה ע"כ ס"ל וכולהו טהורין וה"מ למינקט של חרס כו' כפרש"י: [רא"מ הורוויץ]

ד"ה מזה דלא בעינן אלף דדמי כו'. צ"ע מנלן לאקושי לקולא ולא לחומרא. וגם הא דסגי ביש במינו צוחו עלה ואי משום דסתרי קראי אהרדי: [רא"מ הורוויץ]

ד"ה לאפוקי כו' דיש במינו בג"ק טהרה במקוה. נ"ב מנחות צ"ה ע"ב תוד"ה אין: [שער הקוסות]

ד"ה מפיץ והא דפשוטי כלי עץ אית להו טהרה במקוה כו'. עי' בדברי הראב"ד ז"ל ריש הל' מקואות: [רא"מ הורוויץ]

דף 99 ע"ב

גמ'

מי לא עסקינן. נ"ב קשה דלפ"ז היכא יליף מהכא בפ"ק דחולין דכל הכלים מטמאין מגבן האי הוא דכי יש צמיד פתיל עליו טהור הא כל הכלים אע"ג דיש צמיד פתיל עליהן טמאין דילמא לעולם גם שאר כלים אין מטמאין מגבן והא דנקט כלי חרס משום דאינו מטמא מדרס משא"כ בשאר כלים דמטמאין מדרס ושוב אין חוצצין ובפרט לפמ"ש הר"י בתוס' ד"ה מי א"ש ודוק': [מלא הרועים]

רש"י

ד"ה ואחת באמצע וכ"ש כלאי זרעים דרבנן דלא חישינן ל'ניקה. דסבר דלכ"ע בעינן חטה ושעורה במפולת יד דל"ד לכרמך. דהתם בלא גפנים לא הוי כרס ומשמע להו לרבנן דפליגי אר' יאשי' דבכרמך מכבר לא תורע מין אחר. אבל בשדה כיון דבלא זרע הויא שדה משמע דאסרה תורה זריעת ב' מינין כאחת: [רא"מ הורוויץ]

תוס'

ד"ה שטהורים כו' ולא דמיא לקולית נבלה דאמר בהעזר והרוטב מחוסר נקב כמחוסר מעשה דמי כו'. [נ"ב ע"ש] דשם איתא בעי רב אושעיא חישב כו' הדר פשטה מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי ע"כ וזה מבואר ההיפך ממ"ש התוס' ודוחק לומר דכוונתם על סברת האיבעיא דאיבעיא לי' אי מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי אמאי לא פשיט ממוקף צמיד פתיל. דמלשונם משמע דאמר שם כן לדינא. והרמב"ם בפ"ד מהל' שאר אבות הטומאה פסק דהנוגע בה הוה ספק טמא. וכתב הכ"מ דנראה שהיה לו גירסא אחרת (ור"ל דלא נפשט האיבעיא) ובשם הר"י קורקס כתב שם הכ"מ שאפשר דהרמב"ם לא סמך על אותו פשיטות. משום דבפרק טבול יום (וזבחים קה). אמר מחוסר יציאה כמחוסר מעשה דמי כו' ע"ש. וזה דוחק. ויותר נראה כמ"ש הכ"מ שגירסא אחרת הי' להרמב"ם ז"ל וכנ"ל. ועפ"ז היה אפשר לומר דגם לרבנותינו בעלי התוס' היה גירסא אחרת בזה (אחרי שראינו חילוף גירסאות בזה) וגרסי שם הדר פשטה

חידושי הרש"ש

בא"ד דכי כתיב משא הזב באדם כתיב. בגה"ש העלה בצע"ג פירש"י בנדה ע"ש ואנכי ל"י מהו העינן הגדול דפי' דשם הוא שיטת ר"ת בתוס' (עירובין כז) בר"ה כל שהזב ואי משום דסותר א"ע זאת תמצא בפירושו הרבה:

שם גמרא שהרי כמה שנים נשנית משנה זו. פירש"י של מס' כלים דתני בה ספינת הירדן טמאה וכן התוס' לקמן בריש הדף כתבו בסה"ד ממתני' דכלים דתנן ספינת הירדן טמאה ואנכי בענייתי לא מצאתיה במשנה ואדרבה מצינו סתם משנה (בכלים פ"ב מ"ג) דספינה של חרס טהורה וזה דלא כחנניא וא"כ אף של ירדן טהורה וכן סתם מתניתין דילן דלאו ר"ע קאמר לכולהו מניין דהרי בפולטת ש"ז ס"ל דתליא בעונתו כמבואר בבריי' בגמרא ועיין לקמן (פו) בתד"ה (תני) לבד ראה זה מצאתי

לפירש"י לקמן (קא ב) אתיא מתני' דאהלות אשר הובאת שם כחנניא דספינת הירדן טמאה אכן התוס' שם דחו פירושו ולפירושם אתיא ככ"ע ועי' בר"ש שם לכן נ"ל דפירוש משנה זו שבכאן הכוונה על ברייתא דמצינו הרבה בש"ס שקראו משנה לברייתא לק' (קכג ב) בימי נחמיה כו' נשנית משנה זו (ובנדה כה ב) מעדותו של ר"נ נשנית משנה זו (ובב"ק צד ב) אר"י בימי רבי נשנת משנה זו וכן (בב"מ לג ב) ובבכורות ל ב ובהוריות יג ב) ועוד הרבה [וכ"כ הרשב"ם בב"ב קל"ח ד"ה יורשים היכא דאמרין משנה היינו נמי ברייתא] ובוה לא נצטרך להגהת הגריף (וזבחים צו ב) ברש"י ד"ה פשיט:

דף 99 ע"א **גמרא ולחנניא טלמול עיי' שוורים ש"ט אין דתנן** כו'. ק"ל מדוע לא הביא ממשנה דשם רפט"ו דחשיב שם ר"י דרדור עגלה בין אותן דטמאין אע"פ שמקבלין ופי' שם הרע"ב דסבר טלטול עי"ש ש"ט ואף ר"מ מודה ליה בזה כדמוכח שם במשנה:

תוס' ד"ה ואמר. מהא דקתני כמטה טמאה כו' כצ"ל:

דף 99 ע"ב **גמרא מי ל"ע דיחדיניהו לאשתו נדה.** ל"י מאי איריא לאשתו נדה הל"ל סתמא דיחדיניהו לשיכיה ואז היה ראוי ליטמא מדרס וממילא גם במת מק"ו דפכין קטנים ואין יציל וכן לא הבינותי ס"ד התוס' במש"כ דאי ייחד טמא כו' דאע"פ שבמת א"מ טומאה כו' ומסופק ר"י בכך איך יתכן זה דכיון דיתטמא במדרס אף במת יתטמא מהק"ו הנ"ל:

רש"י ד"ה מי ל"ע. מה שהקשה המהרש"א דאם היה טמא מדרס מה שכתוכו ליטמא מן המדרס לק"מ דנ"מ לטומאת ז' והוזה:

תוד"ה מה (בסופו). מה לשאר כלים שכן נעשין אה"פ. עי' מה שתמהתי ע"ד בפסחים [וי"א א']:

מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי. וזה מסכים לסוגיא דטבול יום. שוב ראיתי בספר הישר לרבינו תם ז"ל שמביא הסוגיא דהעור והרוטב כגירסא שלפנינו ומביא ראייה משם דכל דבר העומד לפתוח כפתוח דמי ומשום דדרכם לפותחם להוציא מהם המוח. והוה כמו כלי המוקף צמיד פתיל דעומד לפתוח ע"ש היטב. וזה היפך מ"ש התוס'. וע"כ מוכרחין אנו לומר שכונתם הוא לסברת האיכעיא וצ"ל לפ"ז דהיינו דמיכעיא ליה אי עומד להפתח או לא. ופשט דמחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי. כלומר שם דוקא דעומד להפתח להוציא המוח וכו"ל. וכל דבר שעומד להפתח כפתוח דמי:

[בן אריה]

ד"ה מפיץ היינו משום דהוי כאילו נגע הוב בתוכו. ע"י בתי"י נדה ה' סע"ב. ודבריהם צ"ע דא"כ מ"ש קטנים דנקט. וי"ל דברי ר"ת דהכא. דהתם הכי פריך אם עשו למעל"ע דין נדה לטמא בהיסט שמטמא אפילו במוקף צמיד פתיל דל"ש בשאר טומאת כלל. כ"ש שעשו לו דין נדה לעשות מ"מ אה"ט דיש להן חבר בטומאת מת:

[רא"מ הורוויץ]

ד"ה מי לא עסקינן כו' לא יציץ בצמיד פתיל. נ"ב ר"ל אבל בהיסט לא שייך יחוד ולכן אע"ג דאם הסיט טמא מ"מ מציל באוהל המת כ"ז שלא הסיט: [ר"א חבר]

ד"ה מנין כו' דערוגה ו' נפקא כו'. ולפ"ז הא דאמר ר' יקים להו כו' הוי כמו ועוד:

ד"ה ארבע כו' וכלאי זרעים דרבנן. נ"ב יעוין בכורות דף נב ברש"י ובתוספות שם ד"ה דגן ובפירש"י בקידושין דף לט ד"ה והא:

בא"ד ובפ' המביא. וי"ל דגרסינן ובפ' אותו ואת בנו. וכ"מ מדברי התוס' בפסחים (דף מז ע"א): [מצפה איתן]

בסוה"ד מודה דחייב. נ"ב צ"ע מנלן. דילמא נמי ס"ל דבעינן שני מינין מיהא במפולת יד [ומפשטות דבריהם משמע דלא בעינן]: [יעב"ץ]

דף פה ע"א

גמ'

ומנלן דהא דקים להו לרבנן מילתא הוא. נ"ב ר"ה י"ג ע"א:

[שער הלכותות]

רש"י

ד"ה וקים להו לרבנן הלכך כי רמיו לן קרא ה' זרענין בערוגה כו'. וקרא קמ"ל התירא דזריעה שיעור נייקה. וכן צ"ל ע"כ למאי דמוקי לה בגמ' בממלא.

חידושי הרש"ש

דף פה ע"א **רש"י ד"ה והאיכא מקום (בסה"ד).** א"א הפרש טפח. עיין לקמן בעבר הב' בתד"ה והאיכא בסופו שתפסו עליו בזה:

רד"ה בממלא. אב"ה המורה כו' זורע מעט ויניח הפרש כו'. נ"ל דר"ל הפרש מעט אצל הקרנות וזורע כל רוח המזרחי והמערבי עד סמוך לקרן בהפרש מועט ונראה לסרס התיבות ושכצ"ל זורע ויניח הפרש מעט מכאן ומכאן ועי' מהרש"א והציוור הנדפס רק גרעין אחד ברוחי מזרח ומערב הוא בשיבוש ונאות לפי' התוס': **תוס' ד"ה וקים.** אב"ה קשה לרשבי"א כו' דהשתא יש בא"כסונה ז' כצ"ל: דף פה ע"ב **גמרא שאני התם דאיכא שראכא כצ"ל.** וכ"ה בתורה איתביה: [רש"י ד"ה על פני כולו]. וזרעו מאחד המינין (ר"ל משל צפון או משל דרום) אי ממיין חמישי. כ"ז דצ"ל ואף שאין הרחקה בין זרע השורה לזרע רוחי צפון ודרום אין כאן בית מיוחד כדפירש"י במתניתין וע"כ צריך לחלק בין זה להא דאמרינן אין ראש תור בערוגה:

תוד"ה אמר ע"א. ר' שמעון אומר עד כו'. ובגליון צ"ל ר' שמעאל. אמת שכ"ה שם לפנינו וכ"מ מדפליג עליה ר"ע שם אבל מדוע לא תיקן בדבריהם לעיל ד"ה דתנן:

בא"ד ות"ם היינו שורה כו'. ר"ל דפתח בתלם וסיים בשורה ודברי המהרש"א בזה מגומגמים:

תד"ה אריי"ה. כלבד שיהא ג"ט בין זרע קרן זה כו'. ואם כן הציוור שלפנינו במלוי הקרנות הוא משובש ועי' מהרש"א:

דף פה ע"א **רש"י ד"ה התם.** דבעי מרובעת לאחשובה שדה כו' כצ"ל:

מדת כל אלכסון שבעולם וכן תוכיח מאלכסון אב ודה שגראין לחוש שהם יותר שניהם יחד מכל אלכסון אב ודו"ק:

[תכמת מנות]

דף פה ע"א

גמ'

ומאן דמוקי כתנאי רישא רבנן וסיפא כראב"ע. נ"ל דהיינו רבנן דאמרי ו' עונות. וה"ק דבג' לעולם טמאה. אבל לר' ישמעאל ע"כ דל"צ ראייה אטומאה. דא"כ מנליה דלא תלי בעונות דמסתבר טפי. אע"כ דמספק מחמיר. אבל לרבנן מוכרח דשש עונות מדאפרשינהו בצפרא. ואפשר דמכאן למד ר' יוחנן דרבנן סברי ו' עונות. ולטעמי' בהמפקיד גבי חבית:

[רא"מ הורוויץ]

תוס'

ד"ה מנין לפולטות ואע"ג דבאותה שעה כו'. נ"ב כוונת התוס' דהרי ק"ל (הוריות י' ע"א) דזב ומצורע לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור ע"ש:

[מהר"ץ חיות]

ד"ה תני היינו דלא כר"ע דפליג בסמוך אראב"ע. ונראה דמשום דכרע"ק מ"מ לא אתיא דפעמים טמאה פעמים טהורה לא קפיד רק דתהוי כתנא דסיפא:

[רא"מ הורוויץ]

ד"ה ישראל קדושים וכל"ה היו פורשים. נ"ב כוונת התוס' דהרי עדיין לא ניתנה תורה אז ונראה בזה ענין סברא ודבר שתלוי במדות ובהתנהגות אדם ישר ואף אי לא ניתנה תורה התנהגו ככה:

[מהר"ץ חיות]

דף פה ע"ב

גמ'

ראויה קאמינא. דאי ניתנה ממש א"כ מנלי' לר"י דהסכים הקב"ה ע"י דלמא משום דלא טבלו אלא ודאי שהם טבלו מקודם שחייבין היו לקיים דברי הקב"ה להיות נכונים ליום שלישי ממש:

[רא"מ הורוויץ]

ולקבלו תורה ביני שמשא אמר ר"י לא מראש בסתר דברתי. עפ"י יבואר הגמרא דפסחים ס"ח ב'. אמר רבי יוסף אי לאו ההוא יומא דקא גריס כמה יוסף איכא בשוקא. וצריך לזה עוד הקדמה. שאמרו ז"ל בעירובין נ"ד א'. אמר ר"א מ"ד חרות על הלחות אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל. עוד אחז"ל במדרש ומובא ברש"י על פסוק ואיש לא וגו'. הראשונות ע"י שהיו בתשואות וקולות שלטה בהם עין הרע. אין לך יפה מן הצניעות. ואמרינן בשלהי ברכות רבה ורב יוסף רבה עוקר הרים ור"י סיני. וע"ש ברש"י שפירש סיני

עיון יעקב

דף פה ע"א **משה בהשכמה ע"ה.** כי זרזין מקדימין למצות כדאיתא ביומא דף כג ואין מקדימין טפי מצפרא ומה"ט נמי ירד בהשכמה כדי ליתן תורה ומצות לישראל:

דף פה ע"ב **ודכילי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל.** הנה לכאורה צריכין ליתן טעם למה באמת כן שניתנה בשבת וליכא למימר משום נשמה יתירה דהא איתא בזהר דקודם החטא היה לישראל אפי' בחול נשמה יתירה אלא נ"ל הטעם משום דאיתא ג' מעדיין זה על זה הקב"ה ושבט וישראל ממילא לכך קבלו התורה בשבת

אין ממיין חמישי. כ"ז דצ"ל ואף שאין הרחקה בין זרע השורה לזרע רוחי צפון ודרום אין כאן בית מיוחד כדפירש"י במתניתין וע"כ צריך לחלק בין זה להא דאמרינן אין ראש תור בערוגה:

תוד"ה אמר ע"א. ר' שמעון אומר עד כו'. ובגליון צ"ל ר' שמעאל. אמת שכ"ה שם לפנינו וכ"מ מדפליג עליה ר"ע שם אבל מדוע לא תיקן בדבריהם לעיל ד"ה דתנן:

בא"ד ות"ם היינו שורה כו'. ר"ל דפתח בתלם וסיים בשורה ודברי המהרש"א בזה מגומגמים:

תד"ה אריי"ה. כלבד שיהא ג"ט בין זרע קרן זה כו'. ואם כן הציוור שלפנינו במלוי הקרנות הוא משובש ועי' מהרש"א:

דף פה ע"א **רש"י ד"ה התם.** דבעי מרובעת לאחשובה שדה כו' כצ"ל:

גמרא ומאן דמוקי כתנאי רישא רבנן. לכאורה לא אתיא אלא כר"ש דאלו לר"ע לפעמים אף ביום הרביעי טמאה כגון אם שמשא בסוף יום א' קודם שקעה"ח טמאה עד סוף ליל ד' ופעמים אף בג' טהורה כגון אם שמשא בתחלת ליל א' טהורה כל היום ג' ולרבנן דארחב"א אריי"ח לקמן ג"כ בתחלת ד' לעולם טמאה ולפעמים כל היום עד סמוך לחשיכה וי"ל דלעולם כרבנן מצי אתיא לדלידהו יום הג' פסיקא דלעולם כל היום טמא ויום הד' סופו טהור לעולם:

דף פה ע"ב **גמרא לא מראש בסתר דברתי.** בהגהת הגר"ף דמצוה ליתן טעם מדוע לא הביא מקרא מוקדם אותו שהביאו רש"י ונעלם מכ"ת מה שהביא המהרש"א בח"א מהתנחומא ואנכי אוסיף עוד ע"ד דגם סיפא דקרא מעת היתה שם אני דרשו במ"ר ובתנחומא פרשה יתיר מיום שנתנה תורה מסיני כו':

דף 19 ע"א- דף 19 ע"ב

תשובה. ומ"מ עלינו לעשות במצות כפי דעתנו שאין אנחנו יודעים העתידות:

ג' דברים עשה משה. עיין מדרש רבה ס"פ בא:

[מצפה איתן]

דברי ר' יוסי בר' יהודה ר' אומר כו', ובילקוט הגירסא דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר כו':

[מצפה איתן]

רש"י

ד"ה בן נכר מומר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים. נ"ב כן ביאר התרגום שם בר ישראל דאשתמיד ועי' (רמב"ם ספר המצות ל"ת קכ"ח) דהביא דברי התרגום וכן הוא במכלתא שם:

תוס'

ד"ה היום כמחר אין זו דרשה גמורה כו'. וע"פ מ"ש הגאון בעל הפלאה בספר המקנה בקדושין (לו:) דבכני נח (וכן בישראל קודם מ"ת) הלילה הולך אחר היום וכדכתיב (בראשית ח כב) יום ולילה לא ישבוחו. וכשנתנה תורה לישראל נתחדשה ההלכה דבישראל היום הולך אחר הלילה וכדכתיב (ויקרא כג לב) מערב עד ערב תשבחו שבתכם. ע"ש שהאריך בזה. וע"פ דרך זה יתיישב כאן בפשיטות דודאי כוונת הקב"ה היה לומר היום ומחר היום כמחר דמה היום לילו עמו (היינו לילה שאחריו כדן קודם מ"ת) אף מחר לילו עמו אבל משה היה סובר כיון דהפרישה היה בשביל קבלת התורה. [ועוד שכבר הוזהרו על שבת במרה] א"כ ראוי להיות היום אחר הלילה כלאחר מ"ת. והקב"ה הסכים על ידו. והיינו דנתוסף על ידי זה יום א' וק"ל. ועפ"ז יש לתרץ בדרך נכון מה שהקשו גדולי האחרונים ד"ל אהא דאמרין בחג השבועות זמן מתן תורתנו דהא קי"ל כו' יוסי (דששה עונות בעי לפרושי והיינו דבו' בחודש נתנה תורה לישראל (עי' מ"א ריש סי' תצ"ד). ויותר תמוה לדידן דאנו קוראין לשבת שלפני הפסח שבת הגדול והוא ע"פ המדרש שהביאו התוס' לקמן ע"ב ד"ה אותו היום חמישי בשבת היה ולכו"ע נתנה התורה בשבת. א"כ אף לפי סדר הספירה שלנו היה מ"ת ביום נ"א לספירה (ועי' ריב"ש צ"ו) (וע"ע היטב בחק יעקב ריש הלכות פסח) ואיך אנו אומרים ביום חמשים לספירה זמן מתן תורתנו. אבל לפי הקדמה הנ"ל ניחא הכל בס"ד דודאי זמן חג השבועות אינו תלוי ביום קבוע שבחדש סיון כאשר ימים טובים (וכדאמר') [בר"ה ו' ע"ב] עצרת פעמים חמשה כו') אלא ביום חמשים לעומר. והנה גם התורה נתנה ביום חמשים מיום מחרת צאתם ממצרים בכדי שיהיה שבעה שבועות תמימות בין יציאת מצרים למתן תורה כדאיאת הטעם בזהר ובספרים. ובעת ההיא הכינו עצמם לקבלת התורה (ובספירת) [וכספירת] שבעה נקיים דובח. והישראל שגם המה ידעו מהבטחת בהר הזה תעבדון וגו' התחילו תיכף לספור הימים ולהכיץ עצמם לקבלת התורה (אשר לעומת זה חייבה לנו התורה לספור ימי הספירה כמבואר בספרים) אך ההתחלה שלהם היה בבוקר ביום ו'. כי אצלם היה עדין הלילה הולך אחר היום שלפניו. ובבוקר יום ביום ו' מתחיל תחלת היום למספרם. ועיקר ספירה שיהיה

שהיה בקי בברייתות הרבה. וד"ש אמר רב יוסף אלמלא ההוא יומא. ר"ל אם התורה לא היתה נתונה ביום דוקא אלא ביני שמשא (כקושית גמרא דשבת הנ"ל) והיה בסתר. וא"כ לא היה היצה"ר שולטת בהם ולא היו שבורים. וכיון דלא נשתכרו לא נשתכחה תורה מישראל. וא"כ כאמ"א היה יכול להשיג מעלת הסיני שהיה לומד ואינו שוכח. וזה שאמר כמה יוסף איכא בשוקא:

[ר' שאול קאצנעלנבאגין]

או דלמא ישראל דדאיני במצות הבי' גופייהו. נ"ב אע"ג דישראל קודם קבלת התורה עדיין לא היה עליהם עול מצות והפרישין ג' ימים קודם משום פולטת ש"ז. וע"כ משום דאכלו שקצים ורמשים חבול גופייהו. וצ"ל דישראל היה עליהם מצות בני נח וגיד הנשה ומעשר וגם מצות שבת וכבוד אב ודינין במרה אפקוד עי' (סנהדרין נ"ו ע"ב. ולקמן פ"ז ע"ב) ורמב"ם פ"ט מהל' מלכים ה"ב דבימי עמרם נצטוו ישראל עוד במצות יתירות:

[מנהי"ץ חיות]

החדש הזה לכם ראש חדשים. עיין סנהדרין (דף מב): [מצפה איתן]

ורכ"ע בשבת נתנה תורה. נ"ב לבר מראב"ע עקב רוח אחרת אתו וסובר שבע"ש נתנה. כמ"ש בפר"א (פמ"ו) ועמ"ש בס' אם לבינה בס"ד:

זכור את יום השבת לקדשו. עיין פסחים (דף קז ע"ב): [מצפה איתן]

רש"י

ד"ה בי שמשי יצ"י שבת קרי בי שמשי בב"ל דוכתי. נ"ב עי' רש"י (תענית כ"ה א') דכל היכא דתני בי שמשי היינו ערב שבת וכבר רמז מהר"ב שם על סתירת דברי רש"י שם מכאן (כתובות ק"ג א') ע"ש וע"ע רש"י (יומא ס"ג ע"ב) דמפרש ג"כ רש"י דבי שמשי היינו משך כל ליל שבת ועי' רש"י לקמן קיג ע"ב ד"ה ומהדר ליה בקידושא דבי שמשי:

תוס'

ד"ה אמר וא"ת א"כ כו'. ונ"ל דקושית ולטבלו ביני שמשי הוא לפי מאי דא"ל ראוי' קאמינא ובאמת טבלו בערב שבת. וקמקשי דה"ל לקבל תורה בלילה. אע"כ דהי' בנות פליטה בלילה:

[רא"ם הורוויץ]

סד"ה בתל"תא כו' כתיבא מצות פרישה. נ"ב לך אאמירה אחורנה שדינן פרישה דבתרה והגבלה שדינן אאמירה אמצעית:

דף 19 ע"א

גמ'

של"שה דברים עשה משה מדעתו כו'. נ"ל דכל הג' דברים בסגנון אחד נינהו. שהקב"ה היודע עתידות ידע שלא יפלוט בשלישי [והיינו דאמר לעיל ראויא ליתתן] ושלא דבר עם משה בעת טומאתו. ושיעשו ישראל

עיון יעקב

כדי שיכול שבת להעיד מי כעמך ישראל גוי אחד והראיה שכל האומות לא היו רוצים לקבל התורה רק ישראל. עוד יש לומר כדי להראות ששכר מצוה והתורה בהאי עלמא ליכא אלא לעתיד לעולם שכולו מנוחה ושלום לכך הוזיהר התורה לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת דא הוא להזהר מאש המחלוקת לכך ה' עוז לעמו יתן דא התורה ה' יברך את עמו בשלום דא שבת ושבת הוא קדש לכן ניתנה בו תורה הקדושה ועוד י"ל ע"ד דאמרין שבת היא מלעזק ורפואה קרובה לבא וישראל נתרפאו אז ממומין כדאיאת בתנחומא פרשת יתרו וק"ל: **רבי יוסי סבר משה הוסיף יום א' מדעתו**. נ"ל דבזה פליגי שני מ"ד פ"ק דסוטה ח"א ששה בסיון היה משליכין משה ליארז וזה ס"ל דלא הוסיף יום אחד מדעתו ומ"ד כ"א בניסן היה סבור דהוסיף יום אחד מדעתו וא"כ היאך יכול ללמד עליו וכות אפילו בשביעי דאולי לא יסכים הקב"ה עמו והוא לא יוסיף וברורש הארכתי מזה הענין יותר:

דף 19 ע"א **רבי אומר בתחלה פירש עונשן דכתיב וישב משה דברים שמשבבין דעתו של אדם ולבסוף פירש מתן שכרן דכתיב ויגד משה דברים שמושבין לבו של אדם כאגדה**. נראה דר' אויל לשיטתו

פרץ מזה לראב"י לעיל דאמר למסען ונ"ל ליישב דהוא סובר דלא נצטוו על השבת אלא באלוש כדאיאת במ"ר ר"פ עקב (וע' תד"ה כאשר וא"ת מנ"ל כו' דילמא כו') וא"כ כשנסעו מאלים עדיין לא הוזהרו עליו ומאי דקאמר הש"ס לעיל וקמפילגי בשבת דמרה ל"ד רק משום שהביא מימרא דריא"ר דאמר כאשר צוך במרה:

בהתחלת היום שיהיה תמימות (וכמבואר בגמ' ובפוסקים לדינא לדידן). ואילו לא הוסיף משה יום אחד מדעתו והיה רק פרישה ב' ימים ד' וה'. והיה קבלת התורה ביום ו' שהוא יום חמשים לספירתם מיום ו' עד יום ו'. אבל כשהוסיף משה יום אחד מדעתו ומשום דהוי ס"ל דהמנין והימים נידונים שיהיה כדון אחר מ"ת שהיום הולך אחר הלילה. והקב"ה הסכים על ידו. ממילא ספירתם הראשונה שהתחילו נתבטלה שהרי לא התחילו לספור בתחלת ליל ו' ולא הוה תמימות (כי לא היה הלילה בגדר ההכנה כנ"ל) ועי' זוהר פ' בשלח פסוק וה' הולך לפניהם יומם. והיה התחלת הספירה מיום ז' ומשום דהלילה שלפניו היה ג"כ בכונת הספירה והכנתם לקבלת התורה. ע"כ נתנה התורה בשבת שהוא יום חמשים לספירתם האמתית. והיינו דאמרין ביום חמשים לספירה דידן זמן מתן תורתנו ודו"ק:

[בן אריה]

ד"ה ומה ישראל וא"ת מאי קאמר דהוסיף מדעתו דאורייתא הוא וניתן לידרש. נ"ב ואע"ג דקל ותומר בכלל י"ג מדות המקובלות בסיני ועדיין לא ניתנה התורה אז דק"ו שלו היתה מיד ע"י אמירת השי"ת אל תגשו אל אשה. אולם האמת ק"ו הוא ענין מוכח בהיקש השכל ודרכי הגיון. וק"ו אדם דן מעצמו וא"צ שיקבל זאת מרבו. וא"כ אף טרם שנמסר בסיני היו יכולים לדרוש בק"ו ודמיא לדברי תורה דכל דבר אשר מוכח בסברא הוי דין תורה כמו דפריך הי"ד (כתובות כ"ב א') הא למה לי קרא סברא הוא. ולדידי קשה עוד לשיטת הש"ס פ"ק דביצה. דאילולי שנא' (דברים ה כז) שובו לכם לאהליכם היו אסורים בתשמיש דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. אף אם בטל הטעם. א"כ איך אמרו עשה משה מדעתו. הרי טרם שנאמר שובו לכם לאהליכם היה אסור מצד מצות ה' רצע"ג:

[מהר"ץ חיות]

ד"ה קבע כו' הוא מספק למה יפרוש. י"ל עפמ"ש התוס' בביצה (דף ה סע"א) דבקרא דוהיו נכונים וגו' אין שום זמן ואל תגשו אל אשה משמע עולמית וכ"כ שם הרא"ש ולפ"ז למאי דס"ד דמשה שהזהיר להם לעולם הוי שפיר ק"ו:

ד"ה ואתה פה עמוד עמודי דמשמע במדרש של"א ידעו זמן גדול שפירש ממנה. נ"ב דברי המדרש הללו לא נמצא לא בתנחומא שלפנינו ולא ברבה. אכן בילקוט סוף בהעלותך מובא כל הענין בשם מדרש ילמדנו. ומכאן ראי' שמדרש ילמדנו היינו תנחומא שלפני קדמונינו היה מרובה בכמות מכפי אשר לפנינו בתנחומא:

דף 19 ע"ב

גמ'

רב יהודה כאשר. כצ"ל (ול"ג אמר רב): [חכמת מנוח]

אתחומין לא אפקוד ומ"ם אתחומין נמי אפקוד. נ"ב נ"ל פירושו מ"ס אתחומין לא אפקוד כלל עד אחר סיני כשאר המצות ומ"ס אתחומין נמי אפקוד היינו באלוש. דבסדר עולם מייתי להו תרוייהו במרה נצטוו על השבת

חידושי הרש"ש

שם ואת"ל כיון דאכ"י כו' במעי בהמה מהו. נראה דר"ל כמו חתול וכדומה דאכלי ג"כ שרצים (עי' חולין טז ב) דאוקי ר"פ ברייתא דתני בה בהמה. בעופא וע"ש בפירש"י וכל שכן דחיה בכלל בהמה:

רש"י ד"ה דא"ל פרוודור. כשר כותלי בה"ר כו'. ובחולין בר"פ בהמה המקשה פ' דפרוודור היינו הירכיים וע' בנהר (פ"ב מ"ה) משל כו' והפרוודור ובגמ' שם: **רד"ה משום חולשא דאורחא גרסינן**. לכאורה הנ"ל להגיה דצ"ל לא גרסינן מדכתב לק' הדברים האלה נאמרו לו למחרת ביאתם כדאמרין כל עליותיו בהשכמה היה כו' ול"ל כ"ז דת"ל משום חולשא דאורחא ואולי י"ל שבא לתת טעם מדוע לא א"ל בערב יומא קמא אחר שנחו קצת. ועי' ח"א:

דף 19 ע"א **רש"י ד"ה הא אמרן**. וקרא דכתיב ביום השלישי כו' ימימים שלמים כו'. לכאורה לפ"י גם ליום השלישי יל"פ כן וכפי שדרש משה:

[**רד"ה משבבין**. כמו וילץ שובב כו'. ולע"ד יל"פ מלשון כי שבבים יהיה עגל שומרון (הושע ח) ע"ש פירש"י ור"ל כאן שמשבבין לבו של אדם. אח"ז ראיתי בדר"ק שם שגם הוא הבין כן]:

דף 19 ע"ב **גמרא ת"ש ויסעו מאיל"ם כו' ואותו היום שבת היה כו'**. ק"ל מדוע לא פרץ מזה לראב"י לעיל דאמר למסען ונ"ל ליישב דהוא סובר דלא נצטוו על השבת אלא באלוש כדאיאת במ"ר ר"פ עקב (וע' תד"ה כאשר וא"ת מנ"ל כו' דילמא כו') וא"כ כשנסעו מאלים עדיין לא הוזהרו עליו ומאי דקאמר הש"ס לעיל וקמפילגי בשבת דמרה ל"ד רק משום שהביא מימרא דריא"ר דאמר כאשר צוך במרה:

ובתר הכי קאמר באלוש נתנה להם שבת. ש"מ דאיתא להא ואיתא להא ותלמודא דרך קצרה נקט ור"ל במ"ש שבת דמרה היינו שבת שלפני מתן תורה שכבר נתנה בט"ו באייר ובזה מיושב מה שנתקשה להתוס' בד"ה כאשר צוך דודאי שבת ראשונה היתה שלא שמרזו מקצתן (כמ"ש בס"ד בגליון ס"ע פ"ה) ובכן אין הכרח ג"כ למ"ש תוס' סד"ה אתחומין וק"ל. אלא ודאי מפ' המן ילפינן הוצאה. ול"פ אהא דבמרה נתנה שבת: ^[יעב"ץ]

נמל עשר עמרות. עקידה פ' בא עלה י"ג ד"א ע"א:

[גליון מהרש"א]

ראשון לאביצית קדשים. ר"ל קדשים קלים. דאילו קדשי קדשים אכלו כל ימי המלואים: ^[ראמ"ם הורוויץ]

ואין בין ר"ה לר"ה אלא ארבעה ימים. נ"ב עיין מהרש"ל ומהר"ם לובלין ובספר נצח ישראל:

[ר' בצלאל ונשבורג]

רש"י

ד"ה אתחומין לא אפקוד הלכך כשנסעו מרפידים נסעו בשבת. צ"ע דמ"מ היאך נסעו בשבת וסתרו אהליהם דחשיב כסותר ע"מ לבנות עיין לעיל (דף לא ע"ב) ואין לומר דמאתמול סתרו דמנא ידעי בע"ש שיצטרכו לנסוע למחר: ^[מצפה איתן]

ד"ה ראשון לעבודה לסדר עבודת תמידין. כ"ה במדרש נשא פ' י"ב בשם ר' יוסי בעל הברייתא דסדר עולם [ביבמות פ"ב] והוא כמ"ד דבסניני עולת ראיא הוא. ואפשר דלכ"ע ל"ק שניהם ע"י יומא: ^[ראמ"ם הורוויץ]

חידושי הרש"ש

[רש"י ד"ה ראשון לבריאת עולם. שא' בשבת היה. הוא מוכרח מדקאמר ומדריש ירחא דניסן דהאי שתא חד בשבתא. אבל ק"ל דלמא כוונת הבריי' על בריאת אדה"ר שהיתה באחד בניסן (עמש"כ לעיל סט ב) וכר"י דאמר בניסן נברא העולם ולא על יום א' בשבוע:

תוד"ה כאשר. **וא"ת וכיון דבמרה כו'**. הנה לשון קושייתם בוא"ת ולא תירצו כלום. וזה נשמט מהגרי"פ בב"מ ס"א בתוד"ה אלא לצינינו]:

בא"ד (בסופו) **ועוד מקשים וכו'**. המהרש"א כתב דלא מקשי רק לפי פשטות דקרא שכתב התוס' לקמן וזה דוחק ול"נ דאף לפירושם לקמן לשיטת הש"ס מ"מ כיון דקאי ביום השבת גופיה כדכתיב אכלוהו היום וכו' הל"ל ויהי ביום ההוא יצאו מה"ע ללקוט ומדכתיב ביום השבת משמע דלשבת הבאה קאמר:

דף פח ע"א **רש"י ד"ה לרבנן ח'**. **ונמצא דאשתקד בע"ש**. נ"ל דלפ"ז היה ניסן חסר ונמצא ריש ירחא דאייר בשבת (דזה מוכרח מהוכחת הברייתא דויסעו מאילים מהפסוקים וא"כ ע"כ אייר עברוה כדלעיל והא דלא רצה הש"ס) לומר גם עתה דגם ניסן היה מלא והיה פסח שלו בה' ולא חסרו רק ז' חדשים וכדלעיל הוא מפני דכיון דלא היה רק ה' מלאים בשנה זו ודאי דלא עשו תרי ירחי בהדרי ר"ל ניסן ואייר מלאים (ובפרט לפי המבואר (בתענית כח ב וביומא ד ב) דסיון היה גם כן מלא יהיו ג' חדשים מלאים בהדרי אמנם זה אינו מוכרח דלמ"ד כששי נתנה י"ל דעלה בו ביום להר וסיון חסר היה ושלמו המ' יום ב"ז בתמוז) וזה דלא כמהרש"ל ומהרש"א בתד"ה לרבנן והא דקאמר הש"ס לקמן ריש ירחא דאייר בחד בשבא ל"ד אלא הוא אשיגרת לישן דלעיל דקס"ד דניסן היה מלא ובאמת הוה מצי לאוקמי כן ברייתא דלקמן כו' יוסי ותרווייהו היו חסרים אלא דאם כן הנך ברייתות דלעיל דבה' בשבת היה פסח אמאן תרמייא:

גמרא ת"ש דתניא בס"ע כו' הא מני רבנן היא. אע"ג דמאן תנא ס"ע ר' יוסי (יבמות פ"ב ב) י"ל דתני ולא סבר לה כדמשני (בנדה מ"ו ב):

שם דרש כו' ביום תליתאי כו' כרבנן. הגרע"א ז"ל הקשה דהא גם בקרא כתיב ויהי ביום השלישי כו' וע"כ צ"ל לר"י כמ"ש רש"י לעיל דר"ל שלישי לימים שלמים א"כ נפרש נמי כן כוונת הדורש ולפמ"ש המהרש"א בח"א דכל הני שלשה דחשיב הוא שהא' יש לו שום מעלה והב' נוסף עוד במעלה על הא' וכן הג' על הב' ובימים היה מעלת יום א' שפירשו בו מנשותיהם אך לילו לא פירשו ויום הב' עלה יותר שהיה לילו עמו כו'. ע"ש א"כ א"ש דלר' יוסי יום א' וב' היו שוין במעלותיהן עם לילותיהן:

שקטה ואם שקטה למה יראה אלא וכו'. נ"ל דלכך מקשה כפל דהכי פירושו משמים השמעת דין דהיינו שהקב"ה עושה דין ברשעים שאינם מקיימים תורה ומצות וא"כ ארץ יראה דאם יעברו על התורה יעשה הקב"ה דין לשחת האדמה וכל בשר אשר עליה וא"כ קשה למה שקטת בקבלת התורה דאף שקבלו אולי לא יקיימו אותה ויהא עונשם גדול יותר אצ"ל שהארץ ידעה עתידות שייקיימו אנשי מעשה התורה והמצות וא"כ למה יראה מתחלה קודם הקבלה הלא כמו שידעה עתידות שייקיימו כמו כן ידעה שיקבלו התורה לזה קאמר לעולם שלא ידעה עתידות וא"כ שפיר מתחלה יראה שמא לא יקבלו ישראל התורה ותחזור הארץ לתוהו ובוהו ולבסוף כשיקבלו בנעשה ונשמע שקטה כפירש"י שם כי התנאי היה רק על הקבלה ולא על הקיום כדקדוק לשון רשב"ל מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם מקבלין ישראל את התורה מוטב מקבלין דייקא וק"ל:

דרש ר' סימאי כו' קשרו ב' בתרים. עיין בתוס' ומהרש"א ואפשר עוד לומר שתי כתרים דהיינו לענין חירות מן הגלות וחירות מן המלאך המות לכך כשחטאו נגזר עליהם מיתה ושעבוד גלות וזה שאמר בא משה ונטלן כי משה לא מת ע"י מלאך המות וגם לא היה לו כל ימיו שעבוד גלות אדרבה הוא היה כובש והולך מלכי סתיון ועוג ומה שאמר עתיד הקב"ה להחזירו כי לעתיד יהיה בלע המות לנצח ושעבוד גלות ויטול ג"כ: **ירדו ק"כ רבוא מלאכי חבלה**. עיין בתוס' ומהרש"א ועוד נ"ל דודאי אין חילוק אם יטלו

ד"ה לאביצית קדשים במחיצה כו'. דלמ"ד שלמים הקריבו כ"ג הרי נאכלו קדשים ולמ"ד עולות לחוד ניהא בפשיטות: ^[ראמ"ם הורוויץ]

תוס'

ד"ה כאשר כו' עד בקר וגו' כו'. נ"ב בח"ש גרים בקר וגו' וכתיב (שמות כז טז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וגו' משמע כו' ול"נ דדייק דמשמע דהא דנאמר ויהי ביום השביעי וגו' הוא השביעי שאחר אותו בקר שנזכר בקרא דויניחו אותו עד הבקר דאי אותו שבת עצמו היה לא היה צריך לחזור ולומר ויהי ביום השביעי וגו' ולפי זה נמצא ששבת ראשונה היה כשנסעו מאילים ושני ה' במן כשנאמר ויניחו אותו עד הבקר ושלישי היה כשנאמר ויהי ביום השביעי וגו': ^[זכמת מנחם]

דף פח ע"א

גמ'

א"ל ר"י הא מני רבנן. נ"ב דכוותיה בפרק יוצא דופן (מ"ו ב') [דר"י תני לה ולא סבר לה]: ^[יעב"ץ]

עליה דר"ח. נ"ב ערש"י. ולישנא דקרא הוא. אפי' בהי"ת ככתוב [מלכים א [כב] ראיתי את ה' יושב וגו' וכל צבא השמים עומד עליו. וכן [ישעיה ו] שרפים עומדים ממעל לו. וכן במלכותא דארעא [שמואל א [כב] ושאל יושב וגו' וכל עבדיו נצבים עליו: ^[יעב"ץ]

דיהב אוריאן תליתאי. עיין תנחומא פ' יתרו:

[מצפה איתן]

דיהב אוריאן תליתאי. עקידה פ' שמיני סוף עלה נ"ט: ^[גליון מהרש"א]

א"ר אבידימי בר חמא בר חסא. נ"ב בערכין כ"ה ע"א הגי' בר דוסא: ^[ר"י היילפרין]

מכאן מודעא רבה לאורייתא. נ"ב ע' ריטב"א קידושין דף ע"ה ע"א ד"ה סבר לה כרבי ישמעאל: ^[שערי הלכותות]

מודעא רבה לאורייתא. עיין בס' לוית חן: ^[מצפה איתן]

מלמד שהתנה הקב"ה. ע' עקידה בראשית שער ה' עלה י"ב ע"ג ד"ה אך אמנה: ^[גליון מהרש"א]

שהקדימו נעשה אנשמע. עקידה פ' יתרו עלה כ"ה ד"א ריש ע"א ופ' משפטים עלה ל"ד ע"ג: ^[גליון מהרש"א]

מלאכי חבלה ופרקום. עקידה פ' כי תשא עלה מ"ו ע"ד: ^[גליון מהרש"א]

ופדויי ה' ישובון. עיין חלק (דף קט): ^[מצפה איתן]

רש"י

ד"ה ביום תליתאי לפרישה. ול"ל שלישי לאותן שלליל עמו. כמ"ש רש"י ד"ל לעיל אשלישי דקרא. דמ"מ ל"ש לאודווי עלה כיון דלא הוו צריכי אלא לשנים:

[ראמ"ם הורוויץ]

תוס'

ד"ה כפה כו' שכבר הקדימו נעשה אנשמע. עיין תנחומא פ' נח ופ' שופטים דנעשה ונשמע אמרו על תורה שבכתב וכפית החר היתה על תורה שבע"פ ובזה

עיון יעקב

דסבר קנין פירות לאו קנינן הגוף דמי כדאיתא בש"ס דב"ב דף קלז ולכך אע"ג דהרבה מצות אוכל אדם מפירותיהן בעוה"ז מ"מ כיון דקנין פירות לאו קנינן הגוף דמי ועיקר השכר הוא לעוה"ב ובעוה"ב אין שכר לאדם אלא לאחר י"ב חדש שכבר קיבל עונשו לכך פירש בתחלה עונשן ואח"כ פירש מתן שכרן ור' יוסי דסבר בתחלה פירש שכרן ואח"כ עונשן סבר קנין פירות קנינן הגוף דמי וכיון דאוכלין פירותיהן בעולם הזה והקנן קיימת לעוה"ב לכך סבר בתחלה פירש השכר וכו' או יש לומר דפלגי אי אמרינן צריך להשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון או דאמרינן במה דסיים פתח דמצינו שישראל אמרו נעשה ונשמע דהיינו נעשה על מצות עשה ושכר עשייתה ואחר כך נשמע על לא תעשה ועונשה דר' אומר בתחלה פירש עונשה ואחר כך מתן שכרן כי במה דסיים פתח וריב"י סבר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון כך אמרו מתחלה נעשה ואחר כך נשמע:

דף פח ע"א **בריך רחמנא דיהב לן אוריין תליתאי**. נ"ל דלכך שבח להקב"ה בזה כי ע"י התורה שניתנה הכל על דרך תליתאי ניצל מהעון הגדול הזה לשה"ר שהוא לישנא תליתאי כדאיתא בערכין מה יעשה אדם וינצל מלשה"ר וכו' ועוד דע"י התורה זכו לג' כתרים כדאיתא ברבה קהלת דף ק ע"א: **אוריין תליתאי**. פירש"י תורה נביאים וכתובים עוד י"ל שהיא תורה שבכתב ותורה שבע"פ ונסתר שלהם: **לעם תליתאי**. פירש"י כהן לוי ישראל ועוד שהם נסמכים על זכות ג' אבות אברהם יצחק ויעקב עוד שג' סימנים יש באומה זו רחמנים ביישנים גומלי חסדים: **אית יצבזו בתחתית החר אמר רב אדא מלמד שכתב הקב"ה עליהם תליתאי**. הנה האריכו כל המפרשים במתימתם על זה חדא קושיית תוס' הא מתחלה אמרו נעשה ונשמע ועוד קשה א"כ כל הדורות עד אחשוורוש למה איענשו ועיין בתנחומא פ' נח דכפיה היה על תורה שבע"פ ע"ש ול"ג לתרץ דלק"מ דודאי קבלו התורה ברצונם הטוב כאמרם נעשה ונשמע רק שהם סברו כדאיתא פ"ק דע"ז למען ייטב להם ולבניהם עד עולם שלא יהא מלאך המות שולט בהם וח"א שלא יהא אומה ולשון שולטת בהם וכמו דאמרינן לענין שלא יהא מלאך המות שולט בהם אף שחטאו ונגזר מיתה על אדם מ"מ כיון שמת נעשה חפשי מן התורה ומצות כדאמרינן במתים חפשי כך קבלו ישראל התורה לענין שלא יהא אומה ולשון שולטת בהם ואם יגרום החטא שיהיו בגלות ושעבוד מלכויות יהיו פטורים מן התורה ומצות לזה היה כפיתת הר כגיגית שיקבלו עליהם עול תורה ומצות אפי' בגלות ושעבוד אך מודעא רבה לאורייתא כי אנוסים היו לכך כשחטאו וגלו לבבל ומשם נעשו עבדי אחשוורוש מכח גודל חיובו נס שנעשה להם בעת ההיא קיבלו עליהם עול תורה ומצות מרצונם הטוב אפילו בגלות:

מאי דכתיב משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה **הא יראה למה** משמים ואם שקטה למה יראה וא"כ קשה למה שקטת בקבלת התורה דאף שקבלו אולי לא יקיימו אותה ויהא עונשם גדול יותר אצ"ל שהארץ ידעה עתידות שייקיימו אנשי מעשה התורה והמצות וא"כ למה יראה מתחלה קודם הקבלה הלא כמו שידעה עתידות שייקיימו כמו כן ידעה שיקבלו התורה לזה קאמר לעולם שלא ידעה עתידות וא"כ שפיר מתחלה יראה שמא לא יקבלו ישראל התורה ותחזור הארץ לתוהו ובוהו ולבסוף כשיקבלו בנעשה ונשמע שקטה כפירש"י שם כי התנאי היה רק על הקבלה ולא על הקיום כדקדוק לשון רשב"ל מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם מקבלין ישראל את התורה מוטב מקבלין דייקא וק"ל:

דרש ר' סימאי כו' קשרו ב' בתרים. עיין בתוס' ומהרש"א ואפשר עוד לומר שתי כתרים דהיינו לענין חירות מן הגלות וחירות מן המלאך המות לכך כשחטאו נגזר עליהם מיתה ושעבוד גלות וזה שאמר בא משה ונטלן כי משה לא מת ע"י מלאך המות וגם לא היה לו כל ימיו שעבוד גלות אדרבה הוא היה כובש והולך מלכי סתיון ועוג ומה שאמר עתיד הקב"ה להחזירו כי לעתיד יהיה בלע המות לנצח ושעבוד גלות ויטול ג"כ: **ירדו ק"כ רבוא מלאכי חבלה**. עיין בתוס' ומהרש"א ועוד נ"ל דודאי אין חילוק אם יטלו

נסתלקה קושיית התוס' בסוטה (דף לה ע"ב):

[מצפה איתן]

ד"ה פּרִיּו כּו' הקשה ר"ת שהרי **אנו רואים שגדל כשאר איִלנות**. ובמדרש שיר השירים איתא מה תפוח נצו קודם לעליו. כלומר חניטת פירותיו. וכן הוא באמת שבזה התפוח משונה מכל האילנות שבכל אילנות יוצאין עליהן ואח"כ הנץ ובתפוח הנץ קודם. וכן הוא ג"כ כונת הגמ' פריי כלומר נץ הפרי. וכן הוא כונת רש"י ז"ל. והדברים כפשוטן. וראיתי בספר הישר לר"ת שהביא לשון המדרש ועכ"ז הקשה. וצ"ע דלפי לשון המדרש אין מקום לקושייתו:

[בן אריה]

בא"ך וריח אפך כתפוחים. נ"ב עי' בינה לעתים דרוש מ"ד בדפוס ברלין דף י"א בר"ה וכבר וכו':

[ר' בצלאל רנשבורג]

גמ'

ת"ר עֲלֹבִין כּו'. נ"ב נ"ל דקאי אדסליק מניה. ר"ל כ"י העלובה הנזכרת שומעת חרפתה ואינה משיבה. למימרא דא"ל חטאו לא מיייתו והכתיב פ' נחלות כדאי' [ע"ז] ה' א'] ועוד משום ערבוש שטן [עשר העגל] ושמחה ביסורין שנגזר עליה כעוה"ז בגליות ודוק: [יעב"ץ]

לְמִיּוּמִינִים בַּה סמא דחיי. עיין לעיל (דף סג) ותענית (דף ז) :

[רש"י]

ד"ה עין כו' מין בהמה כו'. עיין ח"א: [מצפה איתן]

חידושי הרש"ש

דף פח ע"ב [גמ' צרור המור כו'. **אע"פ שמיצר ומימר ל**. נראה דמימר הוא מלשון מרירות. עמש"כ לעיל (פ' ב)]:

דף פט ע"א **רש"י ד"ה קושר בתרים**. ראש הו' נמתח לַיּוּמִין וּלְשִׁמְאֹא וּבִגְגוּ מַעַט. כ"נ דצ"ל וע"ש במנחות בפירש"י ותוס' ולקמן (קה א') בפירש"י ד"ה דבעי:

עיון יעקב

ב' מיני טעמים טעם למעלה וטעם למטה והן הן כתרי אותיות ועוד י"ל דלכך קשרו ב' כתרים להראות דאלו ואלו דברי אלהים חיים המטהרים והמטמאין המחייבין והמוכזין האוסרין ומתירין כולם זכו לכתר תורה: **אע"פ שמיצר ומימר לִי בין שדי וליִין**. עי' מ"ש מהרש"א ז"ל ע"ד דאמרינן אף בהיותם בארץ איביהם לא מאתים וכו' ולהכי אמר בין שדי ילין כדאמרינן ביעקב ואל שדי יתן לכם רחמים מי שאמר לעולמו די הוא יאמר לצרותי די כן יאמר לגלותינו המר די שלא ללכותינו: **כֹּל דבור ודבור נתמלא כֹּל העוֹלָם כוֹלָו בשמים**. כיון שישראל נמשלו לכלה שמתבשמת בבשמים כך ישראל נתבשמו ע"י הדבורות ולכן נתמלא כל העולם כמו שמתחלק הדבור לע' לשון להראות שלכל דבור ודבור יש שכר מיוחד בפני עצמו כלי סיועת חבירו: **כֹּל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה יצאה נשמתן של ישראל**. ע"ד שאמרו אין אדם עומד על ד"ת עד שממית עצמו עליה ועיין בחידושינו ולהראות שכל העובר על א' ממצות המלך חייב מיתה ועיין לעיל פ' במה אשה מצוה קלה צויתיו ועבר עליה וכו': **כֹּל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהם י"ב מיל**. כדאיתא במפרשים דלכ"ע בשבת נתנה תורה היאך יצאו חוץ לתחום ותיצרו דענני כבוד היו מקיפין מילא י"ל לכך דוקא י"ב מיל כנגד מחנה ישראל עוד ש לומר כיון דע"פ אונס יצאו חוץ לתחום והחזירו הוה כאלו הוציאו גוים וכמבואר בא"ח ס' ת"ה סעיף ה' ע"ש:

בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת וכו' אחוז בכסא כבודי וכו'. נראה דשאלת המלאכים היה כך דודאי ידעו שהתורה שייך לישראל כדכתיב דבר אל בני ישראל צו את בני ישראל אלא שידעו שהשתלשלות הכל הוא מלמעלה למטה על דרך זה שהקב"ה מוריד השפע על המלאכים והם מורידים השפע על ישראל כמו שאמר יעקב המלאך הגואל אותי מכל רע וכאשר ראו המלאכים שמשה בא למעלה בודאי ברשות הקב"ה בא לכן שאלו מהו לילוד אשה בינינו כי ירידת השפע מלמעלה למטה ראוי להיות על ידינו ולא ע"י ב"ו והשיב לקבל תורה בא לכן הוצרך לעלות לקבל תורה מאתי על זה אמרו חמדה גנוזה וכו' וכיון שהיא גנוזה כי כבוד אלהים הסתר דבר א"כ היאך אתה רוצה ליתן לב"ו אתה דייק למה לא על ידינו א"ל הקב"ה אחוז בכסא כבודי מזה יהא מוכח שגם על ידך ראוי לירד מלמעלה למטה והחזיר להם תשובה מה כתוב בה וא"כ אתם יכולין לקיים התורה א"כ א"א נמי להיות שליח לאחר דכתיב אתם גם אתם וכו' ולפי שהשיב להם כהוגן לכך כל א' מסר לו דבר א' להורות שהשתלשלות הוא הכל על ידם רק התורה א"א להנתן על ידם כתירוצו של משה וק"ל:

דף פט ע"א **בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא מלאך המות ואמר תורה היכן היא**. דקדק לומר בשעה שירד משה דבודאי הסכים עם נתינת התורה למשה כמו כל המלאכים רק שהיה סבר שישאר משה למעלה בריקע עם התורה ולא שירד למטה לכך שאל תורה היכן היא והשיב הקב"ה נתתי' לארץ כוונתו דאין התורה מתקיים אלא במי שמשפיל עצמו עד לארץ לכך הלך אצל ארץ ולא מצא וכן אצל התהום וכן אצל המים משום שכל א' מאלו אחד נמוך מחבירו עד שאמר הקב"ה שנתן למשה שהיה עניו מכל האדם ולכן הראה משה ענותנותו הגדולה בזה ואמר מי אנכי שתנתן תורה ע"י כי לא רצה להחזיק טובה לעצמו שהוא עניו מכל ומדה כנגד מדה נתן לו הקב"ה מתנה שנקראת התורה על שמו שידעו שלכן נקרא על שמו משום שהוא עניו מכל האדם ואין התורה מתקיים אלא על ידו דוקא: **שהיה יושב וקושר בתרים**. נ"ל מדמדקדק לומר שהיה יושב ר"ל שהיה קשות שצריך להיות בישיבה כדאיתא במגלה ר"ש פרק הקורא עומד והן הן הקשות כדאמרינן היה יושב ודורש כתרי אותיות והיה דורש על כל קוץ וקוץ חילי חילים של הלכות ודקדק לומר בשעה שעלה משה למרום משום שכל עליותיו היו בהשכמה והיו לו לומר צפרא טבא למרא לכך אמר אין שלום בעירך מדלא אמר כן והשיבו משה כלום יש עבד שנותן שלום לרבו פ' דאין עבד נותן שלום לרבו בשעה שרואהו עוסק בעסק גדול וחמור כי אין דרך ארץ ליתן שלום לרבו לבטלו מעסקו כדאמרינן בתענית דף כג גבי אבא חלקיה שלא היה רוצה להשיב לו שלום כיון שהיה עוסק במלאכתו ע"ש והשיב לו הקב"ה כיון שידעת שאני עוסק בדברים קשים וחמורים היה לך לעזורי לכך אמר רעתה יגדל נא כח ה' וכו':

^[1] וכן אמר ר' עקיבא בפרק חמשה עשר (פ"ד, ע"ב) שכל המלאכה שאינה צריכה לגורם, אינה אלא עבודה זרה

^[2] וכן אמר ר' עקיבא בפרק חמשה עשר (פ"ד, ע"ב) שכל המלאכה שאינה צריכה לגורם, אינה אלא עבודה זרה

כָּלֹם יש עבד. בהגהות הגר"פ עיין תוספות כ"ק ע"ג ע"ב ד"ה כדי. צריך להוסיף וע"ע בהרא"ש ברכות פרק ד' סימן ה' מ"ש בשם הירושלמי והוא י"א ביו"ד סימן רמ"ב סעיף ט"ז:

אַלֵּא באו שש. עקידה פ' כי תשא עלה מ"ה ד"א ע"א: ^[גליון מהרש"א]

א"ל מ"פ לא שכיחת קמיה דר"פ. נראה דההוא מרבנן אמר הכי לרב כהנא. מ"ט לא שכיחת קמיהו דר"פ ור"ה דקמעייני אפילו באגדתא. ואת לא קמעיינת ואמרת פירושא דלא דייקנא: ^[רא"ם הורוויץ]

^[רש"י]

ד"ה לַעֲזֹרְנִי לֹאֹמַר תַּצִּלֵּה. עיין ברכות ז' ע"א ברכני. וב"מ קי"ד ע"א ולא והכתיב. וברבינו בחיי פ' עקב על ואכלת ושבעת: ^[ר' אליהו גוטמאכער]

^[תוס']

סד"ה מדבר ואיך יתכן דמדבר כו'. נ"ב גם זה כבר מיושב ממש"ל שהכל מדבר אחד כי גדול היה ומתפשט גם לצד מזרח מעבר לירדן והלאה. סביב לים המלח קדמה: ^[יעב"ץ]

דף 98 ע"ב

^[גמ']

דָּלַע עשרים דָּלֵא ענשת עֲלִייהו. נ"ב עי' ירושלמי פ"ז דבכורים. ועי' ג"כ רש"י (תענית ה' ע"ב) ד"ה ימיו של שמואל הרמתי. ועי' מדרש ב"ר ר"פ חיי שרה. ודברי הרא"מ ומהרא"ש אשכנזי שם. ובת' ח"צ ס' מ"ט שפקפק בזה לומר דאינה רק דברי אגדה ואין למדין הימנה. ועי' דברי הרמב"ם פ"י המשנה פ' ד' דסנהדרין ד' מיתות על המשנה הבא על הזכר אחר שהאריך מענין עריות כ' מפי השמועה למדנו שאין הקב"ה מעניש את החייב כרת רק אחר עשרים שנה. ע"ש הרי שתקע רבינו ענין זה ליתר נאמן בהוראה: ^[מהר"ץ חיות]

דָּלֵא ענשה. יש בתשובת ח"צ סימן מ"ט קושיא מפסחים צ"ג וכן מדרך צ"א דממעט רק קטן מעונש ולא פחות מכ'. והמציא א' שם עיקר וכאן רק אגדה דאין למדין. ב' פחות מ"ג לעולם לא נענש ופחות מכ' רק לפעמים. ג' פחות מכ' נענש לעוה"ב משא"כ פחות מ"ג. ד' פחות מכ' לא נענש מיד אלא אם לא חזר בתשובה נענש בסוף. ועיין במ"א שכ"ג ס"ק ד' בזה ובנב"ב ח"ב יו"ד קס"ד: ^[ר' אליהו גוטמאכער]

חידושי הרש"ש

דף 98 ע"ב [גמ'] פתחו ואמרו כי אתה אבינו. מה שנמחק מלת כי הוא שבוש]:

רש"י ד"ה התם. דקולָּמס מרוסם כו'. לכאורה צ"ל קנה מרוסס:

דף צ ע"א **במשנה ד"ה פלפלת**. ואינו **פלפל שָׁנָו**. התו"ט באר כוונתו מדרשני תנא למקריה פלפלת בתיי". והנה לעיל (סד ב') תני במשנה פלפל. והגמרא מפרשו שם לריח הפה כמו הכא. א"כ נראה דחדא נינהו:

במשנה רי"א אף המוציא משמשי ע"ז כו'. ובתו"ט כתב לכאורה ה"נ דת"ק טעמיה משום דהוה מלאכה שאצ"ל ורש"י היא. ולדעתי דלר"ש גם מאבני המזבח וכו' פטור וכדאמר' לקמן (צד) פוטר היה ר"ש אף במוציא אה"מ לקוברו ע"ש בפירש"י: **רש"י ד"ה ריח רנו**. **שמעשנין כו'**. לכאורה יל"פ שמוציא מפני שקשה עליו הריח וכו"ר דמלאכה שאצ"ל חייב עליה:

תוס' ד"ה תרי. **ולעיל דל"ש תרי גוויני חול כו'**. לכאורה זה לא הוה קאי אליבא דאמת מברייתא הדוסיפו (ובזה מתורץ נמי קושייתם בנדה דאמאי ל"פ על פי' דכברייתא מהא דלעיל (עב ב')) נותן שיעורא אחרינא לגפרית. משום דמזה עדיפא דלי"מ לתרץ תרי גוויני גפרית. וגם דלא לתרץ תרי גוויני חול) ואי כוונתם על מעיקרא (קודם דהביא הש"ס הא הדוסיפו) וכן לשונם בנדה. זה ודאי אינה קושיא. דתרי גוויני אינו תי' מורורח ולא משני ליה אלא מפני הדחק:

תד"ה לא יפחות. **כי היכא דתנן בפ"ב כו' כצ"ל** כי היא משנה שמה:

במשנה ריב"ב א חמשה. נ"ל סמך לדבריו דבקרא דכארץ תוציא צמחה וגו' רמז ה' זרעונים כדלעיל (פד ב') משמע דבהכי חשיבותייהו:

תוס' ד"ה המוציא. **ואפילו רב יוסף דמחייב כו'**. וע"ש דרבה הוא דמחייב ור"י פליג עליה:

בא"ד דהוי הכל כמו דבר אחד כצ"ל:

היה **יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל**. נראה דה"ט דכיציתאם בחזק יד מכור הבזול כן ראוי היה להיות ביאתם וכדאמרינן כגאולה ראשונה כך גאולה אחרונה ה"ה בגלות וגלות אחרון בשלשלאות של ברזל בימי טיטוס הרשע וכן בימי נבוכדנצר כדכתיב והוא אסור באזיקים בירמיה מ' כן היה ראוי להיות בגלות ראשון:

דל כ"ה דלילותא. עיין בס' זרע יצחק על אבות הטעם דקיי"ל דאין עד הרואה נעשה דיין כשראה כלילה והקב"ה הוא עד ודיין:

פלגא עלי ופלגא עלך. עיין בס' ברית שלום פ' דברים: ^[מצפה איתן]

ראוי היה יעקב. עי' עקידה שער ל"א: ^[גליון מהרש"א]

^[מתני']

תבלין כדי לתבֵּל ביצה קלה. נ"ב מלשון הרמב"ם ז"ל פי"ח מהל' שבת הלכה ה' נראה דלא גרס קלה במתני' דתבטלין לא שייך כ"כ קלה לבשל כדלעיל פ' גבי עצים אלא דא"כ למה נקט הכא ביצה כלל דהרי כל שיעור שבת כגורגרות וכמש"כ לעיל גבי ביצים וצ"ע: ^[מודא כהן]

^[תוס']

ד"ה תבלין אבל תימה כו'. נ"ב מהרש"א ע"ש דמסיק כמ"ש אח"ז בתוס' ד"ה אסורין בראשונה. ועיין בר"ש: ^[ר"ש מדעסויא]

ד"ה אסורין כו' סבר אביי דלא פליגי אלא בב' מינין אבל בב' איסורין ומין אחד לא. נ"ב יש תימה רבה דהא הכא תנן או מג' מינין. וליכא למימר דתוס' לא גרסי' כן דא"כ היכי דייק אביי בפ' בתרא דע"ז דאזלינן בתר טעמא ולא בתר שמא כמ"ש הר"ש בפ"ב דערלה משנה י' ועו"ש משנה א'. וגם למה אמר חזקיה במיני מתיקה שם וגם מה פריך הכא ודו"ק. מיהו נראה דדעת התוס' ז"ל כיון דהם מיני מתיקה כמין אחד הוא לכל דבר לדעת אביי וחזקיה או דאביי סבר דהא דקתני או משלשה מינין מיירי משם אחד וכן פי' הרמב"ם שם:

^[ר"ש מדעסויא]

דף צ ע"א

^[מתני']

אף המוציא משמשי ע"ז כל שהוא שנא' לא ידבק בידך מאומה. נ"ב עי' רמב"ן בהשגות לס' המצות סוף מל"ת קצ"ד מ"ש לענין משמשי ע"ז דאינם בכלל לא ידבק ומה שפי' סוגיא דהכא:

^[מהר"ץ חיות]

^[גמ']

מקק דסופרי. נ"ב באור עולם הנדפס בסוף ס' ראשית חכמה מפרש מקק סופרי הוא אבק שמשמין סופרים על כתיבתן שלא תמחק:

^[מלא הרועים]

^[מתני']

זרעוני גינה פחות מכגורגרת ריב"ב אומר חמשה. ז"ל התו"ט פי' הרמב"ם ז"ל. קרוב לכגורגרת וטעמו נראה דמדלֵא פי' השיעור ש"מ דבפחות מעט קאמר. ובר"פ המצניע כתב התו"ט מהא דאמרינן שם (צא). מהו דתימא כ"ש לאפוקי מכגורגרת ולעולם עד דאיכא כזית דמשמע מהא דהיכא דקתני פחות מגרורגרת דהא כזית ליבעי ע"ש. וכ"כ בספר לחם משנה שעל המשניות כאן דהאי פחות מכגורגרת הוא כזית. מהא דר"פ המצניע. אבל צ"ע דמי סני ליה לרבי למתני בהדיא כזית. ואע"ג דאמרינן בר"פ המצניע מהו דתימא כו' היינו בדרך מהו דתימא אבל לפי האמת קשה מאד לומר שרבי יסמוך על המבין שהוא עכ"פ כזית. ולולא דבריהם ז"ל היה נלענ"ד לפרש דאין כאן פלוגתא והכל הוא דברי ר"י ב"ב. והכא בזרעוני גינה הנאכלין קמיירי וכפרש"י (ודלא כפי' הרמב"ם) ותדע בדכלאים פי"ב מ"ב וסוף מעשרות וב"ב פ' המוכר פירות (ובשאר דוכתי) תנן בהדיא זרעוני גינה שאינן נאכלין. ש"מ דסתם זרעוני גינה נאכלין הן. ועיין בירושלמי דאיתא התם חטים מדיות שתיים ע"י שהם חביבות עשו אותם כשאר זרעוני גינה שאינם נאכלים ע"כ. וה"ק זרעוני גינה (שהם) פחות מכגורגרת ריב"ב אומר חמשה. כלומר שאם יש בהם כגורגרת אפי' בא' וב' מהם חייב דלא גרע משאר אוכלין. אבל בפחות מכגורגרת אמר ריב"ב ששיעורן חמשה דבחמשה חשיבא הוצאה אף שאין בהם כגורגרת. ומצינו במשנה לשון כזה (פאה פי"ב מ"ב) אמת המים שאינה יכולה להקצר כאחת ר' יהודה אומר מפסקת. ובפ"ג דדמאי תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר כו' ועוד כיוצא בזה. ולפ"ז הלכה כריב"ב כיון דאין חולק עליו מלתא אדברי ריב"ב קאי. כ"ז היה נראה לענ"ד לולא פי' הרמב"ם ז"ל (וכן נראה מפרש"י לקמן ר"פ המצניע ע"ש): ^[בן אריה]

ר"י בן בתירא אומר חמשה כו'. נ"ל דה"ק אם הם פחות מכגורגרת אומר ריב"ב דשיעורו חמשה. אבל בכגורגרת חייב בפחות מחמשה דחזו לאכילה או לפי טלה:

^[רא"ם הורוויץ]

ר' יהודה בן בתירה אומר ה'. פי' הרמב"ם אפילו לא הוציא אלא ה' בלבד והכי מוכח בפ' המוציא יין [דף ע"ט ע"א] וכן פי' רש"י שם יע"ש:

^[מים חיים]

^[רש"י]

ד"ה שלוף דוין לא איתפרש. עיין ביו"ד סימן (ק"ע) [קצ]. וע"ש בהגרא ס"ק מ': ^[מצפה איתן]

עיון יעקב

וירא העם כי בושש משה מאי בשש בא שש כו' הראה להם דמות מטתו. הנה בודאי לא איש אל ויכוב להראות דמות מטתו של משה והוא עדיין חי אלא נראה ע"פ דאיתא במפרשים ומשה עלה אל האלהים אותן מ' יום שהיה למעלה נודרך ונתפשט ממנו חומר הגשמיות ונשאר רק הרוחני וזה משה עלה אל אלהים שעלה במדרגת אלהים ממש ועיין במדרש ילקוט על פסוק וזאת הברכה אשר בירך משה איש אלהים וזה שהראה להם דמות מטתו שהראה להם חומר שנתפשט ממנו וזה כוונת הפסוק כי זה משה האיש דהיינו חומר הגשמיות שהוא חלק אישות שבו לא ידענו מה היה לו:

דף 98 ע"ב **למה נקרא שמו סיני שירדה שנאה לעובדי כוכבים**. אין הכוונה שעו"כ נשנאים דא"כ היינו חורבה שירדה חורבה לעו"כ אלא ה"פ שירדה שנאה דהיינו שהם שונאים אותנו כדאיתא במדרש בשביל התורה והמצות שאנו מקיימין הם שונאים אותנו יותר מכל האומות וכן פירש"י באיכה א' בפסוק שמעו כי נאנחה אני כי אתה עשית ע"ש:

מנין שקושרין לשון של זהורית בראש שער המשתלֵח שנאמר וכו'. נראה משום דקשיא ליה דאיך קושרין הלשון הא הוי כמו ניוחש וכתיב כי לא נחש ביעקב לכך קאמר רמז לזה אם יהיו חטאיכם כשנים כי אדום הוא סימן טומאה כדכתיב מדוע אדום ללבושך והלבן הוא סימן טהרה לליבון עונות: **לָכוּ נא ונוכַּח**. אתם בטחתם בי ובכוש בה' חסד יסובבנחו ומטה לפני חסד: **אמר הקב"ה לאברהם בניך המאז אומר וימחו על קידוש שמך וכן יעקב יצחק אמר כמה שנותיו של אדם**. נראה דכל א' עשה כמדתו כמו דמצניו באברהם שלא חס על בנו ישמעאל וגירש אותו וכן יעקב אמר ארור אפם כי עז אבל יצחק היה חס על עשו כי על כל פשעים תכסה אהבה ונכמרו רחמיו עליו אע"פ שהיה רשע. אך מ"מ זה שלא היו אברהם ויעקב מלמדים זכות על בניהם מכח כבוד הקב"ה זכות זה יעמוד לבניהם שהקב"ה יחוס וירחם עלינו בשביל זכותם וכבודם כדאמרינן בסוף מכות גבי חזקיה מלך יהודה נבזה בענינו: **ראוי** נראה דה"ט דכיציתאם בחזק יד מכור הבזול כן ראוי היה להיות ביאתם וכדאמרינן כגאולה ראשונה כך גאולה אחרונה ה"ה בגלות וגלות אחרון בשלשלאות של ברזל בימי טיטוס הרשע וכן בימי נבוכדנצר כדכתיב והוא אסור באזיקים בירמיה מ' כן היה ראוי להיות בגלות ראשון:

ליקוט

ד"ה ברמצא דפרזלי פוריידורא. נ"ב עי' לקמן ק"ג א' פרש"י דבועי' ברמצא דפרזלא מסמר ארוך של ברזל: [מלא הרועים]

ד"ה ריח רע "חלטיית". צ"ל חלתית: [יעב"ץ]

תוס'

ד"ה הואיל דנותן טעם לפגם הוא. נ"ב ע"ז ס"ז ע"ב: [שער הלקוטות]

בא"ד דנותן טעם לפגם הוא. נ"ב יש לתמוה הא רבא מוקי בע"ז דף סו ע"א משנה ז' כר"מ ושם ד' סד ע"ב תניא נטל"פ אסור דברי ר"מ גם קושייתם צ"ע דכיון דאין הטעמים שוין אינם מצטרפין: [ר"ש מדעסויא]

ד"ה לא כו' לא יפחות מדינר כסף. ונראה משום דנחושת הוי פירא ולא טבעא כלל: [רא"מ הורוויץ]

 דף צ ע"ב

גמ'

כמלא פי חזיר. נ"ב שראוי למכרו או ליתנו לעו"ג או לגר שנפלו לו בירושה או גבאו ישראל בחובו או ניתן לו במתנה או מצאו: [יעב"ץ]

א"ה טהור נמי. נ"ב עי' משנה למלך פי"ז מהמ"א דין כ"ז מה שהקשה בזה על הרשב"א דס"ל איסור דרבנן מאכילין לקטן אף בידים הא זהו איסור דרבנן הוא ומאי מקשה ותמיהא לי לפ"ד אף להרמב"ם דס"ל דאין מאכילין בידים קשה דהכא לא חשיב מאכילו בידים דהא נותן לו לשחוק ואין דעתו שיאכלנו וזהו עדיף מהך דיבמות דקי"ג ב' דבר טלייא וטלייתא דהתם מכיון שימצאנו ומוליכם ברה"ר בשביל זה ומכ"ש כאן אלא ברור דלק"מ דהכא לאו משום איסורא מן הדין רק שאין דרך ליתנו לשחוק דילמא אכיל ואף שלא יהיה בידו עון כמה שנתנו מ"מ לא ניהא ליה שיאכל הקטן איסור ומכ"ש לדעת הרמב"ם דאביו הוזהר עליו לחנכו אפי' בלא הגיע לחינוך מחייב להפרישו מאיסור כמ"ש הב"ח לדעת הרמב"ם עי' בב"י סימן שמ"ג ועי' בהג"ה [אשר"ן] כאן שכ' דהוה כמאכילו בידים ולענ"ד כמ"ש עיקר ובספרי מלא הרועים הארכתי בזה ומפרש"י כאן מבואר דס"ל דהוה כמאכילו בידים ויש ליישב פרש"י דבאמת אין כאן מאכילו בידים רק הטעם כמ"ש דלא ניהא ליה דליכול

שבת המצניע פרק עשירי

דף צ ע"ב- דף צא ע"ב

קטן איסורי' רק דרש"י בא לומר שלא נטעה דלמ"ד אין ב"ד מצווין להפרישו אין איסור כלל לקטן באכילת נבילות ושוה אצלו אכילת נבילה וכשירה ע"ז כ' רש"י דאינו כן דהרי מודה הוא דלא יהיבנן ליה בידים אלמא דאסור הוא לקטן וע"כ דלא ניהא ליה דליכול קטן איסורא: [מלא הרועים]

אי מייית קטן מספד ספיד ליה. נ"ב עי' (יבמות קכ"א ע"ב) ודלמא קמצא בעלמא שכיב ואסיקי על שמה ע"ש. הרי דדרכם של תינוקות להספיד החגבים: [מהר"ץ חיות]

רש"י

ד"ה דלמא אכיל מודה הוא דלא יהיבנן ליה בידים. ע' ברש"י ע"ז ט"ו ב' ד"ה ואין מוסרין להם תינוק כו' והן מוזהרין עליו: [גליון מהרש"א]

ד"ה אי הכי ואי משום דאין בו איסור אבר מן החי דאינו טעון שחיטה. נ"ב דברי רש"י תמוהים דהרי למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. בכל זאת מודה דאבר מן החי נוהג בו. ומ"ש מחגב דאע"פ דאינו טעון שחיטה נימא דעכ"פ נוהג בו איסור אבר מן החי. וצ"ל דשם עכ"פ נחירה בעי כמ"ש רש"י (חולין נ"ט ע"א) דאין כשר בעוף למ"ד א"ש לעוף מה"ת. רק נחירה בסימנים דכתיב ושפך. ואמרין נחירתן זו היא שחיתתן וכל שנחתך אבר טרם שנעשה בו מעשה נחירה בסימנים. עכ"פ הוי אמ"ה. משא"כ חגבים דא"צ אפילו נחירה והרמב"ם פ"א מה' שחיטה נפקא מדרכתיב (ישעיה לג ד) אוסף החסיל. משמע באסיפה בעלמא וא"צ שום מעשה לסילוק החיות פשיטא דליכא כאן איסור אמ"ה. ועי' טו"ז יו"ד סי' י"ג ס"ק ג': [מהר"ץ חיות]

פרק המצניע

 דף צא ע"א

גמ'

קמ"ל כלא. נ"ב זכחים ב' ע"ב:

[דברי נחמיה]

כל שהוא לאפוקי כגרוגרת ולעולם עד דאיכא כוית. נ"ב עי' מ"ש מרן הכ"מ פ"א מהל' חמץ ה"ז לענין מ"ש הרמב"ם דכל שהוא חמץ אסור מה"ת ואינו חייב כרת רק כשיעור והאוכל פחות מכזית מכין אותו מכות מרדות. וכ'

חידושי הרש"ש

מרן דעל כל שהוא אפי' מכות מרדות אינו. אבל פחות מכזית לוקה מכות מרדות עכ"פ. ובמחכ"ת נעלם ממנו סוגיא דאמרין דגם כל שהוא משמע רק פחות מן גרוגרת. ומרן לא התעורר גם לבסוף מסוגיין אף דהיה מוזר בעיניו לחלק בין כל שהוא לפחות מכשיעור. ועי' מ"ש הרב בעל תוס' יו"ט ריש פ' בתרא דיומא ע"ד רש"י (יומא ע"ג ע"ב) ד"ה חצי שיעור כלומר מכשיעור: [מהר"ץ חיות]

להוציא כל ביתו ה"נ דלא מחייב. עיין לקמן (דף קג): [מצפה איתן]

ונמלך על"י לאכילה מהו. עי' מנחות נ"ד א' תוספות ד"ה דמעיקרא ובגליון שם:

בעי רבא הוציא חצי גרוגרת כו'. בתפוח ונצמק איירי דומיא דגרוגרת עצמה עיין ירושלמי פ"ב דתרומות ומיישבא תמיהת תוס' מנחות נ"ד ע"א (וכ"ה בחי' הרמב"ן): [רא"מ הורוויץ]

למאי אי לענין שבת כגרוגרת בעינן. נ"ב משמע דזית פחות מגרוגרת והנה זית הוא חצי ביצה כמ"ש באו"ח סי' תפ"ו וגרוגרת הוא שליש ביצה כמ"ש הרמב"ם בפ"ח מהל' שבת דין ה' ועי' במג"א סימן תפ"ו שעמד בזה ומ"ש דזית דהכא היא זית קטן דבריו תמוהין דהא הכא מיירי בזית משמערין בו בכל מקום לענין איסורים וכמ"ש התוס' בשמעתין ד"ה כגון דדוקא נקט כזית דאיכא איסור לאוכלו בטומאה אלמא דמיירי בזית משמערין בו בכל איסורין שהוא זית בינוני:

למאי אי לענין שבת כגרוגרת בעי. נ"ב עי' תוס' עירובין פ' ע"ב ד"ה אגב: [שער הלקוטות]

 דף צא ע"ב

גמ'

אשבת לא מחייב עד דמפיק ליה לרה"ר. נ"ב עירובין ק"א ע"א: [שער הלקוטות]

היה מגרר. נ"ב יעוין לעיל דף ח ע"ב תוס' ד"ה לא:

[רב"פ תאומים]

שהרי איסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד ואי ס"ד. עי' בס' קצות סימן שנ"א ס"א: [גליון מהרש"א]

ואי ס"ד אגד כלי שמיה אגד קדים ליה איסור גניבה כו'. לא שייך הכא צורך הוצאה היא דיכול להחזירו. אבל

בחולין (ק"א) ד"ה שפיר ע"ש לק"מ. נ"ל עוד ליישב. דהא דבעינן כביצה לטומאה הוא מקרא דכל האוכל אשר יאכל (יומא פ) ומיניה ילפינן נמי דבר הראוי לאכילה (רמב"ם פ"ח דטהרות מ"ו) ובקדש גלי לן קרא דלי"ב ראוי לאכילה לקב"ט מן והבשר לרבות עצים ולבונה והוא דרשה גמורה (ע' ובחים מו ב' לד א' ובתד"ה ואפילו) ותמיהני על הג"ב חלק יו"ד סי' ד' יושב פסק הרמב"ם דחה"ק דרבנן. מהא דפסחים (לה) דקרי לה מעלה בעלמא. הלא כבר הביאו התוס' ראיה זו שם (יט) בשם רש"י ודחיה בתשובה נצחת. (ועי' מל"מ פ"ו מהל' א"מ ד"ח) א"כ ה"ה נמי דלי"ב שיעור אכילה ומכ"ש למאי דבמביא ליה לרבא בשבועות (כב) שבועה שלא אוכל עפר בכמה לצד דלחייב בכ"ש. ופירש"י דכיון דלאו בר אכילה לא שייך ביה שיעור אכילה. ובזה מתורץ ג"כ קושיית התוספות בחולין (שם) דבתרומה מ"ל שפיר באכל כזית. ועמש"כ בחדושי להרמב"ם רפ"ז מה"ת:

בא"ד המ"ץ דנגע שרץ כו' בשאר ימות השנה כו' אי לא לא. תמוה דשרץ אפי' לא קפיד ובטיל לגבי עריבה מ"מ מיטמאה יחד עם העריבה ע"ש בסוגיא ונ"ל דתיבת שרץ ט"ס הוא וצ"ל טומאה ור"ל ראשון דל"מ לעריבה:

דף צא ע"ב **תוס' בדי"ה כגון** (בסה"ד). **אבל לבית טהור לא אע"ג דחשיב לעלקות**

עליו זר האוכלו. עי' מהרש"א שהבין דר"ל שזרק פחות מכזית לפחות מכזית שבפנים. וכ"נ שהסכים ע"י השעה"מ בפ"ו מהל' ברכות ה"ו והגרע"א בחדושו. ואנכי תמה דע"כ ל"מ ליה לרבא אלא בזרק כזית דוקא דלאחר שנצטרף עם מה שבתוך הבית להתטמא יש בו חשיבות בעצמו להיות האוכלו עובר בעשה. אבל אם זרק פחות מכזית ובכית היה ג"כ תרומה פחות מכביצה. דאף שע"י זריקתו יצטרפו ויתטמאו ויעבור האוכל כזית ממנה והמונחת ל"מ ליה דודאי פטור כיון דבהנוקב בעצמו לית ביה חשיבות זו. ולכאורה זה תלי בפלוגתא בין דא"מ ותחכמים ברי"פ האורג. אכן ברש"י כריתות (יז) ד"ה אלא באחד על האריג משמע דאף לר"א לא מחייב אלא דוקא בעל אריג שיעור הרבה כו' ע"ש. אבל לכאורה דבריו צ"ע דא"כ מאי מקשה שם (יט ב') על ר' יוסי מהא דר"א ע"ש:

במשנה ונתנה על איסקופה החיצונה כו'. התו"ט פי' שהיא פחותה מג' דהוה ר"ה. ול"נ דגם היא כרמלית כאיסקופה דרישא דנראה שהיא כמו מדרגה לפני הפתח לעלות דרך עליה מר"ה להבית. והאיסקופה דרישא היא לפנים ממנה תחת המשקוף

פג

ליקוט

לטעמא דא"א בלא"ה לא שייך קושית הגמ' דהא מקריא א"א. כמ"ש התוס' בכתובות דהא אם היה אחר מוציא קצה הראשון לא היה מתחייב למ"ד שמיא אגד. דאפילו הוא עצמו בשני כחות אמרינן לעיל ח' ב' דלא מחייב. ומזה ראיה ברורה לפסק הרמב"ם פ"ג מהל' גניבה ה"ב ועי' במ"מ שם:

דרך שוליו. עיין בהראש"ש פ"א כאן סימן ט"ז כמה אופני הוצאה: [ר' אליהו גוטמאכער]

^[רש"י]

ד"ה אי נימא ורחב ד'. נ"ב עי' רש"י ד"ח לעיל שא"צ רוחב ד': [מלא הרועם]

^[תוס']

ד"ה כגון כו' (בע"א) הא קיי"ל כר"י דח"ש אסור מה"ת. נ"ב עי' תוס' שבועות דף כ"ג ע"ב ד"ה דמוקי: [שער הלקוטות]

דף צב ע"א

^[גמ']

ושקיל בנסכא. עיין ב"מ ז' ע"א: [ר' אליהו גוטמאכער]

הכא לַמַּטָּה. עיין לעיל ה' ע"א אלא אמר רבי אבהו:

[ר' אליהו גוטמאכער]

ואיבעית אימא מארון כו' תלתא מלעיל ותרתי תלתא מלרע. מכאן ראיה קצת לפרש"י ז"ל בפ' התורה דהטבעות של הארון היה בזויות העליונות הסמוכות לכפורת (ור"ל בשליש העליון) ודלא כהרמב"ן ז"ל שחולק על רש"י ז"ל בזה וכ' שבוזיות התחתונות היו הטבעות והארון נשא למעלה ע"ש:

[בן אריה]

שבת המצניע פרק עשירי

דף צב ע"א - דף צב ע"ב

אין השכינה שורה. ובנדרים לח א' אין הקב"ה משרה שכינתו גם שם הצריך שיהא עניו ולא הזכיר בעל קומה כמו הכא:

^[רש"י]

ד"ה והכא לַמַּטָּה מוג' דליכא לַמַּפְטָרָה ומשום הנחה כו'. נ"ב ע"ל דף פ ע"א:

[ר"ש מדעסויא]

ד"ה וליוגמר ממשה ונילף מלויים נושאי המזבח. צ"ע דהא ודאי עדיף לאתויי מארון דודאי היה קטן מהמזבח אפילו עם הכפורת. ולו"ד ה"א דפריך אמאי דאמר וגמריי דכל טונא כו' דאי הוי גמיר ממשה ומארון לא הוי צריך לה. עפרש"י בחומש בשם ברייתא דמלאכת המשכן שהבדים היו בראשו:

[ר"ם הורוויץ]

^[תוס']

ד"ה התם בפ"ק דף ג. עיין הגירסא שם בתוס' ד"ה מאי:

[ר' אליהו גוטמאכער]

ד"ה המוציא כו' והא דתנן כו'. נ"ב יעוין לקמן דף

קב ע"א בסופו:

[רב"פ תאומים]

בא"ד ה"מ אוכלים כו'. עי' לקמן ק"ב ע"א ותוס' לעיל

י"א ע"ב סד"ה ואם כו':

[נמוקי הגרי"ב]

ד"ה אישתכח וכו' איצטליב על תלת אמינ. ושם נאמר שהיה פנוי בין צלוב לצלוב ע"ש. ואמנם בפסיקתא זוטרתא דמגלה כ"י ראייתו דלאחר מיתה נמתח ועומד על ד' אמות ואפשר משו"ה הניחו פנוי כדי שיהיה להם מקום למתוח בשעת מיתתם:

[ר' משה סופר]

דף צב ע"ב

^[גמ']

בטלה דעתו. צינתי במסכת סוכה ריש דף ד':

[גליין מהרש"א]

חידושי הרש"ש

כוותיה. ולדידיה ליכא חיוב מרה"י לרה"ר. אבל ז"א דהא בכתובות שם מוקי לההיא דהגונב כיס כב"ע וברישא חני קודם שיכוא לידי איסור סקילה (ועי' ב"ק ל"ה ובתד"ה מתני' בשוגג) וכן מסיפא דהיה מגרר כו' משמע בסוגיין דמיד כשבא לרה"ר בא עליו חיוב שבת דמגרר כמונח דמי. ובשעה שנעתק מרשות לרשות ל"א דאו הוה כמונח ולפטור. אבל מ"מ טעמא בעיא מדוע ל"א כמונח דמי בשעת העתקתו מרשות לרשות ולפטור וכקושיית הירושלמי לב"ע על העברת ד"א:

וראיתי בתור"ע כאן שהבין בדברי המהרש"א שבתו' כתובות הנ"ל. דלקולא לא גמרינן ממעביר ד"א ברה"ה דל"א מהלך כע"ד ע"ש. ובמחילה מכתה"ג שחילוק זה איננו לא בתוס' ולא במהרש"א. רק המהרש"א כתב דלענין חיוב תשלומין דגניבה נשאר הסברא החיצונה דמהלך כע"ד. ול"ג ממעביר. כיון דלענין שבת אין ג"מ שם. אבל מה שנוגע לענין חיוב שבת ילפינן שפיר ממעביר בין לחומרא בין לקולא (רק בהמוציא כו' דרך סטיו לא ילפינן חיוב שבת ילפינן ממעביר דלאו כע"ד מודה ב"ע בדינא דריו"ח דהמפנה כו' ונמלך כו' משום דילפינן ממעביר דלאו כע"ד מפני שהוא מקום חיוב. והא דקאמר הש"ס שם אלא הא מני ב"ע קאי נמי למאי דמוקי ע"מ להוציא. רק לדידיה לא מיירי דעמד. משום דלענין חיוב גניבה אמרינן מהלך כע"ד. ובזה נרויח ליישב דעת הרי"ף שפסק כב"ע. מקושיית הרא"ש והר"ן מהא דריו"ח דהמפנה כו'. ולדברינו אחדים המה:

[רד"ה קס"ד **בצררי**. שהיו בו צרוות ש" כו'. כ"נ דצ"ל]:

בגמ' ד"ה דרך שוליו. לא קני בהגבהתו. נראה להג' בהמשכתו:

דף צב ע"א [גמ' **אר"א המוציא משאוי לַמַּעֲלָה מו"ט חייב כו'.** מכל הסוגיא משמע לכאורה דהיינו אפילו תחתיתה למעלה מו"ט אבל אם התחתית למטה מי' אף דעליוניתה למעלה מי' פשוט דחייב וא"כ אפילו בזורק נמי אמנם לעיל (ח') בסוגיא דכוורת מבואר להדיא דאינו כן:

שם ואב"א מארון כו' וגמריי דכל טונא כו' תלתא מלעיל כו'. מזה אני תמה על לשון רש"י בפ' תרוימה (כ"ה י"ב) שכתב ובזויות העליונות סמוך לכפורת היו נתונים]: **ברש"י במשנה ושמן א' בשמא" כו'.** בירושלמי שלפנינו הגי' אינה כן. וכן במ"ר שם. וגירסתו מצאתי בילקוט שם בשם הירושלמי. ומש"כ והחביטין. הוא נגד ומנחת התמיד דבקרא. דבפ' צו נקרא מנחה תמיד. ועמש"כ בס"ד במ"ר שם:

במשנה ובמרפקו. כתב התו"ט דאין לפרש דהיינו ע"י כלי שתולין בזורע במרפק כו' ולפי הגירסא שלפנינו בירושלמי ובמ"ר הנ"ל דמנה"ת היתה תלויה בזורעו א"כ פשיטא דחייב:

[רש"י ד"ה **תלתא מלעיל**. והוא נישא בכתף כצ"ל]:

תוס' ד"ה במרפקו. ולַעֲצִילָה ק"ף במתניתין דהתם מרפיקו כצ"ל:

דף צב ע"ב [גמ' **ואי אתה מודה בלאחר ידו כו'.** כצ"ל בבי"ת]:

מפרשים

^[מתנ']

באמת אמרו האשה החוגרת בסניר בין מלפניה בין מלאחריה חייבת. נ"ב בגמרא הביאו ברייתא דכל באמת הלכה הוא. ובירושלמי אמרו כל באמת הלכה למשה מסיני. ואף דבש"ס (ב"ק פ"ב ע"א) ובירושלמי פ"ד דמגילה חשבו אשה חוגרת בסניר לתקנת עזרא. היינו שם מיירי מעיקר התקנה. וכאן מיירי לענין הוצאת שבת. ומפ"ז נקטה מתני' אשה החוגרת בסניר בה"א הידיעה. מפני שענין זה הוא הלכה מסיני קודם תקנת עזרא. ובאה המשנה דבאשה כזו אשר חוגרת בסניר כאן שדרכה להיות חוגר. מקרי הוציא דרך המוציאין. ועי' רמב"ם פ"א מהל' שבת ה' י"ג דכ' איש החוגר בסניר משום דלא מיירי כאן מחיוב על האשה החוגרת סינר כי לענין זה ייחד רבינו מדור בפ"ע במקומו פכ"ד מהל' אישות הי"ג. אכן כאן בא להשמיענו דין הוצאה בשבת. נקט האיש החוגר בסניר. ומה מאד תמוהים לי דברי הרמב"ם בהקדמתו לפי' המשנה דחישב כל ענינים אשר נזכרים בש"ס הל"מ. ובתוכם גם הך דאשה חוגרת בסניר. ובאמת הך דחוגרת בסניר אינה רק תקנת עזרא והל"מ לא היתה רק לענין שבת ולכל הפחות היה לו להרמב"ם לומר אשה חוגרת בסניר חייבת. אבל מדסתים אשה חוגרת בסניר. משמע דכוונתו על עיקר התקנה דחגירת סינר. וזה אינה רק תקנה ולא הל"מ וצע"ג:

[מהר"ן חיות]

^[גמ']

לאחריו ובא לו לאחריו פטור. צע"ג דא"כ אין יתחייב בבא לפניו כיון דכוון מחשבתו פטור ורבא גופיה פטר בפ' כלל גדול אפילו כוון לחתוך תלוש כו'. ואולי כיון דכוון למלאכה לפי דעתו ועלתה בידו מלאכה חייב ועי' לקמן ריש דף ק"ה:

[ר"ם הורוויץ]

עיון יעקב

פרק המצניע
דף צב ע"א
אין השכינה שורה אלף על גבור חכם ועשיר ובעל קומה.
עי' בחידושינו דנדרים דף לח:

ליקוט

תוס'

ד"ה תברא כו' דהשתא לא ידע שיש בזה שום חי'צוק, עי' כתובות עה: דומה לסוגיא זו. ופרש"י שם כמו שפי' התוס' כאן. ובתוס' שם נתקשו בזה ע"ש. ולדבריהם שם צריך ישוב כאן: ^[בן אריה]

ד"ה הא כו' ובכמה דוכתי לא משני, עי' תוס' ב"ק מ"ח: ד"ה אימא. וכן יש לומר כאן ומשום דאיכא פלוגתא לפי הס"ד בדסמוך (ועי' מ"ש בכללי הש"ס בזה): ^[בן אריה]

בא"ד ובכמה דוכתי לא משני, ואפשר משום דל"ש למימר דלאחריו ובא לאחריו הוי כבא לפניו דהתם עלתה בידו שמירה מעולה והכא אי נימא דחייב מטעם אחרינא הוא: ^[רא"ם הורוויץ]

בא"ד ובכמה דוכתי לא משני הכי, נ"ב עי' תוס' ב"ק מ"ח ע"ב (ד"ה אימא סיפא): ^[שענר הלקוטות]

דף צג ע"א

גמ'

היה **רוכב ע"ג בהמה וד' מ'ציות**, נ"ב עי' מכות כ"א ע"ב וערכין י"א ע"ב ושו"ת חכם צבי סי' פ"ב וחות יאיר סי' רי"ב ובהשמטות דף ר"ע: ^[שענר הלקוטות]

רש"י

ד"ה יחיד כו' ור"ש **למעמיה דאמר בהוריות יחיד כו'**, כונתו להא דאמרינן שם (ב:): אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב, וסתם בר פלוגתא דר' יהודה הוא ר"ש. וכמ"ש רש"י (עירובין מו:): ד"ה מאן פליג דסתם בר פלוגתא דר"ש הוא ר"י. וכ"כ התוס' לקמן צד. ד"ה את המת. ומה שהקשו התוס' בד"ה ה"ג ור"ש כו' מהא דתנן הלך ועשה על פיהן כו' ר"ש פוטר. לק"מ דשם מיירי שכבר עשו רוב הצבור ע"פ ב"ד קודם שידעו שטעו וכדתנן התם בין שהביאו כפרתן כו' וכמו שפירש"י שם וכדאמרינן שם בגמ' איכא דאמרי אמר ר"י אמר רב אומר היה ר"ש כל הוראה שיצאה ברוב צבורי יחיד העושה אותה פטור. אבל יחיד שעשה בהוראת ב"ד ס"ל לר"ש דחייב וכנ"ל. וכל זה מבואר יפה בדברי הראב"ד בס"פ י"ד מהל' שגגות ע"ש ובכ"מ. ונראה דגם התוס' לא הקשו אלא מלישנא קמא דשם דאמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש הואיל וברשות ב"ד הוא עושה. דמשמע אפילו הוא יחיד שעשה נמי פטור הואיל וברשות עשה. וזה שכתבו התוס' ומפרש טעמא תולה בב"ד אנוס הוא ליתא כן בהדיא שם. אלא שהתוס' מפרשים כן הא דאמרינן שם הואיל וברשות ב"ד עושה טעמא הוא דאנוס הוא. ולגירסת רש"י איכא למימר דתלמודא הכא אזלא אליבא דלישנא בתרא. ואליבא דלישנא קמא באמת נאמר כסברת התוס' דאליבא דר"ש יחיד שעשה בהוראת ב"ד דפטור לא צריך קרא וחכמים דשם לאו היינו ר"ש. אבל העיקר נראה דרש"י ס"ל דאף ללישנא קמא שם נמי לר"ש דוקא בשכבר עשו רוב הצבור ע"פ ב"ד וכדמיירי מתני' שם. אבל יחיד שעשה ע"פ ב"ד חייב דרשות ב"ד אינו פוטר אלא כשעשו רוב הצבור ומחויבים בית דין וצבור להביא קרבן אז נפטר היחיד הואיל ועשה ברשות. אבל יחיד שעשה בהוראת ב"ד. דאין הב"ד והצבור מביאין קרבן לא נפטר היחיד אף שעשה ברשות (ולא משום טעמא דאנוס הוא). ועי' בחדושי הרשב"א מ"ש ליישב פרש"י. ודע דכגירסת התוס' כן הוא ג"י הגאונים ור"ה גאון וכמ"ש בתשובת הרשב"א. וגירסת הרמב"ם נראה שהוא כג"י רש"י. לכן מוכרח לחלק כמ"ש הראב"ד שם וכנ"ל: ^[בן אריה]

שבת המצניע פרק עשירי

דף צג ע"א- דף צד ע"א

ד"ה ור"ש מטהר כו' לישנא אחרינא דבני כו', הרש"ל מוחק זה. אבל הרשב"א בחי' הביא זה מפרש"י בפ"י שני. הרי דגם גירסתו כן בפרש"י וע"ש: ^[בן אריה]

תוס'

סד"ה חד כו' אפי' בלא הנחה, עי' לעיל ג' א' תוס' ד"ה שניהם פטורים: ^[גליהן מהרש"א]

ד"ה ה"ג כו' ומפרש טעמא כו', ועיין יבמות (דף צא ריש ע"ב): ^[מצפה איתן]

ד"ה הי דאין זה סברא, אבל אפשר לאמר דלהאינו יכול הוי דרך הוצאה בכך אבל לא ליכול ודבריהם צ"ע דעכ"פ היכי אפשר דלר"י יתחייב האינו יכול כיון דפטור אם היה יכול: ^[רא"ם הורוויץ]

בא"ד דאין זה סברא כו', נ"ב עי' ירושל' פ' האורג ה"ו. וע"ע בת' הרשב"א ובבעל המאור: ^[בן אריה]

ד"ה אמר ר"ן א"כ לענין שבת נמו מנ"ל שיש בו איסור דרבנן, אבל יש לחלק בין מסייע שאינו נוגע בגוף המעשה לכוחל עי' במג"א סי' קפ"ג ס"ק ו':

[רא"ם הורוויץ]

ד"ה לאורכן טמאין ומהך **רישא ה"מ למיפרך**, ונראה דהמ"ל דאיירי ברה"י ותני לאורכן טמאין לאשמועינן דחיישינן להיפוך. אבל סיפא ע"כ ברה"י כיון דכבר אשמועינן דלאורכן טמאין פשיטא דספק רה"י טמא: ^[רא"ם הורוויץ]

דף צג ע"ב

גמ'

כלפי יליי, נ"ב בערוך גרים כלפי אליה ומפרש דברים מהופכין הן כמו שהאל' היפך מן הראש כי המהלך כסדר ראשו לפנים והמהופך הולך זנבו לפנים עכ"ל:

[חכמת מנחם]

רש"י

ד"ה כהן וכו' דכתיב ושרת בכל אחיו וכו', נ"ב תחלת דברי רש"י אלה לקוחין מספרי פ' שופטים וסופן בזבחים דף כ"ד ע"א:

ד"ה שמאל כו' בפ"ק דחולין, נ"ב והוא ג"כ בפ"ב דזבחים דף כ"ד ע"ב:

תוס'

ד"ה ויכול כו' ובעיא היא בפ' הוציאו לו בהניח סיב בתוך המזרק, שם איתא בהאיבעיא מין בשאינו מינו חוצץ או אינו חוצץ כיון דמחלחל לא חייץ או דלמא לא שנא. ומדברי התוס' דהכא נראה דמפרשי דמתרי טעמא קא מיבעיא ליה אי מין בשאינו מינו חוצץ או לא. ואת"ל חוצץ כיון דחלחולי מחלחל אינו חוצץ א"ד לא שנא. אבל בתוס' [ישננים] שם כתבו וז"ל וא"ת מאי קא מיבעי ליה הא אפילו בעלמא ליכא מאן דפליג דמין בשאינו מינו חוצץ. וי"ל דהכא לא הוי חציציה לגמרי שהדם חלחולי מחלחל (דרק) [דרן] הסיב ע"כ. נראה דמפרשי דהא דאמרינן כיון דמחלחל כו' הוא ביאור האיבעיא דמין בשאינו מינו חוצץ או אינו חוצץ וכלומר דדוקא הכא קא מיבעיא לן ומשום דחלחולי כו' ועי' במהרש"א כאן: ^[בן אריה]

ד"ה אמר דבאינו יכול מודו כולוהו דשיעור אחד כלולף, ר"ל כולוהו אמוראי אליבא דר"י. דכיון דפטר בשניהן יכולין ע"כ דלא מחלק שיעור לזה ושיעור לזה. אבל לר"ם סבר ר"פ משמיה דרבא דאין לחלק להכי אייתי מזב ולא מצבי שנכנס כו': ^[רא"ם הורוויץ]

חידושי הרש"ש

פר

מפרשים

ד"ה ששגג כו' דלא שב מידיעתו כיון שהויד בא' מזהם, נ"ב חולין ק"א ע"ב תוד"ה הויד: ^[שענר הלקוטות]

דף צד ע"א

גמ'

ששגג כו', נ"ב יעוין תוס' פסחים דף כט ע"א ד"ה ר' נחוניא הוא: ^[רב"פ תאומים]

בן בתירא, במסורת הש"ס ע"ז י"ד, צ"ל ט"ז ע"א:

[ר' אליהו גוטסמאכער]

ורehיט **תלתא פרסי**, נ"ב כבר התעוררו הקדמונים דלאו דוקא עי' (מגילה י"ד ב') מלמד שהלך לאורה ג' פרסאות ועי' (ברכות נ"ד ע"ב) באבן שזרק עוג שהיה בר תלתי פרסי. ועי' (כתובות ס' ע"ב, סוכה נ"ב ע"א, יומא כ' ע"ב) נזכרו ג' פרסי וכל זה לאו דוקא: ^[מהר"ן חיות]

תוס'

ד"ה שהחי כו' ואומר ר"י כו', נ"ב תירון זה אינו אלא לר' נתן ועי' ק"ג על הרא"ש: ^[ו"י"א חבר]

ד"ה אבל אדם, נ"ב והרשב"א ריש פ' נוטל תירץ דהא נתנן והאשה מדדה את בנה ברה"י מיירי בנוטל אחת ומניח אחת. והא דקאמר בריש נוטל דאסור לרבנן מיירי בגורר וכן פי' הר"ן שם בפ' מפנין אבל הא דכ' בתוס' דההיא דפ' נוטל איירי בחינוק ב"י וכן גרס רש"ל קשה לתוס' כתבו דף קמ"א ע"ב ד"ה תינוק דמיירי כבר טיול ע"ש: ^[ר"ש מדעסויא]

בא"ד כו' ואומר רשב"א דקמן כבהמה דמי, נ"ב ועי' תוס' לקמן ק"ל ע"א ד"ה ר"א: ^[שענר הקלוטות]

בא"ד ושמא כו' איירי בתינוק בן יומו, עיין לקמן ריש דף ק"ל בתוס': ^[גליהן מהרש"א]

בא"ד בתינוק בן יומו, דייקי ועי' מ"א ש"ח ס"ק ע"א ומ"ש נמי בשם התו"ט לקמן דף ק"ל בגליון. ואולם עי' המחצית השקל בשם הת"ש שם: ^[ר' אליהו גוטסמאכער]

ד"ה בסוס, נ"ב נ"ל דנוהרו התוס' ליישב איזה קושי' דלכאורה קשה מלקמן דקאמרי והא האי פרסאי דכמאן דכפיתי דמי ונוהר רש"י שם לפרש דכל האומות קרי ליה נכרים וע"כ משום דתני סתמא משמע בכל האומות. וא"כ קשה איך מוקי הכא רק בסוס המיוחד לעופות כיון דתני סתמא. ע"כ כתבו התוס' דלאו הכוונה דמוקי רק במיוחד לעופות רק כיון דסוס המיוחד לעופות אסור ממילא לרבנן אסור בכל הסוסים וא"כ באמת מיירי בכל הסוסים:

[ריח"ל מייזליש]

בא"ד בכל הפוסים, נ"ב עי' תוס' ע"ז ד"י"ב ב' ד"ה וכן בתירה ודט"ז א' ד"ה אלא:

[מלא הורונים]

בא"ד בכל הפוסים משום כו', עי' ע"ז טז. ור' אוסר משום ב' דברים כו':

ד"ה את דמהכא קים לן, נ"ב עי' בבה"ג הל' שבת פ' כ"ד דמייתי ראיא ממתני' דלקמן קכא ע"א אמר ר' יהודה מעשה בא כו' ע"ש היטב:

בא"ד דמסתמא ת"ק דר"ש היינו ר"י, נ"ב עי' רש"י עירובין מו ע"ב ד"ה ומאן פליג. ותמורה לג ע"א רש"י ד"ה ואמר רחמנא כו': ^[בן אריה]

ד"ה ר"ש שלא ישכנו, לקמן ק"ז ע"א וע"ש בתוספות סד"ה וממא. **מפים מורסא**, שם. **והופר גומא**, לעיל ע"ג ע"ב. **וזב בכים**, לעיל י"א ע"ב. **ובחם על הני**, לעיל כ"ט ע"ב. **קורע על מתו**, לקמן ק"ה ע"ב. **דלא יבא במו**, כאן ע"ב: ^[ר' אליהו גוטסמאכער]

ש"א"כ להצניעם ה"נ ליפטרו מפני שאין מצניעין כמוהו. וכן מש"כ בדפחות מכזית מה"מ אינו מצוה לקברו א"כ לא ליחייב אחצי זית מכזית דהא אין מצניעין כמוהו. ובגמרא איתא דחייב ופסקה הרמב"ם. ומש"כ ועוד דלא שכיח כו' אינו מובן:

דף צד ע"א **[גמרא לימא מתניתין ר"נ היא כו'**, קשה דלפי מאי דס"ד יקשה מתני' דס"פ דלעיל חגב חי טהור כ"ש. וי"ל דהוה מוקי לה בכפות]:

תוס' ד"ה שהחי (בסה"ד). **דכמה דאית ביה נשמה כו' דליצי'ל צבעיה**, הוא לעיל (עה):

תוס'

ד"ה וַלְעֵנִין צְמִיד כַּפִּי דַמָּס כְּלָיִם, עי' בתוי"ט במס' אהלות פ"ה מ"א בד"ה בש"א הכל טמא וכו' מ"ש בשם מהר"ם ז"ל בסוף הדבור:
[ר' זאב וואלף]

דף צו ע"ב

גמ'

הוצאה גופא כו', נ"ב יעוין ריש מסכתין בתוס' ד"ה פשט ובתוס' עירובין דף יז ע"ב ד"ה לאו שניתן ובתוס' ריש מסכת שבועות:
[רב"פ תאומים]

הוצאה גופא היכא כתיבה, עיין הוריות (דף ד ע"א):

[מצפה איתן]

ומחנה לוויה רה"ר, נ"ב עי' לעיל דף ו' ע"ב:

[שער הלקוטות]

גמר העברה העברה מיוחד"כ, ונ"ב נ"ל דהא דכתב רחמנא הך ג"ש דהעברה העברה גבי העברת שופר דיוה"כ [ובפשטו י"ל דבא ללמוד דיש עירוב והוצאה גם ליום הכפורים כמו בשבת וכדק"ל ביומא ס"ו בתוס' ד"ה אמר ובכריתות י"ד דמסיק דהא דרפרס בדותא היא וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' עירובין הלכה ד' ע"ש וגמר בהך ג"ש יוה"כ משבת לענין איסור הוצאה ג"כ דכתיב בהך קרא דויעבירו קול וגו' אל יעשו עוד מלאכה וכו' אבל נראה דבא ללמוד עוד דאע"ג דאחר דנפק"ל מויעבירו קול כו' לעיקר איסור הוצאה וא"כ לכאורה הו"ל למגזר עכ"פ ביוה"כ שחל בשבת שלא לתקוע בשופר משום שמא יבוא לידי הוצאת השופר בשבת וכדאמר רבה בכ"ז גזירה שמא יעביירו וגם ביוה"כ שחל בחול לכאורה יש למגזר בהכי דהרי קי"ל דיש עירוב והוצאה ליוה"כ ג"כ וכמש"ל ואפ"ה אמר רחמנא ביוה"כ תעבירו שופר וכו' לעולם ואפי' חל בשבת והיינו עכ"ל בגליון שס]. [ומשמע שהיה בדעתו לסיים דמהיכן ראה דמיירי אפי' בשבת אך דהפסיק באמצע הענין ונראה דכוונתו היה דכיון דאין ג"ש למחצה ילפינן ג"ש להיפך דמה להלן בשבת אף כאן ביוה"כ שחל בשבת ואמנם עיקר דברי מר אחי הגאון ז"ל כבאן אינו אלא ע"ד הרמז בלבד דהא כל עצמו אינו אלא גזירה דרבנן דשמא יעביירו. ע"כ הגה"מ מאחיו מהרש"ך נ"י]:
[מדאה כהן]

אשכחן הוצאה כו' סברא כו', לענד"נ דה"ק מכדי חייבה התורה על מרשות לרשות שהיה במשכן ול"א דגריע היא ה"ה עיולי כיון דהוי נמי במשכן לא אמרינן דגרוע הוא ופרין מכדי כו' ר"ל תרווייהו הוי במשכן אמאי כו' ומשני נ"מ כו' ר"ל וכיון דאהני חדא מחייב דמחד קרא נפקא ע"כ צריך למיקרי רק להוצאה אב כיון דלא

עיון יעקב פרק הזורק

דף צו ע"ב **מקושש זה צלפחד דגמר ג"ש א"ל עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין**, אע"ג דכתיב בחטאו מת מ"מ אי אתה צריך להחמיר עליו ותפסת מועט תפסת כדאמרינן מויעפילו היה ואע"ג דאפשר לומר דר"ע ס"ל כמ"ד מקושש לש"ש נתכוון כדאיתא במדרש והובא בתוס' דב"ב דף קיט ע"ב מ"מ מדחוינן דהתורה מכסה ש"מ דלא ניחא לתורה לגלות שעשה עבירה גדולה כזו אע"פ שהיה לשמה:

דף צו ע"א **ויחר אף ה' בם מלמד שאף אהרן נצטרע דברי ר"ע**, אע"ג דכתיב בהדיא ותדבר מרים ואהרן הרי ששניהם שוין בחטא ובדואי עונשן שוין וכי משוא פנים יש בדבר וליכא למימר משום דמרים התחילה לדבר כמו שפירשי' דמדכתיב מרים בירשא וקשה דלמא משום דהוי זקניה יותר מאהרן לכך חשיב מרים בירשא ולעולם שניהם דברו בשוה וכדכתיב הלא גם בנו דבר ה' אלא נראה דפליגי בהא דאיתא בערכין דף טו מאי תקנתא של מספרי לשה"ר יעסוק בתורה וחד אמר דבור אין לו תקנה ממילא למ"ד אף אהרן נצטרע ס"ל כמ"ד סיפר אין לו תקנה לכך צריך ג"כ לסבול עונשו כמו מרים כיון שחטאם שוין ולמ"ד אהרן לא נצטרע ס"ל יש תקנה למספר לשה"ר בתורה וכיון שהיה אהרן עוסק בתורה ניצול מעונשו משא"כ מרים כי נשים אסורות בת"י לכך

דף צו ע"ב **גמרא מחייב היה ר"י שתיים כו' ואחת משום העברה**, והוא משום דסבר קלוטה כמה שהונחה כדלקמן. והתוס' לעיל (דף פ) ד"ה והא"ר מוקי לה במתגלגל דוקא. ובתורה"ע (אות קכ"ב) הקשה לדלדידה ישאר הקושיא שבתוס' לעיל (ה ב') דנימא על כל אמה כמו שהונחה ולא יתחייב אהעברה. ואי משום ההלכה.

שבת הזורק פרק אחד עשר

דף צו ע"ב- דף צז ע"ב

אהני להכנסה דהואי במשכן כמו לכל המלאכות דמחייב אכל חדא וחדא והיינו מטעם דגריע כנ"ל ופרין לר"א כו' כיון דלדיד' גלי קרא דהוצאה דלהני להכנסה מאי דהוי במשכן כמו לכל המלאכות אמאי כו' ומשני דמ"מ לא קרי אב אלא לכל המלאכות שהיו חשובין או להוצאה משום דכתיב אבל הכנסה כיון דעכ"פ נפקא מקרא דהוצאה הוי תולדה וה"ה זורק לר"י ור"ה אף דהוי במשכן מ"מ כיון דגריעי צריכי לקרא דהוצאה ובהכי מיושבין כל הדקדוקים וקושיות שהקשו רבותינו בענין זה:

[רא"ם הורוויץ]

והתניא לודא ועי' לקמן דקל"ז א' הגי' לודא ופי' רש"י [שם] שם חכם:

[מלא הרועים]

אלא כל ד"א ברה"ר גמרא גמירי לה, עיין בהר"ן פ' כלל גדול במתני' אבות מלאכות ארבעים חסר אחת בד"ה והמוציא מרשות לרשות:

[גליון מהרשא]

ארבע אמות, נ"ב יעוין לעיל דף ה' ע"ב תוס' ד"ה בשלמא לב"ע:

[רב"פ תאומים]

תולש היו, וכ"ה בת"י:

רש"י

ד"ה שתי כו' דמיין הס"ד:

תוס'

ד"ה הוצאה גופא היכא כתיבא וכו' לפי שמלאכה גרועה וכו', נ"ב והא דלא פריך אמתניתין דקתני המוציא מרשות לרשות הרי אלו אבות מלאכות מ' חסר א'. עיין כ"ז דף ע"ג ע"א דיש לומר דה"ק המוציא מרשות לרשות מרה"י לרה"י דרך ר"ה דומיא דהמושט. דזה לא הוי מלאכה גרועה כמו מושט. אבל הכא דקתני הוורק מרה"ר לרה"י וא"כ הוצאה אב דידיה איירי ג"כ בכה"ג פריך שפיר היכא כתיבא דמלאכה גרועה היא ודו"ק:

ד"ה וממאי ר"ח פ"ג כ"ז, לו"ד היה נלע"ד ליישב דודאי פשטיה דקרא הוי משמע דלא מיחה בידם שלא יקדישו עוד למשכן אלא שלא יעשו כלים ובגדים למטוה יותר מהצורך כדי שלא יפסד וממילא נמנעו מהביא אחר שידעו שכבר יש כשיעור הצורך אבל כדיליף דבשבת הויא ע"כ דהזהירם אהוצאה דאשאר מלאכות כבר אסר להם כל דהוי במשכן והא דסמכי קרא לויאמרו וגו' מרבים וגו' משום דאי לא"ה לא היה מכרזיו דלא ס"ד שיביאו עוד אחר שכבר יש כשיעור הצורך. ואף אי נימא דהזהירם אשארי מלאכות משום שבת. מ"מ ע"כ דגם הוצאה נאסר דאל"ה למא נמנעו מהביא דהשתא ל"ל כנ"ל כיון שע"כ האזהרה היתה משום שבת:

[רא"ם הורוויץ]

מפרשים

פו

דף צז ע"א

גמ'

אלא מהיכא הוה מויעפילו, נ"ב ואין בו משום התורה כיסתו שכבר נשמר רש"י מזה:

[יעב"ץ]

א"ל הן מאמינים ובני מאמינים ואתה אין סופך להאמין, נ"ב אע"י דאמרינן במדרש בשלח פכ"ג א"ר אבהו אע"פ שכ' כבר שהאמינו שנא' ויאמן העם (שמות ד לא). חזרו ולא האמינו שנא' אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך (תהילים קו ז). כיון שבאו על הים חזרו והאמינו. וא"כ גם הם לא האמינו ובכ"ז לבסוף האמינו. אבל למשה אתה אין סופך להאמין:

[מהר"ץ חיות]

אתה אין סופך להאמין, נ"ב עם שהוא לא נופל מהם מהיותו בן מאמינים הקפיד עליו על שהוציא לעז על כולם שיסכימו לר"א. ולא יחשדו כללות העם בכך משא"כ ביחיד אין צדיק בארץ אשר לא יחטא:

[יעב"ץ]

אמר רב חנא, עיין תוס' לעיל דף ד' ע"ב ד"ה זרק. ותמצא דמצוין בטעות וכאן נשאר ר' חנא רק אח"ז על יתיב ר' חנא צ"ל ר' חסדא ולר"ת צ"ל ר' יוסף:

[ר' אליהו גוטסמאכער]

אמר רב חנא אמר ר"י, עי' בתוס' דלעיל ד' ע"ב ד"ה זרק ונת וכו' ושם מוכיח ג"כ להדיא שהגירסא היתה רב חסדא ולר"ת ז"ל שם גירסא אחרת פה ע"ש בתוס':

[ר' זאב וואלף]

יתיב רב חנא וקא קשיא ליה, כתב רש"ל רב חסדא קא קשיא ליה וא"ל רב יוסף מר ונ"ל להגיה כן כי כן הוא הגי' בתוס' לעיל דף ד' ע"ב ד"ה זרק כו' אכן ר"ח גרס יתיב רב יוסף וקא קשיא ליה אמר ליה רב חסדא:

[ר"י היילפרין]

רש"י

ד"ה קשיא ליה לר' חסדא, רש"י גרס בהראשון ר' חנא והשני ר' חסדא כמ"ש לעיל:
[ר' אליהו גוטסמאכער]

תוס'

ד"ה גזירה כו' ואור"ת שהיה כו', נ"ב לא תירץ דגמיר מרביה בהדיא דג"ש זו אינה כלום דא"כ לא הוה ליה לומר ג"ש לא גמיר אלא גמיר דג"ש זו אינה ודו"ק:

[תכמת מנות]

דף צז ע"ב

גמ'

עד דנפקא ליה לרה"ר תנוח ובהא קמיפ"גני, עי' חי' הרשב"א ז"ל והוא דחוק מאד. ולו"ד המפרשים ז"ל ה"א דר"ל כשורצה שתנוח ברה"י ואח"כ תצא לרה"ר מכח הראשון. דלמ"ד קלוטה כמו שהונחה דמאי א"כ כלה גוף מרה"י לרה"ר הויא עיקר העקירה בצאתה מרה"י לרה"ר

חידושי הרש"ש

בלשונו דעי' בגמ' (דף ז) דהרבותא הוא דאף בדידהו בעינן גבוה ג' ולאפוקי ממ"ד דאינהו אפילו פחות מגובה ג' הווין מ"פ:

דף צו ע"ב **רש"י ד"ה תופרי יריעות**, **מעשה רוקם**, תמוה דמע"ר ביריעות ליכא דבתחתונות כתיב מעשה חושב ובדעזים לא כתיב מאומה ומדוע לא פי' דהיינו מה שהיו חבורות אשה אל אחותה וכדפי' בעצמו לקמן (ר"ד צט) ובחומש דהיה ע"י תפירה. או כדלעיל (עה) יריעה שנפל בה דרנא כו' ותופרין אותה: **רד"ה והא במקום פטור**, **דאין רחב ד'**, צ"ע דהא כתיב ורחב ארבע באמה. ואי משום דאין כרמלית בכלים נמי לא הוי מ"פ אלא רה"ר כמ"ש לעיל (דף ח' בס"ד): **תוס' ד"ה וממאי**, עי' כה"ד. וק"ל דהא לעיל (מט ב) משמע דאי היה בחול ומשום דשלימא ליה עבידתא לא היה מוכח מזה דנקראה מלאכה ע"ש ברש"י ד"ה והאי והמלאכה:

דף צז ע"א **בתוך"ה ג"ש**, ולעד"נ דגמרי מסיני ג"ש במדבר במדבר. וריב"כ מוקי לה להא דפסחים (ו ב') דהוא מדבר ממדבר כו'. ועיין סוכה (יא ב') ובס' באר אברהם שם ובמש"כ שם בס"ד:

גמרא איצימא במעביר לַמַּטָּה מעשרה כו', ור"ל ופליגי במהלך כעומד דמי או לא. ובהגהת הב"ח כתוב ופליגי אי הנחת גופו כהנחת חפץ דמי. ותמוה:

[**שם** (בסה"ע) **אי"ר חנא כו'**, ובגליון **צ"ל רב חסדא**, והוא מרש"ל. וכ"ה בתוס' לעיל (ד' ב')]:

דף צז ע"ב **גמרא מחייב היה ר"י שתיים כו' ואחת משום העברה**, והוא משום דסבר קלוטה כמה שהונחה כדלקמן. והתוס' לעיל (דף פ) ד"ה והא"ר מוקי לה במתגלגל דוקא. ובתורה"ע (אות קכ"ב) הקשה לדלדידה ישאר הקושיא שבתוס' לעיל (ה ב') דנימא על כל אמה כמו שהונחה ולא יתחייב אהעברה. ואי משום ההלכה.

ובה הא אתעבידא מחשבתו ולא משגחנין אמאי דלא נחה מעיקרא כדבעי איהו. ולפי"ז צ"ל דר"י סבר ככל גוונא קלוטה כמו שהונחה. והא דהיה קורא בספר כו' בסוף עירובין שאני התם דלא ניחא ליה כלל בהכניסה לאויר רה"ר: [רא"מ הורוויץ]

לא חייב רבי יהודה. והא דאיתא לעיל בדר' יוסף אגן אדר' יהודה מתנינן. עיין לעיל תוס' דף ד' ע"ב ד"ה זרק: [ר' אליהו גוטמאכער]

לא קבעי ליה. וידע זאת מברייטא דכריתות כ' ע"א בנתיקין לכבה זה וכבה זה: [ר' אליהו גוטמאכער]

^{רש"י}

ד"ה ואתעביד ליה מחשבתו אבל משום העברה לא מיהייב. ר"ל אפילו הוי בעי בכ"מ שתרצה: [רא"מ הורוויץ]

ד"ה שובט מכרכר בכרכר. נ"ב לעיל פרש"י משה השתי בכרכר: [מלא הורעיס]

ד"ה ואי לאכא כו' לסוף ד'. נ"ל ברור שדבור זה ושלאחריו משובשים המה בכמה חילופים. והעיקר צ"ל דאי בעי לה אצל הפתח ל"ש כלל לחיובי אהעברה שא"צ לה. ואי בעי לה בסוף ד' ל"ש לחיובי אהעברה דלא הוי כנח אצל הפתח כיון דלא בעי שתנוח שם כמ"ש התוס' לקמן ק"א: [רא"מ הורוויץ]

בא"ד דנתקיימה מחשבתו דהא נח ברה"ר. הכל לשיטתיה דלעיל ד"ה ואתעבידא. אבל להרשב"א בשם הרמב"ן שם אר"נ דפטור לגמרי: [רא"מ הורוויץ]

^{תוס'}

ד"ה למימרא כו' ובפלוגתא דרבי יוחנן כו'. נ"ב יעוין לעיל דף ע' ע"ב וד' עא ע"ב תוס' בד"ה נודע:

^[רב"פ תאומים]

חידושי הרש"ש

משכחת לה בזורק באויר ע"ש. ולי לק"מ דהא הש"ס קאמר בר"פ אלא כל ד"א ברי"ה גמרא גמ"ל. ור"ל כל צדדי דא"י בין ע"י העברה ובין ע"י זריקה ובין ע"י גלגול. ויתיישב ג"כ בזה מה שהקשה על תוס' דעירובין:

רש"י ד"ה ה"ג וא' משום העברה. ורבנן פטרי אהעברה משום כו'. אינו מוכרח ד"ל משום דל"מ אתולדה במקום אב:

[תד"ה למימרא. ובפלוגתא דריו"ח ור"י כו'. כ"ה לשון הגמרא לעיל (ריש ד' צ"ד) ור"ל דלריו"ח כשנודע וחזר ונודע ולר"ל אחר כפרה נודע לו וכמו שפי' התוס' שם ולמהר"ם אישתמיט הא. וממילא מיושב קושיית העולם שהביא בסמוך. גם מאי דפסיקא ליה דחכמים פטרי לגמרי אינו מוכרח וכמו למאי דס"ד מעיקרא בברייטא הסמוכה לרבנן דר"י:

בא"ד דא"כ לא היה ר"י משמיענו שום חידוש כו'. ק"ק דילמא אשמעינן דגם לענין עקירה חשוב כמו מקום ד':]

דף צח ע"א **רש"י ד"ה אר"כ באטבעי.** וכפ' אמת הריוח באמצע כו' כצ"ל: **תוס' ד"ה אטבעי.** ועוד דגרס' לע"פ בדראתא כצ"ל. או להגיה דגרס כו' ולפי גירסתו נמי כו':

דף צח ע"ב **רש"י ד"ה אמר שמואל.** ול"נ פי' דאטבי כו' אלף מושיב שתי שורות של שלש שלש זו אצל זו. כ"נ דצ"ל. ויל"פ הגי' שלפנינו דר"ל שתי שורות (אחת בראש העגלה מזה והב' בראש השני) של שלש (בגובה) שנים זו א"ז (ר"ל כל שורה שנים זו א"ז ובגובה ג'):

בא"ד שבשני סדרים הפנימיים כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה דל' ואורי' דמב"ע ילפינן לה שהיה ארכו כו'. ק"ל דגובה תוכיח שבב"ע היה כחצי ארכו וחצי רחבו (עי' בב"ב פ"ו מ"ד ובהגר"א שם ד"ו) ובמשכן לא היה אלא רבעתם. ולעד"נ ליישב קושיית ר"י ע"פ הא דאיתא בעירובין (כג ב') פשטיה דקרא (דורוחב חמשים בחמשים במ"כ). אמר אב"י העמד משכן על שפת חמשים כדי כו' ועשרים אמה לכל רוח ורוח וע"ש בפירש"י. ואת' דלא הוי עובי הקרשים אלא חצי אמה לא יהיה שוין הרווח שבצדדין לרווח המערבי ונכון בעז"ה:

דף צט ע"א **[תוס' ד"ה ל"ף.** ולא כפי' הקונטרס שפירש אמה ורביע לכל צד. ר"ל דא"כ לא היו מכילות ב' העגלות עם צדדיהן רק י"ב אמה וחצי ודברי המהרש"א בזה אינן מבוררין]:

דף צט ע"ב **תוס' ד"ה א"ד.** וירד האבן באלכסון כו' אלף כח כחו הוא כו'. לכאורה קשה דהרי בסנהדרין (ס"ד ע"ז) איתא בהרג נפש כה"ג חייב משום דכחו הוא. וע' ברא"ש בב"ק פ"ב (ס' ב') ובעירובין (לה) ברש"י ד"ה מחמת רעדה. אבל לק"מ דנהי דככחו דמי מ"מ הרי כחו זה ממקום פטור קאתיא:

תד"ה ואמאי. עי' מש"כ (לעיל ח ב'):

בא"ד דאטו אם כו' וכ"ד ארוך כ' שהוא כו'. נ"ל דתיבות כ"ש נמשך למעלה ור"ל ארוך כמה שהוא:

ד"ה הרי וכי אזלה כו'. אבל השתא פריך שפיר דליכא לחיוביה אקלוטה כיון שאם נחה שם ה"י פטור:

^[רא"מ הורוויץ]

בא"ד דלא ה"ל לאתויי מלתא דרבינא כו'. דהא רבינא ל"א כלל דליפטר לגמרי כדבעי שתנוח בתחלת רה"ר. ובאמת למ"ד קלוטה כמו שהונחה דמי ודאי חייב בנתיקין לזורק ד' זורק ח' לפי פרש"י לעיל ד"ה ואתעבידא: [רא"מ הורוויץ]

דף צח ע"א

^{רש"י}

ד"ה פחות מד' פטור דמשום הוצאה לא מחייב כו'. דליכא למימר כגון דלא בעי שתנוח ברה"י דא"כ פשיטא: [רא"מ הורוויץ]

^{תוס'}

ד"ה אטבעי אין דרך הש"ס וכו'. עי' תוס' לקמן ק"ה ע"ב ד"ה הא ר"י וכו' ובתוס' יבמות כ"ז ע"א ד"ה שמואל התחיל וכו' ובתוס' נזיר ל"ג ע"א ד"ה אר"פ וכו':

^[ר' זאב וואלף]

בא"ד אין דרך הש"ס. כ"כ הרשב"ם ב"ב מ"ד ע"ב ד"ה לא והתוס' לקמן ק"ה ע"ב ד"ה הא ויבמות כ"ז ע"א ד"ה שמואל: [ר' אליהו גוטמאכער]

בא"ד היה אחר שנתנו הקרשים כו' כצ"ל. ולשון מדרש רבה פרשת נשא אבל לקרשים היו עושים אטבעי של ברזל שבהם מחזיקים הקרשים שלא יפלו מעל העגלות וזה מבואר כפי' ר"ח והערך: [בן אריה]

בא"ד אלף ביתידות כו'. נ"ב יראה דקרי להו יתידות לפי שהכל תלוי ושוכב על אלו כמו שדרך לתלות ביתד ע"י שנאמר (ישעיה כב כג) יתד במקום נאמן וגו' ותלו עלי' כל כבוד בית אביו: [חכמת מנחם]

מפרשים

דף צט ע"א

^{תוס'}

ד"ה כי כו' ורחוקין. נ"ב מהרש"א מחק תיבת ורחוקין והגיה ודוחק ר"ל שפי' זה דוחק: [מלא הורעיס]

ד"ה מסייע וי"ל דדרך תנא להשמיענו בקוצר. וי"ל דמהתם לא מוכח אלא להלך באיסור כרמלית דרבנן. אבל מהכא מוכח לחייב מן התורה וכלישנא דר"י וברייטא מצטרפין סתמא דמשמע לכל דין רה"י: [רא"מ הורוויץ]

בא"ד רבות בש"ס. יבמות ג' ע"א ד"ה אבל מבואר דגם באותו משנה כן הוא ובתוס' מנחות צ"ג ע"א ד"ה הכל מביאין הרבה מקומות: [ר' אליהו גוטמאכער]

דף צט ע"ב

^{גמ'}

בעי מיניה רב מרדכי מרבא. נ"ב מרבה כצ"ל מדאמר אח"כ אתא שייליה לר' יוסף כו' אתא שיילי' לאב"י משמע דהלך מתחילה אצל הגדול דהיינו רבה דמלך מקמיה דר' יוסף ואח"כ לר' יוסף ואח"כ לאב"י תלמידו דר' יוסף אבל אי נגרוס רבא היאך הלך מתחלה אצל רבא תלמידו דר' יוסף קודם שהלך לרבו ר' יוסף אך תימה דר' מרדכי תלמידו דר' אשי והיאך היה בימי רבה גדול בתורה ועי' בספרי כנוס סופרים: [מלא הורעיס]

או דלמא כיון דעשאו רה"י כמאן דמליץ דמיא. עיין ט"ז סימן שמה" סנ"ב: [גליון מהרש"א]

ק"ו לאחרים עושה מחיצה כו'. כעין זה נדה לה. נה. וע"ש. ועתוס' עירובין (טז) סד"ה והלכתא: [בן אריה]

ואת"ל כיון דלא הוי מחיצה עשרה. לכאורה נראה דהכי קאמר את"ל דלא מהני לחיובא אי מהני לפטורא ואי מהניא עשיה לחיובא כ"ש דמהניא מיעוטא לפטורא. אבל בתוס' לעיל דף ח' משמע להיפוך: [רא"מ הורוויץ]

עיון יעקב

נענשה מרים ולא אהרן וק"ל: **החושד בכשרים** לוקה **בגופו**. הא דקאמר בכשרים ולא קאמר החושד בחבירו ועוד למה קאמר לוקה בגופו הא אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה ועוד אף אם לפניו גלוי דישאל הם מאמינים לפני משה מי גלוי ונ"ל דלכך קאמר החושד בכשרים כלומר הבא מטפה כשרה דהיינו ישראל שהם בני מאמינים מסתמך גם הם מאמינים כי שדי נופו בתר עיקרו וברא כרעא דאבוה משא"כ מי שבא מטפה פסולה כדאמרין בב"מ תמן אמרינן לית הימנותא בעבדא וזה שמדקדק במדרש אתה מוציא שם רע על בני הם מאמינים בני מאמינים והארכתי בדרוש בזה ומה"ט נמי החושד בכשרים לוקה בגופו דכבר ידוע דאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה דהיינו בישראל דאוקימנא אחזקה שאם ילקה בממונו תחלה ישוב בתשובה כחזקת תולדתו מה שא"כ הנולד מטפה פסולה נלקה מיד בגופו כי חזקתו חזקת פסול ולכך החושד בכשרים ולא מוקים גברא אחזקת כשרות תולדתו נלקה מיד בגופו וזה שאמר ישראל הם מאמינים בני מאמינים דכתיב ויאמן העם אף על גב שלא האמינו אלא מתוך האותות היינו הגרועים שבהם העם אבל זקני וחכמי ישראל האמינו מיד מכח פקד פקדתי: **ואתה אין סופך להאמין.** נ"ל לומר פי' דממ"נ נתפש משה על דבורו דלכאורה יש תירוץ למשה במה שאמר והן לא יאמינו לי לי דייק אף שהם מאמינים בהקב"ה מ"מ לא יאמינו לי כי מורא שמים יותר ממורא ב"ו. ועל הכאת סלע לכד נמי יש לומר דלכך הכה שלא דבר אל הסלע כדי שיתקדש שמו של הקב"ה בין הבריות כפירש"י בחומש בפי' חקת להקדישנו שאלו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום ק"ו אנו כי משה סבר שמ"מ בזה לא יתקדש שמו של הקב"ה דאם יאמר מלך ב"ו לעבור על מצות הקב"ה יעבור כי מורא ב"ו יותר ממורא שמים כדאמרין הלואי יהא מורא שמים עליכם כמורא ב"ו אך עכשיו שעשה שני דברים שסותרים זה את זה ממ"נ א' עשה שלא כהוגן וק"ל: **מדה טובה ממחרת** **לכא ממדת פורענות.** נ"ל הטעם כי הפורענות בא כשביל עונש עבירה ואין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים כי אם בשובו מדרכו הרעה לכך מעכב הפורענות שמא יחזור בתשובה משא"כ מדה טובה ממחרת לכא כדי שלא יבא קטרוג לעכב את הטובה: **ויבלע מטה אהרן את מוטותם לאחר שנעשה מטה בלע את מוטותם נס בתוך נס.** מקשים העולם תינח מטה אהרן שחזר למטה היה נס מוטותם למה חזרו הלא היה נס גדול יותר שמטה יבלע נחשים. וג"ל לתרץ דאי לא חזרו מוטותם רק מטה אהרן היו אומרים חרטומי מצרים א' ממוטות בלע שאר תנינים דכיון שנשתנה כמה פעמים מי מפיס שהוא מטה של אהרן לכך היה הקב"ה עושה שיחזרו כולם למטות והיה כל א' מכיר מטהו ואחר כך בלע מטה אהרן את מוטותם והא דכתיב מוטותם ולא כתיב מטיהם לפי שבלע כולם בבת אחת ולא נעשה עבה כדאיתא במדרש:

דף צט ע"א **גדולף חכמה שנאמרה בעליונות מבתחתונות.** נ"ל לומר זכר לדבר חכמות בחוץ תרונת:

ליקוט

תוס'

סדר"ה אַלף ומשתרי שפיר בפסין. ר"ל דלא הטילו חכמים על בין הפסין יותר מחומר כרמלית להכי אין איסור לטלטל מהבור שביניהן כשהוא כרמלית. וא"כ אין ללמוד ח"ו מזה להקל בבור רה"י שעומד בכרמלית ע"י פסין ולא כאחד מיוחד מגאוני הזמן ששגג בזה:

[רא"ם הורוויץ]

ד"ה אן דרך פטיו. כתב מהר"מ לפי' וסטיו הוי מקום פטור עיין רש"י לעיל דף ה' ע"ב ד"ה סטיו ודף וי"ו אסטונית דאינו:

בא"ד פשיטא ליה דחייב. עיין רש"י לעיל צ"ב ע"א ד"ה המוציא ובגמרא לעיל דף ח' ע"ב לימא תהוי תיובתא:

[ר' אליהו גוטמאכער]

דף ק ע"א

רש"י

ד"ה תל המתלַקט. נ"ב עיין מהרש"ל כאן. ובעירובין דף י"ט ע"ב גבי תל המתלקט וכו' ופרש"י וריטב"א שם ועיין גם בלשון הכ"מ פ' י"ד מה"ש הלכה ט"ז:

[ר' בצלאל רנשבורג]

תוס'

ד"ה אחזתו כו' כדפרישית לַעֲיֹל. עי' מ"ש שם. ומשם תראה ותבין מה שדקדק רש"י ז"ל ע"ב ד"ה מתגלגל כו' באויר כו'. ויתיישב קושיית תוס' דהכא:

[בן אריה]

בא"ד כדפי' לַעֲיֹל כו'. נ"ב ר"ל נתעכב לא בעי אלא אפילו מתגלגל קרי הנחה:

דף ק ע"ב

גמ'

מארעא. עיין רשב"א בחידושים שהוכיח דדרך מקום פטור גם בדרבנן אסור ועיין תוס' לעיל ד"ה עושה דע"כ מגביה למעלה מעשרה דהא בעי מחיצה יו"ד וע"ע תוס' אח"י ק"א ד"ה רבי:

[ר' אליהו גוטמאכער]

רש"י

ד"ה מקום ארבעה ומחיצה תלוי. ה"ה למעלה. עיין תוס' עירובין פ"ז ע"ב ד"ה בין: [ר' אליהו גוטמאכער]

ד"ה מאיסי דרך אותו מקום. עיין עירובין פ"ח ע"א שתי לשונות לענין לשפוך וע"כ משכחת שעושה עוד אחד זולת זה ואולם אפשר דרק שאל אם אפשר היתר כפשוטו בלא אחר:

[ר' אליהו גוטמאכער]

תוס'

ד"ה עושה כו' אלא עושה כו'. נ"ב עיין ברא"ש ושם מתורץ דהמים שתחת הויז עד קרקע הים הוו נמי רשות היחיד ורואין אנו את המחיצות כו':

[חכמת מנחת]

שבת הבונה פרק שנים עשר

דף ק ע"א- דף קב ע"ב

בא"ד המחיצות. שגבוהין יו"ד: [ר' אליהו גוטמאכער]

דף קא ע"א

גמ'

אין מטלמַיַין בהן אַלף כארבעה. צ"ל בארבע (כלא ה') פי' בארבע אמות:

[בן אריה]

רש"י

ד"ה אבל לא מן הים לתוכה דאין תשמיש מן הים כו'. הוא דחוק מאד לומר אבל לא כו' לפי שאין תשמיש כו'. וגם ההיתר שכ' בדבור שאח"ז בגבוה י' הוא דבר חדש מאד דהא ברה"ר כה"ג מיחייב ולמה לא גזרו בכרמלית. וגם בתוס' דחקו מאד בענין זה. ולו"ד קדשם ה"א דת"ק אמר גבוה י' דבלא"ה אינה רה"י כלל. עי' בירושלמי דספינה לפי שהיא עולה ויורדת לא חשיב מה שבתוך המים. ור"י אמר דל"מ תוכה אלא אפילו חודה חשיב רה"י גמור כעומדת ביבשה ממש ומטלטל ממנו לתוכה אבל לא לים:

בסוף"ד מחייב ככה"ג. צ"ל אסור ככה"ג. עיין רש"י לעיל וי"ע ע"א ד"ה ובלבד:

[ר' אליהו גוטמאכער]

תוס'

ד"ה רבי יהודה ואפילו רבנן לא פליגי. בעירובין דף פ"ז ע"ב ד"ה ולועזירי לא סברי כן להכי איתא שם רק דלא כרבי יהודה. עיין מ"ש בגליון לעיל ט' ע"א:

[ר' אליהו גוטמאכער]

בא"ד והשתא והא תנאי דהכא דלא כוותיה. ואפשר דועזיר סבר כרב הונא דמארעא משחינן ולא בעי זיו אלא להיכרא להכי שרי בכחו דהויא היכרא:

[רא"ם הורוויץ]

בא"ד מוקים להו. והוא סבר כתנא דברייתא עירובין

ק"א ע"ב וכקושי' התוס' עירובין הנ"ל:

[ר' אליהו גוטמאכער]

ד"ה ומנא ואורי דאי ממתניתין ה"א כו'. וצ"ע דמ"מ דקארו עלה מאי קארי לה דהא מתני' היא. ולו"ד ה"א דהתם מצינו לאוקמי במצולה שאין בה דגים. אבל מלישנא דרב לר' טבלא מוכח דקל הקילו במים מיבשה. וע"כ היכי דאיכא בקיעת דגים דאל"ה אין הקולא משום מים:

[רא"ם הורוויץ]

דף קא ע"ב

רש"י

ד"ה ביצית דלַעֲיֹל. ע"א כאן:

[ר' אליהו גוטמאכער]

ד"ה משה כו' כמשה בדורו. ע"ד המדרש אין דור

שאין בו כמשה:

[מצפה איתן]

חידושי הרש"ש

פח

מפרשים

דף קב ע"א

גמ'

חסורי מחסרא והכי קתני **הזורק ונוכר מאחר שיצתה מידו**. עי' שבועות י"ח ב' תוס' ד"ה אלמא:

[גליון מהרש"א]

הא אין דרך הוצאה בכך. עיין לעיל ס"ב א' אלא אמר רבא פעמים שאדם נותן:

[גליון מהרש"א]

רש"י

ד"ה קלטה אחר וכגון שנעקר ממקומו וקבֿלָה כו'. צ"ע דא"כ מאי מקשי בגמ' מזרק בפי כלב דלמא הכא כשנעקר הכלב ממקומו. ודוחק לחלק דמיתורא דכלב בתר קלטה אחר קפריך. ולו"ד ה"א קלטה אחר במקומו אלא שלא בידו ומשום מקום ד':

[רא"ם הורוויץ]

ד"ה אַלף אמר כו' לַאֲתוּי מעביר. נ"ב פירוש והשתא אין להקשות הא זה הכלל אדלעיל קתני דמעביר משום הוצאה הוא והוי דומיא לזריקה דברישא דפטור דהוי נמי משום הוצאה אע"ג דאינו דומה לזריקה דחבורה דמציעתא והא דמקשה לעיל והא זה הכלל קתני היינו דוקא לפי מאי דס"ד לזריקה דהוצאה חייב וא"כ זה הכלל כו' דקתני פטור לא קאי אלא אזריקה דחבורה ואי כמעביר מיירי הרי לגמרי לא דמי לזריקה דחבורה ודו"ק: [חכמת מנחת]

תוס'

ד"ה אַלף וההוא דחבורה כו'. לו"ד היה נראה דלרבא חבורה פטור בכל גווני כיון שנוכר עד שלא התחיל במלאכה. דדוחק לומר לזריקה דרישא וסיפא לאו בחד גוונא:

[רא"ם הורוויץ]

בא"ד וכן לרב דקאמר תרתי. עי' תוס' יו"ט:

[גליון מהרש"א]

בא"ד אמאי תנא ההיא דחבורה. ונראה דאיצטריך דלא נימא כרב כהנא דלעיל [וכצ"ל לרב אשין] ורישא איצטריך דלא נפרש תרתי דסיפא בחבורה דוקא וחדא בלכתא ומתנא וחדא בשאר זריקה אבל השתא ע"כ זריקות מדרישא ומציעתא שוין:

[רא"ם הורוויץ]

פרק הבונה

דף קב ע"ב

מתני'

ו**מלאכתו מתקיימת בשבת**. התווי"ט העתיק לשון הר"ן וז"ל אעושה מלאכה קאי כל העושה בשבת והיא מתקיימת ואין זה מחוור דהא בשבת קיימינא ואמאי איצטריך לפרושי העושה בשבת ול"נ דלא קאי אלא

שם רב אשי א' כו' ה"מ היכא דהוה ד' כו'. ברש"י איתא אמות. אבל מהרמב"ם בחבורו נראה דמפרש טפחים. וזהו יותר נכון דודאי בפחות מעט מד"א א"א לפסוע. גם לפי הגירסא שלפנינו אבל היכא דל"ה ארבעה בה' ע"כ הכוונה על טפחים. וכ"מ להדיא שפירש כן התוס' בעירובין (עח ב) ד"ה וכן. ועיין רש"י שם ד"ה ורחב ד':

דף קא ע"א **רש"י ד"ה ואי מליניהו**. עד מקום רחבן כו'. לכאורה ל"ד קאמר דל"ב אלא עד פחות מג' ממקום רחבן דה"ל עתה יש בפחות מג' ד':

דף קא ע"ב **תוס' ד"ה כי**. נתגלגלו נאסרו כו' והם עירבו שנים כו' כצ"ל:

דף קב ע"א **תוס' ד"ה אַלף**. ואין ר"י יודע כו'. ולעד"נ דמשום סיפא תחלתן זדון וסופן שגגה פטורין איצטריך. דל"ת דוקא כמעביר פטור. כיון דחצי מלאכה דהיינו עקירה נעשה בזדון. אבל חבורה דכולה נעשית בשגגה ה"א דמחייב ועד"ז נאמר לתירוצא בתרא דרבא:

פרק שנים עשר

דף קב ע"ב **תוס' ד"ה מכה בפטיש**. ואין לַר"י כו' ו**לא שביק תנא כו'**. והתווי"ט תי' דבהווה עכשיו באה המשנה לאשמענין ויש לו ראייה כו' יותר ה"ל להביא מהא דחשיב בא"מ בפ' כ"ג האופה במקום מבשל שהי' במשכן ומפרש בגמרא שם דסדורא דפת נקיט. ופי' הר"ן משום דשכיחא. אבל כוונת התוס' הוא דלפירש"י אינו אלא תולדת מכה בפטיש שהיה במשכן. ואיך שביק האב ונקיט התולדה. וכש"כ למאי דמשני בגמ' אליבא דשמואל וריו"ח אימא המסתת המכה